

**T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**BATI'DAKİ İSLAM ALGISI ÇERÇEVESİNDE PARİS
SALDIRILARININ TÜRK MEDYASINDAKİ GÖRÜNÜMÜ**

Doktora Tezi

Remzi DEMİR

Çorum 2020

BATI'DAKİ İSLAM ALGISI ÇERÇEVESİNDE PARİS SALDIRILARININ TÜRK MEDYASINDAKİ GÖRÜNÜMÜ

Remzi DEMİR

Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Doktora Tezi

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Yakup ÇOŞTU

Çorum 2020

KABUL VE ONAY

Remzi DEMİR tarafından hazırlanan “*Batı’daki İslam Algısı Çerçevesinde Paris Saldırılarının Türk Medyasındaki Görünümü*” başlıklı bu çalışma 02/12/2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Erkan PERŞEMBE (Başkan)

İmza

Prof. Dr. Yakup ÇOŞTU (Danışman)

İmza

Prof. Dr. Muammer CENGİL

İmza

Doç. Dr. İsmail DEMİREZEN

İmza

Doç. Dr. Özden KANTER AKBAŞ

Muhammed Asif YOLDAŞ

Enstitü Müdürü

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı beyan ederim.
(...../...../20...)

İmzası

.....
Remzi DEMİR

ÖZET

DEMİR, Remzi. *Batı'daki İslam Algısı Çerçevesinde Paris Saldırılarının Türk Medyasındaki Görünümü*, (Doktora Tezi), Çorum, 2020.

Oryantalist temeller üzerine inşa edilen İslamofobi, bilhassa farklı inanç coğrafyalarından gelmiş Batı'daki Müslümanların kamusal alanda daha görünür olmalarından ötürü Batı ile Müslüman dünya arasındaki çatışmanın yeni yüzü olarak, fiziksel şiddete varacak düzeyde bir ayrımcılık ve nefret aracı haline gelerek bugüne kadar karşılaşılmamış hak ihlallerinin yaşanmasına sebep olmaktadır. Geldiğimiz noktada İslamofobi patolojik veya kriminal bir hal ya da marjinal bir kesim tarafından kabul görmüş arazi bir durum olma sınırını çoktan aşmıştır.

Batı'da İslam düşmanlığı artarken Doğu toplumlarında ise oryantalist bakış değersizleşerek zemin kaybetmeye başlamış ve bu anlayışa karşı güçlü bir duruş sergilenmeye başlamıştır. Oksidentalizm olarak adlandırılan bu yeni eğilimin geldiği noktanın tespiti, önümüzdeki süreçte karşılaşılabilecek birçok karanlık noktanın aydınlatılarak konunun hatırı sayılır bir biçimde berraklaşmasına vesile olacaktır. Bu tezde söz konusu maksatla Paris saldırıları örnek olayı üzerinden kitleleri etkileyip yönlendirmede en kuvvetli vasıtalarından biri olan gazetelerin manşetleri/sürmanşetleri ve köşe yazıları oksidentalist bir tavrın olup olmadığının saptanması için incelenmiştir.

Temel araştırma niteliğinde olan bu çalışmada, yorumsamacı sosyal bilim paradigmasından yola çıkılarak araştırmanın amacına uygun olan tanımlayıcı araştırma tasarımından yararlanılmış ve nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Veriler, yazılı doküman incelemesi yoluyla elde edilerek Paris saldırılarını takip eden on günlük süreçte 17 gazetenin ilgili bölümleri içerik analizine tabi tutularak çözümlenmiştir.

Yapılan çalışma neticesinde farklı dünya görüşlerine sahip gazetelerce Doğu'nun bir süje olma ve kendini gerçekleştirme hakkını yadsıyan oryantalist dogmaların kabul edilmediği görülmüş bilakis Türk basınında yeni bir Batı imgesi oluşturan oksidentalist eğilimleri güçlendiren bir tutum geliştiği tespit edilmiştir. Batı'nın dayattığı edilgen Doğu algısını rafa kaldırarak oksidentalist bir bakış üzerinden okurlara iletilen bu düşüncelerin, Doğu'nun Batı karşısında gerçek manada var olabilmesi için ise salt bir Batı düşmanlığı pompalanmasının ötesine geçmesi gerektiği ulaşılan önemli sonuçlardan birisi olmuştur.

Anahtar Kavramlar: Oryantalizm, Oksidentalizm, İslamofobi, Paris Saldırıları

ABSTRACT

DEMİR, Remzi. The View (reflection) of the Paris attacks in the Turkish media within the framework of the perception of İslam in the West, (PhD. Thesis), Çorum, 2020.

Islamophobia, built on Orientalist foundations, which is the new face of the conflict between the West and the Muslim world, due to the fact that Muslims in the West, who come from different faith geographies, are more visible in the public sphere, has become a tool of discrimination and hatred reaching physical violence and caused violations of rights that have not been encountered until today. At this point, Islamophobia has already exceeded the limit of being a pathological or criminal situation or an incidental situation accepted by a marginalized group.

While Islamophobia has increased in the West, the orientalist perspective has started to lose ground by losing its value in Eastern societies and a strong stance has started to be displayed against this understanding. The detection of the point where this new tendency, called occidentalism has reached, will illuminate many dark points that may be encountered in the upcoming period and will enable the issue to become clearer considerably. For this purpose, in this thesis, the headlines / subheads of newspapers and columns were examined to determine whether there was an occidentalist attitude.

In this study, which is a fundamental research, based on the interpretivist (idealist) social science paradigm, descriptive research pattern suitable for the purpose of the research was used and qualitative research method was preferred. The data was obtained through written document analysis and resolved by subjecting the relevant sections of 17 newspapers to content analysis in the ten-day period following the Paris attacks.

As a result of the study, it was seen that orientalist dogmas denying the right of being a subject and self-realization of the East were not accepted by newspapers with different world views. On the contrary, it has been determined that an attitude has been developed in the Turkish press that strengthens the occidentalist tendencies that create a new Western image. It has been one of the important conclusions reached that these thoughts, which were conveyed to the readers through an occidentalist perspective by shelving the perception of the passive East imposed by the West, must go beyond a mere pumping of hostility to the West in order for the East to truly exist against the West.

Keywords: Orientalism, Occidentalism, Islamophobia, Paris Attacks

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar DİZİNİ.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vi
ÖN SÖZ.....	vii
GİRİŞ.....	1
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI.....	1
2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	13
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	15

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ORYANTALİZM	22
1.2. OKSİDENTALİZM	30
1.3. İSLAMOFOBİ	35
1.3.1. İslamofobinin Tarihsel Arka Planı	42
1.3.2. Günümüzde İslamofobi	48
1.3.3. İslamofobiye Bir Çözüm Önerisi: Euro-İslam	58

İKİNCİ BÖLÜM PARİS SALDIRILARI VE TÜRK MEDYASINDAKİ GÖRÜNÜMÜ

2.1. DEAŞ VE PARİS SALDIRILARI	71
2.1.1. Deaş	72

2.1.2. Paris Saldırıları	76
2.2. MANŞETLERDE PARİS SALDIRILARI	78
2.3. KÖŞE YAZILARINDA PARİS SALDIRILARI	98
2.3.1. Köşe Yazarlarınca 11 Eylül-Paris Saldırıları Benzerliğinin Okuyucu ile Paylaşılması.....	102
2.3.2. Köşe Yazarlarınca Saldırıları Karşısında Takınılan Tutum.....	106
2.3.3. Köşe Yazarları Tarafından Paris Saldırılarının Nedenlerinin ve Sorumlularının Ortaya Konması	109
2.3.4. Köşe Yazarlarının Fikirlerini Genel Bir Batı Karşıtlığı İçinde Oksidental Bir Söylemle İfade Etmeleri	137
2.3.5. Köşe Yazılarında Görülen Self-oryantalist Yaklaşımlar	151
2.3.6. Köşe Yazarları Tarafından Saldırıların Sonuçlarına ve Ortaya Konan Çözüm Önerilerine Değnilmesi	156
2.3.7. Köşe Yazarları Tarafından Saldırıların İslamofobinin Yükselişi Açısından Önemli Görülmesi ve Batı'da Yaşayan Müslümanlar için Olumsuz Sonuçlar Doğuracağıının Düşünülmesi	160
2.4. MANŞETLER İLE KÖŞE YAZILARININ PARİS SALDIRILARINA YÖNELİK YAKLAŞIMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI	171
SONUÇ	173
KAYNAKÇA	181

TABLolar DİZİNİ

Tablo	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1. Paris Saldırıları.....	77
Tablo 2.2. Paris Saldırıları ile İlgili Manşet ve Sürmanşet Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı	80
Tablo 2.3. Paris Saldırıları ile İlgili Köşe Yazıları	98
Tablo 2.4. Köşe Yazarlarının Saldırılarla İlgili Ele aldıkları Konu Başlıkları ..	102

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
DEAŞ	: El Devle el İslamiye fil Irak ve'l Şam
FBI	: Federal Bureau of Investigation
FRA	: European Union Agency for Fundamental Rights
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
vb.	: ve benzeri
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu

ÖN SÖZ

Günümüzde artan terör tehdidi ve bu durumun kitle iletişim araçlarındaki sunumun etkisi, terör algısının ve teröre maruz kalma endişesinin hatırı sayılır bir şekilde yükselmesine sebep olarak terör gündemini toplumların ve devletlerin ajandasının en üst sıralarına taşımıştır. Kendi anlayışlarıyla mütenasip bir zeminden referans kaynağı arayışına giren terör örgütleri zaman zaman dine de gönderme yaparak saldırılarına meşruiyet kazandırmaya çalışmaktadırlar. Bu bağlamda, gerçek anlamda İslamiyet'i yaşama ve yaşatma parolası ile ortaya çıkmış ve ideolojik olarak güçlü bir söyleme ve propaganda gücüne sahip DEAŞ, mevcut durumda her ne kadar teritoryal hâkimiyetini kaybetse de yaptığı eylemler sonrasında Doğu ve Batı toplumlarında panik havası yaratarak çok ciddi bir psikolojik stres kaynağı haline gelmiştir. Özellikle Batı'da oluşan bu olumsuz hava İslamofobi olgusunun yükselmesini de payandalık etmektedir. Kuşkusuz DEAŞ'ın yaptığı en büyük eylemlerden biri olan 13 Kasım 2015 Paris saldırılarının, bu kötü gidişte önemli bir payı vardır. Bu saldırı, neden olduğu can kayıpları ve yaralanmaların yanı sıra hem Batı'da hem Doğu'da ciddi manada iktisadi, sosyolojik ve psikolojik tahribat yaratmıştır. Batı'da yaşayan Müslümanlar için büyük zorluklar anlamına gelen ve tüm çaba ve gayretlere rağmen oryantalist bir temel üzerinde varlığını sürdürmeye devam eden İslamofobi olgusunun yakın zamanda üstesinden gelebilmenin çok zor olduğu görünmektedir. Bugün Batı'da Müslümanlar için farklı söylemlerin arkasına saklanılsa da bütün İslamofobik gelişmeler paradoksal neticeler doğurarak Müslümanlara olduğu kadar Batı toplumlarına da zarar verecek gelişmeler yaşanmasına neden olmaktadır. Sorunların bu denli büyümesinde haberciliği bir propaganda aracına dönüştüren terör saldırılarını oryantalist kabullerle uyumlu bir şekilde ve anlamlı derecede birbirinden farklı olarak haberleştiren ve egemen güç odaklarının amaçlarına hizmet eden bir tarzda haber söylemi geliştiren Batı medyasının yadsız bir payı vardır.

Batı medyasının yanında bu saldırı haberinin Türkiye gibi doğu ülkelerinde nasıl ele alındığı da önem arz etmekte ve analiz edilmeye muhtaç bir görünüm sergilemektedir. Türkiye'de yayın yapan 17 ulusal gazetenin manşetlerinin/sürmanşetlerinin ve köşe yazılarının incelendiği bu araştırmada, saldırı haberleri ile köşe yazıları konu edilerek ve ortaya çıkan problemler, literatürden alıntı yapılarak çeşitli öneriler bağlamında analiz edilmiştir. Tez, giriş ve sonuç kısımları dışarıda tutulduğunda iki ana bölümden

oluşmaktadır. Giriş bölümünde tezin konusu ve kapsamı; araştırmanın amacı ve önemine değinildikten sonra araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama ve değerlendirme tekniğini de içeren araştırma yöntemi ayrıntılı olarak incelenmiş ve giriş bölümü tamamlanmıştır.

Araştırmanın teorik alt yapısını oluşturmak için kuramsal çerçevenin ele alındığı birinci bölümünün ana başlığı “Kavramsal Çerçivedir”dir. Bu bölümde tezin sonraki bölümünde değerlendirmelerin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için altyapı oluşturacak şekilde Oryantalizm, Oksidentalizm ve İslamofobi kavramları detaylı şekilde ele alınarak bu alanlardaki tartışmalara değinilmiştir. İlk olarak Oryantalizm anlatılmış daha sonra Oksidentalizm kavramına temas edilmiştir. İslamofobinin tanımı, yakın tarihi, nedenleri, İslamofobinin gelişimi ile günümüzde ulaştığı nokta işlenerek Euro-İslam kavramının analizi ile bölüm bitirilmiştir. Bilhassa İslamofobi kavramının en çok ele alındığı ve tartışıldığı alan olan medya ve İslamofobi ilişkisi yazılı kaynaklardan ve yayınlanan raporlardan istifade edilerek açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise birinci bölümdeki teorik çerçeveden hareketle “Paris Saldırıları ve Türk Medyasındaki Görünümü” ana başlığı altında kısaca DEAŞ ve Paris saldırıları anlatıldıktan sonra manşetler/sürmanşetler analiz edilmiş ve ilgili köşe yazıları, belli başlıklar altında objektif bir şekilde derinlemesine incelenerek Batı’daki İslam Perspektifinin Türk gazetelerindeki görünümü ortaya konmuştur. Bu bölümde içeriklerden alıntı yapılarak oryantalist/oksidentalist bakışın ipuçlarına ulaşılmaya çalışılmış ve Türk gazetelerindeki genel eğilim ortaya çıkarılmıştır. Diğer bir deyişle, Doğu’da saldırının nasıl ele alındığı kapsayıcı bir anlamlandırma süreci içinde irdelenmiştir.

Sonuç bölümünde ise araştırmada elde edilen veriler göz önünde bulundurarak temel problem ve alt problemler çerçevesinde oluşturulan tipolojiye koşut olarak genel bir değerlendirme yapıldıktan sonra bulgular yorumlanarak tez sonuçlandırılmıştır. Batı’daki oryantalist ana akımın dışında Doğu’da oksidentalist bir düşüncenin benimsenerek bu doğrultuda haber üretildiği gerçeği yorumlanarak anlatılmıştır.

Ders döneminden başlayarak; araştırmamın her aşamasında çok kıymetli vaktini bana ayırıp şahsıma bilimsel araştırma yapma cesareti veren saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Yakup ÇOŞTU’ya, bilgileri, tecrübeleri ve bakış açılarıyla ortaya koydukları yapıcı eleştiri, tavsiye ve yönlendirmeleriyle bana daima ışık tutarak çalışmamı neticelendirebilmemde büyük emeği ve katkısı bulunan kıymetli hocalarım Prof. Dr.

Muammer CENGİL'e ve Doç. Dr. Özden KANTER'e, tez jürisinde yer alarak birikimlerini benimle paylaşan, önerileri ile tezin son şeklini almasında hayati katkıları bulunan Prof. Dr. Erkan Perşembe'ye ve Doç. Dr. İsmail Demirezen'e en içten dileklerle teşekkürlerimi sunarım.

Remzi DEMİR

Çorum- 2020

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE KAPSAMI

Afrika'nın en izole bölgelerinden Okyanusya'nın en küçük adalarına kadar dünya genelinde topluluk olma bilincine erişmiş bütün insanlar, doğrudan yaşamadıkları ya da tecrübe etmedikleri hadiseleri öğrenme ve bilme içgüdüleriyle sürekli bir iletişim gereksinimi duymuşlardır (Parlak, 2018, s. 61). Bu haber alma ve paylaşma isteği her nevi iletişimi, sosyal bir varlık olan insan için vazgeçilmez hale getirmiştir (Kumtepe ve Küçük, 2015, s. 6). Antropologlarca yapılan araştırmalar bu durumun yeni hâsıl olmuş bir alışkanlık olmadığını ortaya çıkarmıştır. Zira ilk mağara resimlerinden hiyeroglifle yazılmış tabletlere, papirüs ve parşömen üzerine yazılmış metinlerden tellalların kalabalığa iletildiği mesajlara kadar bütün iletişim süreçleri hem toplumların haber gereksinimlerini karşılanmış hem de toplumlara belli bir istikamette yön vermiştir (Özçağlayan, 2019, s. 132-133). Bu bağlamda insanlık tarihinin aynı zamanda bir iletişim tarihi olduğu söylenebilir (Ayhan, 2003, s. 83). İnsanoğlunun iletişim mecburiyeti sabit olarak kalırken değişen ve gelişen sadece iletişim araçları olmuştur (Aydoğan, 2013, s. 26). İletişim serüveni dilin ve sözün gelişimi ile devam etmiş, sonrasında ise söz dondurulmuş ve yazı denilen özel anlam taşıyan sembollerle düşünceler, haberler diğer insanlara aktarılmıştır (Parlak, 2018, s. 62). Böylece yazılı kültürün hâkim olduğu toplumlarda iletişim yöntemleri de değişiklik göstermiş ve dönüşüm yaşamıştır (Kocadaş, 2012, s. 5). “Enformasyon çağı” olarak isimlendirilen bugün yaşadığımız dönemde ise (Parlak, 2018, s. 60) gerek yakın gerekse uzak diyarlarda yaşananlar hakkında bilgi almak için bu amaçla geliştirilmiş ve özelleştirilmiş kitle iletişim araçları denilen bir dizi haberleşme vasıtası kullanılmaktadır (Tokgöz, 1981, s. 3). Kitlelerin gözü kulağı olan gazete, televizyon, radyo ve dergi gibi kitle iletişim araçları haber verme işlevi yanında “dünyayı tanımlamayı” varlıklarını sürdürmektedirler (Tokgöz, 1981, s. 4). Çünkü bu araçlar insan hayatının istisnasız her noktasına nüfuz etmekle kalmamış, bu hayatı etkilemiş, değiştirmiş ve dönüştürmüştür (Kösedağ, 2016, s. 1586). Diğer bir deyişle iletişim, sadece sonuçlar üzerine odaklanmamış tersine toplumsal yapıların şekillenmesine katkı sağlamıştır (Ayhan, 2003, s. 83). Zira bu araçlar bir mesajı alıcıya ulaştırırken toplumsal hayatı yeniden üretmenin ve birlikte yaşamının temel koşullarını belirlemişlerdir (Parlak, 2018, s. 62). Bugün hemen hemen 500 yıllık geçmişi ile saklanabilir bir belge vasfı taşımaları, haberlerin daha detaylı ve derinliğine inerek

sunulduğu (Tokgöz, 1981, s. 4-7) ve yazının etkinliğini inanılmaz düzeyde arttıran bir olgu olarak gazeteler (Kocadaş, 2012, s. 6), diğer kitle iletişim araçları arasında önem ve etki bakımından öne çıkmıştır.

Haberleşmek için kullanılan duman ve tamtam gibi görsel ve işitsel işaretler (Mora, 2008, s. 5) yerine günümüzde bir kaynaktan yüzbinlerce insana aynı anda belli bir mesajı iletebilen saygın bir kitle iletişim aracı olan gazeteler, içerikleri ile okurlarının hayatında ve görüşlerinin şekillenmesinde önemli bir yer işgal etmektedir (Yüksel ve diğerleri, 2013, s. 721). Modern dönem unsurlarından sayılabilecek gazeteler (Aydoğan, 2013, s. 26) haber verme temel işlevleri yanında birçok toplumsal ve psiko-sosyal işlevi de ifa etmektedirler (Tokgöz, 1981, s. 9). Bunlar kamuoyunu oluşturarak belirli bir konu üzerinde ikna etme, eğitim, eğlendirme, oyalama, reklam yapma olarak sıralanabilir (Tokgöz, 1981, s. 12). Gerçekten gazetecilik, süreç olarak tek yönlü bir haber akımına işaret etmektedir. Gazetelerde yayınlanan içerikler topluma sunulan siyasal, ekonomik, sosyal, sanatsal, bilimsel enformasyonu bazı olgularla bağlantı kurarak seçilmiş ve düzenlenmiş bir bağlamda hazırlanmaktadır. Başka bir deyişle, haber verme işlevi yerine getirilirken eş zamanlı olarak bazı görüşlerin savunuculuğu yapılmakta toplum genelinde belirli bir yönde fikir değişikliği gündeme getirilerek, yeni tutumlar yerleştirilmeye çalışılmaktadır (Tokgöz, 1981, s. 10-12). Denilebilir ki, gazeteler, ortaya çıktıkları ilk günden beri bir okul ve öğretmen işlevi görmüş ve toplumun bütün kesimlerini etkileyen bir kitle iletişim aracı haline gelmişlerdir (Aydoğan, 2013, s. 37). Çünkü kamuoyu oluşturma işlevleri doğrultusunda işledikleri konular, olaylar ve gelişmeler bakımından bir yandan kendi gündemlerini oluştururken diğer taraftan hitap ettikleri kitlenin gündeminin sınırlarını çizmektedirler (Bekiroğlu, 2008, s. 132). Gazeteler özellikle de kiritik siyasal dönemeçler ile kriz durumlarında toplum üzerinde daha tesirli olmuşlar ve bahsedilen etkilerini arttırmışlardır (Kösedag, 2016, s. 1587). Diğer bir ifadeyle, büyük hadiselerin gerçekleştiği, sosyal ve ekonomik çalkantıların yaşandığı, kafaların karışık olduğu olağanüstü her dönemde gazeteler daha fazla güç elde ederek kurumsal bir yapı kazanmış ve toplumu daha fazla yönlendirme imkânı elde etmişlerdir. Burada kastedilen olağanüstü hal, “Mevcut durumların askıya alınması, insanların alıştıkları rutin işlemlerin dışına çıkılması” olarak tanımlanabilir (Ayhan, 2008, s. 78). Nitekim yayın hayatlarının ilk iki yüzyıllık sürecinde saygın bir konum elde edemeyen Fransız gazeteleri¹, yeni bir

---

¹ İlk gazete, Fransa’da, asıl mesleği doktorluk olan Theophraste Renaudot tarafından “La Gazette” adıyla yayımlanmıştır. (Kocadaş, 2012, s.6)

devletin ve toplumsal yapının kurulduğu Fransız Devrimi döneminde kendilerine hatırı sayılır bir yer elde ederek toplum nezdinde kabul görmüş ve etkilerini arttırmışlardır (Aydeniz, 2007, s. 2-3). Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı (1919-1923) süresince de gazeteler, toplumda müşterek bir duygunun tesisine katkı sağlayarak toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin temininde kilit rol oynamışlardır (Ayhan, 2008, s. 75). Bu duruma benzer bir gelişme de Amerika'da yaşanmış 11 Eylül saldırıları ve akabinde gerçekleştirilen askeri müdahalelere, Amerikan medyası reaksiyon göstererek halkın duyguları manipüle etmiş ve hükümet politikalarına desteğinin sağlanması noktasında oldukça önemli katkılar sunmuştur. Zira olağanüstü dönemlerin yarattığı korku atmosferinde iyice depolitize olmuş vatandaşlar, şüpheleri olsa dahi sorgulamadan artık kendisine ne sunulsa olduğu gibi inanma yolunu seçmiştir (Sungur, 2006, s. 118-121). Yine 11 Eylül saldırılarından hemen ardından gündemin en üst sıralarında kalıcı bir yer edinen İslamofobi'ye (Abbas, 2015, s. 115) zemin hazırlayan en etkin araç medya olmuş, yayın politikalarında yapılacak bir değişikliğin Müslümanlara karşı yönelen nefreti maksimize ya da minimize edeceği müşahede edilmiştir (Gölcü ve Çuhadar, 2017, s. 94). Bu örneklerden dikkate alındığında önemli olaylar vuku bulduğunda gazetelerin içeriklerinde okurlara ne sunulduğunun daha önemli hale geldiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Uzun süre gündemi meşgul etmiş ve yazılı basında ayrıntılı olarak işlenmiş hadiselerden biri de Avrupa'nın 11 Eylül'ü olarak kabul edilen ve Fransa'nın II. Dünya Savaşından bu yana maruz kaldığı en ölümcül saldırı olan Paris saldırılarıdır (ISBT, 2018, s. 35). Paris saldırıları, Paris'in farklı bölgelerinde gerçekleştirilen yerel saatle 21.16'da başlayan uzun namlulu silahların ve bombaların kullanıldığı bir dizi eylemdir. Bu eylemde onlarca kişi hayatını kaybetmiş, yüzlerce kişi yaralanmıştır. Paris saldırıları sonucu birçok Avrupa ülkesinde güvenlik seviyesi üst düzeylere çıkarılmış, günlük hayat genel mecrasından çıkmış, metro seferleri iptal olmuş, insanlar sokağa çıkmaktan bile imtina etmiş, askerler sokaklarda bariyerler kurmuş kısaca Avrupa tarihinde görülmemiş uygulamalara şahitlik edilmiştir. Saldırıların ardından alevlenen ve toplum geneline yayılan Müslüman karşıtı hisler, Müslümanların suçlu kabul edilmelerini teşvik ederek şiddeti Avrupa'da yaşayan tüm Müslümanların maruz kaldığı bir rutin halini getirmiştir (Britton, 2015, s. 10). Avrupa'da İslamofobinin yaygınlaşması ve kendine uygun bir meşruiyet zemini bulabilmesi için ciddi bir kilometre taşı olan Charlie Hebdo saldırıları (Meriç ve Yarar, 2015, s. 29) gibi bu saldırılar da bir mihenk taşı olmuştur.

Müslüman varlığı bulunan Batı ülkelerinde Paris saldırıları akabinde ortaya çıkan söz konusu süreçte medyanın rolü ve tavrı çok önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira medya İslamofobiye hem dinamizm kazandırmakta hem de belli bir şekil vererek siyasal, ekonomik ve sosyal amaçlar doğrultusunda yönlendirmektedir. Nitekim İslam konusunda orantısız ve denetimsiz bir söylem, medya içeriklerinde kendine sıkça yer bulurken bayağı düşünceler ortalığı kaplamakta bilimsel uzmanlık gerektiren alanlar, İslami konularla uzaktan yakından hiçbir ilgisi olmayan yeni uzmanlar grubu tarafından halka anlatılmaktadır (Geisser, 2010, s. 75). İslam hakkındaki gerçekler bu kişiler tarafından oldukça sıklıkla deforme edilerek yerine yanılısamasının sunulması amacı ile “Radikal İslam,” “İslamcı teröristler” ve “Uluslararası terörizm” gibi ifadeler mümkün olan her platformda dile getirilmektedir. Bu sözcük tamlamaları İslam ve Müslümanları ötekileştirerek küçük düşürmeyi amaçlayan bilinçli bir tercihin sonucu tedavüle sokulmaktadır (Ataman, 2017, s. 16). Medya tarafından dayatılan bu terminoloji ve kavramsallaştırmanın üzerinde çok hassasiyetle durulması gerekmektedir (Eğribel ve Özcan, 2015, s. 8). Çünkü nerede kullanılırsa kullanılsın hiçbir terminoloji düşünülüğü kadar masum değildir ve her zaman belirli bir anlayışı dikte eder (Habermas, 2010, s. 37). Medya Müslümanlar söz konusu olduğunda başka hiçbir dinin mensuplarına karşı ifade edilemeyecek bir nefreti, rahatlıkla halka dayatabilmekte ve maalesef bu durum basın özgürlüğü veya ifade özgürlüğü kapsamında meşrulaştırılmaktadır. Adil olmayan bir üslupla bütün Müslüman ülkelerdeki çatışmalar İslam’a mal edilirken İsrail, ABD, Hindistan veya Sri Lanka’da din adına gerçekleştirilen şiddet asla dinle ilişkilendirilmeden halka sunulmaktadır (Buehler, 2014, s. 131). Denilebilir ki, bütün bu İslamofobik çabalar, nazarı dikkate alındığında ortalama bir Avrupalının bu kasten yapılan yanlış bilgilendirme bombardımanının etkisinden kurtulabilmesi ya da kendini koruyabilmesi olanaksızdır (Yanarışik, 2013, s. 2911). Diğer bir deyişle Müslümanlar aleyhine yapılan manipülasyon, Avrupa toplumlarının geniş kesimleri tarafından kabul edilmekte ve bu hâl devam etmektedir. Charlie Hebdo saldırılardan sonra da medya aynı işlevini sürdürmüş ve kendisi için biçilen rolü tam olarak oynamıştır. Fransız basını neredeyse halkı olağanüstü hale hazırlamış ve kararın meşruiyetini kabullendirmiştir. Medya “yukarıdan” gelen öneriler doğrultusunda gerekeni yapmıştır (DÜBAM, 2015, s. 9).

Batı medyasının yanında İslamofobi’ye güç kazandıran büyük vakaların ardından Müslüman ülkelerin medyasının nasıl bir tavır takındığı da yaşanacak olayların seyri

açısından kilit bir rol oynamaktadır. Zira haberlerin inşasının düşünsel çerçeveden bağımsız bir şekilde tesadüfî ve nesnel yapılmadığı bilinmektedir. Örneğin 11 Eylül sonrası Türkiye’de yayınlanan bazı gazete içerikleri incelendiğinde Batı hakkında aşağılamadan övgüye, küçük düşürmeden dostluk ifadesine kadar pek çok olumlu ve olumsuzlayıcı ifade kullanılarak okuyucunun yönlendirilmesinin amaçlandığı görülmüştür (Duruoğlu, 2007, s. 40). Yine 11 Eylül saldırısının Türk basınında temsiliyeti incelendiğinde gazetelerin kendi ideolojik arka planlarına paralel olarak bir tutum geliştirdikleri ve bazı gazetelerin egemen ideolojiyi destekleyici içerikler hazırladığına şahitlik edilmiştir (Dağtaş ve Yaylagül, 2005, s. 1). Aynı şekilde Charlie Hebdo saldırıları sonrasında Türk basınının haber söylemlerini ortaya çıkarmak için yapılan başka bir araştırmada gazetelerin, desteklemek istedikleri görüşler doğrultusunda önem verdikleri detayda, haber içeriklerinde ve sunuş şekillerinde oldukça önemli farklılıklar olduğu tespit edilmiştir (Şeker ve Yağız, 2015, s. 208-209). Gazetelerin yayın politikaları sonucu saldırıları ele alış şekillerindeki bahsedilen nüanslar kaçınılmaz olarak Türkiye’de yaşayan insanların terör eylemleri ile alakalı belli konular hakkında zihinlerinde menfi ya da müspet fikirlerin oluşmasına katkı sağlayarak tutum ve kanaatlerin farklılaşması sonucunu doğurmaktadır. Diğer taraftan göçmenlerin, göç ettikleri yerde buldukları sürenin artmasına koşut olarak kaynak ülkelerinden uzaklaşacakları, yerel kültürel değerlerini unutacakları, zaman içinde yeni ülkeye uyum sağlama ya da asimile olma eğilimi sergileyeceklerinin iddia edildiği klasik göç teorileri geçerliliğini yitirmiştir (Yücel, 2015, s. 264). Günümüzdeki var olan anlayışa göre hedef ülkede yaşayan göçmenler sadece buldukları yerle ilgili ilişkiler geliştirip sürdürmezler aynı zamanda arkalarında bıraktıkları aileleri, toplulukları ve alışkanlıkları üzerinden ayrıldıkları ülkeleriyle ilgili de bağlarını muhafaza ederek yaşamlarını devam ettirirler. Denilebilir ki, uluslararası göçmenler tek yönlü caddelerde değil, çift yönlü otoyollarda seyahat etmektedirler (Faist, 2003, s. 22). Başka bir deyişle, kaynak ülkede yaşanan gelişmeler hedef ülkelerdeki gelişmeleri de etkilemektedir. Türkiye’de yayınlanan medya içerikleri Avrupa’da yaşayan Türkler üzerinden Avrupa’daki görüşlerin şekillenmesine katkıda bulunmaktadır. Hatta bir adım ileri giderek denilebilir ki, Avrupa’da yayında olan çok sayıda Türkçe internet portalı, televizyon ve radyo kanalı (Yücel, 2015, s. 263) Türk gazetelerinde yayınlanan içeriklerin, doğrudan Avrupa yaşayan Türklere ulaşmasını sağlayarak onların belli bir olay, varlık veya düşünce üzerinde vardıkları yargıların biçimlendirilmesinde önemli bir bileşen hâlini almaktadır.

Batı'daki İslam Algısı Çerçevesinde Paris Saldırılarının Türk Medyasındaki Görünümü, başlıklı bu araştırmanın konusu ise Avrupa tarihindeki en büyük terör eylemlerinden biri olarak kabul edilen (ISBT, 2018, s. 35) Paris saldırılarının, Türk gazetelerinin manşetlerinde ve köşe yazılarında nasıl ele alındığı incelenerek toplumda oluşan genel kanaatin ne olduğunun ortaya çıkarılması amacıyla Türkiye merkezli bir okuma yapmaktır. Günümüzde medyanın algıları yöneterek kamuoyu kanaatinin şekillenmesinde hatta inşasında çok önemli bir rol oynadığı bilinmektedir (Özkan, 2019, s. 11). Gazetelerin bahsedilen gücü ve gündem belirleyici rolü dikkate alınarak manşetler ve köşe yazıları araştırılarak Türk basınının Batı'daki İslam algısına ve Esposito'nun tabiriyle *Müslümanlara bakılan merceğin biçimini bozan İslamofobiye* (Lean, 2015, s. 21) nasıl yaklaştığı ortaya çıkarılacaktır.

Bu araştırma da konu edilen Paris saldırılarına benzeyen eylemler ve saldırı teşebbüsleri devam ederken (EUROPOL, 2019, s. 29-30) yapılan kamuoyu yoklamaları yukarıda yapılan tespitleri doğrularcasına, Avrupa ülkelerinde yaşayan Müslümanlara karşı bir ayrımcılık ve nefretin artarak yaygınlaştığını göstermektedir. AB'ye üye 27 ülkede FRA tarafından 23.500 katılımcı ile yapılan bir ankette söz konusu ülkelere bulunan her üç Müslüman'dan birinin son bir yılda mutlaka ayrımcılıkla karşılaştığı ve her on Müslüman'dan birinin de saldırı veya aşağılanmaya maruz kaldığını görülmüştür. Ankete katılan her dört kişiden biri ise son bir yılda polis tarafından kontrol edildiğini beyan etmiştir. Bu kişilerin yüzde 40'ı maruz kaldıkları bu ayrımcılık ve saldırıların sebebini kültürel kökenlerine bağlamaktadır. Vatandaşlık bağlamında sorun kendini daha da çok hissettirmektedir. Nitekim yaşadıkları ülkenin vatandaşı olan Müslümanların yüzde 27'si ayrımcılığa uğradığını belirtirken, vatandaş olmayanlarda bu oranın yüzde 41 olduğu görülmektedir (Aktaş, 2014, s. 33). Yine Avrupa Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi tarafından *Avrupa Birliği'nde Müslümanlar: Ayrımcılık ve İslamofobi* ile *Ayrımcılık Algısı ve İslamofobi* adlı raporlarda (EUMC, 2006), *Measuring Anti-Muslim Attacks* isimli STK tarafından yayınlanan *Müslüman Nefreti Üzerine Bulgular* raporunda (TellMAMA, 2015) ve ABD merkezli araştırma şirketi Gallup Inc. tarafından yapılan *İslamofobi: Batı'da Müslüman Karşıtı Duygular* araştırmalarında da benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Yapılan anketlerde sürekli artış gösterdiği görülen ve en yalın tabiriyle *İslam korkusu* demek olan (İnanç ve Çetin, 2011, s. 5-6) İslamofobi, özellikle de Soğuk Savaş'ın son bulması ile *medeniyetler çatışması* tezinin ortaya atılmasından sonra akademik ve

günlük dile yerleşmiştir. Bu kelimenin yakın geçmişini 1990'lı yılların başlarına, uzak geçmişini de oryantalist yaklaşımın doğuşuna kadar götürebilmek mümkündür (Yüksel, 2014, s. 194). Zira Avrupa'nın çocukluk dönemi kabul edilen Ortaçağ kaba okulu Avrupa'nın temel tasavvurlarını biçimlendirmiştir. Kıtanın zihinsel geri planını oluşturan bu dönem, Batı'nın düşünce tarzını şekillenmiştir (İzzetbegoviç, 2015, s. 293). Nitekim ilk çağrıştırdığı husus Doğu-Batı ikilemi olan İslamofobi, *atası* sayılabilecek Oryantalizmin üzerine bina edilmiştir. İslamofobik eğilimin temelinde; geçmişten gelen ve günümüzde de varlığını hissettiren Avrupa-merkezci ve oryantalist bir bakış açısı önemli bir yer tutmaktadır (Yüksel, 2014, s. 197). Göknel (2015) bu durumu *Orient* kelimesinin tam karşılığı olan Doğu'nun yerini bundan böyle İslam almıştır diyerek özetlemektedir (s. 48). Daniel (1993) tamda bu görüşü onaylarcasına literatürdeki çok önemli eserlerden birisi sayılan kitabına 'İslam ve Batı' (Islam and the West) adını vermiştir. Baloğlu (2017) ise, yeni kutuplaşmanın taraflarını *uygar dünya* ile *vahşi/terör* dünyası olarak ayırmaktadır (s. 11). Burada Batı, uygar dünyanın temsilcisi olarak kabul edilirken İslam, vahşi dünya yani terör tarafı olarak görülmektedir. Bu tez çalışmasında özellikle köşe yazılarında İslamofobik eğilimlerin bahsedilen asırlar süren oryantalist kökeni başka bir deyişle Müslümanların Batı dünyasında terörle birlikte anılmasının ardında yatan temel nedenleri Ortaçağ Avrupa'sına kadar götürülebilmenin mümkün olduğu (Yavuz, 2015, s. 260) hakkında bir farkındalık olup olmadığı konusu da açıklığa kavuşturulmaya çalışılacaktır.

Doğu bilimi ya da Doğu'nun Batılılar tarafından incelenmesi olarak tanımlanan Oryantalizm; hiç bir zaman sadece bir nosyon olarak kalmamış, birçok açıdan maddi ve fiili etkileri hissettirmiştir (Kırpık, 2008, s. 244). Günümüzde ise Oryantalizmin, *modasının* geçtiğini veya geçmişte kalan bir anlayış olarak geçerliliğini kaybettiğini söylemek neredeyse imkânsızdır. Zira Oryantalizm bir dönüşüm geçirse de bütün dünyada tez ve doktrinlerini ile halen yaşamaya devam etmektedir (Said, 1998, s. 13). Yeni tehditlerle/düşmanlarla mücadele etmek amacı ile safların tanzimi için eski nefret şemaları ve kolektif hafızada yer edinen yargılar tekrar gün yüzüne çıkarılmaktadır (Okur, 2017, s. 19). Başka bir deyişle Avrupa, yüz yıllık meseleleri dün yaşanmışlar gibi taze kavga konuları haline getirebilmektedir (Okur, 2017, s. 20). Ancak unutmamak gerekir ki, dini görüntüsü İslamofobi ve misyonerlik olarak tezahür eden Oryantalizm (Bolat, 2014), boyutları ulaşılamayacak kadar geniş ve sınırsız olsa da içinde gizlediği en ulu

gerçeklerden en hurda ayrıntılara kadar her şey bir bütündür ve o şekilde varlığını sürdürmektedir (Said,1998, s. 80).

Konuşan Batının, susan Doğu'yu ifade ve yargılama süreci haline gelmiş Oryantalizm (Kırpık, 2008, s. 257) karşısında, Doğu toplumları tepki olarak Batı bilimi ya da Garbiyatçılık anlamına gelen Oksidentalizm (Hıdır, 2007a, s. 7) düşüncesini ve pratiğini ortaya atarak karşı durmaya çalışmışlardır. Oksidentalizm Batı'nın iddia ettiği gibi, modernizmin, demokrasinin ve gelişmişliğin sembolünün yalnızca Batı olmadığı yönündeki temel varsayıma dayanmaktadır (Uzun ve Atasever, 2010, s. 176). Güçler dengesindeki değişime gönderme yapan bir kavram olan bu anlayış (Hanefi, 2007, s. 90), Doğu'nun Batı'yı incelenecek bir obje olarak değil de bir öğretmen olarak kabul etmesinin yanlışlığını anımsatarak, artık Doğu'nun Batı'yı *bir fareyi laboratuvarında inceleyen ilim adamı* misali araştırma konusu yapmasının vakti geldiğini öne sürmektedir (Hıdır, 2007a, s. 8). Bugün asırlar süren oryantalist dayatmaların bir sonucu olarak Doğu'da oluşan bu yeni bakışın, manşetlerde ve köşe yazılarında etki düzeyi bu tezde derinlemesine araştırılacak konulardan birisi olacaktır.

Ancak tıpkı oryantalist süreçlerde yaşandığı gibi oksidentalist söylemin gelişimindeki en büyük tehlike, iki tarafta da *ben* ve *öteki* algısının derinleştirilerek İslamofobi yangınına körükle gidilmesidir. Esasen, bir Müslüman, Batılının yaptığı gibi kendini öteki üzerinden kurgulamaya gerek duymamıştır. Çünkü İslam anlayışında öteki hakkında gerekli bilgi hazır halde bulunmaktadır. Nitekim Kafirun suresinde “De ki: Ey kâfirler. Ben sizin taptıklarınıza tapmam. Siz de benim ibadet ettiğime ibadet edecek değilsiniz. Ben de sizin taptıklarınıza tapacak değilim. Siz de benim ibadet ettiğime, ibadet edecek değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim bana.” denilerek ihtiyaç duyulan tarif dinin inanlarına sunulmuştur (Özçelik, 2015, s. 180). Araştırmamızın konusunu Türkiye’de yayınlanan ulusal gazeteler oluşturduğu için Türk medeniyetinin şekillenmesinde çok önemli bir yere sahip Türklerin yazılı ilk belgesi olarak ortak hafızanın teşekkül etmesinde hayati bir rol oynayan olan Orhun Yazıtlarına konumuz bağlamında değinilecektir. Zira ortak hafıza bir milleti diğer milletlerden ayıran değerler olarak çok önemlidir (Sever, 2011, s. 729). Bu yazıtlarda Doğu-Batı kelimeleri daha çok Türk varlığının yayılmasına işaret eden, yön bildiren kavramlar olarak kendini göstermektedir. “Üstte mavi gök, altta yağız yer kılındıkta, ikisinin arasında kişiöğlü (insanoğlü) yaratılmış ve kişiöğlunun başına babam, amcam Bumin ve İstemi kağanlar Tanrı tarafından oturtulmuştur” denilerek yazıtlarda geçen bu ifadeler kağanın Tanrı

tarafından tayin edilen ‘kut’lu insan olduğuna gönderme yaparak, hem Doğu’da hem de Batı’da tahakkümünü sürdürebilecek yetkin kişiler olduğu vurgulanmıştır. Türk milletine çağrının da yer aldığı ifadelerde Doğu ve Batı, bu kutlu kağan tarafından Türklük adına bir medeniyeti aktarma, taşıma, hâkimiyet kurma adına vardır. Yine bu yazıtlarda geçen “Ey Türk! Üstte mavi gök çökmedikçe, altta yağız yer delinmedikçe, ilini ve töreni kim bozabilir” ifadesi hiç kimseyi ötekileştirme ihtiyacı hissetmeden Doğu’ya Batı’ya ilerleme arzusunun bir ilanıdır (Erbay, 2017, s. 141- 148). Türk kültürünün bu inanç, söyleyiş ve geleneği İslamiyet’in kabulünden sonrada İslami öğelerle birleşerek devam etmiştir. Zira Osmanlı dönemi klasik şiirinde de aynı izleri görmek mümkündür (Erbay, 2017, s.151). Bu noktalardan hareketle Yel’in, “Biz Türklerin ‘other’ diye bir kavramı yoktur. Ve anlamayız da biz, other’ı. Yani bir Türk kendisini tarif ederken ben Türk’üm, dinim cinsim uludur, der ve orada biter” (DÜBAM, 2015, s. 25) diyerek Türklerin başka bir millete çeşitli vasıflar yüklemeye ihtiyaç duymadan kendini tanımlayabildiğini anlatması daha anlamlı hale gelmektedir. İşte bu tezde bu konu da göz önünde bulundurularak Müslüman bir Doğu ülkesi olan Türkiye’de gazetelerin saldırının haberleştirilmesi esnasında Doğu-Batı ya da ben-öteki algısının güçlendirip güçlendirmediği de ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Asıl yapılması gerekenin bir özgüven içerisinde oryantalist çalışmalarda görülen Batı şımarıklığının kırılarak aynı hatalara düşmeden her şeyi olduğu gibi değerlendirmek (Karakaş, 2015, s. 179) olduğu gerçeğinin ne derece farkında olunduğu anlaşılmalı çalışılacaktır.

Oryantalist kabullerin aksine İslam öteden beri Avrupa demografisinin, mimarisinin, siyasetinin ve sanatının kısacası Avrupa kimliğinin bir parçası olmuşsa da (Okumuş, 2007, s. 130) bugün Avrupa’daki Müslümanlar gerçeklerle asla örtüşmeyecek bir şekilde tasvir edilerek günlük hayatlarını sürdüremeyecek hale getiren ve belli kesimler tarafından çeşitli söylemlerle meşrulaştırılan İslamofobik saldırılara maruz kalmaktadırlar. Bu durum,1960’larla birlikte Avrupa’ya gerçekleşen göç akını ile birlikte *uzak diyarların düşmanları* (Buehler, 2014, s. 124) olan Müslümanları evinde gören Avrupa toplumlarının gösterdiği tepkisel bir davranış olarak kabul edilse de ortada çözüm bekleyen çok boyutlu bir sorun bulunmakta ve durum her geçen gün daha da vahim bir hâl almaktadır. Avrupa git gide *biz ve onlar* kavramları içine hapsolarak, ekonomik, politik ve sosyal olarak birçok kayıp yaşamaktadır. Geldiğimiz noktada İslamofobi tüm toplumun refahını tehdit eden bir düşmanlık ve *kültürel terörist saldırı* formu haline gelmiştir (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 220). Bu sorunlar karşısında Avrupa stratejik aklını

devreye sokmalıdır. Zira bugün Avrupa kıtasına hâkim olan çatışmacı söylem Müslümanlara olduğu kadar Avrupa toplumlarına da zarar vermektedir (Ataman, 2017, s. 17). Vize politikaları ile birlik ve ulusal sınırların korunduğu düşünülse de İslamofobinin hızı düşürülmediği müddetçe bütün Avrupa'nın gettolar içinde boğulması olasıdır (Göknel, 2015, s. 57). Çünkü ötekinin bir nefret sembolü olarak addedildiği durumlarda öteki ile birlikte hayatını sürdürme düşüncesinin içselleştirilmesi mümkün görünmemektedir (İnanç ve Çetin, 2011, s. 5).

İslamofobinin yol açtığı bu sakıncalı durumlara ilişkin Kalın (2015), iki temel noktaya işaret etmektedir (s. 61-62). Bunlardan ilki, İslamofobik söylemler ve eylemler Müslümanların içinde yaşadıkları toplumun siyasi, ekonomik ve toplumsal hayatına katılımı engellemektedir. Çünkü uzak ve yabancı kimseler olarak ikinci hatta üçüncü nesil Müslümanları da kapsayacak şekilde yapılan İslamofobik saldırılar toplumun bu kesiminde marjinalleşme eğilimini artırarak istenilen şekilde bir kaynaşmayı imkânsız hale getirmektedir. Bu noktayı Okumuş (2007), Müslümanların dönüşmesi, kendi ilkelerinden ve duruşlarından uzaklaşması olarak tarif etmektedir (133). İkinci olarak, devamlı İslamofobik baskı, Müslümanların öz eleştiri yapmasına olanak vermemekte kendi kendini yargılamayı bir eziklik sayan grup dayanışmasına sığınmak zorunda bırakmaktadır. Bu durum Avrupa yaşayan Müslümanların çok önemli avantajlarından birisi olarak kabul edilen İslam'a karşı kendi ülkelerinde olduğundan çok daha fazla eleştirisel bir yaklaşım benimseyebilme (Özyürek, 2015, s. 84) şanslarını bitirmektedir. Bütün bu hususlar dikkate alındığında İslamofobinin Müslüman toplumları bir kısır döngü içine soktuğu ve acil çözülmesi gereken sorunlar için mesafe alınmasına engel olduğu söylenebilir. Bugün Müslümanlar yoğun baskı altında ya Müslüman olduklarını saklamakta ya da savunma yönelik bazı *tedbirler* almaktadır. Bu kapsamda kimi mühtediler işlerinin aksamaması ve ayrımcılığı maruz kalmamak için Müslüman olduklarını gizlerken kimi göçmen Müslümanlarda isimlerini Avrupalı isimleri ile değiştirmekte, namaz kılan ve oruç tutan bir bayan başörtüsü takmayı erteleyebilmektedir (Okumuş, 2007, s. 127). İslamofobinin Müslümanları dönüştüren tarafının Türk köşe yazarları tarafından gündeme getirilip getirilmediği ve bu tehlikeye dikkat çekilip çekilmediği araştırma süresince ortaya konmaya çalışılacaktır.

Mamafih bugün neresinden bakılırsa bakılsın Müslüman ve Batılı münasebetlerine egemen olan kavramsal çerçeve müşterek bir zemin ve gelecek telkin etmekten oldukça uzaktır (Kalın, 2015, s. 41). Dahası her iki tarafta radikalleşmeye

katkıda bulunan çıkar gruplarının varlığı ciddi anlamda kendini hissettirmektedir (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 244). Tehlike çanları çalarken bu soruna çözüm arayışları da doğal olarak hız kazanmaktadır. Nitekim Göle (2010), bir arada yaşamaktan kaynaklanan Batı ve İslam'ın iç içeliğini, İslam karşıtlarının tekeline terk etmenin akıl, rasyonellik ve estetik değerlerle araya mesafe koymak anlamına geldiğini iddia etmektedir (Özsöz, 2012, s. 13). Ötekileştirilmeyen, kırıncı ve küçümseyici söylemlere muhatap kalmayan Müslümanların tepkisel eğilimlerinin düşeceği veya zararlı girişimlere meyil etme yerine üretken alanlara enerjilerini harcayacakları açıktır (Samur, 2016, s. 315). Bu amaçla Avrupa'nın ötekilerle bir arada var olma kodlarının tekrar sorgulanması ve sert ve kategorik bir şekilde Müslümanları bir tehdit olarak görme yerine bir gerçeklik olarak algılamak ve bu yönde siyaset geliştirmesi bir zorunluluk halini almıştır (İnanç ve Çetin, 2011, s. 33). Bu noktadan hareketle insanlığı tehdit eden bir sorun halini alan İslamofobiye engel olmak, Avrupa ve İslam'ın bir arada yaşamasının yollarını aramak amaçlı *Avrupa-İslamı* manasına gelen *Euro-İslam*'ın içinde olduğu çeşitli çözüm önerileri ortaya atılmıştır. Tibi'nin (2004) kurguladığı hem gettolaşmaya hem de asimilasyona karşı olan Euro-İslam modeli, çoğulculuk, demokrasi, insan hakları ve sivil toplum gerekleri gibi değerler ile Batı kültürünün İslam'la uzlaşmasını öngörmektedir (s. 60). Euro-İslam bir nevi *toplum mühendisliği* veya *din mühendisliği* olarak görülse de hâlihazırda akademik çevrelerin çalışmalarında ve Avrupa toplumlarının ajandasında önemli bir yer işgal etmektedir. Bu çalışma da İslamofobiye çözüm olarak sunulan düşüncelerin gazetelerde kendine yer bulup bulmadığına bakılarak bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

Yukarıda bahsedilen hususlar genel olarak değerlendirildiğinde bu tez çalışmasında, bu saldırıların Türkiye'de yayınlanan 17 ulusal gazetenin manşetlerinde nasıl görüldüğü incelenecek, köşe yazılarına yansımaları irdelenerek köşe yazarlarınca konunun nasıl ele alındığı ortaya çıkarılacaktır. Bu amaçla, İslamofobinin ortaya çıkışı ve yükselişinin arka planındaki temel etmenleri tespit etmek amacıyla İslamofobinin, Batı'nın kültür kodlarındaki izleri takip edilecek, İslamofobinin mihenk taşı sayılacak noktalar vurgulanarak Avrupa'daki Müslüman varlığı ele alındıktan sonra saldırıların yazarlar tarafından ne ölçüde ele alındığı, nasıl yorumlandığı ve çözüm önerilerinin nasıl formüle edildiği üzerinde yoğunlaşacaktır. İslamofobinin zirve yaptığı bir eyleme ilişkin tartışmaların farklı dünya görüşleri ve politik çizgilere sahip gazetelerce nasıl değerlendirildiği, yazılarda zikredilen görüşlerin İslamofobiklerin savlarıyla paralellik

gösterip göstermediği ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Başka bir deyişle, bazı yazarlarca Doğu ile Batı arasındaki çatışmanın yeni malzemesi olarak görülen İslamofobinin (Özsöz, 2012, s. 2) bu saldırılar bağlamında okur kitlesi bakımından toplumun çeşitli kesimlerini temsil yeteneği olan farklı gazetelerde oksidentalist veya oryantalist söylem içinde analiz edilip edilmediği açıklığa kavuşturulacaktır. Bu kapsamda son yıllarda özellikle Avrupa'da İslamofobik eğilimlere ve eylemlere çok ciddi bir ivme kazandıran bir saldırının köşe yazılarında ve manşetlerde nasıl görüldüğün ortaya çıkarılması dolaylı olarak gerek Türkiye'de gerekse de ülke dışına göç etmiş Türk okurlarının bakış açılarının ortaya çıkarılmasına da vesile olmuş olacaktır.

Araştırmanın temel problemi (iddiası), “Türkiye’de farklı dünya görüşleri ve politik çizgilere sahip gazetelerde köşe yazıları ve manşetler yoluyla Paris saldırılarını genel bir Batı karşıtlığı içerisinde okurlarına iletmektedirler” dir. Bu çalışma Paris saldırısı haberinin manşet/sürmanşetten verilmesi bakımından ölçmeyi ve eylemlere ilişkin köşe yazarlarının tutumlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Temel problemin bu şekilde ifade edildiği bu tez çalışmasında başlıca araştırma soruları aşağıda sıralanmıştır. Diğer bir ifadeyle, nitel araştırma metodu kullanılan bu tez çalışmasında ana problemin doğrulanması veya yanlışlanması için bazı alt problemlerin cevabı aranacaktır.

Araştırmanın konusunu destekleyecek şekilde ortaya konan alt konulara ilişkin alt problemler ise aşağıda sıralanmıştır.

- Paris saldırıları ulusal gazeteler için ne kadar önemli bir konudur?
- Paris saldırıları ulusal gazetelerin birinci sayfasında kaç kere manşet ve sürmanşet olmuştur?
- Müslüman bir Doğu ülkesi olan Türkiye’de gazeteler, saldırının haberleştirilmesi esnasında Doğu-Batı ya da ben-öteki algısını güçlendirmekte midir?
- Köşe yazarlarında Müslümanların Batı ülkelerinde terörle birlikte anılmasının ardında yatan -Ortaçağ Avrupa’sına kadar götürülebilen- tarihi nedenler konusunda bir farkındalık var mıdır?
- Paris saldırılarının görünen ve geri planındaki nedenleri nelerdir?
- Paris saldırılarının İslamofobinin yükselişi açısından yol açtığı ve yol açması muhtemel sonuçlar nelerdir?
- Paris saldırılarının Türkiye ve Ortadoğu açısından etkileri neler olacaktır?
- Paris saldırılarının Batı’da yaşayan Müslümanlar için muhtemel sonuçları neler olacaktır?
- İslamofobinin Müslümanları dönüştüren tarafı Türk gazetelerince okura iletilmekte midir? Köşe yazarlarınca bu tehlikeye dikkat çekilmekte midir?

- Köşe yazarları tarafından ortaya konan çözüm önerileri nelerdir ve Euro-İslam bunlardan biri midir?
- Köşe yazarları fikirlerini yüzyıllar boyu süregelen oryantalist dayatmaların sonucu olarak ortaya atılan Oksidentalizme koşut bir söylem içinde mi ifade etmektedirler?
- Köşe yazarlarının görüşlerinde self-oryantalist bir tavrın izlerini görmek mümkün müdür?

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın temel amacı, 17 gazetenin manşetlerinin ve köşe yazılarının ilgili literatür doğrultusunda incelenerek Batı'daki İslam algısının Türkiye'de görünümünü ortaya çıkarmaktır. Türkiye'deki ulusal yazılı basın kuruluşlarına dair bir fotoğraf sunacak olan bu tezde, gazetelerin en çok önem attıkları yerleri olan manşet/sürmanşetlerine (Yüksel, 2007, s. 578) Paris saldırıları kontekstinde bakılmaya ve gerek görsel gerekse de yazılı medyada kendilerine sıkça yer bularak toplumu etkileme imkânına kolaylıkla erişebilen köşe yazarlarının fikirleri çözümlenmeye çalışılacaktır. Türkiye'de yayınlanan ulusal gazetelerin birinci sayfasında Paris saldırılarının nasıl işlendiğinin ve konu ile alakalı köşe yazılarının nasıl kaleme alındığının analiz edilmesiyle bu eylemin geniş kitlelere ne şekilde sunulduğunun alıntılarla gösterilmesi amaçlanmıştır.

Paris saldırıları ve benzer saldırılar dolayısıyla Müslüman ülkeler de dâhil olmak üzere dünya genelinde İslamofobik eğilimler artış göstere dursun, bugün Merkezi Washington'da bulunan PEW Araştırma Merkezi Raporuna göre, toplam 1,6 milyar olan dünyadaki Müslüman nüfus, 2030 yılında 2,2 milyara çıkacaktır. Dünya nüfusunun 2030'da toplamda 8,3 milyar olacağı tahmini dikkate alındığında, Müslümanlar 2030 yılında dünya nüfusunun yüzde 26,4'ünü oluşturacaktır (PEW, 2011, s. 13). Mukayese için diğer dinler dikkate alındığında ise İslam, dünya ortalamasından hızlı artan tek *büyük din* olarak kendini göstermektedir. 2100 yılında ise bu fark önemli bir etki yapacak ve İslam Dünya'nın en çok inanımı olan dini olacaktır (PEW, 2015, s. 7-14). Küresel rakamların yanında bu tez çalışmasının konusu ile yakından ilgili olması ve İslamofobinin (Müslümanların azınlık durumunda oldukları Hindistan ve Çin gibi ülkeler ile Mısır, Cezayir, Lübnan gibi Müslüman ülkelerde de İslamofobik eğilimlere rastlanabilmektedir.) çoğunlukla Amerika ve Avrupa ile ilişkilendirilmesi (Uzun, 2012, s. 20) sebebi ile Avrupa Müslümanlarına kısaca değinilecektir. Bugün 44 milyon olduğu tahmin edilen Avrupa'daki Müslüman sayısının 2030 yılında 58,2 milyon olması

beklenmekte ve Müslüman nüfusun toplam nüfus içindeki payının yüzde 8 olması öngörülmektedir (PEW, 2011, s. 13-15). Yapılan birçok araştırma da Avrupa'daki Müslüman sayısının sürekli artış gösterdiği ortaya koymaktadır (DÜBAM, 2015, s. 7). Bu durumun doğal bir sonucu olarak artık İslam ve Avrupa arasında ilişki, önceki devirlerden farklı olarak yan yana bir hâl alacaktır. Daha önceki dönemlerde var olan coğrafi uzaklık ve zamansallıklar (bir tarafın diğerine göre ileri olması) artık söz konusu değildir (Göle, 2010, s.14). Ancak Avrupa'nın bir hakikati olmaları ve sayılarının oransal olarak sürekli artmasına rağmen Müslümanların, belli kesimler tarafından yabancı görülmesinin önüne geçilememektedir. Bu davranış arkasında ki temel hareket noktası Müslümanların kendilerinden farklı inançlara sahip olmalarıdır, çünkü onlar her zaman sadece "Müslüman" olarak görülmektedir (Lean, 2015, s. 35). Hatta gerek dünyaya bakışları gerekse de hayat tarzları bakımından birbirlerinden çok farklı olmalarına rağmen Avrupa'da yaşayan bütün Müslümanlar, ciddi bir olumsuzluk içinde tek bir kefeyle konularak değerlendirilmektedir (Samur, 2016, s. 298). Belirtilen hususlar dikkate alındığında artık İslam ile aynı mekânı paylaşmak, Avrupa için dünyanın diğer bölgelerine nazaran daha yoğun bir sorun olarak kendini hissettirmektedir. Denilebilir ki, Avrupa'nın geleceği bu soruna bağlı olacaktır (Göle, 2010, s.15). Dünya ve özellikle de Avrupa, Müslüman gerçeği ile yüzleşmek mecburiyetindedir. Bu bağlamda bu tez çalışmasında incelenecek hususlar ve ulaşılabilecek sonuçlar Dünya'nın gideceği istikametinin belirlenmesinde önemli bir etken olacak Müslüman karşıtlığı ve İslamofobi hakkında fikirler oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Çağdaş İslamofobiyi anlamak için tarihsel İslamofobiyi analiz etmek gerektiği gibi (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 219) bugünkü İslamofobiye bakarak da geleceğin toplumlarının nasıl bir çatışma ve istikrarsızlık ikliminde boğulacaklarını görmek mümkündür. Ancak dünya gündemini çok uzun süre meşgul eden ve günümüzün İslamofobisine güç kazandıran olaylar hakkında Türkiye'de yapılan çalışmalar oldukça azdır ve bu alanın daha fazla çalışılması gerektiği açıktır. YÖK Tez Merkezi'nde konu ile alakalı olabilecek farklı kelimelerle tarama yapıldığında Paris saldırıları ile ilgili sadece iki yüksek lisans² ve bir doktora³ tez çalışmasına erişilebilmektedir. Yine bu ve

---

² Güvenlikleştirme kavramına post yapısalcı bir bakış: Fransa'da 13 Kasım 2015 saldırılarının siyasal söylem analizi (Demirtaş, 2016), Alman devlet televizyon haberlerinde 2015 Ankara ve Paris terör saldırılarının temsili: Karşılaştırmalı bir analiz (Sunal, 2018)

³ 21. yüzyılda terör ve terörün medyada temsili: Ankara ve Paris saldırılarının Türk ve Fransız basınında sunumu (Çakmak, 2017)

benzeri saldırıları, terörün ve özellikle uluslararası terörün kavramsal-betimsel açıklamalarına veya terör eylemlerinin medyada sunumuna odaklanarak irdeleyen çalışmalara rastlanılsa da bu saldırının sonucu olarak artan İslamofobik eylemlere ilişkin yaşananların, kitle iletişim araçlarında nasıl işlendiğinin çalışıldığı bir araştırma bulunmamaktadır.

Diğer taraftan Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması ve Avrupa'daki Türk varlığı hesaba katıldığında daha da değeri artacak olan bu tez çalışması sonucunda ulaşılan tespitler ve ortaya konulan sonuçlar, kamu sektöründe veya muhtelif sivil toplum kuruluşlarında çalışan profesyoneller ve konuya ilgi duyan kişiler için faydalı bir içerik sunabilecektir. Yine Avrupa'nın ve bu Kıta'ya yerleşmiş Müslümanların mevcut durumların neticesi olarak kaçınılmaz olarak yüzleşmek zorunda kalınacak İslamofobi sorunuyla baş edebilmek ve soruna kalıcı çözümler bulabilmek için istifade edilebilecek, kaynak olabilecek çalışmaların önümüzdeki süreçte daha değerli hâle geleceği düşünülmektedir. Son olarak bu araştırmanın bu alanda yapılacak akademik çalışmalara katkı sunması umulmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

İnsanlık tarihinin nerdeyse başlangıcından beri gerçekleri ortaya çıkarmak için çeşitli metotlar kullanılmıştır (Saray, 2016, s. 13). Çünkü insan, bilimsel olmasa da bebeklik çağında başlayan ve devam eden sürekli bir arayış içinde varlığını sürdürmektedir (Şenol, 2012, s. 1). Günümüzde araştırma (Research) olarak sözlüklerde kendine yer bulan kelimenin manası gerçekleri öğrenmek için üzerinde çalışılan konu ile ilgili sistematik çalışma anlamına gelmektedir (Saray, 2016, s. 13). Bu bağlamda araştırmacı ise, belli prensiplere bağlı olarak verileri objektif, planlı ve sistemli şekilde toplayarak problemlere güvenilir çözümler bulmak için analiz yapan kimsedir. Araştırmacı belli kurallardan asla taviz vermeden araştırmasını sürdürmeli ve sonuçlandırmalıdır. Öncelikle, bağlı bulunduğu din ve mezhep inancını ile kendi milli ve etnik duygularını yaptığı çalışmaya yansıtılmamalıdır. Yine sahip olduğu fikri ve ideolojik akımlar, çalışması esnasında araştırmacıyı etki altında bırakmamalıdır. Araştırmacı incelediği konu ile ilgili farklı görüşleri tarafsız bir şekilde çalışmasında işlemelidir. Son olarak söylenebilir ki, araştırma yapan kişi araştırma yaptığı alanla alakalı dile hâkim olmalı ve çalıştığı konuyu “cereyan ettiği şekliyle” gözler önüne sermelidir (Saray, 2016, s. 17-19).

Araştırma ve araştırmacı kavramlarına değindikten hemen sonra bilimsel araştırmaları çeşitli şekillerde sınıflandırmanın mümkün olduğu söylenebilir (Avcı ve Demir, 2017, s. 30). Araştırma tasniflerine geçmeden önce araştırmada problemlerin hangi yöntemle/yöntemlerle çözüleceği konusunda araştırmacıya rehberlik eden Yunanca kökenli bir kelime olan ve tam Türkçe karşılığı olmayan paradigma (Arıkan, 2011, s. 12) kavramına değinilmesi uygun olacaktır. Araştırma sürecinde araştırmacıya mihmandarlık eden ve üzerinde uzlaşma sağlanmış bir tanım olmayan paradigma, kısaca araştırmacının etkisinde kalarak araştırmayı yürüttüğü "zihinsel modeller" (Şişman, 1998, s. 2) ya da araştırmacının konuya ve hadiselere bakış açısı olarak tanımlanabilir (Arıkan, 2011, s. 13). Paradigma, çalışma sürecinde önemli bazı sorunlara ışık tutarak çözümlerine yönelik öneriler sunmaktadır (Göksoy, 2019, s. 1). Başta pozitivist paradigma olmak üzere, öznel, yorumsamacı, nitel, doğal, fenomenoloji, etnometodoloji, sembolik etkileşimci, eleştirel kuram gibi birçok görüş bilimsel çalışmalarda kullanılmaktadır (Şişman, 1998, s. 13). Ancak sosyal bilimlerde genel olarak pozitivist, eleştirel ve yorumsamacı paradigmlar kabul görmüştür. Sosyal bilimlerde yararlanılan bir paradigma olan eleştirel paradigma, insan yapımı kalıplaşmış tarihsel, ekonomik, toplumsal ve kültürel değerlerin “olağan” ve “normal” olup olmama durumlarını sorgulamaktadır. Pozitivizmde ise sosyal ve doğal dünya “evrensel” yasalara koşut olarak varlıklarını idame ettirmektedirler (Çıvık ve Sezerel, 2018, s. 3-4). Dolayısıyla pozitivist paradigmanın temel iddiası toplumsal olanın doğal olandan farklı olmadığıdır. Bu bağlamdaki temel sav, doğa bilimlerinde uygulanan açıklama yönteminin sosyal alanlarda da kendine kolaylıkla yer bulabileceğidir (Şişman, 1998, s. 12). Ancak pozitivist paradigma eleştirisi yapılırken pozitivism insan davranışlarını açıklamada yetersiz kaldığı ve bunun sonucu olarak da yapılan araştırmaların güvenilirliğin tehlikeye düşürüldüğü iddia edilmiştir. İnsanın kendi etrafında oluşan bir anlamlar ağı tarafından kuşatıldığı ve belli kanunlara göre hareket ederek bir neden sonuç ilişkisi içinde varlık göstermediği kabul edilip bu durumu anlamaya dayalı bir açıklama yöntemi benimsenmesi gerektiği düşünülmüştür (Şişman, 1998, s. 6-13). Bu eleştirilerin bir sonucu olarak ortaya çıkan yorumsamacı sosyal bilim paradigması (Çıvık ve Sezerel, 2018, s. 4) bu çalışmanın temel yaklaşımıdır. Bu paradigma, “İnsan davranışlarının/eylemlerinin veya ürün üretiminin altında yatan ve anlamları yorumlamayı mümkün kılan koşullar nelerdir?, İnsan davranışının gerçekleşmesini sağlayan veya oluşturan bir ürünün anlamını yorumlamaya izin veren koşullar nelerdir?” gibi suallerin yanıtını arar (Göksoy, 2019, s. 9). Başka bir deyişle,

pozitivist araştırmalar “neden” sorusunu ön plana çıkarken, yorumsamacı araştırmalar “nasıl” sorusuna odaklanmaktadır (ıvık ve Sezerel, 2018, s. 4). Yorumsamacı yaklaşımın insan hayatının doğal olandan farklı olarak yine toplumsal/kültürel zeminde insan üretimi olması ve insanlar arasındaki etkileşimin anlamlar ağı ile kuşatılmış olduğunun kabulü (Şişman, 1998, s. 13) bu tez çalışmasında tercih edilmesinin sebebidir.

Araştırmanın temel yaklaşımının belirlenmesinin ardından çalışmada hangi yol, yöntem ve tekniklerin kullanılacağı yani araştırma tasarımının ortaya konması gerekmektedir. Bu konuda ilk söylenecek husus araştırmanın amacına uygun yöntemin tercih edilmesi gerektiğidir. Çünkü araştırma tasarımı, bilgiyi elde etmek için kullanılan bir eylem planıdır. Zira bu tercih araştırmanın güvenilirliğini ve iç geçerliliğini önemli düzeyde etkilemektedir. Araştırma tasarımları temel araştırma, uygulamalı araştırma, akademik araştırma ve kuramsal bilim araştırmaları olarak dörtdü bir ayrıma tabi tutulabilir. Temel araştırma uygulamalı araştırmaya kaynak sağlayacak şekilde bilgi sınırlarını genişletmeyi amaç edinen araştırma türüdür. Uygulamalı araştırma, güncel sorunlara çözüm bulmak amacıyla yapılan araştırmadır. Akademik araştırma, kısa süre yürütölen eğitim öğretim amacıyla genelde öğrenciler tarafından üniversite hocaları gözetimde yapılan araştırma türüdür. Kuramsal bilim araştırmaları ise belli bilimsel çalışmalar yapmak için örgütlenmiş gruplar tarafından yapılan araştırmalardır (Şenol, 2012, s. 6-7). Bu çalışma, hâlihazırdaki bilgi birikimine yenilerinin eklenmesini amaçlandığından temel araştırma niteliğinde görölebilir. Yine sosyal bilimlerde amaçları bakımından keşfedici, tanımlayıcı, açıklayıcı ve değerlendirme amaçlı olmak dört farklı araştırmadan söz edilebilir. Keşif amaçlı araştırma, tatmin edici sayıda araştırma yapılmamış alanlarda temel gerçekleri keşfetmek amacı ile yapılan çalışmadır. Tanımlayıcı araştırma, odaklanılmış bir araştırma sorusu etrafında belli nitelikleri barındıran bir resim sunan araştırma türüdür. Niçin sorusuna odaklanarak davranış ve olayın ortaya çıkışını hedefleyen araştırma çeşidi ise açıklayıcı araştırmadır. Değerlendirme amaçlı araştırmalar ise, bir problem ya da olgu ile alakalı yapılan programın hâlihazırdaki durumu ve geleceğe yönelik önermelerini tarafsız şekilde değerlendirmek amacı ile yapılan araştırmalardır (Böke, 2009, s. 13-15). Bu çalışmada tanımlayıcı araştırma tasarımı kullanılmıştır.

Araştırma tasarımları kullandıkları yöntem bakımından nicel ve nitel yöntem kullanılan araştırmalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu çalışmada, araştırmanın tasarlanması ve yürütölmesinde araştırmacıya belli ölçülerde esneklik tanıyan (Karataş,

2017, s. 72) nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırmalarda üç temel veri toplama tekniği vardır. Bunlar, gözlem, görüşme ve yazılı doküman ile belgelerin incelenmesi olarak sıralanabilir. Bu araştırma da yazılı doküman incelemesi yoluyla veriler elde edilmiştir. Kitaplar, günlükler, gazeteler yazılı dokümanlar olarak sayılabilir. Bu tez çalışmasında bir yazılı doküman kabul edilen gazeteler incelenip araştırma sorularına cevaplar aranacaktır. Nitel araştırma süresince elde edilen veriler araştırmacı tarafından ya betimlenir ya da yorumlanır. Bu noktada betimsel analiz ve içerik analizi olarak iki temel yaklaşımın (Karataş, 2017, s. 72) kısaca açıklanması faydalı olacaktır. Nitel veri analiz yöntemlerinden biri olan betimsel analiz türünde, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş veriler daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenip yorumlanmakta ve araştırmacı araştırma konusu olan görüşleri çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir (Özdemir, 2015, s. 336). İçerik analizi ise kişisel yorumlardan ziyade çalışılan metin içinde geçen kelime, söylem ve ifadelerin derlenmesi, sayılması ve anlamlandırılması üzerinden yapılan bir çalışmadır (Yüksel ve diğerleri, 2013, s. 722). İçerik analizi düşünce, anlayış ve fikirlerin başka alıcılara iletilmesi amacı ile üretilen yazılı metin, gazete, roman, makale, fotoğraf gibi her çeşit iletişim aracının dolaylı yoldan incelenmesi olarak da tanımlanabilir (Kıran, 2018, s. 425). 16. yüzyılda dinsel mesajların ağırlığının ölçülmesi amacı ile gazeteler üzerinde yapılan ilk uygulama örneklerinin ardından (Çilingir, 2017, s. 149) zamanla kullanılan teknik ve uygulamaların değişmesiyle içerik analizinin tanımı da değişmiştir (Koçak ve Arun, 2006, s. 21). Ancak bütün tanımlarda vurgulanan en büyük özellik yöntemin “sistematik” ve “tarafsız” olması gerektiğidir (Koçak ve Arun, 2006, s. 22). İçerik analizi, kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile birlikte bilimsel araştırmalarda kullanımı artan bir yöntem olmuştur. Nesnellik, sistematiklik, nicelsellik, açık olma bu yöntemin ana unsurları olarak sayılabilir (Yüksel ve diğerleri, 2013, s. 722). Bu çalışmada gazetelerin analizi için yukarıda belirtilen avantajlardan faydalanmak amacıyla sıkça tercih edilen bir yöntem olan içerik analizi kullanılmıştır.

Bir araştırma probleminin açıklığa kavuşturulması için amaçla uyumlu ve gerekli her türlü veri “derleme yoluyla” elde edilir. Derleme ise birimlerin niteliklerinin kayıt altına alınarak gözlenmesi, sayılması ya da ölçülmesi olarak tanımlanabilir. Derlemeler, tam sayım ve örnekleme yöntemi olarak ikiye ayrılır. Birimlerin tamamının gözlenmesine tam sayım, birimler arasından belli bir oranının seçilip gözetlenmesine örnekleme denir (Şenol, 2012, s. 15). Evrenden örnekleme oluşturmada temel alınan birime, örnekleme

birimi denir (Büyüköztürk, 2012, s. 3). Bu araştırmada da örnekleme yöntemi tercih edilerek çeşitli gazeteden oluşan bir örneklem birimi belirlenmiştir. İçerik analizinde örneklem belirlenmesi için yapılan çalışmalar saha çalışması yapılırken yapılanlarla birçok açıdan paralellik göstermektedir (Çilingir, 2017, s. 150). Ancak diğer bütün bilimsel çalışmalarda olduğu gibi içerik analizinde de örneklem belirlemek en önemli sorunlardan birisi olarak kendini göstermektedir (Koçak ve Arun, 2006, s. 21). Nitekim bu çalışmada olduğu gibi yazılı basın üzerinden bir çalışma yapılacaksa, hemen yazılı basından ne kastedildiği ortaya ayrıntılı şekilde konmalıdır. Gazetelerden mi yararlanılacak dergilerden mi? Ulusal basın mı ya da yerel basın mı araştırılacak? Ya da belli bir ülke sınırlarında yayımlananlar mı yoksa belli bir dilde yayın yapan gazete ve dergiler çalışılacak? Yine araştırmacı tarafından yayın sıklıkları dikkate alınarak mı örneklem oluşturulacak? Gazetelerin veya dergilerin ne kadarı çalışma kapsamında değerlendirilecek? Son olarak gazetelerin veya dergilerin tüm içerikleri mi çalışılacak yoksa sadece köşe yazıları ya da ilk sayfaları mı? Bu ve benzeri sorular cevaplandırıldığında örneklem tasarımı az da olsa ortaya çıkmış olacaktır (Koçak ve Arun, 2006, s. 24-25). Örneklemin biriminin çok küçük olması durumunda araştırma sonuçlarının evren için genellemesi güçleşmektedir. Ancak örneklem grubunun büyük olması, üzerinde çalışılan büyük çaplı verilerin analizinde güçlülerle karşılaşılmasına sebep olmaktadır. Bu amaçla mümkün olduğunca evrende bulunması olası çeşitliliği, zenginliği, farklılığı ve aykırılığı temsil edecek bütüncül bir fotoğrafa ulaşılmaya çalışılmalıdır (Karataş, 2017, s. 76-77). Böyle bir sorunla karşılaşmamak için gazeteler belirlenirken traj, ulusal düzeyde yayın yapma ve örnekleme temsil açısından farklı siyasi görüşteki gazeteler olması dikkate alınarak en fazla gazetenin çalışma kapsamında incelenmesine çalışılmıştır. (Spor gazeteleri değerlendirme kapsamı dışında tutulmuştur.) Örneklem farklı ve etkili medya grupları içinde yer alan gazeteleri kapsadığından araştırma sonucu yapılacak analizlerin sağlıklı olacağı beklenilmektedir. Araştırmada örneklem birimi gazete odaklı olarak belirlenmiş olup, köşe yazarları temel alınmamıştır. Bir gazeteden daha fazla diğerinden daha az yazının araştırmaya konu edilmesinin sebebi tamamen yazarların belirtilen tarihler arasında söz konusu gazetelerde konu ile ilgili daha fazla yazı yazmış olmalarından kaynaklanmaktadır.

Örneklem birimini oluşturan gazetelerin köşe yazarlarının Paris Saldırılarına ilişkin 15 Kasım 2015 ile 25 Kasım 2015 tarihleri arasındaki köşe yazılarına internet üzerinden erişilmiştir. Tarih aralığının 15-25 Kasım 2015 olarak seçilmesinin sebebi

saldırı eyleminin hemen ardından politik söylemlerinin net olarak ve yoğun bir şekilde ifade edilmesi ve bu söylemlerin kitle iletişim araçlarında özellikle de köşe yazıları ve manşetlerde kendine daha fazla yer bulmasıdır. Araştırma kapsamında, örneklem birimini oluşturmak için köşe yazılarında *Fransa, Paris, Saldırı* anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda belirlenen ölçütlere uygun olan 17 gazetede yayınlanan 284 köşe yazısı gazetelerin siyasal yelpazedeki pozisyonları dikkate alınmaksızın örneklem olarak belirlenmiştir. Aynı zaman diliminde aynı anahtar kelimelere yönelik bir tarama da gazetelerin ilk sayfalarında yapılmış, kelimenin geçtiği haberin manşet ve sürmanşet haberi olması durumunda araştırma kapsamında oluşturulan örnekleme dâhil edilmiştir. Gazetelerin ilk sayfaları, bünyesinde ilgili gazetelerin arşivi tutan kütüphaneler yoluyla temin edilmiştir. Bu bağlamda toplam 16 gazetede yer alan 14 sürmanşet, 43 manşet ve 9 hem manşet hem sürmanşet haberi incelenerek çeşitli bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır.⁴

Tezin ilk aşamasında bir kodlama kılavuzu oluşturulmamıştır. Yazar sayısının fazlalığı ve bütün yazarların dünya görüşlerinin bilinmesinin mümkün olmaması sebebi ile köşe yazarlarının siyasi duruşları dikkate alınmayarak köşe yazılarının içerik analizine tabi tutulacağı başlıklar belirlenmiştir. Her bir köşe yazarının ilgili alt başlıkla alakalı görüşleri yine aynı başlık altında değerlendirilmiştir.

Hemen her araştırmanın belirli sınırlılıkları vardır. Bu araştırmanın sınırlılıkları ve kapsamı bağlamında ilk olarak söylenmesi gereken husus yukarıda belirtildiği gibi, bu çalışmada Türkiye’de yayınlanan Türkçe gazeteler üzerinden değerlendirmeler yapılacak olmasıdır. Hem Türkiye dışında yayınlanan Türkçe gazeteler hem de Türkiye’de başka dillerde yayınlanan gazeteler araştırma dışı bırakılmıştır. Yine araştırma sadece 17 gazete üzerinden yapılmış olup gerek diğer gazetelerde gerekse de dergilerde ve diğer kitle iletişim araçlarında yayınlanan yazılar dikkate alınmamıştır. Zira Türkiye’de toplam 4176 dergi, 2944 gazete yayın hayatına devam etmektedir. (TÜİK, 2016) Yine araştırma kapsamında gazetelerin sadece köşe yazıları ve manşetleri ele alınarak diğer haber kategorileri araştırma dışında tutulmuştur. Son olarak, uzun bir zaman diliminde yayınlanan yazıların tümünün araştırma kapsamında incelenmesinin zorluğu sebebiyle bu çalışmada sadece belli bir dönemde (15-25 Kasım 2015) yayınlanan köşe yazılarını kapsamaktadır. İslamofobi ile ilgili farklı dillerde kaleme alınan çeşitli çalışmaların olmasına karşın,

---

⁴ Radikal gazetesi Haziran 2014'te basılı yayına son verdiği için ilgili bölümde değerlendirilememiştir.

araştırmacının dili gereği, Türkçe ve İngilizce kaynaklardan istifade edileceği çalışmanın diğer bir sınırlılığı olarak söylenebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ORYANTALİZM

Avrupa tarihi incelendiğinde *öteki* ile müşterek yaşam konusunda çok ciddi problemlerin var olduğu hemen dikkat çekmektedir. Farklı ve yabancı olana kuşku ile yaklaşmış olan bu kıtanın sakinleri dil, din, ırk temelli ayrımcılık sebebiyle büyük trajedilere şahitlik etseler de hep başka toplumlara atıf yaparak kendi kimliklerini tanımlamışlardır (Uzun, 2012, s. 22-23). Öyle ki, Batı kimliği Doğu kimliğinin zıttı olarak kurgulanmıştır, hatta Batı önce Doğu'yu Doğululaştırmış yani işaretlemiş sonra kendini tanımlamıştır (Metin, 2013, s. 51). Avrupa'nın kendini karşısındaki üzerinden tanımlamasının temel nedeninin yaratılan yabancı imajı ile yabancından ziyade kendi tanımı belirginleştirmek olduğu söylenebilir (Göknel, 2015, s. 28). Nitekim düşünceleri, anlayışı, şahsiyeti ve deneyimleri ile diğeri üzerinden karşıtlıklar oluşturmak Batı'nın kendini tanımlanmasını oldukça kolaylaştırmıştır (Said, 1998, s. 12).

Bu bakış açısını kronolojik olarak Antik Yunanlıların kendilerini medeni, üstün, özgürlük düşkünü kimseler olarak görmelerine karşın kendi kimliklerinin antitezi olan Persleri ve Arapları ikinci sınıf, alt, aşağı görerek despot ve barbar olarak algılamalarına kadar götürmek mümkündür (Uzun, 2012, s. 23). Ancak tarihsel temelleri olan böyle bir yaklaşım zaman zaman 20. yüzyılda ortaya çıkan Faşizm ve Nazizm uygulamalarında olduğu gibi ırkçılığı sistematik bir ideolojiye ve ölüm saçan bir makineye çevirerek (UHİM, 2015, s. 13) milyonlarca insanın ölümüne sebebiyet verdiği de görülmüştür.

İngiltere Kralı Offa'nın üzerinde "besmele" yazılı para bastırmasını dikkate alarak 7. yüzyıla kadar götürebilen (Uzun, 2012, s. 41) İslam-Batı münasebetlerinde de Avrupa'nın aynı reflekslerle hareket ettiğini söylemek mümkündür. Hiç şüphe yok ki, "kılıç dini" ve "öteki düşman" sayılan İslamiyet, Hıristiyan Batı'nın kolektif kültürel şuur altında önemli bir yere sahiptir (Buehler, 2014, s. 124). İslam, Ortaçağ boyunca kilise tarafından ortaya konan doktrinler açısından *heretik* bir isyan ve Batı medeniyet algısına teolojik bir başkaldırı olarak görülmüştür. Bu dönemde Hz. Muhammed'in siyasi ve ruhani bir lider olması, zeki ve tarihi işler başarmış olması zımnen kabul edilse de asıl itirazın onun yeni bir din getiren peygamber olmasına yönelik olduğu kabul edilmektedir (Hıdır, 2007b, s. 86).

Çok eskilere giden İslam-Batı ilişkileri nefret, ayrımcılık, ırkçılık, iftira ve karalama gibi davranışlar sebebi ile genellikle sorunlu bir seyir izlese de Endülüs ve tercüme hareketlerinde olduğu gibi ortak yaşam deneyimlerini de içinde barındırmaktadır (Uzun, 2012, s. 21-22). Rönesans'a zemin hazırlayan 1150-1500 tarihleri arasındaki üç asırlık süre zarfında Avrupa toplumları, büyük bir istekle İslam âlimlerinin ürettiği bilgiye sahip olmak için çok yoğun uğraş vermişlerdir. Yunan klasiklerinin Arapça korunan kopyaları sayesinde bu eserler İtalya'da ve İspanya'da tekrar Batı dillerine çevrilebilmiştir. Bu topraklarda Avicenna olarak tanınan İbn Sina'nın 'Tıbbın Yasaları' (el-Ķanünfi't-Tıbb) adlı çalışması, 12. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar Avrupa'da tıp alanında istifade edilen en önemli eser olmuştur. Yine Miĥammed el-Ĥarizmi'nin Hint rakamlarını incelediği risalesinin tercümesi, ondalık sayı sisteminin Avrupa'ya 12. yüzyılda taşınmasına vesile olmuştur. Hatta İslam hukukunun miras sorunları ile alakalı misallerin incelenmesi sayesinde bu coğrafya cebir ile tanışmış ve ciddi ilerlemeler yaşanmıştır. Sonuç olarak denilebilir ki, optik (ışık bilgisi), simya, kimya, astroloji, fizik çalışmaları ve teknolojik süreçler Müslüman âlimlerin çalışmaları üzerine temellendirilerek gelişmiştir. Kısaca, Avrupa Rönesans'ı İslam ülkelerinde geliştirilen bilginin omuzlarında vücut bulmuştur (Buehler, 2014, s. 125). Bu bağlamda Batı'daki her yeni dönemin eskisinin üzerine bina edildiği düşünülüğünde ve İslam bilginlerinin Avrupa kimliğinin bir parçası haline geldiği kolaylıkla söylenebilir (Eğribel ve Özcan, 2015, s. 10).

İslam ve Batı arasındaki bu karşıtlık ve birliktelik olarak kendini gösteren ilişkiler, bir bilim dalı olmasının yanı sıra bir söylem tarzı, bir politik ideoloji, bir dünya görüşü olarak görülebilecek Oryantalizm doğuşuna zemin hazırlamıştır (Uzun ve Atasever, 2010, s. 176). Doğu ve Yunan Kiliselerine mensup kimseler için kullanılan oryantalist kelimesi, doğu araştırmalarında uzmanlaşmış kişi anlamında İngilizce yayımlanan bir makalede Edward Pococke tarafından 1779 yılında kullanılmış ve ilk defa "Doğu incelemesi" manası ile 1838 tarihinde Dictionnaire de l'Academie Française'e girmiştir. Türkçe'ye önceleri Şarkiyat sonraları ise Doğu bilimi olarak çevrilen Oryantalizm, Arapçada istiṣrāk kelimesi ile karşılanmaktadır. Avrupa-merkezcilik ve ötekileştirme olmak üzere iki önemli sacayağı üzerine oturan Oryantalizm, Batının Doğuyu inceleme, algılama, anlama, açıklama ve tanımlaması anlamına gelmektedir (Karakaş, 2015, s. 167).

Zamanın, mekânların, hadiselerin ve yaşananların Avrupa üzerinden Avrupa'dan başka bir öncelik gözetmeden onun faydasına olacak şekilde anlamlandırılması (Metin,

2013, s. 18) olan Avrupa-merkezcilik üzerinden hareket eden Oryantalizm insanların zihinlerini büyük ölçüde esir almayı başarabilmiştir. Öyle ki, Dünya'nın yuvarlak olması sebebi ile dünya üzerinde herhangi bir noktayı merkez tayin etmek anlamsız olmasına rağmen Çin'e, Malezya'ya, Japonya'ya göre orta batı olması gereken ve Batı tarafından Ortadoğu olarak isimlendirilen coğrafya, bu ülkeler tarafından da Ortadoğu olarak kabul edilmiş ve kullanılmıştır (Metin, 2013, s. 21-22). Bu tespit Türkiye için de doğrudur. Türkiyeliler kendi kuzey komşularını ifade etmek için Ortadoğu kelimesini kullanmaktadırlar. Avrupa-merkezcilik insanlık tarihinin çağlara bölünmesinde de kendini göstermektedir. Tıpkı Fransız ihtilalinde olduğu gibi İstanbul'un fethi ya da Bizans'ın yıkılması Avrupa ve Türk-İslam coğrafyası için önemli sonuçlar doğursa da dünyanın geri kalanı için bu derece büyük etkilere sebebiyet vermemiştir (Metin, 2013, s. 24). Hatta bir adım ileri atılırsa, Uzakdoğu-Ortadoğu-Üçüncü Dünya gibi kavramların dünyanın yaradılışından beri var olan tabirler gibi kabul görüp kullanıldığına rastlanılmaktadır (Yavuz, 2015, s. 265).

"Ben"de öteki imgesi her zaman hedefi vurmaya yarayan bir karikatürdür. Oryantalizm, Doğu için siyahlar, Doğu despotizmi, ilkel akıl ile hareket etme, barbar düşünce, Sami akli, Arap akli, şiddet, fanatizm, az gelişmişlik, ayrılıkçılık ve muhafazakârlık gibi pek çok imge yaratmıştır. Zaten bir kere öteki karikatürleştirilirse "ben" in her eylemi meşrulaşmaktadır. Kaçınılmaz olarak, Ben'in ötekini hedef görmesi ve vurması olanaklı hale gelmektedir (Hanefi, 2007, s. 81). Başka bir deyişle, Oryantalizm, bir ırkın başka bir ırka karşı ileri sürdüğü üstünlük düşüncesinin meşrulaştırma aracı haline gelmiştir (Göknel, 2015, s. 48). Netice olarak Doğu, Batının toplumsal ve siyasal varlığını "meşrulaştırmaya" yarayan bir enstrüman olarak görülmüştür. Batı, Doğuya her baktığında kendi gelişimini ve ileri düzey olma durumunu görmüştür (Uzun ve Atasever, 2010, s. 176). Oryantalizm sayesinde Batı tarafından sömürgecilik kavramı mantıksal bir çerçeveye oturtulmuştur. Kendisini idare edemeyen Doğulu algısı işgallere, kendi varlıklarını kullanamayan Doğulu imajı ise sömürgeciliğe meşru bir zemin hazırlamıştır (Metin, 2013, s. 81).

Oryantalist gelenek Doğuyu geniş ve yoğun bir perspektiften ele alırken edindiği bilgileri adamakıllı bir tasnife tabi tutup, yayın ve yayın geleneği ilkelerine sadık kalarak onu *Avrupa'ya yarar hale* getirmek için uğraş vermiştir (Said, 1998, s. 232). Bu husus bilimsel çalışmalarda kendini daha fazla hissettirmiştir. Zira toplumun bir ferdi ve belli bir sınıfın mensubu olarak bir inançlar bütünü içinde yaşadığı toplumda varlığını sürdüren

bilim adamının, bu durumun kendileri üzerindeki etkisinden azade olmaları pek mümkün gözükmemektedir. Bu etkenlerin baskısını çalışma hayatının her aşamasında hisseden araştırmacı belli bir özgürlük düzeyine ulaşsa dahi tam bağımsız bir profesyonellik asla elde edemez. Hayat şartları ile çevrilmiş bilgi sahibi kişi bu koşulları değiştiremez. Bu durumun yanı sıra mevzubahis bilgi düşünüldüğü gibi siyasal ortamdan da bağımsız değildir (Said, 1998, s. 23). İşte bu yüzden oryantalist yazarlarca üretilen eserler sadece yeni bilgiler üretmekle kalmamış, gerçekliğin sınırlarını çizerek onu şekillendirmiştir. Zira metni üreten özne, bu üretimde pasif bir pozisyonda bulunan nesne üzerinde mutlak hâkimiyet sahibidir (Özçelik, 2015, s. 174).

Akademik oryantalizm temelleri doğu dillerine ait araştırmalar için kurulan okullarla atılmıştır. Fransa 1795’de kurulan Lecole des Langues Orientales Vivantes ile İngiltere ve Rusya’da kurulan okullar örnek olarak verilebilir (Eğribel ve Özcan, 2015, s. 12). Sadece 1800 ile 1950 arasında yazılan ve Ortadoğu’yu konu edinen kitapların sayısı 60.000 olmasına rağmen (Said, 1998, s. 280) Oryantalizm, sadece Doğu hakkında üretilmiş eserlerin geniş ve yaygın bir koleksiyonu olarak görülmemelidir. Bu düşünce Batı tarafından ortaya konulmuş sıradan bir tema veya siyasi bir saha olarak da kabul edilemez. Dahası emperyalist bir komplo olarak Batı’nın Doğu’yu tahakkümü altına almak amaçlı bir kurgu da değildir. Oryantalizm yukarıda anlatılan bağlamında düşünüldüğünde gerçekte estetik, bilimsel, ekonomik, sosyolojik, tarihe ait ve filolojik yazılar vasıtası ile aktarılmaya uğraşılan bir nevi jeo-ekonomik düşünceler toplamıdır. Söz konusu anlayış Dünyayı Doğu ve Batı olarak ikiye bölen bir coğrafi ayırımdan ziyade bir dizi ilmi keşiflerle, filoloji alanındaki çalışmalarla, psikolojik tetkiklerle ve toplumsal incelemelerle desteklenen çıkarlar manzumesi olarak görülmelidir (Said, 1998, s. 26).

Oryantalistler tarafından Doğu hakkında yazılmış eserler, bir araç olarak görülmüş, gerçeği olduğu gibi aktarmak bir yana muhatabını gerçeklerden uzaklaştırmayı hedeflemiştir. Sisli Doğu fotoğrafını insanların belleklerine oturtmak amaçlı yapılan bu çalışmalar “gerçekten” ziyade bu gerçeğin “*takdimi*” şeklinde kabul edilmelidir (Said, 1998, s. 38-39). Asla unutmamak gerekir ki, Oryantalizmin Doğu algısı gözlemlerden ziyade tahayyüllere dayanır. Yani gerçeği görmeden hatta Doğu’ya ayak bile basmadan kurgulanan şey gerçekmiş gibi sunulur. Bu duruma verilebilecek en güzel örnek, yabancı ressamların haremin içini hiçbir zaman görmemelerine rağmen haremi defalarca resmetmeleridir (Metin, 2013, s. 45). Yine Montesquieu, siyasal düşünceler tarihinde çok önemli bir yeri olan düşüncelerinden birisi olan Asyalıların kulluğa daha yatkın olduğunu

öne sürdüğü Doğu despotizmi fikrini Doğu'ya hiç gitmeden ortaya atmıştır (Metin, 2013, s. 53).

Batı, Doğu hakkında kendi deneyimleri ile oluşan gözlemleri üzerinden başladığı Oryantalizm serüvenine, Oryantalizmi bilimsel bir disiplin haline getirdiğinde de kurtulamamıştır (Eğribel ve Özcan, 2015, s. 10). Oryantalistlerin ve günümüz Batılı akademik çevrelerin bakış açılarını hakkıyla idrak edebilmek için Ortaçağ Batı bilgi birikiminin derinlemesine analiz edilmesi gereklidir. Zira geçmişte sanatta ve edebiyatta bulunan oryantalist çizgiler günümüzde kabuk değişirse de sinsice toplumsal sistemleri motive ederek TV, çizgi filmler, karikatürler, radyo programları, bilgisayar oyunları, filmler gibi popüler kültürün geniş unsurları içerisinde istismar edilmeye devam etmektedir (Hıdır, 2007b, s. 85). Batı sanatı içinde bugünde kendine oldukça yoğun bir şekilde yer edinmiş streatipler, Müslüman ve İslam karşıtlığını şekillendirmekte inanılmaz bir rol oynamaktadırlar (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 218-221). Burada önemli birkaç önemli eser hakkında kısa bilgiler vermek konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Rudyard Kipling “Beyaz Adamın Yükü” şiiri edebiyat alanındaki oryantalist eğilimin görülmesi açısından çok büyük bir ehemmiyet arz etmektedir. Şiirin dizeleri aşağıdaki gibidir.

sırtlan beyaz adamın yükünü
dök ortaya en iyi mahsülünü
gönder oğullarını sürgüne
efendilerinin istediği hizmete

yüklen beyaz adamın yükünü
vahşidir barışın savaşları
doldur tıka basa açlığın ağzını
ve emret hastalığa durmasını
sen hedefine en yakın olduğunda
sona erer ötekilerin arayışı
tembelden ve budala kafirden gözünü ayırma
düşürür senin bütün umutlarını suya

Kipling, bu şiiri ile bir Batılının onurlu bir şekilde ve zorluklar içinde sömürgelerinde yaptığı işleri yüceltirken onlara büyük sorumluluklar yükleyen bir geleneğin devamı olma hissi vermektedir. Said'e (1998) göre, Kipling'in beyaz adamları “Bir ülkeyi pisliklerden temizlemek” için her zaman savaşmaya hazır şerefli insanlardır. Bu sorumluluğunu yerine getirmek için yapılan savaşın onurunu yükselten Beyaz Adamın kendine has entelektüel davranışdır (s. 307-309). Zira bu insanlar sadece menfaat için mücadele etmemektedirler aksine onların *yıldızı* dünyevi çıkarların çok üstündedir. Beyaz

Adam olmak bir üslup içinde hayatta var olmak, dile ve fikirlere istikamet tayin etmek anlamına gelmektedir. Hatta bu durumu sorgulamanın veya tarihsel bir perspektifte değerlendirmenin de bir manası yoktur. Kişi “bu kadehi içecektir”, ‘gün beyaz adamındır’ ve bütün yaşananlar bundan ibarettir.

‘Kaptan John Smith’in Gerçek Seyahatleri, Maceraları ve Gözlemleri’ (The True Travels, Adventures and Observations of Captain John Smith) adlı kitap da ilk dönem Amerikan kitaplarından olmasının yanı sıra anlattıkları ile insanların heyecana kapılmasına sebep olmuştur. Kitap sonradan Amerika’ya yerleşmiş İngiliz bir denizci olan John Smith’in gerçek seyahatlerini ve maceralarını anlatır. Kitabın bir bölümünde Smith’in Türklere karşı savaşırken esir düştüğünden ve bir Türk paşasına satıldığından bahsedilir. Sonrasında paşa kendisini sevgilisine hediye olarak gönderir. Paşa’nın sevgilisi ona âşık olur ve Türk imparatorluk hizmetlerinde kullanılsın diye onu erkek kardeşine gönderir. Smith gönderildiği erkek kardeşi öldürdükten sonra zekâsı ve üstün yetenekleri sayesinde “Barbar Müslüman Türkler”in elinden kurtulmayı başarır. Bu kitap Ian Fleming’in 007’sinin 17. yüzyıldaki öncülü sayılabilir. Zira Smith de, James Bond gibi kadınların reddedemeyeceği, barbar düşmanlarını öldürmekten çekinmeyen, bir şekilde onların elinden kurtulmasını bilen bir karakterdir. Kitap edebi değerinden ziyade yüzlerce İslamofobik popüler kurguya ilham vermesi açısından hayati derecede önemlidir (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 228-229).

19. yüzyılın en meşhur popüler sanat eserlerinden biri olan Hiram Power’ın ‘Yunanlı Köle’ (The Greek Slave) heykelinin hikâyesi de ilginçtir. Bu heykel, ailesi “Zalim ve kâfir Müslüman Türkler”ce katledilmiş ve kendisi esir alınarak köle pazarında satışa çıkarılmış Hıristiyan bir bakireyi tasvir etmektedir (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 232-233). Bu heykele Batı o günün şartları hesaba katıldığında dindarlıkla tepki vermesi gerekirken aksine büyük ilgi göstermiştir. Çünkü Yunanlı Kölenin maruz kalacağı tecavüz aslında Batı’ya yapılan muhtemel bir tecavüz olarak kabul edilmiştir (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 234-235). Yine kaçırılıp bir Türk beyine satılan Avrupalı güzel bir Hıristiyan kızın hikâyesini anlatan ‘Şehvet Düşkünü Türk’ (The Lustful Turk) adlı kitapta da yukarıda bahsedilen durumlara çok yakın bir olay ve anlatım vardır (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 235).

Charles Dickens ve George Orwell gibi yazarlar ise dönemlerinin koşulları dikkate alındığında takdir edilecek şekilde eserlerinde hep ezilenleri desteklemişler ve onlardan yana bir tema içinde yazıp çizmişlerdir. Örneğin, ‘Tom Amca’nın Kulübesi’

(Uncle Tom's Cabin) isimli eser, dönemin kölelik sistemine eleştiri yöneltilmiş ve satış rekorları kırmış bir eser olarak hafızalarda yer etmiştir. Ancak ne yazık ki kitabın sonunda serbest kalan köleler eşit olarak eski sahiplerinin yanında yaşamak yerine Afrika'da hayali bir ülkeye gönderilmektedir. Dahası bu kurtuluşlarında Hıristiyanlık da çok büyük bir rol oynamaktadır. Kitap bir eliyle verdiğini diğer eliyle sonunda almaktadır (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 231-232). Listeyi uzatmak mümkündür ancak asıl önemli olan bu eski eserlerde izlerini gördüğümüz İslamofobinin, çağdaş popüler kurgu olarak halen kendini gösterdiği fark etmektir (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 230). Zira Batı'nın öteki ile kurduğu ilişki en sorunlu alanlardan biri olarak günümüzde de varlığını sürdürmeye devam etmektedir (Göle, 2010, s. 82).

Yukarıda örnekleri verilen Oryantalizmin dogma sayılabilecek temel varsayımları hâlihazırda Araplar ve İslam hakkında yazılan birçok eserde en saf hali ile müşahede edilebilir. Televizyon, sinema gibi tüm kitle iletişim araçlarında, Doğu ile alakalı bir durum mevzu bahis olduğunda içeriği küçük kalıplar içine sokan bir anlayışla, basmakalıp düşüncelerin ve önyargıların pekiştirilmesine yol açan ve 19. yüzyıl üniversitelerinde üzerinde sıkça çalışılan, gündemi uzun süre meşgul eden hayallere hayaller katan "Esrarengiz Doğu" tablosu yeniden tedavüle sokulmaktadır (Said, 1998, s. 45-46). 'Arap Geceleri' (Arabian Nights, 1942), 'Ali Baba ve Kırk Haramiler' (Ali Baba and Forty Thieves, 1944), 'Kobra Kadın' (Cobra Woman, 1944) ve 'Sinbad Denizci' (Sinbad The Sailor, 1947) gibi filmlerde Doğu bilhassa da Ortadoğu gerçekte olduğundan ziyade hayallere dayalı bir anlatımla seyirciye sunulur. Abartılı bir zenginlik ve şatafat, çok eşlilikle birlikte cinsel özgürlük Doğu'nun olmazsa olmazlarıdır (Önal ve Baykal, 2011, s. 110). Öyle ki, konu Ortadoğu olduğu vakit neden bahsedildiğini anlamak nerdeyse şansa bağlı hale gelmektedir (Said, 1998, s. 45-46).

Soğuk savaş döneminde Amerika için bir numaralı tehdit olarak görülen Rusya da Batı'nın sanat ve edebiyatındaki önyargıdan nasibini almıştır. Hollywood tarafından ihmal edilmeyen bu konu birçok filmin senaryosuna kaynaklık etmiştir. Genellikle akıllı, soğukkanlı ve acımasız Rus terörist Amerikalıyı oynayan oyuncu tarafından yenilmeye mahkûmdur. Amerikan sinemasındaki bu kuvvetli paranoya Soğuk savaş sonrası bile filmlerde bile konu edilmiştir. 'Hava Kuvvetleri 1' (Air Force 1, 1997) bu duruma en güzel örnek olarak verilebilir (Önal ve Baykal, 2011, s. 111).

1990'larla birlikte Hollywood sinema endüstrisinin öncülüğünde Batı, Doğulu için yeni bir kimlik oluşturulmuştur. Artık Batı'nın ötekisi ABD'yi yıkmaya çalışan Arap

teröristlerdir (Önal ve Baykal, 2011, s. 111). ‘Gerçek Yalanlar’ (True Lies, 1994), filminde bu geçişi bütün açıklığı ile görmek mümkündür. Sovyetler Birliğinden elde ettikleri nükleer silahı ABD’de de kullanmaya çalışan Ortadoğulu teröristler Harry Tasker’ın (Arnold Schwarzeneger) sahip olduğu üstün yetenekler sayesinde bertaraf edilir. Film boyunca teröristlere alaycı bir üslupla yaklaşılr, öyle ki filmin sonunda nükleer bombanın anahtarını beceriksiz bir şekilde rehine kıza kaptıran teröristler, gerçekte hükümet ajanı olan ancak kendini çekim amacıyla gelen bir basın mensubu olarak tanıtan kişi tarafından öldürülürler (Önal ve Baykal, 2011, s. 112).

11 Eylül oryantalist söylem içinde önemli bir gün olarak tarihte yerini almıştır. Bu tarihten sonra “öteki” bir dönüşüm yaşamıştır. Artık yeni öteki, ona karşı sıradan bir mücadele yürütülecek tehdit olmanın yanında aynı zamanda ıslah edilmesi gereken bir varlıktır (Önal ve Baykal, 2011, s. 111). ‘Tanrının Vadisinde’ (In The Walley of Elah, 2007) filmi bu duruma örnek olarak verilebilir. Filmde Körfez Savaşında kaybolan oğlunu bulmak için Irak’a giden bir baba kendine karşı umursamaz bir tavır içinde davranan görevli polise “ Benim oğlum son on sekiz ayını dağ başına demokrasi götürerek ve ülkesine hizmet ederek geçirdi. Böyle bir davranışı hak etmiyor” diyerek Amerika’nın Irak’ı ıslah etmek amacıyla demokrasi götürmesi gerektiği düşüncesini kuvvetlendirmektedir (Önal ve Baykal, 2011, s. 115).

Oryantalizmin edebiyatta, sanatta ve sinemada görülen etkilerini Doğu’da teşekkül etmiş kurumlarda da görmek mümkündür. Örneğin Arap ülkelerindeki üniversitelerde kolonyalist dönemlerden kalma geleneklerin kalıntıları üzerine yapılan örgütlenme ve bu örgütlenmenin meydana getirdiği model halen hayattadır. Genellikle buldukları konumlar politik sebeplerle değiştirilen akademisyenler yorgun ve maddi olanaklardan yoksun bir şekilde yüzlerce öğrenci bulunan sınıflarda ders anlatmaktadır. Çoğu zaman ihtiyacı karşılayacak bir kütüphane bile bulmak olanaksızdır. Yetenekli öğrenciler bir çıkış umudu ile ABD’ye gitmek için fırsat kollamaktadırlar. Bu şansı yakalayan öğrenciler ise eğitim, çalışma ve araştırma alanlarında etkin ABD değerleri sebebi ile geldikleri kaynağın hiçbir önemi olmayacak şekilde yeni elbiseye girmektedirler. Bütün bu gelişmelerin bir sonucu olarak bugün ABD’de onlarca kuruluş Araplar ve İslam Dünyası hakkında çalışmalar yaparken hiçbir Arap ülkesinde ABD’yi inceleyen ciddi ve saygın bir kuruluş bulunmamaktadır (Said, 1998, s. 435-437).

Said (1998)’e göre Doğu’da Oryantalizm etkisi görülecek en önemli alanlardan biri de tüketim alışkanlıkları ve kalıplarıdır. Bugün Müslüman ülkelerde yaşayanlar, Batı

ekonomik pazarına takılı şekilde varlıklarını sürdürmektedirler. Bölgenin petrol zenginliği Batı'nın ekonomisi tarafından sonuna kadar kullanılmaktadır. Kaldı ki bu ticaretten nispeten küçük paylar alarak zengin olmuş Ortadoğu devletleri ise ABD'nin en sadık müşterileri haline gelmişlerdir. Mevcut durumda Doğu, pazarın ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir formasyona tabi tutulan tüketim kitlelerinden başka bir şey değildir. Transistorlu radyoların, blucinin ve koka-kolanın yanında Hollywood'un da katkıları ile Arap kendisini televizyon ekranlarından dikte edilen kültürel tablolarla tanımlar hale gelmiştir (s. 437-438).

Bu bölümü akademik çevrelerde yeni yeni kullanılmaya başlayan neo-oryantalizm kavramına değinerek bitirmek faydalı olacaktır. 1990'lı yıllarda ortaya çıkan ve 11 Eylül sonrası adından sıkça söz edilen bu kavram Doğu tarifi noktasında öncülünden ayrılmaktadır. Oryantalizm Doğu'yu Avrupa kıtasının doğusu olarak coğrafya üzerinden tanımlama gayreti içinde iken, neo-oryantalizm İslamiyet, Müslümanlar gibi belli bir kimliği hareket noktası olarak Ortadoğu'yu merkeze alan bir tanımlama yapmaktadır. Bu kavram sadece alan daraltan bir tarif olarak (Aka ve Nişancı, 2015, s. 14-15) çok fark yaratmayacak gibi durmaktadır.

1.2. OKSİDENTALİZM

18. ve 19. yüzyıllarda kapitalizmin gelişmesi ve sermaye birikiminin belli bir düzeye erişmesi sürecinde Batı'yı hayat tarzıyla, kalkınma modeliyle ve kültürüyle rakipsiz gören bir anlayış olan Oryantalizm, ivme kazanmış (Uzun ve Atasever, 2010, s. 175) ve bu durum doğal olarak Doğu'da bir tepki oluşmasına neden olmuştur. Eğribel (2015), insanlık tarihini Batı tarihi ve menfaatleri ile sınırlamak Doğuluların kabul edebileceği bir şey değildir diyerek bu noktayı vurgulamaktadır (s. 29). Diğer taraftan Wall Street, Hollywood ve ABD ordusunun dünya genelindeki faaliyetleri özellikle de Doğu toplumlarında büyük bir kızgınlığın oluşmasına sebebiyet vermiştir. Fazlasıyla tepki çeken Amerikan hayat tarzı ve günümüzdeki ABD dış politikasının kabadayı edası (Buruma, 2004, s. 1) yanında Doğunun Batı tarafından bir nesne olarak görülmesi ortaya çok ciddi bir rahatsızlık daha çıkmıştır. Bu iki hususa birçok bilim insanınının 20. yüzyılla birlikte bilgiye ulaşmada Batı'nın koyduğu ilkelerde sorunlar olduğunu fark etmesi eklenince Oksidentalizmin doğuşuna zemin hazırlamıştır. Artık Batı'yı zirve olarak gören anlayışın rafa kalkması gerektiği dillendirilmeye başlamıştır. Zira Frans Baos'un "Hiçbir

kültür diğlerinden üstün olamaz sadece farklı olur” düşüncesine paralel olarak başka kültürlerde önemli olabilir fikri kabul görmüştür (Sargut, 2010, s. 59). Çaykara (2006) tarafından Halil İnalçık ile yapılan bir söyleşide İnalçık, bir adım daha ileri giderek kültürler arası üstünlük sıralamasının anlamsızlığını vurgulayarak “Hiçbir kültür diğlerinden üstün değildir. Afrika’nın ortasındaki kabilenin kültürü, Batı’nın Londra’daki kültürüyle aynı değerdedir. O kültür, toplumun yarattığı, onun hayat fonksiyonlarını yerine getiren bir yaşam cihazıdır” demiştir (s. 443).

Batı’ya Batılı olmayan bir perspektiften bakma aracı olan Oksidentalizm (Hanefi, 2007, s. 81), inanç-ibadet, örf-adet, tarih, coğrafya, ekonomi ve politikayı da kapsayacak şekilde Batı’yı bütün yönleriyle inceleme konusu yaparak Doğu’nun Batı’yı edebi, entelektüel-akademik literatürün konusu haline getirme girişimi olarak tarif edilebilir (Hıdır, 2007a, s. 7). Arapça’da Oksidentalizmi karşılayan kelime istiğrab’dır. Oksidentalizm Türkçe’de ise Batı’nın Arapça karşılığı olan garb’tan türemiş olan Garbiyat kelimesi ile ifade edilmektedir. Oksidentalizm, Eğribel ve Özcan’a (2015) göre en kısa tanımlaması ile Batı bilgisidir veya Batı bilimidir (s. 9). Kelime, orien/occident şeklinde ifade edilen Doğu-Batı çelişkisi bağlamında sadece Batı ve Batıya has olana gönderme yapmak için kullanılan *occidental* kelimesinden türetilmiştir (Karakaş, 2015, s. 170). Oksidentalizmi Batı tasavvuruna ve tahayyülatına sahip olma olarak tanımlayan Metin (2013), Oksidentalizm tanımlarını üç ana grupta tasnif etmiştir. Birinci olarak, Doğu’nun kendi menfaatleri doğrultusunda Batı’yı incelenmesi ve Doğu’nun kendini savunması olarak ortaya atılabilecek tanımlar. İkinci olarak, Batı düşmanlığı olarak sayılabilecek görüşler ve son olarak Oksidentalizmi “Nasıl daha iyi Batılı olunur” sualine yanıt verebilecek bir söylem ve bilim olarak görülebilecek tanımlar (s. 66).

Çalışma alanı her şeyden önce Batı olan Oksidentalizm (Karakaş, 2015, s. 174), Jouhki ve Pennanen’e (2016) göre tıpkı milliyetçilikte olduğu gibi kolektif kimlik inşa eden bir ideolojik bir anlayıştır (s. 2). Zira bu düşünce insanlarda “biz”e ait olma ve “onlar”a ait olmama hissinin toptan bir kabulünü gerektirir. Oksidentalizm yönü, amacı, talebi henüz net değildir. Bu yüzden herkes tarafından kabul edilen tam bir tanımlamasının yapılması da mümkün gözükmemektedir. Ancak bir terim olarak Ian Buruma ve Avishai Margalit’in ‘Garbiyatçılık: Düşmanlarının Gözünde Batı’ (Occidentalism: The West in the Eyes of its Enemies) kitaplarıyla popülerlik kazanan Oksidentalizm, birçok anlama gönderme yapsa da bu tanımların hepsi Batının yazılması, kurgulanması, yaratılması pratiği şeklinde ortak bir temel düşünceye dayanmaktadır

(Özçelik, 2015, s. 178). Ancak unutmamak gerekir ki, bu tanımlardaki Batı kavramı durağan bir kavram değildir. 20. yüzyılda kolonilerin kaybedilmesi, ABD'nin Fransa ve İngiltere'nin yerini alarak yeni süper güç olması hatta Batı'nın merkezi haline gelmesi bu kavramdaki dinamikliğı ortaya koymaktadır (Jouhki ve Pennanen, 2016, s. 1).

Garb, dünya üzerinde sınırları belirlenmiş bir alanı belirtmek için kullanılan bir kelime de değildir, derin bir anlamı ile muhtevası vardır ve tarihsel manalarla yüklüdür (Eğribel ve Özcan, 2015, s. 8). Her ne kadar Batı denildiğinde insanların zihinlerinde ABD ve Avrupa canlansa da Batının nerede başlayıp nerede bittiğini söyleyebilmek, sınırlarını belirlemek düşünüldüğü kadar kolay değildir. Sosyolojik, kültürel ve tarihsel geri plan göz önüne alındığında farklı sınırlar içinde ifade edilen coğrafi bölgeler ortaya çıkmaktadır (Metin, 2013, s. 123). Başka bir deyişle, Doğunun içinde batılar, Batıda da birçok doğular mevcuttur (Özçelik, 2017, s. 4). Örneğin, Eğribel ve Özcan'a göre (2015) Avrupa, Kuzey Amerika ve Avustralya ontolojik, epistemolojik, tarihi ve toplumsal bakımdan belirli ayırt edici özelliklere sahip bir medeniyet bütünü olarak Batı'ya dâhildir (s. 9). Latin Amerika, Japonya, Rusya ve İsrail'in durumu ise tartışmalıdır (Metin, 2013, s. 123).

Oksidentalizmin konusunun Batı değil tıpkı Oryantalizm gibi Doğu olduğunu savunan yazarlarda mevcuttur. Metin (2013) Oksidentalizmin "ben"i bulması gerektiğini savunmuş ve Doğulaştırılmış Doğu gözlükleri ile Batı'ya bakmanın Oryantalizme başka bir zaviyeden hizmet etmek anlamına geldiğini söylemiştir (s. 72-73). Ona göre Doğu'nun öncelikle yapması gereken Doğulaştırılmışlığından kurtulmak ve yaslanabileceği medeniyeti tanımaktır. Başka bir deyişle, Doğu kendi kimliğini yüzyıllardır dayatılan Batı'nın ötekisi olarak değil, kendi öz dinamikleri çerçevesinde ortaya koymalıdır (Metin, 2013, s. 82).

Lary (2006)'ye göre Çin'i sadece Çinliler, Japonya'yı da Japonlar anlar temel savından hareketle bir yabancının içinde doğmadığı kültürü anlaması imkânsızdır (s. 9). Batı emperyalizmi ve sömürgeciliğine karşı gelişen bir milliyetçilik üzerine kurulu olan Oksidentalizmi bir bilimsel disiplin olarak ele alan Hasan Hanefi, bu konu ile alakalı 'Oksidentalizm Bilimine Giriş' (Mukaddime fî İlmi'l-İstiğrâb) isimli müstakil bir eser yayınlarak bir ilke imza atmıştır (Karakas, 2015, s. 171). Bu eserin ardından 19. yüzyılın ortalarından itibaren farklı Müslüman coğrafyalarından genel anlamda Oksidentalizm çerçevesinde değerlendirilebilecek fikirler ve çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Cemâleddin Afgânî, Muhammed Abduh, Reşid Rıza ile sonradan gelen

Seyyid Kutub, Aliya İzzetbegoviç gibi isimler bu alanda önemli eserler vermişlerdir (Karakaş, 2015, s. 174).

Kültürel bir hareket olarak Oksidentalizm, aydın ve bilim insanlarını bilgi transferinden kültür yaratıcısı seviyesine taşımak isteyen bir fonksiyon üslenir. Zira bilim Batının kendi içinde ürettiği metinlerden ve anlayışlardan doğmaz, bir gerçeklikten ortaya çıkar ve bütün insanlığa açık insani bir çaba olarak görülmelidir. Bilim Avrupa aklının tekelinde olan bir şey de değildir. Bu açıdan yaklaşıldığında Oksidentalizmin, bilhassa geri kalmış ülkeler olmak üzere tüm dünya için bir yeniden var olma sürecini harekete geçirebilecek potansiyeli içinde barındırdığı söylenebilir (Hanefi, 2007, s. 84).

Oryantalizmin Batı sanat ve edebiyatı üzerindeki etkisine paralel şekilde Oksidentalizm de her ne kadar karşıtı olan düşünce kadar yaygın bir şekilde olmasa da Doğu’da yapılan sanatsal ve edebi çalışmalara etki etmeye başlamıştır. Batıların Doğu toplumları üzerinde meydana getirdiği tahribatın yarattığı intikam tutkusu üzerine kurgulanmış ‘Kurtlar Vadisi Irak’ (2005) ve ‘Kurtlar Vadisi Filistin’ (2010) oksidentalist söylemin ağırlığının hissedildiği Türk sinemasından iki önemli örnektir. Kurtlar Vadisi Irak’ta Polat Alemdar (Necati Şaşmaz) ve arkadaşları 2003’te Süleymaniye’de 11 Türk askerinin gözaltına alınıp başlarına çuval geçirilmesinin intikamını almak için yola çıkmış kişilerdir. Asıl amaç oradaki Türkmen varlığını korumak ve işgalci ABD kuvvetlerini sevk ve idare eden emekli Albay Sam William Marshall’ı öldürmektir. Kurtlar Vadisi Filistin’de ise, İsrail’in Gazze’ye yardım götürün Mavi Marmara’ya yaptığı saldırının intikamı için yola çıkılmaktadır. İyi adamı yani Doğuluyu temsil eden Polat Alemdar’ın karşısında bu defa “kötü adam” ve “öteki” konumundaki Moşe (Moses) vardır (Önal ve Baykal, 2011, s. 119).

Bu iki filmde Batı farklı bir dini benimsemiş insanlar olarak Doğu için politik bir tehdit ve öteki olarak sunulmuştur. Müslümanlar ve Batı iki karşıtlıktır. Müslümanlar iyi, adaletle davranan, uzlaşmacı olarak Hıristiyanlar ise kötü, adaleti hiçe sayan, çatışmacı olarak ele alınmıştır. Amerikalılar çocuk ve kadın ayırt etmeksizin önüne gelen herkesi öldürmekten hiç çekinmeyen kişileridir. Masumları gözünü kırmadan katleden Batılı için bu bir zevktir. Yani Batı “sebepsiz kötü” dür. Doğulu ise konuksever, erdemli, ilkeli ve cesurdur. Oksidentalist bakış açısıyla çekilen Kurtlar Vadisi Irak ve Kurtlar Vadisi Filistin filmlerinde Batılı olan, olumsuz vasıflarla anılarak bir anlamda Batı’nın Müslümanlara yönelik tutumuna bir yanıt verme amacı güdülmüştür (Önal ve Baykal, 2011, s. 118-124).

Doğulu perspektiften bir Batılı algısı oluşturmak isteyen Oksidentalizm, kendini Dünya Bankası, IMF gibi uluslararası örgütlenmelerin karşısında konumlandırmaktadır (Önal ve Baykal, 2011, s. 117). Oksidentalizm anlayışın bu kabulünün izlerini Kurtlar Vadisi Filistin’de görmek mümkündür. Filmde Batı’nın İsrail’e verdiği koşulsuz destek, bir sahnede geçen ‘Savaşa Hayır’ (No War), ‘Birleşmiş Milletler Nerede’ (UN?) gibi duvar yazılarıyla izleyiciye hissettirilmek istenmiş (Önal ve Baykal, 2011, s. 120) ve eleştirel bir duruş olarak filmde gösterilmiştir.

Oksidentalizm, Üçüncü Dünya’da, sömürsüzleşme süreçlerini tamamlamak için ortaya çıkmış bir yaklaşım tarzıdır. Zira bu ülkeler askeri, ekonomik ve politik sömürsüzleşme noktasında mesafe kat etseler de kültürel ve bilimsel sömürsüzleşme olmaksızın yaşadıkları süreç, tamamlanmamış olacak ve bilimsel nesne olmaya devam edeceklerdir (Hanefi, 2007, s. 80). Bu açıdan bakıldığında Oryantalizm merkezin, Oksidentalizm çevrenin bir ürünü sayılabilir. Marjinalleşen çevrenin aksine merkez, bilim, sanat ve kültür tarihi açısından üstünlüğe sahiptir. Üreten merkezin aksine çevre sürekli tüketmektedir. Merkez gelişen süreçleri anlamlandırarak kavramsallaştırmaktadır. Efendi olan merkez çevreden itaat etmesini bekler. Yeni ortaya çıkmış sayılabilecek bir bilim olarak Oksidentalizm ise bu ilişkiyi tam tersine döndürerek tarafların rollerini değiştirmeye çalışmaktadır (Hanefi, 2007, s. 81).

Ancak hâlihazırda Oryantalizm, ciddi ve yoğun akademik bir çalışma alanı iken, Oksidentalizmin için aynı şeyleri söylemek oldukça güçtür (Karakaş, 2015, s. 170). Oksidentalizmin karşıtlığı ile beslendiği Oryantalizm kadar içi dolu ve kurumsal değildir (Hıdır, 2007a, s. 30). Denilebilir ki, Oksidentalizmi bugün ulaştığı nokta itibarıyla müstakil bir *bilimsel* disiplin olarak görmek bile mümkün değildir (Hıdır, 2007a, s. 7) ve yeterince çalışma yapılmamaktadır. Oryantalizmi, oryantalistler tarafından yazılmış eserleri ve bir bütün olarak Batı düşüncesini önemli ölçüde inceleyen eserlerin azlığı aşağıdaki iki nedene dayandırılabilir (Hıdır, 2007a, s. 12-16):

- Batı’nın Gündemiyle Meşguliyetin Yersizliği Fikri

Batı’nın eserleri ile ilgili çalışmalar yapmanın zaman kaybı olacağı yönünde düşünceler mevcuttur. Oysa gerçek manada Batı’yı tanımak ancak onunla ilgili derinlemesine araştırmaların sayısını arttırmakla mümkündür. Elbette bu esnada, ötekinin düşünce ve teorilerini aşırı yüceltmemek, ötekinin Avrupa-merkezci/ben-merkezci tavrının farkında olmak, aşağılık veya eziklik duygusuna kapılmamak gerekmektedir.

- Batı’da Geliştirilen Tarihi-Edebi Tenkit Metotların Bilinmeyişi

Oksidentalizm çalışmalarının beklenen düzeye ulaşmamasının en önemli sebeplerinden biri de tarihi-edebi tenkit metotları ile ve oryantalistik araştırmacılar tarafından kullanılan metin tahlil ve tenkidi/textualcritisizm, tarihi tenkit/historicalcritisizm, edebi tenkit/literarycritisizm, hermeneutik, semantik,linguistik ve narratoloji gibi birtakım metin analiz ve tenkit yöntemlerinin Doğulu araştırmacılarca yeterince bilinmemesidir. Yine oryantalist çalışmalarda sıkça kullanılan ve geri planında bir metodoloji ve mana iklimi olan Latince birçok terimin tam olarak anlaşılıp kavranamaması da çalışmaların belli bir seviyeye ulaşmasına mani olmaktadır.

Oksidentalizm ve Doğunun akademik sahadaki bütün eksikliklerine rağmen Doğu'da Batı uygarlığına ait, sahip olunan gözlemler, tanıklıklar ve ön kabuller üzerine şekillenen geniş ve zengin anlatının geçmişi 2500 yıllık bir döneme dayanır. Ancak bu bilgiler dağınık, düzenlenmemiş ve yazıya geçirilmemiştir (Özcan ve Oksev, 2015, s. 75). Bu yüzden mevzubahis bilgileri bir Garbiyat yazınına dönüştürecek üç temel kaynak hayati derecede önemlidir ve mümkün olduğunca fazla çalışma yapılmalıdır. İlk olarak, İslam dünyasında yapılan çalışmalar, ikinci olarak Türkiye'de oluşturulan garbiyat literatürü ve son olarak Batı'nın sömürgeci anlayışına tepki olarak sömürge ülkelerinde ortaya çıkmış post-kolonyal literatür olarak sıralanabilir (Özcan ve Oksev, 2015, s. 75).

1.3. İSLAMOFOBİ

İslamofobi, İslam ve Yunanca phobos/korku kelimelerinin birleşimden türemiş bir terimdir (Uzun, 2012, s. 13). Phobos, sözcüğü Yunan mitolojisinde Ares'in yanından ayrılmayan dehşet tanrısıdır ve korkuyu temsil eder (Göknel, 2015, s. 21). Ancak bu korku o kadar önemlidir ki, normal şartlar altında gayet makul davranan, akli başında hareket eden insanları mahvedip aldatici bir yöne sevk edebilmekte (Lean, 2015, s. 46) ve zaman içinde kişinin içinde doğduğu kültürden, gelenekten beslenerek korku *kültürüne* (Subaşı, 2017, s. 30) dönüşmektedir. Bu *korku dünyası* üzerinde büyüyen bir kişiye veya gruba yönelmiş korku ise gün geçtikçe aynı yönde düşmanlığa sebep olmaktadır (Göknel, 2015, s. 21). İşte bu yüzden Lean, (2015)'e göre ister sosyal kaygı olarak tarif edilsin isterse de belirli bazı yaşanmışlıklardan kaynaklanan psikolojik sarsıntı olarak tanımlansın, en basit tabiri ile İslamofobi, İslam ve Müslümana karşı hissedilen korkudur (s. 46).

Organizmanlar arasında korku ile yaşamını en fazla birleştiren canlı insandır zira insanoğlunun sahip olduğu bilgi ve zeka onun risk ve tehlike algısını zenginleştirerek korkularının daha kompleks olmasına vesile olmuştur (Çevik, 2017, s. 12-13). Başka bir deyişle insan fitratında bulunan korkularla birlikte varlığını sürdürmektedir (Subaşı, 2017, s. 30). Korku anında beynin ortasında bulunan “amigdala” harekete geçerek sinir sistemine mesajlar yollar. Bunun sonucu olarak kalp atışları hızlanır, nefes alıp verme şekli değişir ve kan basıncı hızı artar. Adrenalin ve kortizol gibi stres hormonları salgılanarak ellerde ve ayaklarda titreme görülür (Baloğlu, 2017, s. 9). Dahası beyin aşırı korku nedeni ile gerçek dış dünya ile arasına bir duvar örer ve sadece belli gerçekleri kabul ederek diğer bütün gerçekleri görmezden gelir. Bu patolojik ruh durumu “tünel vizyonu” olarak adlandırılmaktadır (Baloğlu, 2017, s. 10). İlginçtir ki, İslamofobiyi hızlandıran gelişmelerde de görüldüğü gibi, suni bir şekilde asılsız ve üretilmiş haberlerle topluma pompalanan korku da aynı etkiyi göstermekte ve toplumları bir süre sonra diğer bütün gerçeklere kapatarak tünel vizyonuna sokmaktadır (Baloğlu, 2017, s. 11). İnsanoğlu arasına mesafe koyduğu, iletişim kopukluğu bulunan, varlığı ve zevkleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı bilmediğinden korkmaktadır. Bu noktanın başka unsurlar tarafından da desteklendiği sürece insanın korkmaktan başka seçeneği kalmadığı da söylenebilir (Subaşı, 2017, s. 31).

İslamofobi, Müslümanlar için bir fitnedir, bir imtihandır diyen görüşlerin (Kirman, 2012, s. 5) yanında Buehler (2014), İslamofobiyi Batı'nın *karanlık tarafının* bir yansıması olarak tanımlamıştır (s. 135). Göknel (2015), İslamofobiyi yukarıdakilerin, aşağı gördüklerine yön verme özelliğine sahip bir düşünce tarzı olarak görürken (s. 28) Aktaş (2014), İslamofobiyi iyileştirilmesi gereken bir rahatsızlık olarak tanımlamaktadır (s. 36). Nitekim henüz psikoloji literatürüne girmemiş olsa da fobik kişilerdeki psikolojik durumlar, İslamofobik insanlar içinde geçerlidir. Fobik bir insanda fobi duyulan şey harici başka psikolojik bir rahatsızlık belirtisi görülmez. Bütün sıkınlar fobiye sebep olan nesne ile alakalıdır. Fobi duyulan şeyden kaçma eğilimi gösterilirken uzaklaştıkça da rahatlama durumu söz konusu olur (Hıdır, 2007b, s. 82). Fobik davranışların bir psikolojik rahatsızlık olduğunun en güzel kanıtı yabancı korkusu bağlamında anlatılabilir. Eğer sadece birisinin yabancı olması bir korku ve tehdit unsuru olsaydı herkesin bütün yabancılardan korkması ve uzaklaşması gerekecektir. Ancak durum böyle olmamakta sadece zenofobik kişiler yabancılardan kaçma davranışı sergilemektedirler. İşte bu

yüzden fobilerin ve fobik kimselerin terapiye tabi tutulması gereken patolojik vakalar olduğu görülmektedir (Canatan, 2007, s. 27).

Yükleyen (2007)'e göre İslamofobi tanımlarında altı çizilen ortak nokta irrasyonel İslam korkusu ve bu korkudan nemalanarak sürekli yaygınlaşan Müslüman karşıtlığıdır (s. 260). Ancak neresinden bakılırsa bakılsın bugün karşı karşıya kalınan İslam karşıtlığında Batı'nın en yakın tahminle son iki yüz yıldır kasıtlı bir şekilde devam ettirdiği emperyalist ve bunun tamamlayıcısı oryantalist mantığının yeri asla yadsınamaz (Samur, 2016, s. 303). Bu bağlamda İslamofobi, tarihsel bir geri plana ve sürekliliğe haiz bir İslam karşıtlığı zincirinin günümüzde kendini gösteren en son halkasıdır denilebilir (Samur, 2016, s. 299).

Doğum yeri İngiltere olan İslamofobi kavramı Anti-semitizmde olduğu gibi özel nefrete dayanan bir ırkçılık kategorisi içinde değerlendirilmektedir (Okur, 2017, s. 19). Kelimenin tarihsel gelişimi düşünüldüğünde yabancı düşmanlığı anlamına gelen zenofobi ve eşcinsel insanlara karşı duyulan korkuyu ifade etmek için kullanılan homofobi kelimelerinden kıyas yoluyla türetildiği görülmektedir. Tam olarak ne zaman ve kim tarafından, hangi amaçlarla ortaya atıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte (Uzun, 2012, s. 14) İslamofobi sözcüğünün İslam korkusu anlamında kullanıldığı ilk yer Runnymede Trust tarafından 1997 yılında hazırlanan "İslamophobia: A Challenge For Us All" adlı rapordur (Uzun, 2012, s. 15). 2000'lerden başlayarak BM ve AB tarafından yayınlanan metinlerde sıkça kullanılmaya başlayan (Uzun, 2012, s. 19) İslamofobi kelimesi, tıpkı Anti-semitizm kelimesi gibi bazı entelektüel ve siyasi seçkinler tarafından ideolojik kaygılar nedeni ile kasıtlı olarak görmezden gelinse de (Uzun, 2012, s. 13) ve ideal bir kelime olmasa da kullanım yaygınlığı olduğu açıktır (Runnymede Trust, 1997, s. 1).

Sigmund Freud tarafından modern psikolojiye kazandırılan önemli bir kavramda bireylerde bulunan yansıtma ilkesidir. Yansıtma ilkesi, Freud *karanlık taraf* diye nitelendirdiği, kişilerin kendilerine bile itiraf edemediği olumsuz karakter özelliklerini diğer insanlara, kabile, din veya millet temelli grupları yansıtma yöntemidir. Diğer bir deyişle, bireyler veya gruplar bir öteki oluşturmak suretiyle görünmez nitelikteki karanlık taraflarını bilinçdışı bir süreç sonunda somutlaştırdığı kötünün üzerine atmaktadır (Buehler, 2014, s. 135). Bu bilginin ışığında Hıristiyan dünyanın dini saiklerle başlattığı savaşlara değinmek faydalı olacaktır. Haçlı seferlerinin din adına yapılan savaşlar açısından çok özel bir yeri olduğu aşikârdır. IV. Haçlı seferinde Papa II. Paschalordu aynı

dine mensup kişilere acımasızca saldırılmasına müsaade ettiği gibi İstanbul'un yağmalanmasına da göz yummuştur. Fransa'nın Albi bölgesine yapılan Albigeniyen Haçlı Seferi ve Danimarka ve İsveç gibi ülkelere yapılmış Kuzey Avrupa Haçlı Savaşları yüzbinlerce insanın ölmesine sebebiyet vermiştir. Yine Fransız Din Savaşları (1562-1598) ve Almanya'da Protestanlar ile Katolikler arasında vuku bulan Otuz Yıl Savaşları (1618-1648) sonucunda milyonlarca insan hayatını kaybetmiştir. Engizisyon mahkemelerinde katledilen insan sayısının 250.000 olduğu düşünülmektedir. Bu savaşlar dikkate alındığında Hıristiyanlığın bizzat Hıristiyan dünyası tarafından sevgi dini olarak sunulması ile İslam'ı *kılıç dini* olarak tanımlama düşüncesi arasındaki ahenksizlik hemen kendini göstermektedir. İslam'ın 7. ve 8. yüzyıllardaki ilerleyişi "İslami fütuhât" diye isimlendirilirken Amerika'nın, Avustralya'nın veya Yeni Zelanda'nın Hıristiyanlarca kanlı bir şekilde ele geçirilmesi noktasında aynı ya da benzer bir tanımlama kullanılmamaktadır. Sonuç olarak görülmektedir ki, Batı'nın yaptığı nitelendirmeler açık bir inkâr ve yansıtma tavrından başka bir şey değildir (Buehler, 2014, s. 136-137).

İslam'ın Hıristiyanlık ve Yahudilik karşısında gelişmemiş bir din olduğu ve bu dinlerle ortak bir değer taşımadığı, bir inanç olarak görülmesi yerine özünde şiddet barındıran bir ideoloji olarak görülmesi gerektiği İslamofobinin temellerini oluşturur (Göknel, 2015, s. 54). Bu anlayışa göre Müslümanlar dinlerinin ortaya çıktığı ilk günden buyana Hıristiyanları yok etmeye çalışmakta ve Avrupa'yı İslamlaştırmak için çabalamaktadırlar (Göknel, 2015, s. 29). İslamofobik yaklaşım, Müslümanların vahşi, deli, fanatik dini militanlar olarak görüldüğü bir bakıştır (Abbas, 2015, s. 118). İslamofobiyi dünyayı iyi ve kötü olarak iki kampa bölmektedir. İyi olan Batı'nın gözünde Müslümanlar, hayvansal iç gülerinin güdümünde seks ve şehvet düşkün kimselerdir (Göknel, 2015, s. 29-34).

Literatürde yukarıda bahsedildiği gibi İslamofobinin çok farklı yönlerine vurgu yapılsa da İngiltere'de bir STK tarafından yayınlanan rapora göre İslamofobik söylem şu temel iddiaları içermektedir: (Runnymede Trust, 1997, s. 4)

- İslam günümüzün ihtiyaçlarını karşılamayan yegâne değişmez bir bloktur.
- İslam ayrıştırıcı ve ötekidir.
- İslam barbar, irrasyonel, ilkel ve cinsiyetçi tutumlara sahip bir inançtır ve değersizdir.
- İslam şiddet içerikli, saldırgan, tehdit edici, terörizmi destekleyici ve medeniyetler çatışması ile uğraşan bir inançtır.
- İslam siyasi ve askeri çıkarlar için kullanılan siyasi bir ideolojidir.
- Müslümanların Batı kültürünü eleştirisinin hiçbir değeri yoktur.
- İslam'a karşı düşmanlık, Müslümanlara yönelik ayrımcı uygulamaları haklı çıkarmak ve Müslümanları toplumsal hayattan dışlamak için kullanılmaktadır.

- Müslüman karşıtlığı ve düşmanlığı doğal ve normaldir.

Bu raporun en önemli özelliği İslamofobinin 11 Eylül'ün bir ürünü olmadığı ve tehlike çanlarının çok önceden çaldığını ortaya koymasındadır (Uzun, 2012, s. 16). Halen akademik çalışmalarda en çok atıf yapılan bu rapor, kavramın akademik kabulünün de önemli bir işaretidir.

Geisser'e (2010) göre Fransa'da son dönemde sadece göçmen derneklerine veya göçmenlerin yerleştiği binalara değil, Müslüman toplumunun Fransa'da kalıcı olduğunu hissettiren camilere, helal ticarete de bir saldırı durumu söz konusudur (s. 14-15). Buradan anlaşılması gereken İslamofobinin sadece Araplara ve diğer Müslüman topluluklara veya bu toplumların varışlarda ikamet eden gençliğine karşı bir duruş değil, doğrudan dinin kendisini hedef alan bir hâl aldığıdır. Sorunu doğrudan İslam'ın içinde görmek çözümünün de zorluğunu ortaya koymaktadır. Okumuş (2007) ise, mevzubahis korku Müslümanlığın bir din olmasından ziyade bir kimlik olması üzerine oturmaktadır demiştir. Zira Avrupa kendini tanımlarken dini ilk sıralardan sonraki sıralara uzun bir süre önce atmıştır (s. 123).

İslamofobinin sebeplerinin temelde İslam'dan bağımsız olduğu ve İslamofobik eylemlerin sayısının artmasındaki asıl nedenlerin daha çok siyasi ve ekonomik olduğu yönünde görüşler mevcuttur. Bu bakışa göre, İslamofobik tutum ve söylemler gerçek manada bir İslam korkusu ve endişesi mi içermemekte aksine siyasi-politik bir anlam taşıyarak halk nezdinde bir meşruiyet zemini yaratmak için kullanılmaktadır. Okumuş (2007) bu hususu, İslam korkusunun gerçek kısmı az, üretilmiş kısmı çoktur diyerek özetlemektedir (s. 142).

Bazı İslamofobik saldırıların geri planında antisosyal davranışlar ve kişisel sorunlar bulunduğunu kabul ederek (Abbas, 2015, s. 120) günümüzde karşılaşılan İslamofobik olayları açık ve zımni olarak iki kategoriye ayırabiliriz. Camilere saldırma, Müslüman yerleşim bölgelerinde istenmeyen hadiselerle neden olma gibi açık davranışların yanında işyerlerinde, sağlık ve eğitim kuruluşlarında yaşanan alay etme, ikinci sınıf görme, çeşitli bahanelerle istenilen veya yapılması gerekenin hizmetin yerine getirilmemesi gibi kolayca fark edilemeyen ve dillendirilemeyen durumlar da görülmektedir (Göknel, 2015, s. 56). Öyle ki, değişik şekiller alan ve farklı derecelerde saldırganlıklar sergileyen İslamofobik davranışlar dik dik bakma, taciz, dalga geçme boyutuyla da kendini gösterebilmektedir (Kalm, 2015, s. 49).

İslamofobinin günümüzde ortaya çıkmasında ve yaygınlık kazanmasında çok çeşitli sebepler etkili olmaktadır. Kirman (2012)'a göre, bu sebepleri iki temel başlık altında toplamak mümkündür (s. 21). İlki *Batılı* olup, Müslümanlardan bağımsız gelişerek İslamı *dışsal* bir bakış açısıyla Hristiyan inançları ve kültürü çerçevesinde anlamalarından ve Batı medyasında İslam'ın ve Müslümanların maksatlı karalanmasından kaynaklanmaktadır. İkincisi *Doğulu* olup, Müslümanların bizzat kendisinden kaynaklanan demokratik haklarını kullanma ve katılım eksikliğinden, yerli halkla iletişim kurma becerilerinin zayıflığından ve fiziksel olarak Avrupa'da ikamet etmekle birlikte zihinsel olarak memleketlerinde yaşamaları gibi "içsel" sebeplerdir. Karanlı (2013) tarafından ise İslamofobinin günümüzde öne çıkan nedenleri, kültürel ve tarihsel nedenler, siyasi nedenler, ekonomik nedenler, teolojik nedenler, psikolojik nedenler, medyanın olumsuz etkisi, dini liderin ve siyasetçilerin olumsuz etkileri olarak kategorize edilmiştir (s. 82-88). Canatan'a (2012) göre son kırk yılda meydana gelen gelişmeler, Batı dünyasındaki İslamofobinin Anti-islamizmin ürünü olduğunu göstermektedir (s. 11). İslam karşıtlığı olarak ifade edilebilecek Anti-islamizm, tarihsel ve kültürel önyargıların üretimi ve dönüşümü sonucu İslamofobiye körüklemektedir. Bu bağlamda İslamofobi daha çok sosyolojik bir mahiyet taşıırken Anti-islamizm ideolojik ve politik bir perspektife gönderme yapmaktadır (Canatan, 2007, s. 43).

Cesari (2015), İslamofobi'nin yabancı düşmanlığı, göçmenlik karşıtı duygular ve kültürel farklılıkların geçerliliğinin reddi gibi diğer bazı ayrımcılık formları ile örtüştüğünü ileri sürmektedir (s. 26). Burada Anti-semitizm ve homofobi gibi iki ayrımcı davranış karşımıza çıkmaktadır. Özyürek (2008), kişisel tercihlerin idealleştirilmesi ve İslamofobik tezlerin kamusal alanda kendine yer bulmasından ötürü İslamofobiye Anti-semitizmden ziyade homofobik söyleme yakın gördüğünü söyler (s. 40). Zira homofobik anlayışta ayrımcılık sebebi olarak görülen lezbiyenlik ve eşcinsellik bireysel bir seçimin sonucudur ve herhangi bir kanuni korumayı hak etmez. Al-Shaikh-Ali (2015) ise yaşanan gelişmelerin Anti-semitizm ile paralellik gösterdiğini savunmaktadır (s. 219). Yahudi düşmanlığı veya Yahudilere karşı duyulan ırkçı nefreti ifade etmek için kullanılan (Hıdır, 2007b, s. 64) Anti-semistik süreçler ile İslamofobi maruz kalınan durumların benzerliklerine değinmek konunun tam olarak anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Yahudiler için vaktiyle var olan önyargılar bugün hiç şüphesiz Müslümanlara yönelmiş durumdadır. Öyle ki, Avrupa Konseyi Yabancılar Komitesi üyesi Thomas Klau, "1930'larda aşırı sağcı partilerin ortak hareket alanı olan Yahudi karşıtlığı 21.yüzyılda

Müslüman karşıtlığına dönüşmüştür” demiştir (Mercan, 2012). Avrupa’da Antisemitizm ve İslamofobi için aynı mekanizmaların işletildiği görülebilir. Nasıl Talmud’dan alıntılar yapılarak Antiseminist söylemler destekleniyorsa bugünde Kuran’dan alıntılar yapılarak İslamofobi körüklenmektedir. Aynı şekilde Yahudilerin kendilerini seçilmiş kavim olarak görmelerinin karşı tarafa düşmanca davranmalarını ve aldatma imkânı verdiği savunuluyorsa İslam’ın cihat anlayışı yanlış yorumlanarak tüm insanlığa yönelik bir tehditmiş gibi lanse edilmektedir (Göknel, 2015, s. 60). Esasen Cherribi (2015), her basmakalıp ifadeye kıymık kadarda olsa bir gerçeklik payı vardır sözüne atıf yaparak İslamofobiyi şişmiş bir korku edebiyatına dönüştüren kıymığın “cihadizm” olduğunu söyler (s. 114). Kurani anlamı daha çok “çaba göstermek” olan “cihad” kelimesi Müslümanlar tarafından Batıya karşı açılmış olan topyekûn ve acımasız, kuralsız bir savaş anlamında kullanılmaktadır (Abbas, 2015, s. 130). Bir diğer konu olarak 20. Yüzyıl’da Anti-semitik yazında görülen Yahudilerin doğurganlık oranlarının yüksek olması sebebi ile buldukları toplumu Yahudileştirme tehlikesi ile karşı karşıya bıraktıkları düşüncesi bugün İslamofobik söylemde Müslümanlar için sıklıkla dile getirilmektedir. Aynı şekilde Yahudilerin cemaat dayanışmasının yerini İslam’ın bütün Müslümanları “ümme” sayma kabulü almıştır. Bu listeyi uzatmak mümkündür. Hayvan kesimi, erkek çocukların sünnet ettirilmesi, giyim kuşam, ibadethane inşası gibi birçok konuda aynı sıkıntılar yaşanmakta neredeyse aynı söylemler kullanılmaktadır. Kısacası, Anti-semitik ve İslamofobik söylem ve eylemlerde iç barışı bozan bir düşman veya öteki yaratılmaktadır (Göknel, 2015, s. 75-77).

Geisser (2010), İslamofobinin, geleneksel dışlayıcı formlarla suç ortaklığı yapsa da, onlardan bağımsız bir tavır sergilediğini iddia etmektedir (s. 15). Bunzl (2007) ise bir adım öteye giderek İslamofobinin Avrupa’nın geleceği açısından Yahudi karşıtlığından çok daha büyük bir sorun olduğunu belirtmiştir (s. 506). Zira çağdaş İslamofobinin bir hayli karmaşık bir yapısı vardır ve tamda bu yüzden onu, sadece Müslüman karşıtı ırkçılığa indirgemek isabetsiz bir davranış olacaktır (Geisser, 2010, s. 109). Kalın’a (2015) göre Avrupa ve Amerika’daki Müslüman toplumlara karşı tavırlar, karmaşık bir sorunlar dizisinin parçasıdır (s. 25). Çünkü İslamofobi, daha çok, İslam ve Müslümanlar hakkındaki yaftalarla, önyargılarla ve imalarla alttan alta oluşturulmaktadır. Onun bu gizli karakteri, İslamofobinin yalnızca Hıristiyan bir Batı ile Arap-Müslüman bir Doğu arasındaki bir dini çatışma olmadığı gerçeğini de gün yüzüne çıkarmaktadır (Geisser, 2010, s. 109).

1.3.1. İslamofobinin Tarihsel Arkapları

Avrupa ve Kuzey Amerika'daki toplumların geçmişi dikkate alındığında önyargı ve öteki/karşıtı ayrımcılığın derin tarihsel kökleri olduğu ve kendi ulusal dokularının bir parçası olmadıklarını düşündükleri kitlerle acımasızca boğuştukları görülmektedir. Temelinde yabancılara karşı duyulan korku veya nefretin başka bir deyişle yabancı düşmanlığının yattığı bu hoşgörüsüzlük (Lean, 2015, s. 33) Grek ve Romalılardan beri Batı dünyasının fobi duyduğu ötekin üzerinden kendini konumlandırmasına sebep olmuştur (Göknel, 2015, s. 21).

Batı medeniyeti söz konusu olduğunda İslamofobi asla yeni ortaya çıkmış bir anlayış olarak düşünülmemelidir (Uzun, 2012, s. 17). Zira bin yıldan uzun bir zamandır, İslam Batı'nın öncelikli ötekisi ola gelmiştir. Denilebilir ki, geçmişte duyulan korku ne ise bugün, Avrupa Müslümanlarına yönelen korku da odur (Göknel, 2015, s. 27). Bu sebeple İslam dinine mensup kişilerden gelecek en ufak bir menfi durum, zihinlerde yer edenmiş eski düşman algısına gönderme yapmakta, unutulmuş resimleri tekrar göz önüne getirmektedir (Uzun, 2012, s. 27).

İslamofobik davranışların ilk görülmesini, Müslümanların Peygamberi Hz. Muhammed'in İslam'ı tebliğine kadar götürenler olsa da (Göknel, 2015, s. 29) Uzun'a (2012) göre İslamofobi Müslümanların Avrupa'ya giriş tarihleri olan İspanya'nın Müslümanlar tarafından fethedilmesi ile ortaya çıkmıştır (s. 17). Ancak şu bir gerçektir ki, İslam'ın ortaya çıkması ile birlikte Katolik dünyasında İslam, Papa tarafından kiliseden kovulmuş bir papazın Arabistan'a gidip Muhammed isimli birini bularak kiliseden öç almak amacıyla birlikte icat ettikleri bir din olarak görülmüştür (Canatan, 2007, s. 21). Kaçınılmaz olarak o tarihten başlayacak şekilde bu inanışın İslam ve Batı ilişkilerine çeşitli yansımaları olmuştur. Kilisenin bu görüşüne ek olarak Haçlı seferleri sırasında asker toplamak amacıyla kilise yöneticileri tarafından yapılan propagandalar İslamofobinin fikri temellerinin oluşturulmasında diğer bir mihenk taşı olarak görülebilir (Uzun, 2012, s. 17). İslamofobinin ortaya çıkışı ve süreçler konusunda farklı görüşler bulunsada Zebiri (2015) İslamofobik söylemi önemli birkaç gelişmeyi temel alarak dönemlere ayırmıştır (s. 256-258).

- Esasen dini ve teolojik zemin üzerine oturan Aydınlanmaya kadar olan süreçteki İslamofobik çevreler Kuran, Peygamber ve İslam teolojisini ana tartışma konusu

olarak görmüştür. Bu dönemde vahiylerin gerçek olmadığı, İslam Peygamberinin onları manipüle ettiği yine Hz. Muhammed tarafından Hz. İsa'nınkilere benzer mucizeler gösterilmediği söylenmiştir.

- Aydınlanma ve sonrası dönemde yükselen seküler hümanizm, İslam'ın yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır. Bu dönemde Hz. Muhammed'in Hz. İsa'nın aksine dünyevi başarısı, seküler yönelimli bir hayranlık oluşturmuştur. Ancak yine İslam genel olarak irrasyonel olarak kabul edilmiş ve eleştirilmiştir.
- Sömürgecilik döneminde coğrafi ve siyasi konulara daha fazla ağırlık verilmiş bir Oryantalizm ivme kazanmıştır. Bu dönemde Batı çıkarlarına uygun olarak emperyalist projeyi meşru göstermek amaçlı Müslümanlar her türlü olumsuz vasıflarla tasvir edilmiştir.
- Postmodernizm dönemi ise çelişkili ve tutarsız sonuçlar doğurmuştur. Ezilen kesimler savunması ve insan hakları söylemi, İslam'ın baskıcı ve hoşgörüsüz olarak görülmesi, Müslümanların azınlıklara ve kadınlara karşı acımasız bir bakış açısına sahip oldukları şeklinde iddialar ortaya atılmasına sebep olmuştur.

Ancak hâlihazırda kullanıldığı anlamıyla İslamofobi, yeni bir kavram olarak en geç kitlesel göçlerin yaşandığı 1960'lara kadar götürülebilir (Canatan, 2007, s. 27). Zira Avrupa Toplumları alışık olmadıkları yiyecekler pişiren, alışageldikleri hijyen standartlarına uymayan, kahverengi derili bu insanların çok yüksek sayılarla gerçekleşen göçüne hazır değillerdir (Lean, 2015, s. 34). Bu göç sonucu oluşan İslam'ın Batı Avrupa'daki mevcudiyeti Avrupa halklarının zihinlerinde ciddi bir soru işareti doğurmuştur (Tibi, 2004, s. 60). Çünkü yaşanan göç olayı Avrupa'nın kolektif bilincinde istenmeyen ve maruz kalınan bir zorla giriş olarak görülmüştür (Göle, 2010, s. 22). Ciddi sayıda Müslümanın Batıya göç etmesinin ardından yaşanan İran Devrimi, rehin alma ve adam kaçırmaya hadiseleri, son 30-40 yıl içerisinde gerçekleşen terör olayları, 11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleşen saldırılar İslamofobiye güçlü bir ivme kazandırarak günümüzde ulaştığı boyuta erişmesine vesile olmuşlardır (Lean, 2014, s. 19).

İran İslam devriminden önceki kırk yıl hesaba katıldığında İslamofobi, marjinal bir grup benimsenmiş aykırı bir davranış biçimi halinde varlık göstermekte idi. Ancak 1979 İran İslam Devrimi, Batı hafızasında önemli bir yer tutan İslamofobinin yeniden canlanmasındaki ilk önemli olay olarak kayıtlara geçmiştir (Canatan, 2007, s. 19). Bu hadise ile birlikte 1950'li 1960'lı yılların potansiyel nükleer katliamcılar ve teröristleri

olan, hayal kırıklığına uğramış ve aklını yitirmiş Nazilerin yerini, düşmanının yeni yüzü olarak Müslümanlar almıştır (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 238). 80’li yıllarla birlikte ise artık yoksul, zavallı göçmen imajı, amansız ve vahşi bir düşmana dönüşmeye başlamıştır. Bilhassa Berlin duvarının yıkılmasının ardından komünist bloğun çökmesi İslam’ın dış düşman olma imajını daha da işlevsel ve belirgin hale gelmiştir (Canatan, 2007, s. 48).

Kültürel ve dinsel farklılıkları bir zenginlik olarak görüp birlikte yaşamının mümkün olduğunu gösteren Yugoslavya tecrübesinin 90’lı yıllarla başlayan Bosna-Hersek Savaşı ve ardından Kosova’ya sirayet eden anlaşmazlıklar neticesinde acı bir şekilde nihayet bulması, “uygarlıklar çatışması” paradigmasını onaylarcasına “Hristiyan dünya” ve “Müslüman dünya” arasında kırılğan bir zemin yaratmıştır. Bu durum kaçınılmaz olarak Batı’da kabul görmüş çokkültürcü anlayışın sorgulanmasını da gündeme getirmiştir. Küçük farklılıkların narsisçe yüceltmeye başlandığı bu yıllar Hristiyanlar ve Müslümanlar arasındaki mesafeye yeni bir boyut katarak daha da arttırmıştır. Aslında bu istenmeyen olay, 1990’ların ardından yaşanacak istenmeyen gelişmelerin habercisi olarak da görülebilir (Kaya, 2015, s. 48).

İslamofobi için önemli bir kilometre taşı da Sovyetler Birliğinin çöküşüdür. Zira Soğuk savaş döneminde uzun bir süre Avrupa tarafından tali bir konu olarak değerlendirilen Müslümanlar, Sovyetler birliğinin çökmesi ile daha önemli hale gelmişlerdir (Okur, 2017, s. 19). Komünist İmparatorluğun varlığı, dış dünyaya müdahaleci bir siyaset kapsamında devasa savunma harcamalarının meşruiyetini sağlamak için *isabetli* ve *ihitiyaç* duyulan bir tehdittir. Korku üreten bir düşmanın yokluğu ise en azından politikacılar ve bütçeden askeri tedbirlere yönelik tahsisatın kesilmesini istemeyen belli bir kesim için bir yıkım anlamına gelmekteydi. İşte 11 Eylül saldırıları bu boşluğun doldurmasında eşsiz bir “fırsat” sunmuş, Müslümanlara yeni bir rol biçilerek korkunun ikamesine olanak sağlamıştır (Buehler, 2014, s. 128).

11 Eylül saldırılarından sonra Amerikan iç politikasında tehlike çanları çalmaya başlamıştır. Zira “teröre karşı savaş” konsepti siyaset arenasında İslamofobik kampanyaların başlamasına sebep olmuştur. 1940’lardan sonra Amerikan sağ siyaseti tarafından yaratılmak istenen korku iklimi çok güzel bir şekilde hizmet etmiş, Sovyetler Birliği ve uluslararası komünizm kaynaklı “Kızıl Tehdit”in yerine terörizmle ilişkilendirilmiş, Amerikan milli güvenliğine yönelik “Yeşil Tehdit” almıştır. Bu dönemde Suriye, İran, Irak gibi ülkelerden Amerika’nın varoluşsal tehditleri olarak bahsedilmiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, korku tüccarları halkı etkilemek için

çeşitli söylemler geliştirse de, bu üç ülkeden ikisi o dönemde seküler ve milliyetçi hükümetler tarafından idare edilmekteydi. Yine ABD bu politik söylemin aksine, Müslüman ülkelerle yakın ilişkiler kurmaktan imtina etmeden Mısır ile tatbikat yapmakta lojistik destek için Türkiye, Ürdün, Suudi Arabistan, Katar ve Kuveyt ile irtibatını devam ettirmekte idi (Cole, 2015, s. 197-215). 11 Eylül sonrası dönemde ise ABD ve Avrupa’da negatif ortamı daha da şiddetlendiren üç önemli hadise kendini göstermiştir (OIC, 2017, s. 6).

1) Donald Trump’ın zaferi ve ABD’de İslam karşıtı duyguların, ırkçılığın ve azınlıklara karşı hoşgörüsüzlüğün artması

Trump seçim kampanyası süresince ABD’yi mülteci ve göçmen istilasına maruz kalmış bir ülke olarak tarif etmiştir. “İslam bizden nefret ediyor” söylemini sıkça telaffuz etmiş başkan adayı Amerikan Müslümanlarını teröristleri korumakla itham etmiştir. Bu İslamofobik retoriğin ardından Müslümanlar birçok ciddi tehdit almışlar ve artan bir ayrımcılığa maruz kalmışlardır. Başkan Trump’ın seçilmesinin ardından Müslüman ülkelere yönelik vize kısıtlamaları kararı mevcut menfi havayı daha da germiştir. Ancak toplumda var olan İslam korkusunu daha da alevlendiren sadece Trump değildir. Trump’ın önceki ulusal güvenlik danışmanlarından emekli General Michael Flynn İslam’ın bir din olmadığını sık sık ifade etmekten çekinmemiştir (OIC, 2017, s. 6).

2) Göçmen konusu ve Avrupa’da artan direnç

Göçmen ve Müslüman karşıtı söylem bu dönemde seçim propagandalarında kendini göstermeye başlamıştır. Toplumdaki her olumsuzluğun günah keçisi olarak Müslümanlar göçmenler ve mülteciler olarak halka kabul ettirilmeye çalışılmıştır. Bilhassa güvenlik ve göçmenlik arasında suni bir bağ kurularak göçmen tartışmaları bu konu üzerinde yoğunlaştırılmıştır (OIC, 2017, s. 8).

3) Populizm ve Avrupa’da aşırı sağ partilerin güçlenmesi

Son yıllarda Avrupa genelinde aşırı sağ partiler bir popülarite kazanmış ve hatırı sayılır seçim başarıları elde etmişlerdir. Bazı ülkelerde seçim sürecini domine eden bu partiler Finlandiya, Macaristan, Letonya, Norveç ve İsviçre gibi ülkelerde hükümet ortağı olabilme imkânına erişmişlerdir. Bu süreçte Trump’un seçim başarısının ve İngiltere’nin AB’den ayrılma kararının önemli etkisi göz ardı edilmemelidir (OIC, 2017, s. 10). Ancak hâlihazırda yaşanan İslam karşıtlığının ve sağ partilerin yükselişini sadece ekonomik nedenlere ve göçmen konusuna bağlamak İsviçre, Avusturya, Norveç ve Danimarka gibi

ülkeler dikkate alındığında doğru olmayacak (OIC, 2017, s. 10-11), yukarıda bahsedilen tarihsel nedenler hesaba katılarak yapılan analizler daha sağlıklı olacaktır.

11 Eylül'ün öncesi ve sonrasında Avrupa ülkelerinde İslamofobiye tetikleyen yerel düzeyde başlayıp sonra ulusal hatta Avrupa ölçeğinde tartışılan ve gündem oluşturan bazı önemli tekil hadiseler de meydana gelmiştir. İngiltere'deki Salman Rüşdi olayı, Fransa'daki başörtüsü krizi (Canatan, 2007, s. 47), Hollanda'da Fas kökenli bir kişinin Theo Van Gogh'u öldürmesi, 2005 yılında Fransız banliyölerinde meydana gelen ayaklanmalar, yine aynı yıl Danimarka'da bir gazetenin Hz. Muhammed ile ilgili karikatürleri yayınlamasıyla gündeme gelen ve destek amaçlı diğer gazetelerin aynı karikatürlere yayınlarında yer vermesi ile devam eden olaylar örnek olarak verilebilir (Kaya, 2015, s. 50). Ancak yakın tarihte gerçekleşen bazı önemli terör olayları Batı toplumları ve Müslümanlar arasındaki krizi çok derinden etkilemiş ve kapanması çok güç yaralar açmıştır. Bu olayların kronolojik sırası aşağıda verilmiştir. Bu hadiselerin önemi inkâr edilemez zira halkın gündemine İslamofobi büyük ölçüde bu hadiselerle taşınmış ve (Kaya, 2015, s. 49-50) Batı toplumlarının ölen ve yaralanan kişilerle empati yaparak marjinalleşmesine sebep olmuştur.

- New York (11 Eylül 2001, 3.000 kayıp),
- Djerba (11 Nisan 2002, 21 kayıp),
- Bali (12 Ekim 2002, 202 kayıp),
- Casablanca (13 Mayıs 2003, 33 kayıp),
- Riad (12 Mayıs ve 8 Kasım 2003, 43 kayıp),
- İstanbul (15 ve 20 Kasım 2003, 57 kayıp),
- Moskova (6 Şubat 2004, 41 kayıp)
- Madrid (11 Mart 2004, 191 kayıp),
- Beslan (1 Eylül 2004, 330 kayıp)
- Londra (7 Temmuz 2005, 50 kayıp)

İlginçtir ki, İslamofobik eğilimlerin azalacağı düşünülen her olaydan sonra, artış gösterdiği tespit edilmektedir. Örneğin Usama bin Ladin'in ölümünden iki ay sonra Amerika'da Din Haberleri Servisi, İslam karşıtı duyguların arttığını belirtmiştir. Korkunun artma sebebi Müslüman teröristlerin eylemlerinde ki artışa bağlamazdı. Zira bir milyardan fazla Müslüman'ın var olduğu ve bunların hatırı sayılır bir kısmının şiddet eğilimli olduğunun düşünüldüğü bir dünyada fiili olayların sayısı oldukça düşüktür. Peki bu durumda İslamofobinin beslendiği asıl kaynak nedir? Lean'e (2015) göre günümüzde var olan İslamofobinin öncelikli sebebi, İslamofobi endüstrisi olarak adlandırdığı, bağnaz

blog yazarları, ırkçı siyasetçiler, köktenci dini önderler, bazı haberciler ve dindar Siyonistlerden oluşan nefret endüstrisidir (s. 40).

Batı'nın belleğinde yer edinen bu gelişmelerin yanı sıra Doğu'da da Filistin üzerindeki 1948 yılında İsrail Devletinin kurulması ile süre gelen egemenlik kavgası, karşılıklı güvensizliği sürekli diri tutan önemli bir sorun olarak kendini göstermiştir. Müslümanlar özellikle de İsrail uygulamalarının birinci derece mağdurları Araplar, Batılı ülkelerin İsrail'e verdiği desteği bir Yahudi-Hıristiyan ortaklığına dayandırmışlardır (Mustafa, 2004, s. 153). Zira II. Dünya Savaşının akabinde kitle iletişim araçlarında yeni kurulmuş bir ulus devlet olan İsrail'e karşı büyük bir hayranlık ve ilgi oluşmaya başlamıştır. İlk olarak İsraili Yahudilerin kahramanlıklarını överek gündeme getirilmiş, bu propaganda sayesinde nispeten hareketsiz olan İslam düşmanlığının tekrar canlanması göz ardı edilerek İsrail'in varlığını sürdürmesi için gerekli olan ekonomik desteğin sekteye uğramadan devamı sağlanmıştır. Çünkü o dönemde Batı toplumlarında oluşacak bir olumsuz İsrail imajı bu yeni devlet için milyarlarca dolarlık bir kayıp anlamına gelmekte idi (Buehler, 2014, s. 127). Batı'da Müslüman karşıtlığı, Müslümanlarda da Batı karşıtlığı pahasına yürütülen bu sürecin yanında aşağıda sıralanmış bazı olaylar Müslümanların zihinlerinde Batı hakkında büyük soru işaretleri doğurmuştur (Kaya, 2015, s. 50).

- Birmingham'da bir imamın sınıfta öğrencileri dövmesi olayı (2011),
- Florida'da bir Hristiyan din adamının Kuran'ı yakması (2011),
- Burka'nın Fransa'da yasaklanması (2011),
- 22 Temmuz 2011 yılında Norveç'te yaşanan ve 79 genç Norveç vatandaşının öldürülmesiyle sonuçlanan Breivik Katliamı (2011),
- 'Innocence of Muslims' (Müslümanların Masumiyeti) filmin fragmanının yayınlanması (2012), 2014 yılının Aralık ayında ve 2015 yılının Ocak ayında Almanya'nın Saksonya eyaletinde ve özellikle Dresden kentinde parlayan ve daha sonra sönen PEGIDA eylemleri (2014),
- 7 Ocak 2015 tarihinde Paris'te yaşanan Charlie Hebdo Katliamı (2015).

Yukarıda sıralanan olaylar arasında yarattığı etki bakımından belki de en önemlisi Libya'da ABD Büyükelçisi'nin bir saldırı sonucu hayatını kaybetmesinden sonra gündeme gelen Müslümanların Masumiyeti filmidir. Bu film sanatsal ve estetik bir değeri olmayan hatta yapımcısı, yönetmeni ve bütçesi konusunda bile kesin bir bilgi olmayan, uzun süre önce gösterime giren ama ilgi görmeyen bir yapımdır. Ancak bütün bunlara rağmen filmin fragmanının internette yayınlanması bile Doğu ve Batı arasındaki

çatışmanın yeni malzemesi olmasına yetmiş ve kitlesel gösterilere sebep olmuştur (Özsöz, 2012, s. 2).

Sonuç olarak söylenebilir ki, 11 Eylül 2001 üzerinden hatırı sayılır bir zaman geçtikten sonra nefret söylemlerinin azalması ve İslam karşıtı hislerin düşüşe geçmesi beklenirken durumun hiçte öyle olmadığı ortaya çıkmıştır (Lean, 2015, s. 30). Bugün Avrupa’da aşırı sağ partilerin yükselişi, İslamofobik anlayışın halk nezdinde geniş destek bulduğunun en güzel kanıtıdır. Zira Danimarka, İsveç, Norveç ve İsviçre gibi ülkelerde ırkçı partiler hükümet ortağı olabilecek kadar oy almakta ve özellikle yerel seçimlerde bütün Avrupa düzeyinde varlık göstermektedirler (UHİM, 2015, s. 147). Almanya seçimlerinin birinde AfD’nin başarısı bu konuda çekinceleri olan kesimlerde bir şaşkınlık yaşanmasına neden olmuştur. Aslında bu durum sürpriz değildir. Zira seçimlerden çok önce basılmış SPD partisi üyesi olan Federal Merkez Bankası eski yöneticilerinden Alman politikacı Thilo Sarrazin’in yazdığı ve Türklere hakaretlerle dolu ‘Almanya Kendini Yok Ediyor’ (Deutschland Schafft Sich Ab) adlı kitap 2 milyon adet satabilmiştir (UHİM, 2015, s. 147). Avrupa II. Dünya Savaşı sonrası gelişen süreçte yaşanan büyük kayıplarında bir neticesi olarak kendi tarihleriyle, yaşanan olaylarla ve Avrupa’da yaşayan toplumların kendi aralarındaki münasebet seviyesi ile yüzleşerek demokrasi ve çokkültürlülük açısından belli bir noktaya erişebilmiş ve sosyo-ekonomik ve politik bakımdan bir gelişim gösterebilmiştir. Ancak bu alanda sağlanan başarın ve istikrarın henüz İslam’la ve Müslümanlarla ilişkiler bağlamında gösterilemediği rahatlıkla söylenebilir (Samur, 2016, s. 315).

1.3.2. Günümüzde İslamofobi

İslamofobi düşüncesi bugün bilim adamları, entelektüel çevreler, kamu kurumlarının yöneticileri ve çalışanları, düşünce kuruluşları tarafından kabul edilip, yayılan bir anlayış halini almıştır (Abbas, 2015, s. 117). Müslümanlar tarihin hiçbir döneminde görülmeyen boyutta bir İslam karşıtlığı ile mücadele etmektedirler. Sorunun görünen yüzü görünemeyen gizli kalan veya itiraf edilemeyen hatta kayıtlara geçmeyen kısmından çok azdır. Çünkü Müslümanların maruz kaldıkları İslamofobik olaylarla ilgili Batılı ülkelerde ciddi bir resmi bilgi noksanlığı vardır. Bu durumun bir sonucu olarak gerek ulusal gerekse de AB seviyesinde politika yapıcılar sorunun derinliği ve çeşitliliği

hakkında yeterli bilgi sahibi olamamaktadırlar. Oysa hem izleme hem de bilgi toplama sağlıklı politika geliştirmenin olmazsa olmaz bir aracıdır (EUMC, 2006, s. 19).

Bugün İslamofobi akıllara durgunluk veren bir seviyededir. Bu yükselişi örneklemek gerekirse öncelikle Fransa’da ortaya çıkan örtünme karşıtı söylemin Avrupa toplumlarının bazı kesimlerince bütün Müslümanları bir ırk kabul edip dışlayacak boyuta gelmesi verilebilir (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 244). İkinci örnek olarak *terör bebekleri* konusuna değinmekte büyük fayda vardır. Terör Bebekleri tabiri Amerika’yı gezme ve benzeri nedenlerle ziyareti gelip, burada çocuk doğurup ve bu yolla çocuğa vatandaşlık alıp sonra memleketine dönüp çocuğu Amerika düşmanı olarak yetiştirerek çocuk belli bir yaşa gelince Amerika’ya içerden saldırmak için kullanılacağı düşünülen çocuklardır (Lean, 2015, s. 38). Son bir örnekte 2008 yılında Amerika başkanlık seçimlerinden verilebilir. Bu seçimde geçmişi Endonezya üzerinden Kenya’ya bağlanan Barack Obama, Müslüman karşıtı grupların öfkesinden nasibini almıştır. Öyle ki, Obama “ Ben Müslüman değilim, hiçbir zamanda olmadım” demek zorunda kalmıştır (Lean, 2015, s. 32).

Gallup Müslüman Araştırmaları Merkezi raporuna göre Amerikalıların yüzde 43’ü Müslümanlara karşı azda olsa ön yargı hissettiklerini kabul etmişlerdir (Lean, 2015, s. 22). 2002 yılında FBI tarafından yayınlanan rapora göre ise Müslümanlara karşı işlenen nefret suçlarının yüzde 1600 arttığı ortaya konmuştur. 2000’de 28 olay kayıtlara geçmişken bu sayı iki yıl sonra 481’e çıkmıştır. 2004’de yapılan başka bir araştırmaya göre, İslam’ın diğer dinlerden daha çok şiddeti teşvik ettiğini düşünen Amerikalıların oranının yüzde 46 olduğunu belirtmiştir (Lean, 2015, s. 31). Yine Southern Poverty Law Center tarafından yapılan bir araştırma sonucuna göre sadece 2016 yılında Müslüman nefretini kendine amaç edinen İslam karşıtı grupların sayısının 34’den 100’e çıktığını görülmüştür (OIC, 2017, s. 15). Özetle Müslümanlar, 21. yüzyıl Amerikan mozağının ayrılmaz bir parçası durumunda olsalar da bugün İslam ve Müslümanlar masum olduklarını ispat edene kadar suçlu addedilmektedirler (Lean, 2015, s. 20).

Avrupa özelinde yapılan araştırmalarda da ABD’de olduğu gibi İslamofobi çözümü zor bir sorun olarak kendini göstermektedir.¹¹ Eylül’ün hemen sonrasında bir ada ülkesi olan İngiltere’de Müslüman kişilere yönelik kayıtlara geçen saldırı sayısı 300’ü aşmıştır (Yanarışık, 2013, s. 2914). FRA tarafın on yıl önce başlanılan ayrımcılık araştırmaları ile bugün karşılaştırıldığında olumlu manada ilerleme kaydedildiğini söylemek oldukça zordur. Son yapılan araştırmaya katılanlar özellikle iş arama esnasında

maruz kaldıkları ayrımcılıktan şikâyet etmişlerdir. Fiziksel şiddet ve rahatsızlık Müslümanların gündeminde üst sıralarda yer almaktadır. Bu araştırmanın sonuçları mevcut durum hakkında bilgi vermesi açısından aşağıda özetlenmiştir (FRA, 2017, s. 9).

- Araştırmaya katılan her üç Müslümandan birisi iş arama esnasında kendilerine ayrımcılık yapıldığını düşünmektedir. Bu durum onların yaşadıklarını topluma katkı sağlamalarını engellemektedir.
- Etnik farklılık ve göçmen geçmişleri nedeniyle her dört Müslümandan birisi rahatsızlık veya taciz yaşamıştır. Bu kişilerin yarısı son bir yılda kendilerine yönelik altı ya da üzeri olay yaşamışlardır.
- Geleneksel ve dini kıyafetler giyen her üç kişiden biri ayrımcılık, taciz ve polis incelemesi ile karşı karşıya kaldıklarını beyan etmiştir.
- Katılımcılar yarısı isimlerinin, deri renklerinin ve fiziksel görünümünün ev ararken ve sağlık hizmeti alırken ayrımcılık nedeni olarak karşılıklarına çıktığını söylemişlerdir.
- Her on Müslüman katılımcıdan birisi en son polis ve/veya diğer kamusal organizasyonların çalışanları tarafından nefret motivasyonlu tacize uğradıklarını iddia etmişlerdir. Bu oran ombudsman ve insan hakları ile ilgili kurumlarda bile yüzde 4 olarak kayıtlara geçmiştir.

Birçok ekonomist ve analist tarafından 1930'larda ki Büyük Buhrandan sonraki en büyük ekonomik çöküş olarak sayılan 2000'li yıllardaki finansal kriz aynen yıllar önce olduğu gibi öteki karıştı duyguları ve ulusalcılığı arttıran bir zemin yaratmıştır (Lean, 2015, s. 37). Ekonomik krizin sebep olduğu işsizliğin faturası göçmenlere çıkartılmış ve yabancıların varlığını ekonomik ve mali problemleri derinleştiren bir öge olarak kabul edilmiştir. Bu durum bilinçli olarak sosyo-ekonomik dışlayıcılık için kullanılmış ve (İnanç ve Çetin, 2011, s. 17) toplumda var olan ekonomik sebeplerden kaynaklanan endişe, Müslümanlara yönlendirilerek korkunun gücünü bilen politikacılar tarafından kendi menfaatleri için istismar edilmiştir (Lean, 2015, s. 37). Başka bir deyişle, Avrupa ülkelerindeki işsizlik ve nüfusun yaşlanması gibi olumsuz durumlar Müslüman düşmanlığını bir paranoya haline getirmekte ve bu paranoya bazı çevrelerce özellikle de siyasetçilerce manipüle edilmektedir (Uzun, 2012, s. 18). Bugün İngiltere'de "İngiliz işler, İngilizlerindir" sloganı oldukça rağbet görmektedir. Göçmenlerin çok beceri ve

eğitim gerektirmeyen işleri yapmaları ve ekonominin çeşitli sahalarında hayati fonksiyonlar icra etmeleri ve birçok yeni işletmeler kurarak yaşadıkları ülkenin ekonomilerine katkı sağlamaları da İslamofobik kişilerin onlara bakışını değiştirmemektedir. Belçika Flaman Menfaati Partisi lideri Filip Dewinter, “Fatma ve Muhammed (İslam peygamberi Hz. Muhammed ve Hz. Fatma’yı kastederek) bugün ucuz işgücü ve genç nesil sağlayabilir ama yarın kendi yasalarını uygular” diye bir beyanat vermesi bu durumu en güzel şekilde özetlemektedir (Elmas ve Kutlay, 2011, s. 16-17).

Politikacılar bir canavar yaratma peşindedirler. Canavarların en önemli özelliği de tehdit altındakileri birleştirmesidir (Lean, 2015, s. 55). Nitekim güç ve meşruiyet isteyen Adolf Hitler’de sürekli bir korku altındayken Alman halkının cahil ve itaatkâr olarak kendisinden isteneni sorgulamadan yerine getireceğine inanıyordu. 1933 yılının büyük bunalım şartları düşünöldüğünde, Almanya’nın acı bir çıkmaz sokakta olduğu hemen anlaşılacaktır. Hitler bu noktada ortaya çıkarak Almanya’nın ve Almanların üzerindeki kara bulutlar için Yahudileri suçlamış ve etrafında kitleleri toplamayı başarabilmiştir. Naziler tarafından Versailles anlaşması ve 1923’te başlayan hiper enflasyon Almanya’nın altını oymaya çalışan Yahudiler tarafından planlanmış ve uygulamaya geçirilmiş saldırılar olarak görölmüştür (Lean, 2015, s. 36). Bu saldırıların sözde *bertaraf* edilmesi ancak II. Dünya Savaşı’nda Nazi Yönetimince sistematik olarak 6 milyon kişinin katledilmesi ile mümkün olmuştur (Lean, 2015, s. 37).

Geisser (2010), yakın zamanda bir takım kamu görevlilerince el altından gizlice desteklenen profesyonel bir İslamofobinin varlığından bahsetmekte ve bu durumu telafisi güç vahim bir hadise olarak görmektedir. Artık Cumhuriyetçi değerleri korumak adına bir yerel siyaset kurumu olan belediyelerde bile İslamofobik karar ve uygulamalara rastlamanın mümkün olduğunu söylemektedir. Örneğin, Fransa’da 1980’lerden bu yana hem sağ hem sol partili belediye başkanları şehrin merkezi noktalarındaki cami yapım taleplerine çeşitli bahaneler yaratarak mani olmaktadır (s. 17-19).

Ülke yönetimlerince gizlice uygulamaya konulan İslamofobi ajandasının yanında başka bir çıkmaz da Avrupa ülkelerinin birçoğunda Avusturya’da olduğu gibi göç konusunun İçişleri Bakanlıklarının görev alanı içinde değerlendirilmesidir. Bu göçmenleri bir güvenlik sorunu olarak görmenin ve onların tehlike arz ettiğini kabul etmenin önemli bir işarettir (Göknel, 2015, s. 34). Doğrusu İslamofobik eğilimler güçlendikçe göçmenlere yönelik bu bakış kendini daha fazla hissettirecektir. Zira Avrupa öteki ile var olma ve hayatını idame ettirme noktasında kültürel zeminde problemler

yaşamaktadır. *İyi* Avrupalının sahip olduğu homojen bir hayat tecrübesi heterojen bir toplumsal bağlama geçişte, siyasi ve sosyal engeller olarak kendini hissettirmektedir. Ötekenden istenen Avrupa-merkezci olarak tasarlanan düzene ve kurallara harfiyen uymasıdır. Kaçınılmaz olarak burada ki en büyük tehlike ötekine güvenlikçi bir bakış açısı ile yaklaşmak ve güvenlik zaafı yaratan bir tehdite dönüştürmektir. Bugün Avrupa'da ötekilerin göz önünde olması, özgürlüklerin daraltılmasına meşruiyet kaynağını olmaktadır (İnanç ve Çetin, 2011, s. 5-6).

Lean (2015)'a göre günümüzde İslamofobinin önemli bir özelliği de, medyanın reytingini arttıran bir endüstri hâline gelmiş olmasıdır. Baştürk ise, Lean'i onaylarcasına 1990'ların başında nüveleri görünen İslamofobi yapılanmasının, 11 Eylül sonrası dönemde hakikaten bir sanayi haline geldiğini belirtmiştir (DÜBAM, 2015, s. 16). Cherribi (2015) ise, medyanın İslamofobinin artışındaki rolü üzerinde çalışmış ve medya tarafından hazırlanmış içeriklerin etkisinde kalan siyasetçilerin zaman içinde Müslüman karşıtlığını kurumsallaştırdığını ortaya koymuştur (s. 95-114). Geline nokta Yahudiler, siyahiler veya diğer topluluklar için kullanılması ihtimal dâhilinde bile olmayan ifadeler, Müslümanlar hakkında rahatlıkla kullanılabilir hale gelmiştir (Kalın, 2015, s. 52).

Diğer endüstrilere nazaran daha dinamik ve esnek bir yapıya sahip olan İslamofobi endüstrisi, tek bir merkeze bağlı değildir ama onun üreticileri pek çok anlamlı yoldan birbirine bağlantılıdır. Birbirlerinin çalışmalarını meşrulaştırmanın yanı sıra küçük şebekelerini ulusal ve uluslararası ölçeğe yükseltmek için internetin gücünü olabildiğince kullanmaktadırlar (Lean, 2015, s. 41). Gerçekten İslamofobi endüstrisinin önemli bir bileşeni de sosyal medyayı ve kişisel web sitelerini içine alan sanal dünyadır. Geleneksel metotlara dayanan korku kampanyalarının aksine internetin nefretin ve önyargının kitlelere pompalanmasında başka hiç araçla karşılaştırılmayacak kadar önemli bir rolü ve potansiyeli vardır. Halk ayaklanmasına zemin hazırlamak için kahvelerde ve salonlarda toplantı yapmak artık mazide kalmıştır (Lean, 2015, s. 100). Zira siber âlemde herkese yer vardır, artık evde pijamalarınızla otururken nefret yazıları yazarak bir servet elde edebilirsiniz. Hatta kişi sosyal medya dünyasında ne kadar aktif olursa kendini o kadar önemli hissetmekte ve aidiyet duygularını geliştirecek bir kimliğe bürünmektedir. Öyle ki, gün içinde psikolog, diş hekimi, bankacı olan bir kimse gece ateşli bir sağ kanat politik eylemcisi haline gelebilmektedir (Lean, 2015, s. 101). İnternette bir bilginin yayılmaya başlaması sadece bir bilginin daha fazla kişiye ulaşması

anlamına gelmez. Farenin her tıklanışında hikâye, içerik olarak da büyük ve daha etkili hale gelmektedir. Konumuz açısından bakıldığında İslamofobik kimseler tarafından paranoyakça bir hezeyan halinde başlayan bir bilgi, kısa sürede ABD'nin elmalı pasta, beyzbol, özgürlük ve Amerika'yı Amerika yapan bütün vasıfların tahrip edildiği ve ele geçirildiğini anlatan bir hikâyeye dönüşerek kitlelere ulaşıp onları yönlendirebilmektedir (Lean, 2015, s. 101-102).

İslamofobi endüstrisinin ekranlarında kendine kolaylıkla yer edinen yeni korku uzmanları, uluslararası arenada gerçekleşen olayları gereği gibi analiz etmeden, bayağı önyargıları tekrarlayıp durmaktadırlar (Geisser, 2010, s. 76). Ancak bu kişileri bilgisizlikten kaynaklanan *mutlu aptallar* olarak da görmemek lazımdır. Zira genellikle İslam, İslamcılık ve Arap-Müslüman dünyası ile ilgili çok sayıda çalışmayı okuyup hicab, cihat, fetva, içtihat gibi İslami terimleri bolca kullanmaktadırlar. Medya içerikleri bu sayede tanınmış bilim adamlarına yapılan bolca atıfla İslam'a ilişkin derin bir bilgi görüntüsü vermektedir (Geisser, 2010, s. 38-39). Dahası medya Müslüman coğrafyaları ile sürekli çatışma ve şiddet haberleri vererek yanlış bir algıya sebep olmaktadır. Aynı sorunlar Afrika'da, Latin Amerika'da ve Asya'da da yaşanırken, sıradan izleyici ve okuyucu üzerinde sadece Müslüman ülkelerinde trajik ve vahşice olaylar gerçekleşiyor intiba yaratılmaktadır (Kalın, 2015, s. 58).

Fransa örneği üzerinden İslamofobi endüstrisini değerlendirecek olursak bu ülkede medya artık İslami tehdidin içerden geldiği konusunda takıntılı bir tavır sergilemekte ve bütün ilgisini Müslüman olup İslamcı teröristlerin manipüle ettiğini düşündüğü genç Fransızlara yöneltmektedir (Geisser, 2010, s. 36). Söz konusu medyada Müslümanlar Fransız topraklarına sızıp Fransızlığı yok etmeyi amaçlayan savaşçı bir topluluk olarak lanse edilmekte (Geisser, 2010, s. 82) ve İslam hakkındaki klişeler ve basmakalıp düşünceler insanı hayrete düşürecek boyutta tek tipleştirilmektedir (Geisser, 2010, s. 29). Artık Fransız medyasının büyük kısmının tasavvurunda başörtüsü, kadının boyun eğmesi ve kişisel özgürlüklerinin yok sayılması demektir ve ideolojik duruşları neresi olursa olsun bütün medyada örtüye karşı bir savaş hali söz konusudur (Geisser, 2010, s. 37). Medyanın bu sunumu başörtüsü meselesini Avrupa ölçeğinde İslamofobikler açısından çok önemli bir sembol haline getirmiştir. Örneğin sonradan Müslüman olmuş bir Alman kadın başörtüsü taktıktan sonra insanların kendisine saygı göstermediğinden, devlet dairelerinde kamu hizmeti talebinde sorunlar çıktığından, satıcıların kaba

davrandığından ve insanların onunla göz göze gelmediğinden yakınmıştır (Özyürek, 2015, s. 71).

Hollanda ve Belçika gibi Benelux ülkelerinde eski Müslümanlar adıyla yeni ortaya çıkan bir akım doğrudan İslam'ı hedef alan bir anlayış benimseyerek sanal ortamda taraftar toplamaya çalışmaktadırlar. Bu düşüncenin ana sloganı “İyi Müslüman vardır ama iyi İslam yoktur” cümlesinde ifade edilmektedir. Bu anlayış, İslam'ın ilk kurbanları olarak Müslümanları görmektedir (Okumuş, 2007, s. 126). Medya ve sanal dünyada oldukça popüler olan bu kişilerin Müslümanlar hakkında söyledikleri toplumun geniş kesimi tarafından hayli inanılır iddialar olarak görülmektedir. Zira sözde içerden yapılan bu yorumlar çok keskin olmaları hasebiyle İslamofobik çevreler tarafından oldukça kabul görmekte ve yayılmaya çalışılmaktadır.

Özetle, Batı medyasında İslam güncellik, coğrafi yakınlık, çatışma gibi nedenlerle haber değeri taşımaktadır. Örneğin, kurban bayramındaki toplu hayvan kesimleri bu iş için ayrılmış sağlıklı mezbahalarda yapılsa da bir vahşet görüntüsü olarak medya içeriklerinde sunulmaktadır. Aynı şekilde Ramazan ayında taksicilik yapan Müslüman bir şoförün içki içen birini aracına almaması tesadüfi ve münferit bir olay olmasına rağmen buzdağının görünen yüzü olarak kamuoyunu anlatılmaktadır (Cherribi, 2015, s. 113). Ancak gözden kaçırılmaması gerekir ki, tarihsel olarak mümbit bir zemin üzerine oturduğu hususu dikkate alınmadan sadece kitle iletişim araçlarındaki yayınların tarafgirliğine bakarak, İslamofobi hastalığının günümüzde ulaştığı seviyeyi anlamlandırmak eksik olacaktır (Buehler, 2014, s. 127).

İslamofobik kişilerin davranışları Okumuş (2007) tarafından iki kategoriye ayrılır. Bu başlıklar İslam'dan doğal bir korkuyla korkanlar ve çok daha büyük bir çoğunluğu temsil eden yapay ya da sanal bir korkuya kapılanlar olarak sıralanmaktadır. Birinci gruptakilerin tavrı karanlıktan veya örümcekten korkan kişinin davranışıyla paralellik gösterir. Ancak ikinci gruptakilerin korkusu, Müslümanların kendilerini ekonomik olarak zor durumda bırakacaklarını, kültürlerini ve kimliklerini yozlaştıracakları ve yeri geldiğinde terörist eylemlere katılmaktan çekinmeyecekleri varsayarak duyulan korkudur (s. 125). İşte buraya kadar anlatılan medyanın amacı bu ikinci grup kişilerin görüşlerini şekillendirmektedir.

Bir ürünü satın alarak endüstriye katkı sağlayan bir insan, o üründen bir yarar sağlayacağı için böyle yapar. İslamofobi endüstrisi içinde durum aynı minvalde devam etmektedir. Vitrindeki dini ve politik inançlardan bağımsız sadece cüzdanlarını düşünen

ve İslamofobik söylemleri kitlelere ulaştıran kişilerin arkasında daha şüpheli, tehlikeli ve ideolojik figürler mevcuttur. Lean'e (2015) göre bu kişiler West Bank'ta oynanan küresel oyunda üstünlük sağlamak amaçlı bunu yapmaktadırlar. Bu kişilere göre İslamofobi, Filistinliler aleyhinde yürütülen politikaların meşruiyetini arttıran bir atmosfer sağlamaktadır. Nitekim Müslümanların kanının dökülmesini hararetle savunan kişilerle İsrail'in yerleşim politikalarının savunucuları aynı kişiler olması tesadüf değildir (s. 42). Geçmişte Batı'nın İsrail'e güçlü desteğinin arkasındaki şey, antikomünist duruşu ve Arap milliyetçiliğine set çekmesi idi, bugün ise bu sebeplerin yerini *kara canavar* İslam almıştır (Lean, 2015, s. 205-206).

Müşterek stratejik çıkarlar ve güvenlik öncelikleri ABD ve İsrail'in Ortadoğu'da birlikte hareket etmelerine sebep olmaktadır. Ancak mevzubahis işbirliğinin yalnızca güvenlik ve ortak çıkarlar üzerinden anlamlandırılması ABD ve İsrail arasındaki *özel bağı* gözden kaçırmak anlamına gelmektedir (Oran, 2017, s. 2020). Zira ABD'de kendine çokça taraftar bulabilmiş Hristiyan Protestanlığın bir kolu Evanjelizm, ortak düşman paydasında bir ABD-İsrail birlikteliğinin teolojik temellerini oluşturmaktadır. ABD için İsrail'i özel yapan aşağıda sıralanan üç ana öğeden bahsedilebilir (Oran, 2017, s. 2036).

- Hristiyanlığın ilk ortaya çıktığı ve ilk inananların bulunduğu yer olarak Filistin, İsa'nın doğumuna, ölümüne ve yeniden dirilişine konu olan ve olacak bu topraklar Evanjelikler açısından çok kutsal ve kıymetlidir.
- Evanjelikler Kutsal Kitap'ta bulunan İsrailoğulları ile alâkalı anlatılara büyük bir önem atfetmektedir. İsrail halkı seçilmiş bir millet olarak Hz. İsa'nın dirilişinde ve insanlığın kurtuluşu için hareket geçmesinde önemli roller üslenecektir. İsa Peygamber ancak Yahudiler Filistin'e döndükten sonra Kuzey İsrail düzlüklerinde şer güçlere karşı yapılacak bir savaş olan Armagedon'un ardından dirilebilecektir.
- Tanrı'nın kurtuluş vaadi sadece İsrailoğulları için değildir aynı zamanda onlara Armagedon savaşında destek verenler için de geçerlidir. Bu üç dini anlatıya göre bahsedilen kutsal planın hayata geçmesi için Yahudi devleti kurulmalı, devamı sağlanmalı, İsrailoğullarının güvenliği ve selameti için ne gerekiyorsa yapılmalıdır.

Evanjelik metinlerde Müslümanların Allah'ının, Yahudi ve Hıristiyanların tanrılarından çok farklı olduğu hatta İslam'ın şeytanın etkisinde bir din olduğundan bahsedilerek İslam tam manasıyla ötekileştirilmesi (Yükleyen, 2007, s. 270) özellikle de 11 Eylül'den sonra İsrail'in işine gelecek şeklide İslam karşıtlığının zirve yapmasına neden olmuştur. Bugün İsrail'e çok özel bir önem atfeden Evanjelik dünya görüşü, Amerikan kimliğinin oluşturucu öğelerinden biri haline gelmiştir (Oran, 2017, s. 2035). Bu süreçte ABD'de örgütlenmiş Evanjelik kilise kadar bu kilise yakın ABD'li siyasi liderlerin de önemli bir payı olduğu söylenebilir. ABD başkanlarından birçoğu gibi halen süren teröre karşı savaş konseptini uygulamaya koyan George Bush'un Evanjelik kiliseye ve kilise önderlerine yakınlığı bu görüşe hâkim olan söylemlerin gerek ulusal gerekse de uluslararası politik arenada ki etkisi anlamamıza az da olsa yardımcı olacaktır (Yükleyen, 2007, s. 261).

Bazı Müslümanlarca da bu olgunun desteklenmesi İslamofobinin karmaşıklığının başka bir boyutu olarak kendini göstermektedir. Örneğin Fransız'da bazı medyatik Müslüman liderler, İslamofobi çevreleri ile birlikte hareket ederek ciddi bir Müslüman karşıtlığı sergilemektedirler. Bunlar kendilerini kötü sakallı köktencilerden ayırmakta, sürekli dini hareketlerin banliyö gençliği üzerindeki zararlı etkilerinden bahsederek kendilerini sözde temize çıkarmaya çalışmaktadırlar. Ancak geri planda büyük İslami örgütler arasındaki mücadelede rahatsız edici rakibini saf dışı etme gayreti olduğu görülmektedir (Geisser, 2010, s. 110).

Günümüzde İslamofobi, gerek yerel ve ulusal gerekse de uluslararası aktörler tarafından topyekûn bir mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Çözümü ve fedakârlığı sadece Müslümanlardan beklemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Özellikle Avrupa toplumları taşın altına elini koymalı bu sorunun kendi geleceklerini ilgilendirdiğinin farkına varmalıdır. Alman Sosyal Demokrat Parti Genel Başkanı Sigmar Gabriel'in şu samimi itirafı ise Avrupa'da Müslüman azınlıklara karşı uygulanan çifte standartlı muameleyi çok güzel özetlemektedir: "Eğer Almanya'daki bu cinayetler, bir İslamcı örgüt tarafından yapılsaydı ve ölenler Alman olsaydı, bütün caddeler kapatılırdı. Devletin bütün birimleri en yüksek mertebeye harekete geçirilirdi. Oysa bunların hiçbiri yapılmadı. Bu konu üzerinde durup düşünülmesi gerekir. Bize yapılsaydı başka şekilde reaksiyon gösterilirdi." (Yanarışık, 2013, s. 2916).

Bugün geldiğimiz noktada liberal, demokratik ve seküler bir toplum kabul edilen Batı ile İslam arasındaki ilişkileri anlayıp, tam olarak çözümlenmek için Batı dünyasında

yaşayan Müslümanlar kilit bir konuma gelmiştir. Batıya yerleşen göçmen Müslümanların yaşadıkları ve yaşadıklarından çıkardıkları tecrübeleri onları merkezi bir konuma getirmektedir (Yükleyen, 2007, s. 259). Küresel bir barışın sağlanması ve başka bir deyişle medeniyetler çatışmasının son bulması ancak Batı'daki Müslümanların sorunlarının çözümüne bağlı bir seyir izleyecek gibi durmaktadır. Bu yüzden birçok kuruluş bu konu ile ilgili çözüm önerileri de sunmaktadır. İslam İşbirliği Teşkilatı tarafından 2017 yılında yayınlanan bir raporda İslamofobik süreci tersine çevirecek bazı somut önlemler alınmasını önerilmiştir (OIC, 2017, s. 93-95). Bunlar:

- Alarm veren İslamofobi hadisesinin çözümüne yönelik daha ciddi gayretlerin ortaya konması,
- İslamofobik eğilimlerin en fazla görüldüğü yerlerde İslamofobi tehlikesi için bir farkındalık oluşturulması ve İslam'ın olumsuzluklarla birlikte anılmasının önlenmesi,
- Müslüman cemaat liderlerinin ABD ve AB medyalarında ile politik arenasında süreci normalleştirme adına kendilerini savunmalarının teşvik edilmesi,
- İslamofobi ile mücadele etmek amacı ile Müslüman olmayan ülkelerde yaşayan Müslüman gruplara verilen desteğin artırılması,
- Batı'da bulunan Müslüman gruplarla alakalı bilgiler toparlanarak ve üzerinde çalışılarak küresel Müslüman diasporasına yönelik projeler üretilmesi,
- Müslümanlara yönelik gerçekleşen her türlü ayrımcılıkla baş edebilmek amacı ile Müslüman olmayanlarla yapıcı ve anlamlı diyalog geliştirecek etkili mekanizmalar oluşturulması,
- Yoksunluklar içinde yaşayan Müslüman gruplara ulaşmak için yürütülen programların sayısının artırılması,
- İslamofobi ile mücadele eden sivil toplum örgütleri ile işbirliğinin mümkün olduğunca artırılması,
- İslamofobi konusunun BM genel kurulu ve insan hakları komitesinin gündeminde olmasını sağlayacak adımlar atılması,
- BM anlaşmalarının din özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve ırk ayrımcılığı ile ilgili düzenlemelerinin pratiğe geçirilmesi için uğraşlar vermesi,
- İslam konusunda cehaletin önlenmesi amacı ile erken yaşlarda çocuklara doğru İslami eğitimin verilmesi gerekmektedir.

İslamofobi kelimesi her platformda sıklıkla kullanılmasına rağmen daha önce de bahsedildiği gibi sınırları tam olarak çizilmiş ve anlaşılmış bir terim değildir (EUMC, 2006, s. 13). Gerek yasal metinlerde gerekse de sosyal bilimler alanında herkes tarafından kabul edilen bir tanımın yapılamaması, devletleri ve uluslararası organizasyonları İslamofobi ile mücadeleyi ırkçılık ve ayrımcılık bağlamında geniş bir zemin üzerinde yürümeye zorlamaktadır (EUMC, 2006, s. 13). Diğer taraftan günümüz küreselleşme ortamı içinde varlık sürdüren ulus devletler hayatın büyük problemlerini çözmek için çok küçük, küçük problemlerine çözüm bulmak için ise çok büyük bir görünüm sergilemektedir (Giddens, 2009, s. 162). Bu yüzden raporda da belirtildiği gibi büyük bir problem olarak İslamofobiyi sorununun son bulması için uluslararası kuruluşlar ve uluslararası alanda faaliyet yürüten STK'lar büyük bir fonksiyon üslenmeli ve verdikleri uğraşlar medyada yayınlanmalıdır.

Öteki, farklı etnik, dini, vb. gruplar zemini üzerine oturtulsa da temel olarak nefretten nemalanan ayrımcılık ve dışlayıcılık davranışlarını ortaya çıkarmaktadır. Zira öteki, mevcut durum ve koşulların bir sonucu olarak meydana çıksa da derinlemesine analiz edildiğinde her öteki belirlenmesinde müşterek bir zihni yapı görülmektedir. Kısaca dinamik süreçler bağlamında formüle edilen öteki, aslında sabit ve değişime kapalı bir anlayış şeklinin neticesi olarak kendini göstermektedir (İnanç ve Çetin, 2011, s. 5). Avrupa'nın öteki ile birlikte var olması ancak köhne bir zemine oturan önyargılarından sıyrılması ile mümkün olacaktır. Belki de Avrupa ötekini belirlediği ön kabullerini kırdığı anda çok daha kolay çözümler ortaya çıkacaktır.

1.3.3. İslamofobiye Bir Çözüm Önerisi: Euro-İslam

Avrupa'daki yerleşik Müslümanların sayısı artıkça Avrupa, çok önceden kapattığı devlet-din ilişkileri konusunu tekrar tozlu raflardan indirilmek zorunda kalmıştır. Kıta genelinde egemen olan seküler kültür normları Avrupalılar tarafından tekrar sorgulanmaya başlamıştır (Cesari, 2015, s. 89). Bugün Almanya örneğini üzerinden gidilirse II. Dünya Savaşında harap olmuş ülkeyi tekrar ayağa kaldırmak için gelen milyonlarca göçmen ve aileleri, Yahudi soykırımını sonrası önemli ölçüde homojenleşmiş Alman toplumunun, tekrar farklılıklarla yüzleşmesini zorunlu kılarak, Ülkenin bir dönüşüm sürecine girmesine neden olmuşlardır (Özyürek, 2008, s. 20). Bu süreçte

Avrupa toplumları ile göç edip gelen Müslümanlar arasında tarihsel, ekonomik ve sosyolojik nedenlerden dolayı bir uyumsuzluk çıkması normal karşılanmalıdır ancak sekülerleşmiş Avrupa halkları ile Müslümanların kültürel farklılıkları dolayısıyla yaşanan ve yaşanması muhtemel bir çatışmanın çok daha büyük bir zorluğa işaret ettiği gözden kaçırılmamalıdır (Cesari, 2015, s. 90).

Başlangıçta misafir işçi olarak görülen ve sonunda ülkelerine dönecekleri düşünülen Müslüman topluluklarla ilgili görüşler de büyük bir değişim geçirmektedir. Bugün asimilasyon politikalarının başarısızlığı önemli bir kesim tarafından kabul edilir hale gelmiştir (Alsayyad, 2004, s. 14). Zira günümüzde yaşanan iletişim ve bilişim ulaştığı boyut asimilasyonu olanaksız hale getirmiştir. Avrupalı Müslümanlara Hindistan'da olduğu gibi bir takım dinsel ve kültürel haklar tanınması da soruna çözüm olarak görülmemektedir. Beklenenin tam tersi bir etki yaratacak bu tarz uygulamaların sağ kanat radikalizmine ivme kazandırmanın yanında siyasal bütünleşmenin önüne set çekebileceği düşünülmektedir (Tibi, 2004, s. 75). Böyle bir ortamda ortaya çıkan çokkültürlülüğü kabullenme ve ona uygun bir bakış açısı kazanabilme günümüzün en önemli gündem maddelerinden birisini oluşturmaktadır (Sargut, 2010, s. 20). Yaşam biçimlerinin eşit şekilde bir arada var olduğu çokkültürlü toplumlar, vatandaşlar için, içinde var olduğu kültürel dünyada hayatını sürdürebilme ve çocuklarını da aynı dünyada büyütebilme olanağı sağlamaktadır (Habermas, 2010, s. 131). Feminizm, çokkültürlülük, milliyetçilik ve Avrupa sömürgeciliğine karşı gelme birbirine benzer özellik taşımaktadır. Çünkü hepsinin zemininde *marjinalleşmeye ve hor görülmeye* karşı yürütülen bir mücadele ve kolektif kimliklerinin tanınması talepleri bulunmaktadır. Başka bir deyişle kültürel bakımdan tanımlanmış eşitlik mücadeleleri olarak görülmelidir (Habermas, 2010, s. 119).

Mamafih çokkültürlülüğü halen başarılmayı bekleyen bir ideal kabul eden Al-Shaikh-Ali (2015, s. 218) ve Avrupa'da çokkültürlülüğe yapılan saldırıları İslam ve Müslümanlara yapılan saldırı olarak görece kadar bu anlayışı Müslüman Avrupalılar için bir çözüm olarak değerlendiren Kalın (2015, s. 40)'ın aksine Tibi (2004), Avrupa'nın kibirli dışlayıcılığına ve asimilasyonuna karşı olduğu kadar, kültürel-relativist çokkültürcülüğe de şiddetle karşı olduğunu söyler (s. 69). Zira doğası gereği bu yaklaşım gettolaşmaya yol açmakta ve herkes için tek bir yasa dayatmaktadır. Doğrusu bugün Avrupa'da çok-kültürlülük zaten rafa kalkmış bir düşüncedir denebilir. Bu durumun en

güzel kanıtını Avrupa liderlerinin çokkültürlülük hakkında yaptıkları açıklamalarda bulabiliriz (Mercan, 2012).

- Almanya Başbakanı Angela Merkel, “Çokkültürlülük tamamen başarısız oldu. Almanya, kapılarını göç dalgasına açmadan önce, entegre olmayanlara karşı daha sert bir tutum sergilemelidir” demiştir (2010).
- İngiltere Başbakanı David Cameron, “Onlarca yıldır izlenen çok kültürlülük politikası, radikal İslam’ın güç kazandığı ayrılıkçı topluluklar yaratmıştır” demiştir (2011).
- Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy, “Çok kültürlülük bir başarısızlık... Müslüman yurttaşlarımız herkes gibi ibadet edebilmelidir. Ama bu bir Fransız İslam’ıyla olabilir. Fransa’daki İslam’la değil” demiştir (2011).

Bu siyasi söylemlerin yarattığı ortamın etkisinde kalıp kalmadığı bilinmemekle birlikte Anders Behring Breivik’in tarafından gerçekleştirilen 77 kişinin öldüğü 151 kişinin de yaralandığı Oslo’da İşçi Partisi’nin gençlik kampı sırasında yapılan saldırının asıl hedefi, çok kültürlülüğü savunarak Müslüman göçünü teşvik etmekle suçladığı Avrupa solu diğer bir ifade ile içerideki düşmandır (Okur, 2017, s. 19). Zira Breivik’e göre; başta Türkler olmak üzere Avrupa’daki bütün Müslümanlar Batı medeniyetinin temellerine dinamit koymaktadırlar. Ancak bu durumun Avrupa’nın tamamı tarafından anlaşılması hayati derecede önemlidir. Topluların bu farkındalığa varmalarının önündeki en önemli engel ise çokkültürlülüğü savunan ideolojilerdir ve mümkün olan en kısa sürede bertaraf edilmelidirler (Okur, 2017, s. 20).

Ancak neresinden bakılırsa bakılsın bugün Avrupa’nın yeni sakinleri, doğal olarak Avrupa’yı değiştirseler ve bu değişikliklerin devamını şiddetle arzulasalar da, kendileri de ona uyum sağlamak zorunda kalacaktır (Kumar, 2004, s. 83). İşte Tibi (2004) bu noktada devreye girmekte ve tek yönlü bir değişim ve hoşgörüden söz etmenin hiçte adil olmadığını söylemektedir (s. 49). Değişmesi gereken sadece Avrupa’da önceden beri yaşayan halklar değildir, bu ülkelere göç etmiş insanların da değişmesi gerekir. Denilebilir ki, etniklikten arındırılmış bir Avrupa kimliğinin oluşturulmasında göçmenlerde Avrupalılar kadar sorumludur. Zira Müslüman göçmenler diasporadaki kimliklerini Avrupalılık unsuruyla harmanlayıp yeniden tanımlamalıdır. Avrupalılar da Avrupalı kibrini yenip kendi kimliklerini yeniden bir dönüşüme tabi tutmalıdırlar. Tibi’nin (2004) gerçekten istediği şey, kültürler arası diyalogdur. Vatandaşlık kültürünün sağlam temellere oturması için, diyalog sürecinde ortak noktalar araştırılmalıdır. İhtilafli alanlar tespit edilerek, bilinçli şekilde ele alınacak ve çözüme kavuşturulacaktır. Ancak burada ki diyalog kesinlikle İslam köktencilerinin savunduğu “davet”le eşdeğer olmamalıdır (s. 70).

Avrupalı Müslümanları yekpare bir toplum olarak değerlendirmekte çok yanlıştır. Zira gerek etnik bakımdan gerekse de çok yönlü cemaat çizgileriyle belirgin şekilde ayrılmıştır (Tibi, 2004, s. 51-52). Lubeck'e (2004) göre çok farklı coğrafyalardan gelmeleri nedeni ile Müslüman kimliği hakkında genellemeler yapmak oldukça zordur (s. 131). Hiçbir sosyolojik yaklaşım, aralarındaki etnik-ulusal köken, dil, mezhep, yasal statü, sosyal sınıf farklılıkları nedeniyle Müslümanları yekpare bir cemaat olarak tanımlayamamaktadır. Avrupa'da hayatlarını sürdüren seküler ve İslamcı Müslüman kesimler arasında da önemli farklılıklar mevcuttur. Örneğin, birçok seküler Müslüman, yaşadıkları ülke ile siyasi bütünleşmeden yana oldukları ölçüde asimilasyon politikalarına da karşı çıkmaktadırlar. Her ne kadar Batı tarafından yekpare bir İslam köktencilikinden bahsedilse de Müslümanlar arasında her dönemde farklı bakış açıları olagelmıştır. Kimileri İslamın kapitalist ruhuna gönderme yaparken kimleri İslam'ın sosyalist bir perspektifi olduğunu savunmuşlardır. Bazı Müslümanlar İslam'da demokratik katılımın hayati bir mevzu olduğunu ön plana çıkarırken bazıları ise ulema sınıfının söz hakkını meşru saymaktadır (Alsayyad, 2004, s. 15). Dahası Fransa'da yaşayan Müslümanların çoğunluğunu Mağribî'den gelenler oluştururken, İngiltere'de genellikle Güney Asya göçmenleri bulunur. Aynı şekilde Almanya'nın Hessen Eyaletinde ki Sünni cemaatin Şiiileri, Alevileri ve Ahmedileri Müslüman saymamaları cemaatsel bölünmüşlüğün boyutu hakkında misal olarak verilebilir (Tibi, 2004, s. 51-52). Bu durum İslam dinini kabul eden Almanların benimsedikleri çok çeşitli İslami geleneklere bakılarak da fark edilebilir. Zira Avrupa'da İslam'a geçiş tek tip değildir. Mühtediler arasında yapılan araştırmalar bu gerçeği gün yüzüne çıkarmıştır (Özyürek, 2015, s. 60). Sonuç olarak söylenebilir ki, İslamiyet'te tek bir Mekke olabilir, ancak çok sayıda merkez vardır. Diğer bir deyişle Avrupa'da İslam'ı kurumsallaştırma girişimlerinden sonuç alınması oldukça zor durmaktadır (Kaya, 2015, s. 69).

Bugün Avrupa'da çok farklı coğrafyalardan Müslümanlar bulunmaktadır. Buna en güzel örnek, Frankfurt nüfusunun yüzde 30'unu oluşturan Müslüman nüfusun içinde 165 farklı ülkeden insanların bulunmasıdır (Tibi, 2004, s. 57). Ancak farklı kültürel, milli, etnik bağlamları dolayısıyla her defasında farklı Arap, Afrikalı, Hint veya Güney Asya İslam'ından bahsetmek çelişki yaratmaktadır. Aslında Müslüman kimliği aynı inancı paylaşan ama kültürel açıdan farklı kişilerin kimliğidir. Eğer bugün Afrikalı Müslümanlar için bir Afro-İslam'dan ya da Hintli Müslümanlar için bir Hint İslam'ından söz edilebiliyorsa Batı Avrupa'daki Müslümanlar için bir Euro-İslam'dan neden söz

edilemesin? Tibi'ye (2004) göre İslam'ın zenginliği onun kültürel çeşitliliğinden beslenir, onun yekpare bir fenomen saymak ise yapılabilecek en büyük yanlış olur (s. 58-59).

Yukarıda sayılanlar ve özellikle de İslomofobi kavramının yaygınlık kazanması hem İslam hem Müslümanlar üzerinde baskı yaratmış ve bu gelişmelerin neticesinde Euro-İslam bir proje olarak ortaya konmuştur (Dağ, 2016, s. 42). Euro-İslam kavramıyla gönderme yapılan şey, sekülerlik ve bireysel vatandaşlık anlayışının modern demokrasi çerçevesine yerleştirilerek hem Avrupa Müslümanlarınca hem de Avrupa toplumlarınca kabul edilebilir liberal bir İslam'dır (Tibi, 2004, s. 59). Projenin fikir babası Bassam Tibi'nin yanında bu fikre Muhammed Hashas, Ziyaüddin Serdar, Tarık Ramazan, Tarık Oubrou ve Abdennour Bidar tarafından da katkı sağlanmaktadır (Dağ, 2016, s. 43). Peki, nedir Euro-islam? Şimdi bu sorunun cevabı aranacaktır.

Bugün Avrupa'daki işgücünü meydana getiren Müslüman göçmenlerin çoğu ülkelerinde alt gelir grubuna dâhil, çoğunlukla kırsal bölgelerinde yaşamış, eğitim seviyesi düşük kimselerden oluşmaktadır. Yine bu kimseler kendi din ve kültürleri ait temel bir anlayıştan ve bilgi düzeyinden yoksundurlar. Daha da vahimi ise bu boşluğu dolduracak kişilerin cemaat içinden çıkması gerekirken, büyük çoğunluklarla cemaatin beğeni, beklenti ve ihtiyaçlarını bilmeyen dışardan insanlar tarafından doldurulmaktadır. Temsilci denilen bu kişiler Avrupa'da dünyaya gelen Müslüman gençlerin sorunlarını bilmeyen, onların gelecekleri ile kaygı duymayan imamlar olmaktadır. Dahası bu imamlar ya Türkiye ve Fas örneğinde olduğu gibi bizzat hükümetlerce atanmakta ya da İslamcı gruplarca dayatılarak görevlerini ifa etmektedirler (Tibi, 2004, s. 53-54). Bu durumda gerçek bir çözümün Avrupa içinden olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ramazan (2005) da sorunun çözümünün Avrupa'da Müslümanlarca ortaya konacak bir reform süreci ile mümkün olacağını vurgulayarak, Avrupa dışında hiçbir otoritenin bu sürece etki ve dahli olmaması gerektiğini savunmuştur (s. 289).

Bütün bu hususlar dikkate alındığında Tibi (2004) şu önemli soruyu sorar, Müslümanlar yaşadıkları ülkelerde İslam inancına bağlı vatandaşlar olarak siyasi bütünleşmeyi gerçekleştirebilecekler mi, yoksa etnik köken ve bağlı buldukları cemaat bakımından bölünmüşlüklerini sürdürerek, gettolara mahkûm olarak mı hayatlarını sürdürecektelerdir? (s. 58). Kumar (2004) da aynı istikamette bir soru yöneltir, II. Dünya Savaşından buyana gerçekleşen Avrupa dışından insan akımı, Avrupalılar için yeni bir kimliğin habercisi mi olacak yoksa eski kimliklerin inatla sürdürülmesi ile mi sonuçlandırılacak? (s. 83). Euro-İslam hem gettolaşmaya hem de asimilasyona mani

olacak demokratik bir tepki ve İslam'ın Ehl-i Kitaba gösterdiği hoşgörüyü aşan tüm insanlığa yönelik bir perspektif olarak, Avrupa toplumlarının ve Avrupa Müslümanlarının ortak menfaatlerini temin eden bir zeminde bu sorulara cevap verebilecek bir anlayıştır. İslami yaşam tarzını sanayi toplumunun gereklerine uyduracak, yaşanılan ülkenin hukukuna bağlı kalacak, laik bir Müslüman anlayışı olan Euro-İslam, kişi hakları ve sivil toplum gereklerini ön plana koyarak Müslümanlara İslam egemenliği iddiasından vazgeçmesini telkin eden bir düşüncedir (Tibi, 2004, s. 59-60).

Euro-İslam pratiğe geçirilmesi imkânsız bir düşünce olarak İslamofobi sorununa bir çözüm getirmesinin olanaksız olduğu ve iddiasının böyle olmamasına rağmen sadece Müslümanlardan bir özveri ve dönüşüm bekleyen bir anlayış olduğu konularında bir takım eleştiriler ortaya atılmıştır. Özyürek (2015), Euro-İslam'ın Avrupa rasyonalitesi ile uyumlu olmasına karşın baskıcı kültür ve geleneğin bulandırdığı Doğulu akla ters düşüğünü savunmaktadır (s. 109). Bu durumun ise çoğu zaman farkında olmadan Avrupacılık ve Avrupa-merkezcilikle sonuçlanacağını öngörmektedir. Zira Avrupa İslam'ı düşüncesi Avrupa'nın Avrupalılar tarafından kavramlaştırılmasından başka bir şey değildir. Başka bir deyişle, Müslümanların Avrupalılar tarafından kabulünün ancak İslam'ın dışlanması ile mümkün olacağını bir ifadesidir (Özyürek, 2015, s. 248). İnanç ve Çetin'e (2011) göre de aslında Avrupa İslam'ının kabullendirilmesine ilişkin çalışmalar Müslümanların yaşayış şekillerinin devletler tarafından belirlenmesi anlamına gelmektedir (s. 27). Müslüman gibi giyinmemek, ibadetini mümkün olduğunca kamusal alanın dışına taşımak ve görünür olmamak gibi şartlar dikte edilmektedir. Burka-çarşaf giymeme ve minare inşa etmeme gibi beklentileri olan bir düşünce silsilesidir. Başka bir deyişle Euro-İslam dayatmasıyla Müslümanlardan kendi özgünlüklerini Avrupalılık ile ikame etmeleri istenmektedir. Bu anlayışın egemen olması özne olan Müslümanları nesne durumuna getirecektir denebilir (Dağ, 2016, s.47).

Avrupa'daki hukuk ve din arasındaki münasebetin İslam ve Hristiyanlık dinleri bakımından önemli farklılıklar göstermesi de Euro-İslam'ın düşüncesinin hayata geçirilmesi önündeki bir engel olarak görülmektedir. Örneğin İngiltere'deki dini değerlere hakaret kanunu sadece Hristiyanlık değerlerini ve sembollerini koruma altına almaktadır. Bu durum Salman Rüşü'nün 1989 yılında Şeytan Ayetlerini yayınlamasının ardından gelişen süreçte açıkça görülmüştür (Abbas, 2015, s. 123). Almanya'dan da bir örnek vermek mümkündür. AB'ye üye ülkelerde Müslümanlara bakışın, devlet ve din arasındaki yasal bağlama diğer bir deyişle, İslam'ın tanınıp tanınmamasına göre farklılık

arz etmesi Müslümanların haklarını kullanmasına olumsuz bir etki yapmadığı (EUMC, 2006, s. 8) iddia edilse de Almanya’da Müslüman sayısı azımsanamayacak bir orana ulaşmasına rağmen bölgesel Alman hükümetleri yapılan başvurulara rağmen İslam’ı resmi dinlerden birisi olarak kabul etmemektedir. Kamu tüzel kişisi sayılmanın bir sonucu olarak ibadethaneleri için vergi toplama ve devlet okullarından din dersi talep etme hakkına sahip olan Protestanların, Katoliklerin, Yunan Ortodoksların ve Yahudilerin aksine Müslümanların böyle bir imkânı yoktur (Özyürek, 2008, s. 31-32).

Daha ziyade dinden kendine referanslar alan Rönesans’tan sonra daha çok seküler medeniyet kurgusundan beslenmiş bir Avrupa kimliğinden söz edilse de (Metin, 2013, s. 43) Euro-İslam konusunda diğer sıkıntı da bir üst Avrupa kimliğinin olup olmadığıdır. Avrupalılar kendilerini tanımlamak için Avrupa kimliğinin yanında yaklaşık iki asırdır, ulusal kimliklerini de kullanmaktadırlar. Ulus-üstü bir kimlik yaratmak için uğraşılan çağımızda bile ulusal kimlikler değerinden hiçbir şey kaybetmemiştir. Hâlihazırda herkes tarafından kabul edilmiş, içselleştirilmiş bir Avrupa kimliği yoktur. Bu konudaki düşünceler geleceğe yönelik çabalardan ibarettir (Kumar, 2004, s. 88-89) ve çoğunlukla AB politikacıları tarafından eğitim, Avrupa vatandaşlığı ile müşterek tarih ve gelecek aracılığıyla ideolojik bir perspektifi yansıtmaktadır. Bugün Müslümanlardan entegrasyon adı altında kimliklerini kaybetmeleri talep edilmektedir. Ancak onlardan katıksız bir Alman, Fransız, İngiliz olmaları beklenirken tüm Avrupalılara uygulanacak muntazam bir kimliğin yokluğu görmezden gelinmektedir (Kalın, 2015, s. 55). Euro-İslam düşüncesinin temel gerekliliklerinden birisi olan ulus-aşırı vatandaşlık ve bir kimlik oluşumu çok istenmesine rağmen hiçte kolay bir şekilde hayata geçirilemeyecektir (Kumar, 2004, s. 104). Kaya (2015) tarafından yapılan araştırma neticesi de bu durumu doğrular niteliktedir. Zira göçmen Türkler ’de açık Avrupalılık idraki olmadığı gibi aynı halin Alman ve Fransızlar için geçerli olduğu hem niteliksel hem niceliksel verilerle kanıtlanmıştır. Sonuç olarak söylenebilir ki, tarihsel temellere dayanan derin kökler salmış Avrupalılık anlayışı Batılı toplumların fertlerinde bile mevcut değilken Müslümanlardan böyle bir kimliği benimsemelerini istemek çok makul gözükmemektedir (s. 71).

Avrupa’da yaşayan Müslümanların sıkça maruz kaldıkları başka bir soru ise, önce bir Fransız, Alman ya da İsveçli mi yoksa Müslüman mı olduklarıdır. Bu sorunun geri planında bir güven problemi yatmaktadır. Gerçekte onların Avrupalı Müslümanlar olarak sadık ve güvenilir olup olamayacakları sorgulanmaktadır. Aslında coğrafi bir bağlılığın,

varlık meselesini çözmesini beklemek anlamsız bir bakıştır. Fransız Müslüman ile Müslüman Fransız arasındaki terminolojik fark, hiçbir mana içermez (Ramazan, 2005, s. 207-208). Nitekim bu tarz sorular yeni kuşaklar tarafından anlamsız görülmekte ve kendilerini problematize eden bir anlayışı yansıttığı düşünülmektedir (Kaya, 2015, s. 73). Müslümanları dini bağımlılıkları nedeni ile demokrasiye daha az adanmış insanlar olarak varsaymak yaşadıkları ülkelerin müstakil vatandaşları olmalarını riske atmaktadır. Aslında Müslümanlarda mevcut olan çifte *sadakat* kendilerini İngiliz, Fransız, İtalyan olarak görmeden önce Müslüman olarak görmelerine sebep olmakta ve sıkıntılı bir hâli yansıtmamaktadır. Dini kimlik ve milli sadakat noktasında kendini gösteren bu ikilemin, sadece Müslümanlara yönetilmiş olması da ırkçı bir bakış açısından başka bir şey değildir (Kalın, 2015, s. 52).

Bugünkü gelinen noktada Avrupalıların hiç kabahati olmadığını söylemek gerçekleri görmezden gelmek anlamına gelmektedir. Çünkü yaşanan bütün sorunların müsebbibi olarak göç ederek Avrupa'ya gelmiş Müslümanları görmek ve onlardan her konuda fedakârlık beklemek özellikle de kimliklerini yeniden tanımlamalarını istemek yersiz bir talep olmaktan öteye gitmeyecektir. İşgücü ihtiyacı dolayısıyla gelen göçmenlere bir süre kalıp gidecek gözüyle bakılmış ve onların uyumu için hiçbir çaba sarf edilmemiştir. Çoğu erkek olan bu misafir işçiler uluslarına göre tasnif edilerek fabrikada çalıştırılmıştır. Hemşerileri ile birlikte çalışan bu kimseler üstlerinden aldıkları emirleri tercüman yardımı ile yerine getirip yine kalan hayatlarını kendi milletine mensup kimselerle geçirmişlerdir. Dahası ağır ve vardiyalı işlerde çalışmaktan kaynaklı olarak bu kişilerin ne Almanca öğrenmeye ne de toplumla bütünleşmek için çaba harcamaya vakti ve isteği kalmamıştır (Özyürek, 2015, s. 42-43).

Tibi'nin ortaya koyduğu Euro-İslam modeline yönelik bu eleştirilerin bir neticesi olarak neredeyse Avrupa'nın her ülkesinde kendi dini gerekliliklerinden taviz vermeden muhafazakâr bir İslam anlayışının Avrupa ile uyum sağlayacağını düşünen Müslümanlar ortaya çıkmaktadır. İsviçre doğumlu Tarık Ramazan, önemli bir düşünce adamı olarak bu görüşü savunanların başında gelir ve geleneklerden arı bir İslam yorumu savunur (Özyürek, 2015, s. 250). Ramazan'a (2005) göre, Müslümanların Avrupa'daki mevcudiyeti önemlidir ve her ülkede az çok yapılanmış bir topluluk vardır. Kapsamlı bir vizyon ve seçici bir yaklaşımla bu insanlar için yeni yorumlar gündeme getirilmeli ve İslam'ın evrenselliği anlayışına bağlı kalarak Avrupa'daki Müslümanların kendilerini toplumdan soyutlamalarına gerek kalmadan İslam'a uygun bir hayat yaşamalarına

imkânlar aranmalıdır. Zira Ramazan'a göre göçmen işçi olarak Avrupa'ya gelip yerleşmiş olan kişilerin gerçek bir Avrupa vatandaşı olmalarının önündeki asıl engel İslam değil, Avrupa'ya taşıdıkları gelenekleridir (Özyürek, 2015, s. 85). Bugün Avrupa ülkelerinde görülen çatışma kesinlikle Avrupa devletlerinin doğası ile İslami yönetim ve İslam hukuku arasında değildir. Bilakis Müslümanların hayat tarzları ile ilgilidir (Cesari, 2015, s. 90). Oysa İslam öğretileri hakkıyla idrak ve tatbik edildiğinde bütün zamanlar ve mekânlar için geçerli bir anlayış ortaya çıkacak ve İslam'ın temel öğretilerine bağlı kalınarak günümüzün meydan okumalarına karşı durulabilecektir (Ramazan, 2005, s. 169).

Batıya göç eden Müslümanlar ihtiyaçlarını daha kolay gidermek ve Batı toplumu içinde kaybolmamak için içgüdüsel olarak komüniter bir hayat tarzını tercih etmişlerdir. İngiltere örneğinde olduğu gibi şartlar onları bu yöne yönelttiğinde kendi ülkelerindeki toplumsal yapıyı aynı şekilde bu yeni yerleşim yerlerinde de tesis etmişlerdir. Kısaca evleri Avrupa'da olsa da kendi memleketlerinde yaşar gibi hayatlarını idame ettirmişlerdir (Ramazan, 2005, s. 238). Ancak burada dikkatle üzerinde durulması gereken nokta, onların koruduğu asıl şeyin geleneksel ve kültürel boyuta indirgenmiş haliyle kendi şehirlerinde, köylerinde yaşadıkları İslam olduğudur (Ramazan, 2005, s. 239). Bu durumun ortaya çıkmasında Avrupa hükümetlerin teşvikinin yanında önemli başka bir neden daha bulunmaktadır. Çoğunlukla yetersiz bir dini bilgiye sahip ve geleneklerini muhafaza etmeye çalışan birinci nesil Avrupa'daki Müslüman aileler aşırı özgürlükçü ve İslam'a düşman bir çevreye karşı dini koruma amaçlı İslam'ı bir takım kural, yasak ve haram ile ilişkilendirmek zorunda kalmışlardır. Başka bir deyişle geleneklerini devreye sokmuşlardır. Ancak buradaki gelenek, belli belirsiz, batıl inançları da kapsayan ve genellikle İslam'a karıştırılan bir husus olarak kendini göstermektedir (Ramazan, 2005, s. 23-24). İşte bu yüzden Avrupalı Müslüman kimliğinin sınırlarının çizilmesi ve tam olarak ortaya konması için bugün hayatın içinde varlığını devam ettiren dini kültürlerden, geleneklerden Arap ve/veya Asyalı kisvesinden İslam'ı kurtarmak gerekmektedir (Ramazan, 2005, s. 249).

Tıpkı Tibi gibi Ramazan da günümüzde Avrupalı Müslümanların çok ciddi bir kriz süreci ile karşı karşıya olduklarını düşünmektedir. Bu kriz kimi zaman yerleştikleri ülkede yabancı olarak görülmenin yanı sıra menşe ülkelerde de Türkiye'de olduğu gibi çok farklı bir boyutta kendini göstermektedir. Bu ülkede Avrupa'ya yerleşik kimseler için Almanlaşmış gibi olumsuz bir ifade olan "Almancı" tabiri ile sıfatlandırılmaktadır (Tibi,

2004, s. 57). İslam'a dar bir perspektiften bakarak bu örnekte olduğu gibi çok farklı şekillerde tezahür eden bu krizle başa çıkabilmek ve Avrupalı bir Müslüman kimliği oluşturmak mümkün değildir. İslam'ı emirlere, kurallara ya da kısaca haram ve helale indirgemek bütün sorunların çözümüne olanak sağlayacak İslami ilimlerden uzaklaşmak anlamına gelmektedir. Bu durum ise olumlu, güven verici, üretken Müslüman kimliğinin baskılanmasına neden olarak Avrupa manzarasına dâhil olmak isteyen Müslümanları bir kısır döngüye sokmaktadır (Ramazan, 2005, s. 30). Bugün yaşanan sorunları aşmak için İslam'ın önceliklerinin doğru anlaşılması ve değişmez hükümler ile duruma göre uyarlanabilecek hükümlerin net bir şekilde tespit edilmesi gereklidir. Bu da ancak yeni bir akli yürütmekle mümkün olacaktır (Ramazan, 2005, s. 140).

Ramazan'a göre son iki asırdır İslam dünyası içinden içtihadın işlevsel olarak yeniden gündeme getirilmesi yönünde ciddi talepler yükselmektedir. Zira içtihat aracı olmadan dini, bilimsel, politik, ekonomik ve toplumsal alanlarda X. ve XI asrın âlimlerinin görüşleri ile Müslümanların yaşadıkların çağın meydan okumalarına karşı koyamayacakları açıktır. Gerçekte İslam'ın hakiki ruhuna dönme arzusundan ibaret olan bu ihtiyaç bugün yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı hayati bir hâl almış durumdadır. Her çağa ve her coğrafyaya gönderilmiş evrensel bir mesaj olarak İslam kaynaklardan gerçeklere, gerçeklerden kaynaklara gidip gelen bir akıl yürütmeyi günümüz Müslümanlarının olmazsa olmazı olmuştur (Ramazan, 2005, s. 129). Bugün Avrupa İslam'ı için gerekli olan şey Avrupa yasaları ışığında ve kapsamında yeni fetvalar verilmesidir. Başka bir deyişle, ulusal kanunlar derinlemesine analize tabi tutulacak, problemler alanlar tespit edilerek İslam açısından en tatmin edici ve en az kötü bir çözüm bulunacaktır (Ramazan, 2005, s. 141).

Ramazan'a göre Avrupalı Müslümanlar, öncelikle amaç ve araçları birbirine karıştırmadan Allah'ın ve ilminin hizmetinde kalarak eski İslam âlimlerinin dinamizmini yakalayıp bugüne kadar sorulmamış sorulara cevap bulmalıdırlar (Ramazan, 2005, s. 69). Aranan cevap aslında Müslümanların en baştan beri sahip oldukları göç tecrübesi içinde bulunabilir. Zira dünyada var olan öteki medeniyetlere nazaran İslam'ın kültür pratikleri, toplumsal kurumları, ritüel gereklilikleri yüksek bir coğrafi hareketliliğin önünü açmakta hatta teşvik etmektedir (Alsayyad, 2004, s. 118). Halen Müslümanlar ticaret, eğitim, tebliğ faaliyetleri ve hac vazifesi gibi nedenlerle birçok seyahate çıkmaktadırlar. Dinin kurucusu Hz. Muhammed bizzat seyyar ticaretle uğraşmış biri olarak ticari seyahatleri olumlamaştır. Karşılaştırmalı bir bakış açısıyla sadece hac vazifesinin etkisini

değerlendirmek istersek, bütün Hıristiyanların ömürlerinde bir kez Kudüs'e gitmeleri gerektiğini düşünmek ve bunun yaratacağı kitlesel ağları ve etkileri değerlendirmek yeterlidir (Alsayyad, 2004, s. 119). Kısacası Müslümanların göç konusunda araştırıldığında istifade edilebilecek ciddi tecrübeleri bulunmaktadır. Bu yüzden İslam'ı asla dar bir coğrafya içine hapsederek orada uygulanan kurullarla sınırlandırmamak gerekmektedir.

Avrupa geneline bakıldığında ülkelerin birbirinden farklı kültürleri ve yasal çerçeveleri hemen dikkat çekmektedir. Bu sebeple Müslüman mevcudiyeti için genel geçer değerlendirmek yapmak çok sağlıklı değildir (Ramazan, 2005, s. 175). Ancak Ramazan (2015, s. 218)' göre İslam fıkhi ve hukuku Müslümanların buldukları ülkelerin pozitif hukukuna uymayı zorunlu kılar çünkü Müslümanlar yaşamak amacı ile gittikleri yerlerde zımni bir anlaşma yapmış sayılmaktadır. Dahası Avrupa ülkelerinin çoğunda anayasalar Müslümanlara kimlikleri ile uyumlu bir şekilde yaşama hakkı tanımaktadır (Ramazan, 2015, s. 257). Başka bir açıdan bakıldığında ise, Avrupa kıtası üzerinde Müslüman varlığı tarihsel düzlem hesaba katıldığında çok kısa bir dönemin söz konusu olduğu gayet açık bir şekilde gözükmektedir (Ramazan, 2005, s. 323). Bu nokta dikkate alındığında hukuksal düzenlemelerin çok ciddi bir mesafe kat edememesi normal karşılanmalıdır. Zira bu düzenlemelerin zaman içinde yapılması muhtemeldir. Ancak bazı anahtar hususların acilen aydınlığa kavuşturulması gerekmektedir. Zira din özgürlüğü bütün üye ülkelerde garanti edilse de sosyal bütünleşme ve dini ibadetler konusunda aşağıda belirtilen noktalar ivedi olarak düzenlenmelidir (EUMC, 2006, s. 30).

- İmamların kamu otoritelerince tanınması ve eğitilmesi konusu,
- Okullarda dini öğretim kurslarının açılmasının ve izlenmesinin teşviki,
- Kamusal kaynaklardan faydalanabilmek için Müslüman organizasyonların tanınması,

Bu üç maddeye dördüncü bir başlık olarak Müslümanların yerel ve ulusal parlamentolarda temsilinin artırılması eklenebilir. Zira hâlihazırda meclislerdeki Müslüman temsilcilerin sayısı ile karar verici mercilerdeki üst düzey bürokrat ve yerel yönetici sayısı Müslümanların nüfuslarıyla kıyaslanamayacak kadar düşüktür (UHİM, 2015, s. 145). Müslümanların aktif siyasete katılımının önü açılmalı ve teşvik edilmelidir.

Ancak bu sayede taleplerin karşılıklı değerlendirilmesi ve bir diyalog ortamında herkesin kendini rahatlıkla ifade edebilmesi mümkün olabilir.

İslam'a kamusal alanda yer vermeyen ve din değiştirenlere düşmanca muamele edilen bir ortamda Müslüman olan bazı Almanlar kendilerini Türkler ve Araplardan ayırıştırarak İslam'a kabul edilebilir bir alan açmaya çalışmaktadırlar. Onların görüşüne göre, Almanlar Araplardan ve Türklerden dahi iyi Müslüman olabilirler hatta bu görüşteki kimselerden bazıları bir adım daha ileri giderek gerçek Almanlığın yolunun İslam'ı seçmekten geçtiğini savunmaktadırlar (Özyürek, 2008, s. 17). Yine Özyürek (2008), Almanya'da yaptığı araştırması süresince tanıştığı sonradan Müslüman olmuş kişilerin genelde bir Müslüman ile yakın bir ilişki kurduktan sonra İslam'ı seçtikleri ancak sonradan göçmen Müslümanlarla aralarına mesafe koyduklarını ve onları benimsemekte zorlandıklarını görmüştür (s. 16). Bu anlayış, Alman ya da Avrupa aklının rasyonel olduğu, Doğu aklının ise geleneksellikten arındırılmadığı için özgürleşemediği bu yüzden de İslam'ın gerçek mesajının ancak Batı aklı tarafından alınabileceği düşüncesine dayanmaktadır (Özyürek, 2008, s. 24). Bazı mühtediler tarafından benimsenen bu görüşler ışığında İslam'ı seçmiş olsa bile bir Batılının oryantalist zihni geri planından kurtulamadığı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Başka bir açıdan bakıldığında ise Oryantalizmin asırlardır Batı toplumlarına kabul ettirmeye çalıştığı kalıplaşmış fikirlerin Batı toplumlarında ne denli etkili olduğu ve İslamofobi mücadelesinin kolay kolay aşılamayacak zorluklarla dolu olduğu anlaşılmaktadır.

Almanya'da mühtedi Almalar tarafından kurulan STK'lar Türklerin ve Arapların gelirken yanlarında getirdikleri geleneksel pratiklerden arındırılmış yeni ve özgün bir Müslüman Alman kimliğinin yaratılması için çalışmaktadırlar. Bu kimseler çocuklarını hem Alman hem Müslüman olarak yetiştirmek için çaba sarf etmektedirler (Özyürek, 2015, s. 73). Ancak Özyürek (2015), Almanya'da katıldığı bir seminerde katılımcıların çoğunun din olarak adlandırılan şeyin aslında kültür olduğu ve bir Arap, Endonezya ve Çin İslamı gibi farklı Müslümanlıklardan bahsedebileceğini kabul ettiklerini ancak hiçbirinin Alman İslam'ının ne olduğu konusunda hiçbir fikirlerinin olmadığını anlatır (s. 85). Bu tespit işin zorluğunu açıkça ortaya koymaktadır. Hal böyle iken gerek mühtedilerin gerekse de Avrupa'ya göç etmiş Müslümanların yapması gereken şey onurlu kendine ve çevresine saygılı, kökleri sağlam ve üretken bir Avrupalı İslam sanatı ve kültürüne can vermektir. Bu da ancak İslam etiği ve ilkelerini doğrultusunda romanlar, hikâyeler ve tiyatro piyesleri yazmak, müzikler bestelemek, şarkılar üretmek ve görsel

sanatların çeşitli dallarında eserler vererek çevreden kopmuş bir hayat tarzı veya kendini Batının istilacı kültürü içinde kaybetmiş bir Müslüman olma dikotimisini aşarak bir Avrupalı İslam kültürü yaratmakla mümkün olacaktır (Ramazan, 2005, s. 276).

Euro-İslamı savunan ve eleştiren görüşlerin iddiaları genel olarak değerlendirildiğinde mevcut dayatmaları ve kabulleri ile bu projenin İslamofobi problemine çözüm olabilecek bir aşamada olmadığı anlaşılmaktadır. İlk olarak, ne olduğu tam olarak ortaya konamayan Avrupalı kimliği ile Müslüman kimliğinin birbirine benzeşmesi mümkün değildir. Dağ (2016), bu durumu Avrupalı Müslümanlardan bir protestanlaşma tecrübesi yaşamalarını istemek olarak yorumlamaktadır (s. 47). İkinci olarak, bu kimlik projesinin temelinde yatan sorunlu Müslüman kimliği anlayışı, Doğu-Batı çekişmesinden, geleneksel önyargılarından ve oryantalist bakıştan beslenmektedir (Subaşı, 2020). Oryantalizmin yarattığı bir soruna yine oryantalist perspektiften bakarak çözüm bulma arayışının başarısızlıkla sonuçlanması olasıdır. Son olarak, Avrupa Müslümanlarının hâlihazırda tek bir çatı altında temsiliyeti mümkün gözükmemektedir (Karic, 2002, s. 442).

Ancak Euro-İslam kavramın ortaya atılması, akademik, siyasi ve bürokratik çevrelerde İslamofobinin yarattığı sorunların ortadan kaldırılması için yapılan girişimlerin ve önerilerin sayısının artmasına vesile olacaktır. Okumuş bir mecelle yasası olan “bir şey daralınca genişler” bağlamında İslam’a yönelik düşman tavrın aynı zamanda İslam’a yönelik ilgiyi artırttığını, İslam’ın varlığını normalleştirme ve hatta İslam’ı savunma sonucunu da doğabileceğine dikkat çekmektedir. Zira İslam’a yönelik alâka İslam hakkında bilgi sahibi olma ihtiyacını doğurmakta ve bu ihtiyaç konu ile ilgili kitap satışlarından tutunda düzenlenen konferansların ve kursların sayısını hızla arttırmaktadır (Okumuş, 2007, s. 137). Kabz ve bast teorisine göre kriz ve açılım süreçleri birbirini takip etmektedir. İslam karşıtlığı yükselirken İslam adına çok iyi sonuçlar doğuracak gelişmelerin yaşanması da muhtemeldir. Bugün Avrupa’da yaşanan istenmeyen hadiselerin ardından Avrupa’ya özgün bir İslam yorumunun ve bir Müslüman tarzının ortaya çıkması da olasılıklar dâhilindedir (Okumuş, 2007, s. 143).

İKİNCİ BÖLÜM

PARİS SALDIRILARI VE TÜRK MEDYASINDAKİ GÖRÜNÜMÜ

2.1. DEAŞ VE PARİS SALDIRILARI

Din ve inanma ihtiyacı insanlık var olduğundan beri gündemde olan bir husus (Kuyaksil, 2014, s. 82) olarak toplumu bir arada tutmakta, kültürel dinamikleri şekillendirmekte ve farklı coğrafyalarda yaşayanları ortak paydada birleştirmektedir. İçeriğinde bulunan bu birleştirici ve pozitif öğelerine rağmen (Çelik, 2015, s. 99) din kavramının zaman zaman istismar edildiğine şahit olunmaktadır. Bu istismar bilhassa dinin yasadışı şiddete araç olarak kullanılması, ekonomik, şahsi, siyasi emellere alet edilmesi şeklinde tezahür edebilmektedir (Kuyaksil, 2014, s. 82). İktisadi, sosyal ve kültürel hayata inanılmaz zararlar vererek günümüzün en önemli güvenlik sorunu haline almış terörizm de (Avcı, 2019, s. 140) eylemlerine ve hedeflerine meşruiyet kazandırma amacıyla çeşitli düşünce ve inanç sistemlerini referans olarak kullanmaktadır (Kuyaksil, 2014, s. 82). Dine gönderme yapan terör örgütlerinin ortak özelliği kutsal metinleri kendi siyasi ideolojileri bağlamında yorumlayarak şiddete olağanlık kazandırmalarıdır (Avcı, 2019, s. 152). Diğer bir ifadeyle, dini bilgileri dinin özünden ve bütünlüğünden kopararak parçacı bir yaklaşımla klişeleştirip, sloganlaştırmalarıdır (Kuyaksil, 2014, s. 82). Bu bağlamda, bu örgütleri tanımlamak için kullanılan “dinî motifli terör” gibi ibarelerin “dinin motive ettiği” değil, “dinî görünümlü” manasında anlamlandırılmaları uygun olacaktır (Aydın ve Türkoğlu, 2020, s.163).

11 Eylül saldırılarını düzenleyenlerin Müslüman Arap dünyasından olmaları ve eylemlerini din adına yaptıklarını beyan etmeleri (Bodur, 2005, s. 67) bu tarihten sonra ortaya atılan birçok terör kuramının terör ve din ilişkisine odaklanmasına vesile olmuştur (Cirhinlioğlu ve Bulut, 2010, s. 301). Din temelli terör yalnız İslam ülkelerine özgü değildir. Ancak günümüzde yaşanan bazı maksatlı gelişmeler İslam ülkeleri ile ilişkilendirilmesi sonucunu doğurmaktadır (Cirhinlioğlu ve Bulut, 2010, s. 303). Aslında şiddeti öven, insanları öldürmeyi ve ölmeyi olağanlaştıran nihilizmin, yansıması sayılabilecek bu hareketler gerçekte modernizmin etkisiyle ortaya çıkmış, modernizmin şiddete dayanan birer türevleridir (Diyanet, 2015, s. 8-11). Zira bu örgütler mevcut küresel düzene karşı hareket ettiklerini iddia etseler de düzenin bir parçası olarak varlıklarını sürdürmektedirler. Ancak buna rağmen tüm dinlerle alakalı objektif bilgiler

verildiğinin iddia edildiği Batı ders kitapları itina ile seçilmiş konular, fotoğraflar ve okuma parçaları sayesinde İslam'a karşı güçlü bir menfi tutumun yerleşmesine neden olmaktadır (Bodur, 2005, s.69). Bunun yanında gaza ve cihad, dârül harp, takıyye gibi İslamofobik söylemlerde sıklıkla kullanılan ve zaman zaman kasten yanlış anlam verilen birçok İslami terim kullanıma sokulmaktadır (Göknel, 2015, s. 93). Bu Arapça kelimeler, abartılı ve saldırgan bir anlam yüklenerek İslam'ın şiddet içerdiği ima edilerek küresel kelime hazinesinde yerini almışlardır (Cherribi, 2015, s. 114).

Diğer taraftan, Batı ülkelerinin birçoğunda toplumun geneline ve ülkelerin politikalarına yansımış İslamofobi ve İslam düşmanlığı, Müslümanlar için geçmişten gelen öteki algısını güçlendirmiştir. Bu süreçler birbirini tamamlayarak ve kuvvetlendirerek İslam coğrafyasında terör örgütlerinin istismar edebileceği hassasiyetler oluşturmaktadır (BİLGESAM, 2015, s. 2). Dahası yoksulluktan, geri kalmışlıktan mustarip halkları ikna etmek için dine başvuran bazı terör örgütleri, Amerika ve İsrail'in Orta Doğu'da uyguladığı şiddet yanlısı politikaları sayesinde sıradan insanların bile sempatisini kazanabilmektedir (Cirhinlioğlu ve Bulut, 2010, s. 301). Başka bir deyişle, bu örgütler esasen İslam karşıtı odaklarca gerçekleştirilen ve hiçbir makul gerekçe sunulmadan başlayan işgallerden sonrasında yaşanan gelişmelerle sosyolojik ve psikolojik zemin bulan siyasi oluşumlardır (Diyanet, 2015, s. 26). Nitekim özel hayatında sorunlar yaşayan, uyuşturucu bağımlısı, evlilik dışı ilişkisi olan ve Charlie Hebdo hadisesinin kilit kişisi olan Şerif Kouachi, Ebu Garip'te Amerikan askerlerince yapılan vahşi işkence görüntülerini izledikten sonra hayatında değişikliğe gittiğini beyan etmiştir. Bu kişilerin motivasyonundan profesyonel şekilde istifade eden dini motifli bir terör örgütü olarak DEAŞ (Kardaş ve Özdemir, 2015, s. 12), eylemleri icra etme kapasitesi, örgütlenmesi ve propaganda gücü ile son dönemde küresel ölçekte adından sıkça bahsettirmiş ve ön plana çıkmıştır.

2.1.1. Deaş

Amacını İslami esaslara dayalı bir şeriat devleti kurmak olarak beyan eden DEAŞ dini motifli bir terör örgütü olarak, Ebu Musa Zerkavi liderliğinde Irak topraklarında Tevhid ve Cihat ismi ile kurulmuştur (Cengil ve Aydın, 2014, s. 53). DEAŞ, ilk olarak ABD'nin işgali esnasında en sert direnişin yaşandığı bölgeler olan Musul, Bakuba, Felluce ve Tikrit gibi vilayetlerde bir örgütlenmeye gitmiştir. Sürecin aslında Irak direnişi esnasında zaten var olan bir ilişkinin yeni bir boyut kazanması ile başladığı söylenebilir

(Demir, 2104, s. 16). 2014'te hilafet ve İslam devleti savı ile Irak ve Suriye egemenliğindeki kasaba ve şehirlerin bir kısmını ele geçiren örgütün nüvesini ise ABD'nin 2003 senesinde Irak'ı yönelik başlattığı operasyona tepki olarak kurulan "Cemaatü't-Tevhidve'l-Cihad" oluşturur. Sonradan bu örgüt "el-Kaide" ile birleşerek "Irak el-Kaidesi" olarak anılmıştır (Diyanet, 2015, s. 7). 2006'da Irak'ta bulunan sınırlı bir etkiye sahip Sünni gruplarla birleşerek "Mücahidler Şura Konseyi" adını alan örgüt aynı sene içinde ismini "Irak İslam Devleti" olarak duyurmuş, sonrasında ise adını "Irak ve Şam İslam Devleti" olarak değiştirmiştir. Örgüt son olarak 2015 Haziran'da "İslam Devleti" adını kabul etmiştir. Her ne kadar Türkiye Cumhuriyeti resmi belgelerinde DEAŞ kısaltması tercih edilse de (TCCB, 2019) Türkiye'de "Irak ve Şam İslam Devleti" isminin baş harflerinden oluşan "İŞİD" kısaltmasıyla tanınan bu örgütün, ISIS, ISIL veya IS kısaltmaları Batı medyası ve toplumu tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Arap ülkelerinde ise genellikle Arapça adının ilk harflerinin okunuşundan bir araya gelmiş DAİŞ kısaltmasıyla bilinmektedir (Diyanet, 2015, s. 12). Önceleri birlikte hareket ettiği el-Kaide ile anlaşmazlığa düşen DEAŞ, Ebu Bekir el-Bağdadi liderliğinde Suriye'deki mücadelesini sürdüreceğini beyan etmiştir. Zamanla yeni katılımlarla Suriye'nin kuzey bölgesinde hatırı sayılır bir askeri güç haline gelmiştir (Diyanet, 2015, s. 13). Demir'e (2104) göre her ne DEAŞ, el-Kaide ile kuruluş yıllarında birlikte hareket etse de asla el-Kaide türevi bir örgüt değildir. Bu durum asıl olarak DEAŞ'ın strateji, hedef ve taktik boyutuyla alâkalıdır. Vehhabi-Selefi olarak kabul edilen DEAŞ'ın gerçekte Sünni olarak görülmesinin sebebi Sünni Müslümanlardan taraftar toplayabilmesi ve Şiiliğin karşısında bir blokta değerlendirmesinin bir sonucudur (s. 20).

Örgütte liderlik çok hassas ve önemli bir kurumdur. Örneğin örgüt liderlerinden Ebu Bekir el-Bağdadi kendisinin Peygamber soyundan geldiğini iddia etmektedir. Bağdadi, doktorasını Bağdat İslam Üniversitesinde tamamlamış, Fıkıh, İslam Tarihi ve Şiilik çalışmış eski bir öğretim üyesi ve vaiz olarak karizmatik kişiliği ile örgüte yön vermiştir (Cengil ve Aydın, 2014, s. 54). Örgütün faaliyetlerini sürdürmesi için gerekli insan kaynağı, silah, propaganda, iletişim ve ekonomik etkinlikler hep liderler tarafından sevk ve idare edilmektedir (Erdoğan ve Deligöz, 2015, s. 11-14).

Günümüzde terör şebekeleri bilişim ve iletişim devrimlerinin sağladığı imkânlardan yararlanarak alanda sürdürdükleri silahlı mücadeleyi sosyal medya dünyasına da taşımışlardır. Bu alanda terör örgütleri kelimeler, görseller ve kısa filmler üzerinden farklı bir boyutta çeşitli uğraşlar vermektedirler (Korkmaz, 2017, s. 29). DEAŞ

de internet dünyasının bütün nimetlerinden azami ölçüde faydalanabilmiş bir örgüttür. Bu başarısını başlıca iki nedene dayandırmak mümkündür. Birinci neden, Batı'nın ötekileştirme siyasetinin izdüşümü olarak kendini gösteren İslamofobik ve nefret dolu söylemlerdir. Yabancı düşmanlığından nemalanan bu politikalar neticesinde bireylerde ortaya çıkan yabancılaşma, kişinin hayatını sürdürdüğü toplumla arasına mesafe koymakta ve onu farklı kulvarlara doğru yeni bir arayış içerisine girmeye zorlanmaktadır. İkinci neden ise, Doğu toplumlarında görülen mezhepsel anlaşmazlıklar, dikta rejimleri ve demokratik olmayan uygulamaların neticesinde bireyin hissettiği baskılardır (Korkmaz, 2017, s. 28).

DEAŞ'ın tam anlamı ile analiz edilmesi için politik, sosyolojik, teolojik ve psikolojik yönlerinin incelenmesi gerekmektedir (Cengil ve Aydın, 2014, s. 53). Zira DEAŞ'ın dini anlayışı bakımından teolojik, bölgede faaliyet gösteren dış güçlerin varlığı ve etkisi açısından stratejik ve politik, toplumsal yönü olan bir hareket olması açısından sosyolojik ve son olarak kişiler beklentiler bakımından psikolojik tarafları bulunmaktadır (Cengil ve Aydın, 2014, s. 61). Ancak neresinden bakılırsa bakılsın DEAŞ'ın yükselişi bölgesel jeopolitiğin derin krizini temsil etmekte ve ciddi sorunların varlığını işaret etmektedir (Aras, 2014, s. 12). Nitekim bölgede senelerdir süren savaşlarda yakınlarını yitirmiş ya da şiddet görmüş kişiler örgüte yakınlık duymuş ve bu kimselerin örgüt aidiyetini kolaylaştırmıştır (Cengil ve Aydın, 2014, s. 54).

DEAŞ'ın güçlenmesi ve bulunduğu coğrafyada varlık göstermesinin öncelikli sebebi Arap Baharı sonrasında halkın sosyal ve siyasi taleplerini yerine getirilebilecek dönüşümlerin başarısızlıkla sonuçlanmasıdır. Zira Arap Baharının ilk dönemlerinde sokaklara çıkarak seferber olmuş halk, isteklerinin yerine getirileceği kanallara ulaşabileceği noktada ciddi umutlar beslemekteydi. Dahası var olan güvenlik zafiyetleri, Sünni azınlığa yönelik olumsuz davranışlar neticesinde görülen sorunlar ve Irak'ta oturmamış ulus bilinci DEAŞ türü bir yapılanmaya mümbit bir alt yapı hazırlamıştır. Bu süreçte Suriye'deki iç savaş ve örgütün yabancı savaşçıları kendi saflarına çekebilme kabiliyeti DEAŞ'ın güçlenmesine katkı sağlamıştır (Aras, 2014, s. 12). Zira İslam düşmanlığı sıradan bir toplumsal tavır halini alıp kamu politikalarına sirayet ettikçe, DEAŞ'ın eleman teminini ciddi anlamda kolaylaştırmıştır. Dışlanmış, yabancılaşmış ve baskı altındaki Avrupa genç Müslüman nüfusu ise bu konuda verimli bir kaynak işlevi görmüştür (Okur, 2017, s. 21).

Diğer bir görüşe göre DEAŞ Batılı gizli servislerce hem Ortadoğu'yu şekillendirmek hem de kendi ülkelerinde bulunan radikal ve şiddet eğilimli kimselerin örgüte katılımını gerçekleştirerek bir bakıma temizlik amacıyla kullanılmaktadır (Cengil ve Aydın, 2014, s. 60). Demir'e (2104) göre, Ortadoğu'da Şiilik'i dizginlemek ve İsrail'in güvenliğini garanti altına almak için ABD, Suudi Arabistan ve Katar gibi devletler Suriye ve Irak'ta süregelen çatışma ortamında Esed ve Şiiliğe karşı bir Kürt ve Selefi blok oluşturmak istemektedirler (s. 19). Başka bir görüşe göre de dünyayı idare ettiğini iddia eden güçler, İslam korkusu ve terör korkusu birleştirilerek, İslam'ı terörün beslendiği bir odak olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Görünen o ki, asıl amaç terörü bitirmek değildir. Referans kaynakları ve pratik uygulamaları hep bu yöndedir. Çünkü ortaya konulan politikalar ve çözüm önerileri ile esasen dünya üzerinde egemenliğin sürdürülmesinin amaçlandığı görülmektedir. Nitekim küresel bir boyut kazandığı sıkça söylenen terörizmin birkaç ülkeye askeri müdahale yapılarak çözülmesi beklemek akla aykırı bir davranıştır (Ertürk, 2010, s. 101).

Örgütün kimi düşüncelerini Hanbeli mezhebinin Vehhabi yorumuna dayandırdığı ve zaman zaman İbn Teymiye'nin ve onun talebesi olan İbn Kayyim'in eserlerine ve fetvalarına dayandırdığı dikkat çekmektedir. Ancak durum İbn Teymiye'nin Moğol istilası esnasında o günün şartlarından süzülerek verdiği bölgesel bir fetvanın ABD'nin Afganistan operasyonu süresinde el-Kaide tarafından güncellendikten sonra Irak'ın işgali ile sertleştirilerek yorumlanmasından başka bir şey değildir (Diyanet, 2015, s. 9). DEAŞ'ın dine bakışındaki ana epistemolojik sorun usulsüzlük ve dinin araçsallaştırılmasıdır. Zira örgüt İslami bilimlerin her alanı için asırlarca süren bir çabanın neticesinde ortaya çıkmış ve kabul görmüş yöntem ve esasları reddederek dini metinleri bağlamından koparmış, ideolojik bir kanun ya da sloganlara dönüştürmüştür. Dahası çoğunlukla kabul görmemiş rivayetler üzerinden bir kıyamet senaryosu kurgulamak suretiyle bir meşruiyet arayışına girmiş ve kendileri gibi olmayanları da sapkınlık ve dinden çıkmakla itham etmiştir (Diyanet, 2015, s. 8). Bu özellikleri ve kapasitesi ile acımasız bir terör örgütü olan DEAŞ zaman içinde kendinden önce hiçbir terör yapılanmasının ulaşamadığı düzeyde bir kurmay ve ekonomik akla sahip olmayı başaramıştır (Aka ve Nişancı, 2015, s. 24).

İslam coğrafyasında terör örgütlerine uygun bir zemin yaratan sosyo-psikolojik ve politik şartlara odaklanmadan terör öznelerinin genellikle "Müslüman" olması ya da giriştikleri eylemlere İslami referanslar bulmaları bu hadiselerin İslam'dan kaynaklandığı

anlamına gelmez (Güler, 2014, s. 156). Terör eylemi gerçekleştiren kişilerin dini nasıl algıladığı ile alakalı bir sorun bulunmaktadır yoksa huzur, güven, barış ve hoşgörü telkin eden dinler asla terörizmin kaynağı veya hareket noktası olamaz. İslam ülkelerinde haksız baskı, hor görme, adaletsizlik ve sömürü niyeti taşıyan girişimler son bulmadığı sürece çaresizlerin direnişi görülen canlı bombalar, intihar saldırıları asla son bulmayacaktır. Ancak hemen belirtilmelidir ki, terörün ortaya çıkma nedenlerini anlamaya çalışmak kesinlikle terörizmin anlayışla karşılandığı anlamına da gelmemektedir (Güler, 2014, s. 156).

DEAŞ ve benzeri örgütlerin yaygınlaşmasına katkı sağladığı İslamofobinin kırılma noktaları olarak farklı hadiseler vurgu yapılırsa da Canatan (2007), İran Devrimi (1979), Berlin Duvarının Yıkılması (1989) ve 11 Eylül (2001) tarihlerini dikkate alarak süreci üç ana dönüm noktasına indirgemıştır (s. 45). Kanaatimizce bu ayrıma buraya kadar anlatılanlar ışığında dördüncü bir başlık olarak DEAŞ'ın ortaya çıkışı ve eylemleri eklenmelidir. Zira DEAŞ ortaya çıkmasıyla küresel ölçekte İslam korkusu önemli ölçüde artmış (OIC, 2017, s. 6) ve Batı dünyasında İslamofobi zirve yaparak, medeniyetler arası çatışma üretmek isteyen görüş ve çıkar gruplarının elverişli bir ortam oluşturmuştur (Diyanet, 2015, s. 8-9). DEAŞ sayesinde bütün dünyada Müslümanlar arasında korku ve ayrımcılık baş göstermiş ve bilhassa Batı'da yaşayan Müslümanlar, baş edilmesi güç sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır (Kalın, 2014). Kuşkusuz DEAŞ'ın kuruluşundan bu yana gerçekleştirdiği en büyük eylemlerden biri olarak Paris saldırıları, mevcut süreç açısından çok önemli bir kilometre taşı olmuştur.

2.1.2. Paris Saldırıları

Paris saldırıları, silahlı kişilerin ve intihar bombacılarının konser salonu, stadyum, restoran ve barlara neredeyse eş zamanlı olarak gerçekleştirdikleri bir terör eylemidir (Gandolphe ve Haj, 2017, s. 2). Bu eylemde 131 kişi yaşamını yitirmiş, 413 kişi ise yaralanmıştır.

Tablo 2.1. Paris Saldırıları (Dağdelen ve Yılmaz, 2020, s.16)

Yer/Vaka	Saldırı Türü	Ölü	Yaralı
<i>Stade de France</i>	Bombalı saldırı		
<i>Bataclan Sahnesi</i>	Rehin alma ve silahlı saldırı		
<i>Cafe Bonne Biere ve Casa Nostra</i>	Silahlı saldırı	131	413
<i>La Belle Equipe</i>	Silahlı saldırı		
<i>Le Petit Cambodge ve Le Carillon</i>	Silahlı saldırı		

Paris saldırıları, 1961’de Cezayir’deki Fransız hâkimiyetinin devamı isteyen sağcı bir grup tarafından yapılan ve 28 insanın ölmesi ile son bulan saldırı da dâhil olmak üzere Fransa tarihindeki en büyük sayıda insan kaybının yaşandığı olay olarak kayıtlara geçmiştir. 2004 Madrid bombalamalarından sonraki Avrupa topraklarındaki en büyük eylem olarak (Brisard, 2015, s. 5) çok önemli sonuçlar doğurmuştur. Bu saldırılar neticesinde Fransa Cumhurbaşkanı Francois Hollande olağanüstü hal ilan etmiş, sınırlar kapatılmış ve ilave 1500 güvenlik görevlisi Paris’e görevlendirilmiştir. Yargı kararı olmaksızın ev araması izni veren olağanüstü hal yasasına istinaden 48 saat içinde onlarca ev aranmış ve yüzlerce şüpheli gözaltına alınmıştır (White Paper, 2016, s. 16). AB’nin sınır kontrol sisteminin ve üye ülkeler arasındaki bilgi paylaşımının işlemediği ortaya çıkaran (Brisard, 2015, s. 5) bu eylem, AB ülkeleri ve vatandaşları ile Batı’daki Müslümanlar için bir dönüm noktası olmuştur. Öyle ki, Müslümanları hedef noktasına koyarak onlara yönelik dışlama ve saldırıların yükselmesine vesile olmuştur (Aktaş, 2017, s. 144-145). Saldırılardan sonraki atmosferi anlamak için bir örnek vermek gerekirse, bir Fransız sinema yönetmeni Müslüman olmuş ve bu olay basında sanki İslam’ı seçen kişi aklını yitirmişçesine absürt bir karar almış gibi haberleştirilmiştir. Zira bu saldırılara rağmen İslam’ı seçmek oldukça inanılmaz bir durumdur (DÜBAM, 2015, s. 11). Fransa demokrasisine yönelik bahsedilen olumsuz etkiye bir de Fransa’nın, AB içindeki en çok Müslüman nüfus barındıran ülke olması ve Fas ile Cezayir gibi eski sömürgelerinden gelenlerin oluşturduğu çoğunlukla banliyö olarak adlandırılan yoksulluğun ve işsizliğin ülke ortalamaların çok altında olduğu ve suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde yaşamaları eklenirse sorun daha da çetrefilleşmektedir (White Paper, 2016, s. 20).

Saldırıların etkisi Fransa dış politikasında da kendini göstermiştir. Fransa kendi topraklarında bu çapta bir eylemi yakından deneyimledikten sonra Suriye’de daha büyük bir rol oynama telaşına kapılmış ve Suriye’ye ilk asker sevkiyatını saldırının ardından Haziran 2016’da yapmıştır. (Dağdelen ve Yılmaz, 2020, s. 15) DEAŞ’ın bu saldırısı Suriye savaşının seyrini değiştirmiştir.

Berezin (2015) Avrupa demokrasisini temelden sarsan iki önemli husus olduğunu söyler. Birincisi, Avrupa’daki politik atmosferin dönüşümü ve seçmenlerin oy verme eğilimlerinde ki değişim, sonraki ise, ekonomik ve siyasal sıkıntılar esnasında vuku bulan terör saldırıları gibi istenmeyen hadiselerin ortaya çıkardığı olumsuz sinerjidir. Çünkü bu ve benzeri saldırılar İslami köktendinciliğin bir söyletinden ibaret olmadığını aksine toplumu tehdit eden gerçek bir vaka olduğunu ve göçmenliğin birçok probleme sebebiyet verdiği görüşünü güçlendirmektedir (s. 17).

2.2. MANŞETLERDE PARİS SALDIRILARI

İnsan hayatının her noktasına nüfuz eden medya zamanla bu fonksiyonlarına ek olarak insanları etkileme, değiştirme hatta dönüştürme işlevleri de kazanmıştır. Geldiğimiz noktada olayları anlama ve anlamlandırma süreçleri kitle iletişim araçlarının etkisi ile şekillenmektedir (Kösedağ, 2016, s. 1586). Bu etkisini yüzyıllar içinde yaşanan değişimlere rağmen halen muhafaza eden gazetelerin manşetleri ve sürmanşetleri en çok ehemmiyet atfedilen yerleridir. Zira okurların yoğun iş temposu, hep bir şeylere, bir yerlere yetişme telaşı bazı okurların gazeteleri ayrıntılı okunan bir haber kaynağı olmaktan ziyade göz gezdirerek haber edinme aracı haline getirmiştir (Yıldız, 2017, s. 443). Kısaca tanımlamak gerekirse manşet gazetelerin ilk sayfasındaki iri puntolu harflerle genelde logonun altına yazılan sürmanşet ise logonun üstünde yine iri puntolu yazılan başlıktır.

Gazeteler, okuyucularına en çok iletmek istedikleri mesajı, gazetenin vitrini sayılabilecek ilk sayfasında vermektedirler. Doğal olarak bir haberin manşette ve sürmanşette yer alması gazetenin o habere verdiği değeri ortaya koymaktadır. Zira birçok konu ve hadisenin arasından öncelenerek belli bir konu manşet olarak seçilmekte ve okuyucuya iletilmektedir. Başka bir deyişle, manşette/sürmanşette yer alan haber, gazetelerin gündemin birinci sırasında olmasını istedikleri öne çıkardıkları konudur. Bu

sebeple manşete/sürmanşete bakarak gazetelerin olayları nasıl gördükleri noktasında bir yargıya varmak mümkündür (Tanyıldızı, 2012, s. 382).

Bu bölümde Avrupa'da daha önce görülmemiş büyüklükte bir terör eyleminin farklı gazetelerce manşetler ve sürmanşetler yoluyla nasıl haberleştirildiği ortaya konmaya çalışılacaktır. Paris saldırılarına ilişkin köşe yazılarının öncesinde içeriğinde *Fransa, Paris, Saldırı* kelimeleri geçen manşetler/sürmanşetler yolu ile bir fotoğraf sunulmaya çalışılacaktır. Gazetelerin tutumları, eleştirdikleri noktalar, objektif bir yaklaşımla haber yapılması, saldırının oksidentalist bir anlayışla okurlara iletilip iletilmediği hususu incelenerek gün yüzüne çıkarılmaya çalışılacaktır.

Paris saldırılarının kaç kez manşetlere taşındığı ve nasıl bir anlayışla okuyucuya mesaj verilmek istendiğini analiz etmek için öncelikle saldırının, kaç kez manşet/sürmanşette yer aldığı tablo şeklinde sunulacak ardından manşetler oryantalist/oksidantalist yaklaşımlar bağlamında incelenecektir. Ancak belirtelim ki, gazetelerin haber olarak vermedikleri, haber olarak verdikleri kadar önemlidir (Tokgöz, 1981, s. 10). Başka bir deyişle, Paris saldırıların manşet ve sürmanşete taşınması kadar bu olayı manşet ve sürmanşetten görülmemesi de ehemmiyet arz etmektedir. Son olarak belirtmek gerekir ki, bazı gazetelerde saldırı haberleri o günkü sayının hem manşetinde hem sürmanşetinde yer almıştır. Gazetenin en değerli alanı olarak görülen manşet ve sürmanşetin bir bütün olarak saldırılara ayrılması konuya verilen değer en anlaşılır göstergesidir. Bu yüzden tablo şekillendirilirken bu husus için ayrı bir sütun oluşturulmuştur.

Gazetelerin birinci sayfaları incelendiğinde alt başlık, üst başlık, spot ve fotoğraf kullanımının ideolojik duruşlarına göre gazeteden gazeteye fark gösterdiğini söylenebilir. Manşetlerde kullanılan haber dilinin farklı tutumları yansıtması gibi fotoğraf kullanımı da farklı siyasi duruşları ve görüşleri temsil etmektedir. Ancak bu noktalar çalışmamızın kapsamı dışında kaldığı için değinilmeyecektir.

Tablo 2.2: Paris Saldırıları ile İlgili Manşet ve Sürmanşet Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete Adı	Sürmanşet	Manşet	Sürmanşet/Manşet
Akşam		5	1
Cumhuriyet	2	3	
Habertürk	1	5	
Hürriyet	3		3
Milat	1	2	
Milli Gazete	1	1	1
Milliyet	1	2	2
Sabah		1	
Star	1	5	
Sözcü	1		
Taraf	1	2	1
Türkiye		6	
Vatan		5	1
Yeni Akit	2	1	
Yeni Çağ		3	
Yenişafak		2	

Tablo 2.1 genel olarak değerlendirildiğinde Türk basınının Paris saldırılarına çok büyük önem verdiği söylenebilir. Nitekim on günlük süreçteki yayınları analize tabi tutulan gazeteler, Paris saldırıları ile ilgili haberleri 43 kez manşetten, 14 kez sürmanşetten ve 9 kez hem manşetten hem de sürmanşetten vermişlerdir. Hemen her siyasi görüşten gazete olayı manşetine ve sürmanşetine defalarca taşımıştır. Paris saldırılarının gerçekleştiği günleri takip eden üç günlük süreçte saldırılar doğal olarak daha fazla oranda manşette ve sürmanşette yer almış ancak ilerleyen günlerde bahsedilen bu oransal yoğunluk giderek düşmüştür. Yine olayın ilk günlerinde daha çok hadisenin nasıl gerçekleştiği üzerine odaklanılmış ve olay yerlerinde gerçekleşen insanlık dramları kurbanların yaşadıkları üzerinden okurlara aktarılmıştır. Ancak sonraki günlerde Fransa hükümetinin ve Batı'nın Saldırlara verdikleri tepki, manşet altında yer alan haber içeriklerine az da olsa yorum katarak haberleştirilmiştir.

1) Akşam

Akşam gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısı “Kınamayın, çözün” sürmanşeti ve “Tek madde terör” manşeti ile çıkmıştır. Batılı liderler üzerinden Batı yerilerek oksidentalit bir bağlamda saldırının haberi okurlarla paylaşılmıştır. Sürmanşetin altında Erdoğan’ın daha önce yaptığı bir çağrıya dayanarak “Sizi de yakar” denmiştir. Paris’teki saldırılarda ölen “Türk Kızı Elif” haberi aynı yerde okuyuculara duyurulmuştur. Manşet altında ise G20⁵ toplantısında gündemin terör olacağı anlatılmıştır. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında “Adım adım evete” manşeti atılarak Türkiye’nin Suriye’ye yönelik ortaya koyduğu tezlerin G20 zirvesine katılan liderler tarafından kabul gördüğü hususu anlatılmıştır. Türkiye’nin tezlerinin kabul gördüğünün vurgulanması önemli bir oksidentalit bağlama işaret etmektedir. Zira Oksidentalizm, Batı’yı ben Doğu’yu öteki ilan eden anlayışı ters yüz eden (Özçelik, 2017, s. 122) bir kapsam içerisinde düşünülmelidir. İslam dünyasını kültürel ve zihinsel emperyalizmin bataklığından kurtararak, küllenen ve unutulmaya yüz tutan Doğunun entelektüel zenginliğinin tekrar gün yüzüne çıkartılarak yeniden yorumlaması mücadelesi olan bu görüş (Karakaş, 2015, s. 175-176) açısından haberde belirtilen başarı önem arz etmektedir. Zira oksidentalit anlayışa göre hem Doğu hem Batı insanların tasarlayıp ortaya koyduğu kavramlardır. Batı gibi Doğu’da bir tarihi bir kişiliğe, bir düşünce geleneğine, bir hayal dünyasına ve bir kelime birikimine dayanmaktadır. Avrupa'nın karşısında bir realite olarak duran Doğu, birbirlerini dayanan iki öğeden biri olarak tıpkı Batı'nın Doğu'yu tamamladığı gibi Batı'yı tamamlamaktadır (Said, 1998, s. 16).

Akşam gazetesinin 17 Kasım 2015 tarihli sayısında “Esad bitti” manşetinin altında zirvede Ankara’nın diplomatik bir zafer kazandığını vurgulanmıştır. Ankara ve Paris saldırılarının ardından gerçekleşen zirvenin birinci gündeminin terör olduğu hususu belirtilmiştir. Erdoğan’ın açıklamalarına dayanılarak “Suriye yönetilemiyor” alt başlığı altında oksidentalit bir tavırla Batı’ya yön gösterme durumu vardır. Yine başka bir başlık altında “Terörü ayıran hata yapar” denilerek Türkiye’nin oryantalist kabulleri olduğu gibi benimsemeyeceği deklare edilmiştir. Gazetenin 18 Kasım 2015 tarihli sayısı “Estetikli teröriste Paris bileti” manşeti ile çıkmış ve manşet altında yer alan haberde Fransız vatandaşı bir DEAŞ mensubunun İzmir’de estetik yaptırdığına değinilmiştir. Bu kişinin

---

⁵ Türkiye’nin ev sahipliğinde Antalya’da 15-16 Kasım tarihinde düzenlenen, dünyanın en büyük 20 ekonomisini oluşturan G20 üyesi ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının katıldığı yıllık olağan toplantıdır.

aynı zamanda Paris saldırılarını gerçekleştiren ekipte olduğu vurgulanmıştır. Haber verilirken oksidentalit veya self-oryantalit bir yaklaşım sergilenmemiştir. Gazetenin 20 Kasım 2015 tarihli sayısında “Teşkilatı Şahane” manşeti atılmıştır. Manşet altında Avrupa istihbarat servislerinin başarısızlığından ve Türk istihbarat birimlerinin saldırıları önleyici başarılı çalışmalarından bahsedilmiştir. Bir DEAŞ mensubunun Paris saldırılarına katılmak için çıktığı yolda yakalandığı belirtilmiştir. Fransız gizli servisinin başarısızlığına vurgu yapılarak Türkiye’nin istihbarat servisinin övülmesi ve başarısının manşette verilmesi oksidentalit bir yaklaşımdır. Gazetenin 21 Kasım 2015 tarihli sayısında “Canlı bombaları o göndermiş” manşeti atılarak Paris’le eşzamanlı İstanbul’da eylem planlaması yapan bir DEAŞ mensubunun aynı zamanda Paris saldırılarında görev alacak teröristleri belirleyen kişi olduğu manşet altında anlatılarak bir gazete haberi yapılmıştır.

Akşam gazetesi haberlerinde genel olarak Türkiye’ye övgü yapıldığı söylenebilir. Türkiye’nin öngörülerinin kabul görmesi ve terörle mücadelede görevli birimlerinin yaptığı çalışmaların ön plana çıkarılması oksidentalit bir görüşün hâkim olduğunun en büyük kanıtıdır. Batı’nın teröre yönelik tavrının eleştirilmesi ve Erdoğan’ın beyanlarının haberleştirilmesi gazetenin vermek istediği oksidentalit mesajın anlaşılması açısından önemlidir.

2) Cumhuriyet

Cumhuriyet gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısı “Fransa çocuklarına ağlıyor” manşeti atılarak okuyucuları ile buluşmuştur. Birinci sayfada alt başlıklarla saldırısı esnasında ve sonrasında yaşanan insanlık dramından bahsedilmiştir. Batı eleştirisine yer verilmeden empati yapılmaya çalışılmıştır. Gazetenin manşetinde ve haber içeriklerinde oksidentalit bir iddianın izleri bulunmamaktadır. Tanık beyanlarına dayanarak hamile bir kişinin saldırıda sarf ettiği “Hamileyim vurmayın” sözü, insanların cesetler arasından hayatta kalmak için kendilerini kurtarmaya çalıştıkları anlatılmıştır. Yine “Kurbanlardan biri Türk asıllı Elif” alt başlığı altında Türk asıllı bir kurbandan bahsedilmiştir. Hollande’nin savaş ilanı açıklamasına ilk sayfada yer verilmiştir. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında “Katliamın yolu Ege’den geçti” manşeti atılmıştır. Paris barbarlığında Türkiye-Suriye bağlantısı büyüyor denilerek saldırı bu ülkelerle dolaylı da olsa ilişkilendirilmektedir. Alt başlıkta “Dünya Paris’in yasını tutuyor” denilmekte ve DEAŞ’in neden Paris’i seçtiği noktasında bilgiler verilmektedir. Yine yakalanan iki canlı

bombada Türk pasaportunun bulunması haberi ilk sayfada yer almıştır. Saldırının planlamasının her aşamasında Türkiye’den bahsedilmesi ve dolaylı olarak Türkiye’nin itham edilmesi oksidentalit bir tavır sergilemek bir yana, oryantalist bir bakışın etkisini göstermektedir.

Cumhuriyet gazetesinin 17 Kasım 2015 tarihli sayısında “İŞİD eğitti Paris’e gönderdi” sürmanşeti altında eski bir DEAŞ mensubunun beyanlarına dayanarak DEAŞ tarafından 600 kişinin eğitilip eylem için Fransa’ya gönderildiğine değinilmiştir. Yine “Katliamın beyni Suriye’de” alt başlığıyla saldırı Suriye’deki duruma gönderme yapılmıştır. DEAŞ militanlarının Gaziantep’te buluşmalarına yapılan vurgu oksidentalit bir yaklaşım sergilenmediğini göstermektedir. Manşette “Çözümü canlandırın” başlığı altında Türkiye Cumhurbaşkanı yerine ABD Başkanı Obama’nın açıklamalarına yer verilmesi yine aynı eğilimin işaretidir.

Gazetenin 18 Kasım 2015 tarihli sayısı “Kasabada korku” sürmanşeti ile çıkmıştır. Paris’i katliamını gerçekleştiren canlı bombalardan birinin yaşadığı yere gidilerek yapılan haber okurlarla paylaşılmıştır. Yine sürmanşet altında “Kilis’te El Kaide ve İŞİD” camileri var haberi yapılarak örgütten kaçan birinin beyanları anlatılmıştır. Saldırı haberi verilirken Türkiye ile ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Bu yaklaşım self-oryantalit bir eğilime işaret etmektedir. Gazetenin 19 Kasım 2015 tarihli sayısında “Suriye’den canlı bomba istediler” manşeti atılarak DEAŞ’ın Paris saldırılarının planlanması esnasında Türkiye için de çeşitli saldırı planlarının yapıldığı anlatılmıştır. Gaziantep’te çökertilen hücrenin G20 toplantısı için eylem planlarının olduğu okurlarla paylaşılmıştır. Gazete manşet altında yer alan haberinde analiz yapmadan haberleri yayınlama tavrı sergilemiştir.

Gazete saldırının insanlık adına bir trajedi olduğundan hareketle bir Batı eleştirisi yapmadan haberlerini oluşturmuştur. Kesin bir şekilde taraf olmaktan kaçınarak dengeleri gözetlemeyi hedefleyen bir anlayışın izlediklerini görmek mümkündür. Oksidentalit bir tutumla olayı okurlarına sunmayı amaçlamadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca saldırının çok karmaşık hazırlık aşaması ve planlama gerektirmesine rağmen sadece iki saldırganda Türk pasaportunun bulunması haberi ile okurların zihinlerinde canlandırılmak istenen fotoğraf, Türk hükümetine muhalif bir yayın politikasının yanında self-oryantalit bir tavır olarak da görülebilir. Aynı şekilde Türkiye’nin iki ili olan Gaziantep ve Kilis’in DEAŞ ve el-Kaide ile ilişkilendirilmesi aynı bakışın etkisi olarak görülebilir.

3) Habertürk

Habertürk gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısında “Fransa’nın yanındayız” manşeti atılarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın açıklamasına yer verilmiştir. G20 zirvesinin gündeminin saldırılar dolayısıyla terör olacağından ve yine Erdoğan’ın Fransa liderini arayıp taziyelerini iletmesinden bahsedilmiştir. Alt başlıklarda saldırının bilançosu okurlarla paylaşılmıştır. Paris’teki saldırılarda hayatını kaybeden Türk kızı Elif haberi okuyuculara duyurulmuştur. Genel bir bağlamda hadise haberleştirilmiştir. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısı “Büyük koalisyon” manşeti altında Antalya’daki toplantıda terör konusunun ele alınması anlatılarak Ankara ve Paris saldırılarında hayatını kaybedenler için saygı duruşu yapıldığı haber yapılmıştır. Ortak mücadele konusunda kararlılık vurgusu bu manşet altında yer alan haberde de geçmiştir. Oksidentalit yaklaşımlardaki en büyük problemlerden birisi de refleks dayalı bir karşı duruş yapılarak bilinçli tepkiler verilememesidir (Özçelik, 2017, s. 125). Gazete bu tarihteki haberinde bu hatayı yapmayarak terörden mağduriyetlerin ortak olduğu mesajı verilmeye çalışılmıştır. Gazetenin 18 Kasım 2015 tarihli sayısında “Avrupa’da IŞİD hayaleti dolaşıyor” sürmanşeti altında terörün Batı’nın kimyasını bozduğu, korku ve paniğe yol açarak konserlerin, maçların iptal edildiği yazılmıştır. Paris saldırılarının entegrasyon çalışmalarını sekteye uğratacağına ve çokkültürlülüğe darbe vuracağına değinilmiştir. Haber verilirken oksidentalit veya self-oryantalit bir tavrın izlerine rastlanılmamıştır. Gazetenin 20 Kasım 2015 tarihli sayısı “403 No’lu odada 47 saat” manşeti ile Paris bombacısının İzmir’de bulunduğu ve bu esnada yaptıkları haber yapılmıştır. Paris saldırılarının etkisinin ABD’de de hissedildiği “ABD’de AB korkusu” alt başlığı ile anlatılmıştır. Habertürk Gazetesinin 21 Kasım 2015 tarihli sayısında “Terör rekabeti: Mali’de 27 ölü” manşeti altında Paris saldırılarından da bahsedilerek Mali’deki terör saldırıları anlatılmıştır. THY personelinin yaşadığı dehşet bir önceki sayısında olduğu gibi okurlara iletilmiştir. Gazetenin 22 Kasım 2015 tarihli sayısı “Canlı bombaya kalp masajı” manşeti ile çıkmış ve manşet altında saldırılar esnasında bir Fransız erkek hemşirenin saldırılarda yaralandığını zannederek saldırıyı gerçekleştiren bir DEAŞ üyesine kalp masajı ve suni teneffüs yapması bir Batı eleştirisi yapmadan haberleştirilmiştir.

Habertürk gazetesi saldırılarla ilgili yaptığı haberlerde Batı’yı eleştiren bir tavır takılmaktan uzak durmaya çalışmıştır. Erdoğan’ın beyanına dayanılarak yapılan haberde okurlara Fransa ile birlikte hareket edildiği mesajının verildiği söylenebilir. Bir Fransız

sağlık görevlisinin bilmeyerek de olsa yaralı bir saldırgana yardım etmesi haberinin de ilginç olduğu söylenebilir. Zira insancıl bir davranış yine bir Fransız tarafından sergilenmiştir. Son olarak, saldırının sonuçlarının ağır olduğu ve bütün Avrupa'yı etkisi altına aldığı hususunun haberlerde işlendiği de belirtilebilir. Gazetenin oksidentalist bir yaklaşımla saldırıyı haberleştirmedeği anlaşılmaktadır.

4) Hürriyet

Hürriyetin 15 Kasım 2015 tarihindeki sayısında sürmanşette “Avrupa’da OHAL” başlığı manşette ise “Teröre İnat Liberté, égalité, fraternité” denilerek Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" anlamına gelen Fransız İhtilali'nin simgelerinden olan bir özdeyiş kullanılmıştır. İlk sayfa genel olarak incelendiğinde teröre karşı birlik olunması gerektiği mesajı verilerek alt başlıkların birinde “Katliamın Türk Kurbanı Elif” başlığı ile Türk asıllı bir Belçika vatandaşının da ölüm haberi, mesajı pekiştirmek amacı ile okurların ilgisini çekmek amacıyla ilk sayfada yer almıştır. Saldırı için birkaç kez haber metinlerinde katliam kelimesi kullanılmış ve Fransa Cumhurbaşkanı Hollande'ın sözleri alıntılanarak olayın büyüklüğü ve önemli sonuçlara gebe olduğu ima edilmiştir. Saldırı haberleştirilirken oryantalist etkilerin bir sonucu olarak savunmacı bir duruşa geçilmiş ve Batı'nın yanında bulunduğu ısrarla vurgulanmıştır. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında sürmanşette “Antalya duruşu” başlığı ile G20 zirvesindeki liderlerin toplu fotoğrafı paylaşılarak liderler tarafından teröre karşı birlik olduğu mesajı verildiği okurlara aktarılmıştır. Manşette ise “S fişini atlادılar” başlığı ile saldırganlardan birinin istihbarat örgütlerinin takibinde olduğunu ancak bu kişinin yine de eylemde rol alabildiğini anlatmıştır. Yine haber metinlerinde saldırı için katliam ifadesi kullanılmıştır.

Hürriyet'in 17 Kasım 2015 tarihli sayısında sürmanşette “Koordinatlar Türkiye'den” başlığı ile Cihatçı John olarak bilinen DEAŞ üyesi bir kişinin Türkiye tarafından verilen bir istihbarat sayesinde etkisiz hale getirildiğinin haberi okurlara iletilmiştir. Manşette “İki Liderden Kritik Mesajlar” başlığı ile Obama ve Putin'in açıklamalarına yer verilmiştir. Gazetenin 18 Kasım 2015 tarihli sayısında sürmanşette “Almanya’da Paris Kâbusu” başlığı ile Almanya’da bir maç öncesinde terörist saldırı yapılacağı istihbaratı sebebiyle stadın boşaltıldığı haberi paylaşmıştır. Yaşanan olay Paris saldırıları ile ilişkilendirilerek okuyucuya saldırının etkisinin Avrupa düzeyinde hissedildiği mesajı vermeye çalışılmıştır. Hürriyet'in 19 Kasım 2015 tarihli sayısı “İşte Barmen Bombacı” manşeti ile yayınlanmıştır. Saldırganlardan birinin bar işlettiği ve

Türkiye tarafından malum kişinin yetkili makamlara bildirildiği yazılmıştır. Sürmanşette ise “Dünya’dan Tepki Yağdı” başlığı ile Türkiye-Yunanistan maçında saygı duruşu esnasında yaşanan ıslık ve protestolar gündeme taşınmıştır. Bu haberin Dünya basınında yer aldığı belirtilerek self-oryantalist bir tavırla seyirciler eleştirilmiş ve bu görüş Türkiye Cumhurbaşkanı’nın beyanattı ile güçlendirilerek okurlara iletilmiştir. Hürriyet’in 22 Kasım 2015 tarihli sayısında sürmanşette “15 Soruda IŞID” başlığı ile uzman gazeteciler ve yazarlarla yapılan röportajın içeriği hakkında kısa başlıklar yayınlanmıştır. Yine sürmanşetin altında yer alan “3. Dünya Savaşı Çoktan Başladı” başlığı atılarak Paris saldırılarına gönderme yapılmış ve saldırının küresel etkilerinin görüldüğü yorumlanarak anlatılmıştır.

Gazetede yayınlanan manşetler ve sürmanşetler genel olarak değerlendirildiğinde konuyla ilgili olarak çok sayıda manşet ve sürmanşet atıldığı görülmektedir. Gazetenin Batı’yı eleştiren bir yayın politikası olduğu kesinlikle söylenemez. Özellikle bir Fransız özdeyişi ile manşetin kuvvetlendirilmesi saldırıya maruz kalmış Fransa ile aynı duygularda buluştuğunun mesajının okurlara iletilmesi olarak görülebilir. Saldırıda hayatını kaybeden Türk kızı Elif haberi ile farklı dünya görüşleri olan ve farklı demografik özelliklere sahip insanları, aynı kaygı ve beklenti düzeyinde buluşturmak amaçlanmıştır. Manşetler ve altında yer alan haber metinlerinde saldırının önemli sonuçlar doğuracağı birkaç gün boyunca üst üste işlenmiştir. Gazetenin oksidentalist bir yayın politikası olduğu da söylenemez. Ancak 16 Kasım tarihli sayıda belirtilen Batılı ülkelerin istihbarat zaafı, 17 Kasım tarihli sayıda gündeme taşınan Türkiye’nin istihbarat başarısı istisna olarak görülebilir.

5) Milat

Milat Gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısı “Suriye ateşi Avrupa’yı yakıyor” manşeti ile çıkmıştır. Manşet altında DEAŞ’ın Suriye’de palazlandırıldığı vurgulanarak ateşin ilk yaktığı ülke olan Türkiye’nin önerilerinin göz ardı edildiği anlatılarak açık bir şekilde oksidentalist bir tutum içinde saldırı yorumlanmıştır. Fransız medyasının tavrının ülkenin menfaatleri ile paralel olduğundan bahsedilerek ölü ve yaralı sayısı verilmiştir. Erdoğan’ın ve Türkiye başbakanının açıklamaları haber yapılarak terörün asıl hedefinin insanlık olduğu okurlarla paylaşılmıştır. Gazetenin 17 Kasım 2015 tarihli sayısında sürmanşette “Fransa’da insan avı başladı” başlığı atılarak Fransız istihbaratının DEAŞ mensuplarına yönelik yaptığı operasyonlara değinilerek bazı imamların sınır dışı edildiği

anlatılmıştır. Bunun yanında manşette Erdoğan'ın açıklamaları ve Batılı liderlere yönelik tavsiye ve telkinleri üzerinden oksidentalit bir duruş sergilendiği görülmektedir. Gazetenin 21 Kasım 2015 tarihli sayısında "Terör Kaosu" manşeti altında Mali'deki otel saldırısı haberleştirilerek Paris saldırılarına ve Mali'nin eski bir Fransız sömürgesi olması durumuna değinilmiştir. Paris saldırılarını ve Mali'deki saldırıyı sömürge dönemlerine yapılan göndermelerle haberleştirmek oksidentalit bir eğilime işaret etmektedir.

Milat gazetesinin saldırı ile yaptığı haberlerde oksidentalit tavrın açıkça kendini gösterdiği söylenebilir. Suriye'ye yönelik Batı'nın uyguladığı politikalar sert bir dille eleştirilerek saldırının akabinde Fransa'da gerçekleştirilen uygulamalar kınanmıştır. Özellikle imamlara yönelik sınır dışı kararı okurların zihninde bir fotoğraf oluşturmak amaçlıdır denilebilir.

6) Milli Gazete

Milli Gazete'nin 15 Kasım 2015 tarihindeki sayısında "Ortadoğu'nun Paris'i" manşeti atılmıştır. Paris saldırısı "Fransa tarihinin en kanlı günlerinden biri" olarak nitelendirilmiş ve "İşgallere uğrayan, göçlere maruz bırakılan, ölümlerle, kaoslarla boğuşmakta olan İslam dünyası" için olumsuz sonuçlar doğuracağı okurlara aktarılmıştır. Yine manşetin altındaki alt başlıkların birinde "Hollande: Savaş Nedeni" başlığı ile Paris saldırıların çok önemli sonuçlar doğuracağı işlenmiştir. Fransa Eski Cumhurbaşkanı Sarkozy'den "Fransa Topyekûn Savaş İlan Etmelidir" sözü alıntılanarak okurlara saldırı hakkında mesajlar verilmeye çalışılmıştır. Sürmanşette ise "3. Dünya Savaşı Dedi" başlığı ile Papa'nın açıklamaları gündeme getirilmiş ve haber aynı bağlamda içerikle zenginleştirilmiştir. Sürekli İslam dünyası ve Batı'yı ayrı kutuplar olarak gösterme gayreti oksidentalit bir kabulü göstermektedir. Gazete haberlerinde okurlara "öteki" üzerinden mesajlar iletmeye çalışıldığı görülmektedir. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihindeki sayısı "Bumerang" manşeti ile çıkmıştır. Manşetin altında yer alan içeriklerde saldırıların DEAŞ tarafından üstlenildiği ancak bu durumun birçok şeyi açıklamakta yetersiz olduğu ve asıl olarak yapılması gerekenin Batı'nın cambazlık için kullandığı şapkasını önüne koyup düşünmesi olduğu hususu geçmiştir. Bu haberleştirme saf bir oksidentalit anlayışın sonucu ortaya çıkmıştır. Yine alt başlıklarda Fransa'nın Mali'de, Afganistan'da Irak'ta yaptıklarına değinilerek Batı'nın sömürgeci anlayışı okurlarına aktarılmıştır. Bir akademisyenden alıntı yapılarak "Paris Olayları Yeni Haçlıya yol açar" alt başlığı ile Paris saldırılarının Batı'yı bütünleştireceğine değinilmiştir. Gazetenin 19

Kasım 2015 tarihindeki sayısında sürmanşette “G20 büyük bir tiyatro” başlığı ile Saadet Partisi Genel Başkanı Mustafa Kamalak’ın değerlendirmelerine yer verilmiştir. Kamalak’ın değerlendirmeleri üzerinden Paris saldırılarına gösterilen tepkinin Müslüman ülkelerde gerçekleşen ölümlere gösterilmediği konusu okuyucuyla paylaşılmış ve Dünya’nın bu konuda samimi olmadığı vurgulanmıştır. Batı’nın ikiyüzlülüğü oksidentalist bir bağlamda okurlara iletilmiştir.

Yukarıdaki manşetler dikkate alındığında gazetenin Batı karşıtı bir yayın politikası olduğu görülmektedir. Paris saldırılarında Batı’nın yaptığı uygulamaların payı olduğu noktasında bir kabulün olduğu gözükmemektedir. Saldırının özellikle de İslam dünyası için çok önemli sonuçlar doğuracağı sıklıkla manşetler yoluyla haberleştirilmiştir. Saldırı haberinin sunulduğunda oksidentalist bir duruş sergilendiğini söylemek mümkündür. Saldırı sonrası Batı dünyasında birlik olunacağı mesajı verilerek Doğu’nun birliğine katkı sunulmaya çalışılmıştır.

7) Milliyet

Milliyet Gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısında sürmanşette “Kabus Paris’te” başlığı atılmış ve saldırıların ardından insanların sokağa çıkmaktan kaçındığından bahsedilerek ölü ve yaralı sayıları büyük puntolarla okuyucu ile paylaşılmıştır. Manşette ise “Şovun parçası sandık” başlığı kullanılarak insanların yaşadıkları kâbus anlatılmıştır. İnsanların toplu bulunduğu yerlerde cesetlerin üzerinden atladıklarına değinilmiş ve bir kadının “Bayım, hamileyim, yalvarıyorum” sözlerinin yankılandığı belirtilerek olayın vahameti gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Haber içeriğinde herhangi bir Batı eleştirisi yapılmadan gazete okuyucusu ile buluşmuştur. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında manşette “Teröre karşı mutabakat” başlığı atılmıştır. G20 zirvesinde gündemin terör olduğu ve DEAŞ’e karşı birlik içinde mücadele edileceğinin kabul gördüğü manşetin altında yer alan haber içeriğinde geçmiştir. Ankara ve Paris saldırıları için liderlerin saygı duruşunda bulunduğu anlatılmıştır. Gazetenin 17 Kasım 2015 tarihli sayısında sürmanşette “Vahşetin başkenti Molenbeek” başlığı atılmış ve Paris saldırıları dâhil birçok saldırının insan kaynağının Belçika’da bulunan Molenbeek adlı bir banliyöden temin edildiği anlatılmıştır. Yine saldırıdan “katliam” olarak söz edilmiştir. “Terörün dini olmaz” manşetinin altında ise G20 zirvesinin bildirisine gönderme yapılmıştır. Ülkelerin birlik içinde hareket etme kararı özellikle vurgulanmıştır. Milliyet Gazetesinin 18 Kasım 2015 tarihli sayısında “Avrupa’daki

Rakka” manşeti ile yine Molenbeek’e değinilmiş ve mevzu bahis yerle ilgili bilgiler okuyucularla paylaşılmıştır. Milliyet Gazetesinin 19 Kasım 2015 tarihli sayısında sürmanşette “Paris’te insan avı” başlıklı yazının içeriğinde saldırının ardından gerçekleşen operasyonlardan söz edilmiştir. Saldırının haberleştirilmesinde oksidentalit bir eğilim gözlenmektedir.

Gazetenin manşetleri genel olarak değerlendirildiğinde saldırıları olduğu gibi aktarma eğilimi sergiledikleri söylenebilir. Manşetler ve altında yer alan içeriklerde çoğunlukla saldırı bölgesinde yaşanan gelişmelerin aktarıldığı (eylemciler ile polis arasındaki çatışmalar, yarananların ve ölenlerin durumları gibi) ve bölgeden bilgilerin sunulduğu haberler yapıldığı görülmektedir. Ankara ve Paris saldırılarının bir arada anılması ve G20 zirvesi haberlerinde ortak hareket kararının vurgulanması gazetenin terör saldırılarına karşı Batı-Doğu ayrımı gözetmeden kuvvetli bir tutum izlendiği ve uzun süreli bu mesajı yer verildiğini ortaya koymaktadır.

8) Sabah

Sabah Gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısında saldırılar manşet ve sürmanşetten verilmemiştir. Ancak manşetin altında ama büyük puntolarla “Fransa’da yas Dünya’da şok” başlığı ile saldırılar haberleştirilmiştir. Bu başlık altında saldırı korkunç bir katliam olarak betimlenmiş ve insanların yaşadığı olağanüstü durumlara değinilmiştir. Yine başka bir alt başlıkla Hollande’ın savaşıcağız açıklaması kendi fotoğrafı eşliğinde yayınlanmıştır. Sabah Gazetesinin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında “Kesenin ağzını açın terörün beli kırılsın” manşeti ile Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın açıklamasına yer verilmiştir. Manşetin altında yer alan haber içeriğinde Ankara ve Paris saldırılarına değinilerek ekonomik durum ve terör arasındaki ilişki okuyucuya aktarılmıştır. Alt başlıklar altında Obama’nın açıklamalarına yer verilerek Ankara ve Paris saldırılarının insanlığa yönelik bir hareket olduğu kabul edilmiştir. Diğer gazetelere karşın Sabah gazetesinde saldırılara oldukça az yer verilmiştir. Gazete Paris saldırılarını olumlayan bir tavır geliştirmemiştir ancak kesin bir taraf tutmaktan kaçınan ve dengeleri korumayı hedefleyen haberler yayınladıkları müşahede edilmiştir.

9) Sözcü

Sözcü Gazetesi 15 Kasım 2015 tarihli sayısında “Paris’i kana bulayan IŞID’cilerden 3’ü Türkiye’ye sızmış” manşeti atılarak Türkiye’de üç DEAŞ üyesinin

Türkiye’de eylem yapabileceğini ve bu konuda yetkililerin gerekli girişimlerde bulduklarını okurları ile paylaşmıştır. Gazetenin haber içeriklerinde oksidentalit bir tavır görmek mümkün değildir. “Paris’teki katliam dünyayı sarstı” alt başlığı altında ise saldırı sonrası insanların yaşadıkları fotoğraflar ve yazılarla anlatılmıştır. “Dinci IŞID’in 8 teröristinin Paris’te 128 kişiyi vahşice katletmesi, herkesi şoke etti. Dünya alarma geçti...” alt başlığı içeriğinde saldırıda bir Türk’ün de can verdiği yazılmıştır.

10) Star

Star Gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısında “Samimiyet sınavı” manşeti altında liderlerin G20 buluşmasında teröre karşı nasıl bir tavır geliştireceği haberleştirilmiştir. Yine alt başlık olarak “Paris şokta” denilmiş ve saldırı sonrası yaşananlar anlatılmıştır. “PKK Fransa’da krallar gibi” alt başlığında ise bir PKK yöneticisinin Fransa’da gördüğü üst düzey ağırlamaya değinilerek oksidentalit bir tutumla Batı eleştirilmiştir. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında “Kolektif teröre keskin tavır” manşeti atılarak saldırıların tüm insanlığa yönelik olduğu ve dünyanın dayanışma içinde mücadele edeceği noktası vurgulanmıştır. Erdoğan’ın beyanına dayandırılarak yapılan haberde “Ankara’daki saldırı neyse Paris’teki de o” anlayışı okurlarla paylaşılmıştır. Türkiye’nin sözünün daha değerli olduğundan ve Erdoğan’ın dünya liderleri ile görüşmesinden bahsedilen haberde oryantalist etkiler görmek mümkün değildir. Gazetenin 17 Kasım 2015 tarihli sayısı “Teröre karşı güçlü duruş” manşeti ile çıkmıştır. Haber içeriğinde terörün dini olmadığı ve terörizmle mücadele konusunda kararlı bir duruş sergilenmesi gerektiği Erdoğan’ın beyanları ile ilişkilendirilerek okurlara ulaştırılmıştır. Sürmanşette yer alan “G20’ye imzasını attı” başlığı Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın zirvede öne çıkması okurlarla paylaşılmıştır. Dünyanın yönettiği iddiasındaki güçlü Batılı liderlerin yanında Türkiye Cumhurbaşkanı’nın belirleyici bir rol oynadığına değinilmesi oksidentalit bir tutumun sergilendiği algısını oluşturmaktadır.

Star Gazetesinin 20 Kasım 2015 tarihli sayısında “Avrupa terörü” manşeti atılarak Paris saldırıları sonrası Suriyeli mültecilerin maruz kaldığı kötü muamele ve insanlık dışı uygulamalara değinilmiştir. Avrupa’da ırkçı saldırıların patladığı ve savaştan kaçan insanların yeni bir dehşetin içine düştükleri anlatılmıştır. Oksidentalit bir üslupla Batı eleştirisi yapılmıştır. Sürmanşette “İslamofobi felaket” başlığı atılarak Erdoğan’ın açıklamasına atıf yapılmıştır. Alt başlıkların birinde ise “Paris’in 1 numarası öldürüldü”

başlığı ile Paris saldırıları ile ilgili başka bir nokta haberleştirilmiştir. Gazetenin 21 Kasım 2015 tarihli sayısında el-Kaide tarafından Mali’de gerçekleştirilen otel saldırısı manşete “Dehşet oteli” başlığı ile taşınmıştır. Manşet altında açıklamalarda Paris saldırılarına vurgu yapılarak küresel terörün Paris saldırılarından sekiz gün sonra Afrika’yı vurduğu söylenmiştir. Manşet altında THY personelinin otelden sağ salim çıkarıldığından da bahsedilmiştir.

Gazete manşetleri dikkate alındığında konuyla ilgili haberlerin Batı karşıtı bir yayın politikası bağlamında belirlendiği ve aldıkları bu tavır doğrultusunda yayınların şekillendirildiği görülmektedir. Özellikle Batı’nın samimiyetinin sorgulanması, PKK yöneticilerinin Fransa’da ağırlanması, Suriyeli mültecilerin karşı karşıya kaldıkları durumlarla ilgili haberlerde Batı eleştirilerek okurların zihinsel sürecine etki edilmeye çalışılmıştır.

11) Taraf

Taraf gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısı “Avrupa’da OHAL” sürmanşeti ve “G20 ablukası” manşeti ile çıkmıştır. Paris’teki katliamın Avrupa geneline yayılan bir etkisi olduğu ve olağanüstü tedbirler alınmasına vesile olduğu söylenmiştir. Hollande’ın saldırıları savaş nedeni olarak gördüğü açıklamalarına değinilerek bütün sınır kapılarının kapatılmasından bahsedilmiştir. Manşet altında ise saldırılar nedeni ile G20 zirvesinde alınan güvenlik önlemlerinde de artış olduğu ABD başkanı Obama için çok özel önlemlerin hayata geçirildiği vurgulanmıştır. Gazetenin bu tarihli manşet ve sürmanşetinde bir Batı eleştirisi veya övgüsüne dair ipuçları bulunmamaktadır. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında “İlk anlaşma sınır güvenliği” sürmanşeti atılarak Suriye ve DEAŞ gündemi ile toplanan G20 zirvesinde yaşananlara değinilmiştir. Yine birinci sayfada yer alan alt başlıkta “Paris bombacısında Türk pasaportu” denilerek CNN muhabirine gönderme yapılarak saldırıda görev almış canlı bombalardan birinin üzerinden Türk pasaportu çıktığı yazılmıştır. Haber Türkiye’yi suçlayan bir üslupla okurla buluşturulmuş, bazı noktalar bu durumun okuyucuya iletilmesi için ön plana çıkarılarak self-oryantalist bir yaklaşım sergilenmiştir. Gazetenin 18 Kasım 2015 tarihli sayısında manşette “ABD ile Suriye’ye ortak operasyon” başlığı atılarak ABD dışişleri bakanının açıklamalarına yer verilmiştir. Paris’e giden dışişleri bakanının Türklerle birlikte operasyon yapılacağını duyurduğunun belirtildiği haber iletilmiştir. Gazetenin 20 Kasım 2015 tarihli sayısında “Terör korkusu” manşeti atılarak Paris saldırıları sonrası

Avrupa'nın teyakkuz haline geçtiği ve Roma ve Milano'nun da tehdit altında olduğu söylenmiştir. Gelinen noktada kimyasal, biyolojik saldırı ihtimaline karşı da tedbirlerin hataya geçirildiği okurlarla paylaşılmıştır. Gazetenin 23 Kasım 2015 tarihli sayısında manşet olarak “Avrupa kayıp çocuklarını arıyor” başlığı kullanılmıştır. Haber içeriğinde üç bin'den fazla Avrupalının DEAŞ'e katıldığından bahsedilerek Paris saldırılarından önce bu durumu umursamayan Avrupa'nın şimdi Suriye'de savaşan kişilerin peşine düştüğü anlatılmıştır. Halen Avrupa genelinde uyuyan hücreler olabileceği düşünülerek bir endişenin varlığından söz edilmiştir. Bu haber açık bir self-oryantalist bir anlayışla örgüte Avrupa'dan katılım olmasından Avrupa'nın hiçbir kabahati olmadığı ima edilerek DEAŞ'e katılan ve eylemler yapan bu kişiler, sırf Batılı oldukları için masum bir portre içinde sunulmuştur.

Saldırı sonrası yaşanan gelişmelerin haberlerin ortak paydasını oluşturduğu söylenebilir. Özellikle CNN muhabirine dayanılarak yapılan Türk pasaportu haberinin verilmiş biçimi açık bir şekilde self-oryantalist bir davranış olarak görülebilir. Genel olarak Batı'da yaşayan insanların terör dolayısı ile yaşadığı sıkıntılar vurgulanırken Müslümanların yaşadığı sıkıntılar görmezden gelinmiştir.

12) Türkiye

Türkiye Gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısında “Çözüm yeri Antalya” manşeti atılarak Paris saldırılarının ardından G20 zirvesinin gündeminin terör olduğu yazılmıştır. Son yaşanan saldırıların Türkiye'nin savlarını doğrular nitelikte olduğu iddia edilmiştir. Manşetin altında yer alan büyük puntolu başlıkta ise “Neden Paris” başlığı atılarak saldırı için Paris'in seçilmesinin birçok nedeninin olduğuna değinilmiştir. DEAŞ'in saldırıyı üslendiği, ölü ve yaralı sayıları bu bölümde anlatılmıştır. Türk kökenli Elif'in saldırıda hayatını kaybettiği haberi de okuyucu ile paylaşılmıştır. Gazete'nin hadiseyi oksidentalist bir yaklaşımla okurlarına sunduğu söylenebilir. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında “En güçlü mesaj” manşeti altında Paris saldırıları sonrası gerçekleşen G20 zirvesinde terörle mücadelenin önemine vurgu yapıldığı anlatılmıştır. “Erdoğan'ın bayrak hassasiyeti geleneği değiştirdi” başlığı altında Türkiye'nin özgüvenli tavrından bahsedilmiştir. Çok önemli bir nokta olarak belirtilmelidir ki, Türkiye tarihinde sömürgeciliğin olmaması nedeni ile Batı'ya karşı tepkisellik sömürge ülkeleri ile kıyaslanmayacak kadar azdır. Arap-İslam coğrafyasından farkı ise herhangi bir aşağılık kompleksine kapılmadan, mağduriyet sızlanması yapılmadan sergilenen bir

meydan okuma olarak görülebilir. (Özcan ve Oksev, 2015, s. 77-78) Haberin veriliş şekli bu durumu teyit etmektedir. Gazetenin 17 Kasım 2015 tarihli sayısı “Antalya mutabakatı” manşeti ile okurlarla buluşmuştur. Paris’teki saldırıların G20 zirvesinin gündemini değiştirdiği vurgulanarak G20 toplantısında ilk defa siyasi bir bildiri yayınladığı belirtilmiştir. Liderlerin terörün herhangi bir din, milliyet, uygarlık ve etnik grupla ilişkilendirilemeyeceği mesajı vurgulanmıştır. Başbakan Davutoğlu’nun “Utanın ders alın” başlığı ile verilen açıklamasında Fransızların terör karşısında takındıkları tavrın Türkiye’deki bazı kesimlerce örnek alınması gerektiğine değinilerek Türkiye’nin suçlanmasının anlamsızlığı üzerinde oksidentalit bir yorum ön plana çıkarılmıştır. Yine “Paris’e 20 tabur asker” alt başlığı ile bu tavır sürdürülmüştür. Gazetenin 19 Kasım 2015 tarihli sayısında “Avrupa’da herkes şüpheli abarttılar” manşeti atılarak Paris saldırıları sonrası güvenlik amaçlı yapılan aramaların çocuklara kadar uzandığından bahsedilerek durumun ne denli kötü bir hal aldığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Gazete’nin bu manşeti altındaki haberde abartılı ve sansasyonel bir üslupla Batı eleştirisi yapılmıştır. Oksidentalit bir tutum sergilendiği açıktır. Gazetenin 20 Kasım 2015 tarihli sayısında “DEAŞ’in zararı İslam’a” manşeti atılarak Erdoğan’ın açıklamalarına yer verilmiştir. İslam’ı istismar eden el-Kaide, Boko Haram, DEAŞ gibi terör örgütlerinin ekseriyetle Müslümanları katlettiği açıklamanın satır başları olarak okurlara iletilmiştir. Bu haberle Batı’nın gözden kaçırdığı bazı hususlar, oksidentalit bir anlayışla okura iletilmiştir. Yine küçük puntolu bir alt başlıkta “Paris baskını planlayıcısı öldürüldü” haberi yapılmıştır. Gazetenin 21 Kasım 2015 tarihli sayısı “Yeşil plakalı baskın” manşeti ile çıkmıştır. Mali’deki saldırı Paris saldırılarına da değinilerek anlatılmıştır. Mali’nin eski Fransız sömürgesi olmasına vurgu yapılarak oksidentalit bir tavırla ölü ve yaralı sayılarından bahsedilmiştir.

Gazetenin oksidentalit bir noktadan hareketle Batı eleştirisini hem açık hem de imalı bir şekilde yaptığı söylenebilir. Batı-Doğu dengesi gözetilerek yapılan haberlerde bile Batı’nın saldırı sonrası yaptığı bazı güvenlik uygulamaları eleştirilmiş, saldırı günü ve sonrası haberlerde ise Batı’nın yanında bulunduğu mesajı verilmeye çalışılmıştır. Antalya zirvesine değinilerek Türkiye’nin rolü önemle vurgulanarak pozisyonun güçlendiği okurlara iletmeye çalışılmıştır.

13) Vatan

Vatan Gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısında “Avrupa artık savaşta” sürmanşeti kullanılmış ve Fransa’nın ve DEAŞ’ın açıklamalarına değinilerek olayın büyüklüğü ve önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. “Elif’i kaybettik” manşeti ile olayın Türklere de yönelik bir saldırı olduğu mesajı verilmiştir. Sosyal medyada kendine yer bulan “Paris için ağlıyoruz” , “Hepimiz Paris’iz” mesajlarına değinilerek acının paylaşıldığı okurlara iletilmiştir. Ayrıca ilk sayfanın tamamen siyah zemin üzerinde düzenlenmesi de ilgi çekicidir. Saldırı haberleştirilirken oksidentalit zemin üzerinde hareket edilmemiş ve Batı eleştirisi yapılmadan Batı’nın maruz kaldığı saldırı çarpıcı bir şekilde metne alınmıştır. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında “8. Bombacı alarmı” manşeti altında eylemlerde bulunan ancak kaçmayı başaran bir DEAŞ mensubunun halen tehlike olabileceği konusunu işlenmiştir. Yine manşet altında Fransız jetleri tarafından Rakka’nın bombalanması haber yapılmıştır. Gazetenin 17 Kasım 2015 tarihli sayısında manşette “Uyarmışız” başlığı altında Paris saldırılarına katılan bir DEAŞ mensubu hakkında Türkiye tarafından Fransa’nın uyarıldığı anlatılmaktadır. Yine saldırıların talimatının Rakka’dan verildiğine değinilerek 8 bombacının 5’inin Fransız vatandaşı olduğundan bahsedilmiştir. Vatan Gazetesinin 18 Kasım 2015 tarihli sayısında “Resmen Gaflet” manşetinin altında bir önceki gün yazılanlarla benzer ifadeler kullanılarak Ankara’nın yaptığı uyarı hakkında bilgiler verilmiştir. Vatan Gazetesinin 19 Kasım 2015 tarihli sayısı “Paris’in intikamı” manşeti ile okuyucuları ile buluşmuştur. Paris saldırılarının planlayıcısının öldürülmesi ve gözaltı süreçlerinde yaşananlar hakkında bilgiler paylaşılmıştır. Vatan Gazetesinin 22 Kasım 2015 tarihli sayısı manşetten “G20’yi de izlemiş” başlığı ile Paris saldırılarında hedefleri seçen DEAŞ mensubunun Türkiye’de yakalandığı haberi verilmiştir.

Gazetenin manşet/sürmanşet başlıkları tarandığında terör saldırısının büyüklüğü ve etkilerinin süreceği konusunda okura ısrarcı bir yazı dili ile mesajlar verildiği görülmektedir. Olayın ele alınış tarzı ve haberlerin içerikleri dikkate alındığında Fransa’nın acısının paylaşıldığı ve Türkiye’nin de aynı tehlide maruz kalabilecek durumda olduğunun okura iletmeye çalışıldığı anlaşılabilir. Yine Türk asıllı birinin ölmesi haberi ve bir DEAŞ mensubunun Türkiye’de yakalanması haberi, verilmek istenen mesajın güçlendirilmesi olarak kabul edilebilir. Gazetenin oksidentalit bir eğilimle Batı eleştirisi yapmadığı görülmüştür.

14) Yeni Akit

Akit Gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısında “Yaktılar yandılar” sürmanşeti altında PKK’nın üyelerini Fransız saraylarında ağırlayan, aranan kişileri ülkesinde barındıran Fransa’nın teröre açık destek verdiği anlatılmış ve yine Fransa’nın haksız yere uluslararası kuruluşların onayı olmadan Libya’ya düzenlediği operasyondan bahsedilmiştir. Oksidentalist tavrın tüm içeriğe hâkim olduğu rahatlıkla söylenebilir. “Mazlumların gözü G20’de” manşeti altında ise G20 zirvesinde liderlerden beklentiler haberleştirilmiştir. Gazetenin 17 Kasım 2015 tarihli sayısı “Rakka’da Fransa katliamı” manşeti ile çıkmıştır. Manşet altında Fransa’nın Paris saldırıları sonrası Suriye’ye düzenlediği hava saldırıları anlatılmış ve Fransa’nın geçmişte olduğu gibi yeni bir katliama imza attığı vurgulanmıştır. Ölenlerin Müslüman olması sebebi ile tüm dünyanın sessizliğe büründüğü okura aktarılmıştır. Fransa’nın bu saldırısının sorunları daha da büyüteceğinin gözden kaçırılmaması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca alt başlıkta “İçimizdeki Fransızlar” denilerek Ankara Mimarlar Odası başkanının Ankara katliamında devleti suçlamasına ve Paris saldırıları sonrası terörü lanetlemesine değinilmiştir.

Akit Gazetesinin 20 Kasım 2015 tarihli sayısında “Avrupa Ortaçağa geri döndü” sürmanşeti atılarak Paris saldırılarının Müslümanlara karşı sürekliliğe döndüğü anlatılmıştır. “İşte Batı’nın hayvanlığı” yazısı ile bir fotoğraf paylaşarak Fransız polislerinin uygulamaları eleştirilmiştir. Dahası bu uygulamalara Fransız meclisinin onay verdiği belirtilmiştir. Burada değinmek gerekir ki, oksidentalist anlayışın amacı, vaktiyle Doğu’dan Batı’ya göç eden medeniyetin yeniden Doğu’ya dönmesini temel almak olmalıdır (Özçelik, 2017, s. 117). Batı’nın ruhsuz, sefil, paragöz, savruk ve duygusuz bir topluluk olarak görülmesi (Özçelik, 2017, s.124) Oksidentalizm mesafe kat etmesine katkı sağlayamayacaktır. Uzun ve Atasever’e (2010) göre Oksidentalizm ile asıl ulaşmak istenen nokta Batı hakkında olumsuz nitelendirilmeler yapmak yerine Oryantalizm tarafından oluşturulan Doğu hakkındaki menfi tanımlamalardan Doğu’yu arındırmak olmalıdır (s. 176). Ancak bu uğraş ciddi bir gayreti ve çalışmayı gerektirmektedir. Zira Oryantalizmi sadece Avrupa’nın bir uydurması olarak görmekte oldukça yanlıştır. Avrupa’da yaşamış ve yaşayan birkaç neslin uzun uğraşları ve çalışmaları neticesinde ortaya koyduğu bir doktrinler ve uygulamalar paketi olarak kabul edilebilecek Oryantalizm, gerçekler gün yüzüne çıkarıldığında hemen gözden kaybolacak yalanlar ve efsaneler yumağı değildir (Said, 1998, s. 19).

Akit gazetesi değerlendirildiğinde haberlerini açık bir şekilde Batı karşıtlığı üzerinden kaleme aldığı ve haber içeriklerinde kullanılan kelimelerin ciddi bir şekilde gazetenin oksidentalit tavrını yansıttığı görülmektedir. Kullanılan üst başlık, alt başlık ve spotlarda yer alan ifadelerin gazetenin genel ideolojisine uygun şekilde yazıldığı ilk bakışta anlaşılmaktadır. Müslüman Doğu dünyasını mahveden ve bu amacını sürdürmekte tereddüt etmeyen bir Batı fotoğrafı okurlarla paylaşılmaktadır. İzzetbegoviç'e (2015) göre sırf tepki göstermek adına Müslümanlar tarafından zaman zaman tarihi ve politik nedenler sebebiyle Hz. İsa'nın peygamber, İncil'in mukaddes kitap olarak görüldüğü gerçeği gibi bazı hususlar ihmal edilmektedir (s. 228). Cari oksidentalit söylemden nasibini alan bu türden davranışlar gündelik sosyal sorunlarla ilgili derinliksiz bir söylem sahası oluşturmaktan başka bir işlev üslenmemektedir (Özçelik, 2017, s. 120). Yeni Akit gazetesinin bazı haberleri tepkisel bir davranış riski içermektedir.

15) Yeniçağ

Yeniçağ Gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısı "Hollande: Düşman IŞİD" sürmanşeti ile çıkmıştır. Sürmanşet altında küçük puntolarla "Fransa'nın 11 Eylül'ü" başlığı atılmış ve sonuçları itibarı ile Fransa tarihindeki en kanlı saldırılardan birisi olduğu vurgulanmıştır. DEAŞ'ın saldırıların Fransa'nın Suriye'ye yönelik gerçekleştirdiği hava saldırılarına cevap olduğu yazılmıştır. Ülkede yas ilan edilmesi ve ölü ve yaralı sayıları haber içeriklerinde yer almıştır. Gazetenin 16 Kasım 2015 tarihli sayısında "Teröre karşı ortak tavır" sürmanşeti atılarak ilk G20 toplantısının gündeminin ekonomi değil terör olduğu hususu anlatılmıştır. Erdoğan'ın açıklamalarına dayanarak yapılan haberde Paris eylemlerinin insanlığa yapılmış saldırılar olduğu alt başlıkla vurgulanmıştır. Haber içeriğinde Erdoğan ve Obama'nın görüşmesine yer verilerek Türkiye'nin öncülüğü okurlara iletilmiştir. Oksidentalit bakışta zaman zaman savunmacı bir anlayıştan hareketle bağımsız değişken Oryantalizm bağımlı değişken Oksidentalizm halini almaktadır (Özçelik, 2017, s. 164). Bu haberde böyle bir yanlışa düşülmemiş, tepkisel bir davranış sergilemeden gelişmeler olduğu gibi aktarılmaya çalışılmıştır. Gazetenin 17 Kasım 2015 tarihli sayısında "Operasyonları ısrarla sürdüreceğiz" sürmanşetinde Fransa cumhurbaşkanının açıklamalarına yer verilmiştir. Paris saldırısında ölenler için yapılan yas törenine yer verilerek saldırı sonrası yapılan denetimler neticesinde ortaya çıkan gümrük kapılarındaki yığılma haber yapılmıştır. Gazete'nin genel olarak haberlerini

yorum yapmadan okurlarına ulaştırmaya çalıştığı söylenebilir. Haberlerin içerikleri analiz edildiğinde oksidentalit veya self-oryantalit bir yaklaşımın ipuçlarına erişmenin mümkün olmadığı görülmektedir.

16) Yeni Şafak

Yeni Şafak Gazetesinin 15 Kasım 2015 tarihli sayısında “Avrupa Panikte” manşeti atılarak neredeyse birinci sayfanın tamamı Paris saldırılarına ayrılmıştır. Ölü ve yaralı sayılarının bildirildiği haber içeriğinde saldırının bütün Avrupa ülkelerinde paniğe yol açtığı vurgulanmıştır. İlginç bir şekilde birinci sayfadan “Mültecilere yeni bahane” alt başlığı altında Suriyeli mültecilere Avrupa kapısının kapatılması konusu gündeme getirilmiştir. Hollande’ın “savaş nedeni” ve “acımasız olacağız” açıklamaları yine oksidentalit bir bakışla paralel bir şekilde okuyucunun bilgisine sunulmuştur. Gazetenin 17 Kasım 2015 tarihli sayısında “Antalya kriterleri” manşeti kullanılarak Ankara ve Paris saldırıları sebebi ile G20 zirvesinde ilk defa terörle mücadele bildirisini yayımlandığından bahsedilmiştir. Manşet altında saldırıların dinle ilgisi olmadığı ve Türkiye’nin sağlam bir duruş sergilediği vurgulanmıştır. Dünyanın en önemli gündem maddelerinden birisi olan terörizmle ilgili bir bildirisinin Türkiye’deki toplantıda kaleme alınması “Doğu”nun da güç merkezlerinden biri olduğunun ilanıdır. “İŞİD’i G20 ülkeleri destekliyor” alt başlığı ise terörün hamisinin Batı olduğu oksidentalit anlayışın bir uzantısıdır.

Gazetenin haberleri genel olarak ihtiyatlı bir Batı karşıtlığı içerisinde sunulmuştur. Gazetenin G20 toplantısı ile ilgili manşetinde Türkiye’nin duruşu övülerek ağırlıklı olarak terör saldırısından ziyade siyasi bir içeriğe doğru kaymanın söz konusu olduğu söylenebilir. Gazetenin manşet altındaki haberlerinde oksidentalit bir geri plan olduğu anlaşılmaktadır.

Gazete manşetlerinin tamamı tasnif edilirse, Cumhuriyet ve Taraf gazetelerinin oryantalist etkilerden temellenen self-oryantalit bir bakışları olduğu; Akşam, Milat, Milli Gazete, Star, Türkiye, Yeni Akit ve Yeni Şafak gazetelerinin oksidentalit bir eğilim sergilediği; Hürriyet, Milliyet, Sabah, Vatan, Yeniçağ, Habertürk, Sözcü gazetelerinin ise Batı eleştirisi yapmadan ama oryantalist dogmaları da ihmal ederek saldırıları haberleştirdikleri görülmüştür. 16 Türk gazetesinin incelenen dönem içerisinde Paris saldırıları ile ilgili sürmanşet/manşet haberlerinde 2 istisna dışında oryantalist dayatmalardan uzak şekilde haber içerikleri hazırladıkları tespit edilmiştir. Ciddi bir okur kitlesine sahip 7 gazetenin ise açıkça oksidentalit bir yaklaşım sergilemeleri, bu

düşüncenin önemsendiğinin ve Türk yazılı basınında ilerleyen dönemlerde kendisine daha fazla yer bulacağıın kanıtı olarak kabul edilebilir.

2.3. KÖŞE YAZILARINDA PARİS SALDIRILARI

Bu bölümde örneklem birimini oluşturan Tablo 2.3’de belirtilen 17 gazetenin 15 Kasım 2015 ile 25 Kasım 2015 tarihleri arasında içeriğinde *Fransa, Paris, Saldırı* kelimeleri geçen 284 köşe yazısı Tablo 2.3’de görülen alt başlıklar açısından içerik analize tabi tutularak incelenecektir. Ancak köşe yazılarından bazıları, diğer bir yazının tekrarı niteliğinde olduğundan bu çalışma içinde değinilmeden geçilmiştir.

Tablo 2.3: Paris Saldırıları ile İlgili Köşe Yazıları

AKŞAM	Etyen MAHÇUPYAN	1
	Murat KELKİTLİOĞLU	1
	Ufuk ULUTAŞ	2
	Kurtuluş TAYİZ	1
	Hüseyin BESLİ	1
	Emin PAZARCI	1
	H.Hümeyra ŞAHİN	1
	Vedat BİLGİN	2
	Hülya YILDIRIM	1
	CUMHURİYET	Ceyda KARAN
Tayfun ATAY		2
Özgür MUMCU		2
Aydın ENGİN		2
Semih İDİZ		1
Hikmet ÇETİNKAYA		3
Emre KONGAR		4
Can DÜNDAR		1
Nuray MERT		1
Orhan BURSALI		1
Ali SİRMEN		2
Ahmet İNSEL		2
Güray ÖZ		1
Nilgün CERRAHOĞLU		4
Ergin YILDIZOĞLU		3
Ahmet TAN		1
Mine G.KIRIKKANAT		1
Şükran SONER		1
Erol MANİSALI		1

Tablo 2.3: Paris Saldırıları ile İlgili Köşe Yazıları (Devam)

HABERTÜRK	Murat BARDAKÇI	1
	Soli ÖZEL	5
	Umur TALU	3
	Muharrem SARIKAYA	2
	Nihal Bengisu KARACA	3
	Serdar TURGUT	3
	Yavuz SEMERCİ	1
	Muhsin KIZILKAYA	1
	Fehmi KORU	1
	Taha KIVANÇ	1
	Özcan TİKİT	2
HÜRRİYET	Rauf TAMER	1
	Yalçın BAYER	1
	Oral ÇALIŞLAR	3
	Mehmet Y. YILMAZ	2
	Taha AKYOL	3
	Ertuğrul ÖZKÖK	4
	Ahmet HAKAN	3
MİLAT	Cavit TATLI	1
	Hamza MERCANOĞLU	1
	Bilal SAMBUR	1
	Ramazan AKKIR	1
	Seyfi UZUNKÖK	1
	Seyit Mehmet DENİZ	1
MİLLİ GAZETE	Adnan ÖKSÜZ	1
	Mehmed Şevket EYGİ	1
	Cengiz ÇANDAR	3
	Ünal ÇEVİKÖZ	2
	Ali KAYALAR	1
	Fehim TAŞTEKİN	1
	Gönül TOL	1
	Fuat KEYMAN	2
	Alper HASANOĞLU	1
	Ayşe HÜR	1
	Ertan ACAR	1
Gündüz VASSAF	1	
MİLLİYET	Mehmet TEZKAN	3
	Melih ÂŞIK	2
	Abbas GÜÇLÜ	1
	Güngör URAS	1
	Cemil ERTEM	1
	Sami KOHEN	4
	Nagehan ALÇI	2
SABAH	Mahmut ÖVÜR	1
	Hilal KAPLAN	1
	Hıncal ULUÇ	1
	Mehmet BARLAS	7
	Haşmet BABAOĞLU	2
	Rasim Ozan KÜTAHYALI	2
	Okan MÜDERRİSOĞLU	1
	Emre AKÖZ	4
	Şeref OĞUZ	1
	Burhanettin DURAN	3
M.Şükrü HANİOĞLU	1	
Melih ALTIOK	3	

Tablo 2.3: Paris Saldırıları ile İlgili Köşe Yazıları (Devam)

STAR	Aziz ÜSTEL	1
	Orhan MİROĞLU	2
	Selahaddin E.ÇAKIRGİL	2
	Nasuhi GÜNGÖR	1
	Medaim YANIK	1
	Halime KÖKÇE	1
	Taha ÖZHAN	1
	Ahmet KEKEÇ	1
	Cem KÜÇÜK	1
	Yiğit BULUT	1
	Ahmet TAŞGETİREN	2
	Fadime ÖZKAN	1
	Mensur AKGÜN	1
	SÖZCÜ	Yılmaz ÖZDİL
Emin ÇOLAŞAN		3
Necati DOĞRU		3
Bekir COŞKUN		1
Saygı ÖZTÜRK		1
Uğur DÜNDAR		2
Mehmet TÜRKER		4
Murat MURATHANOĞLU		1
TARAF	Murat BELGE	1
	Defne KORYÜREK	1
	Murat SEÇKİN	1
	Ulaş Doğa ERALP	1
	Hadi ULUENGİN	1
	Süleyman YAŞAR	1
	Sezin ÖNEY	1
	Vecdi SAYAR	1
	Haluk ÇETİN	1
TÜRKİYE	Yıldıray OĞUR	3
	Rahim ER	3
	Hikmet KÖKSAL	1
	İsmail KAPLAN	2
	M. Necati ÖZFATURA	3
VATAN	Güngör MENGİ	4
	Reha MUHTAR	1
	Sanem ALTAN	3
	Murat ÇELİK	1
	Okay GÖNENSİN	1
	Mehmet SOSYAL	2
YENİ AKİT	Merve KAVAKÇI İSLAM	2
	Abdurrahman DİLİPAK	3
	Hasan KARAKAYA	2
	Serdar ARSEVEN	1
	Osman ATALAY	2
	Abdullah ŞANLIDAĞ	1
	Ahmet ANAPALI	1
	Yavuz BAHADIROĞLU	1
	Ahmet VAROL	1
	Burak KAREN	1
	İbrahim BEKİROĞLU	2
	Serdar DEMİREL	1
	Latif ERDOĞAN	1
Kenan ALPAY	1	

Tablo 2.3: Paris Saldırıları ile İlgili Köşe Yazıları (Devam)

YENİÇAĞ	Agâh Oktay GÜNER	1
	Arslan BULUT	1
	Arslan TEKİN	1
	Haydar ÇAKMAK	1
	Özcan YENİÇERİ	1
YENİ ŞAFAK	Ali BAYRAMOĞLU	3
	Abdülkadir SELVİ	1
	Tamer KORKMAZ	1
	Özlem ALBAYRAK	1
	Markan ESAYAN	2
	Yusuf Ziya CÖMERT	1
	İbrahim KARAGÜL	1
	Yusuf KAPLAN	2
	Yasin AKTAY	1
	Süleyman Seyfi ÖGÜN	2
	Bülent ORAKOĞLU	2
	Akif EMRE	2
	Ayşe BÖHÜRLER	1
	Nazif GÜRDOĞAN	1
	Kemal ÖZTÜRK	2
	Abdullah MURADOĞLU	3
	Ömer LEKESİZ	1
Merve Şebnem ORUÇ	2	
İbrahim TENKEKİ	1	

Köşe yazıları incelendiğinde köşe yazarlarının incelenen konu ile ilgili olarak belli noktaları ön plana çıkardığı ve okurlarının dimağlarında yer edinmesi için bu hususları özellikle vurguladığı görülmüştür. Araştırma sorularının cevap bulması bakımından da önemli olan bu noktalar doğrultusunda Tablo 2.4’de belirtilen tipoloji oluşturulmuştur. Başka bir deyişle köşe yazılarında saldırıya verilen ortak tepkiler zihinlerde belli kalıplar olduğunu gözler önüne sermiş ve buradan hareketle yazarların belleklerindeki ortak imgeler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Türkçe karşılığı olarak “örnekçeleme” kelimesi kullanılan tipoloji (Durak ve Ayyıldız, 2017, s. 1572), bir olgunun veya sürecin ayırıcı vasıflarını temel alarak yapılan soyut bir sınıflandırma olarak tanımlanabilir (Kılıç, 2007, s. 39). Sosyal bilimlerde var olan bir tipoloji geleneğinden söz etmek mümkündür. Zira analitik olarak yapıldığı takdirde bir izah kolaylığı sağlayan tipoloji (Kirman, 2003, s. 35), farklılık ve değişiklikleri tasnif etme olanağı sağladığından bilim insanlarına içinden çıkılması zor durumlarda yol gösterici bir işlev üslenmektedir (Ballı, 2017, s. 150). Bu çalışmada da oluşturulan bu tipoloji sayesinde konunun daha anlaşılır hale geldiği düşünülmektedir. Zira yapılan tasnif, genel bakışı ortaya koyan anahtar bir araç olarak sistematik bir çerçeve sunmaktadır. Elbette nitelikli görülmüş yedi maddeden teşekkül eden bu tipoloji,

sembolik bir anlam ifade eden soyut bir tablodur. Ancak köşe yazarlarının referans noktalarını açığa çıkarmasından dolayı topluma iletmek istedikleri mesajlar doğrultusunda gazetelerin de genel eğilimini çözümlenmesine vesile olmaktadır.

Çalışma boyunca tespit edilen ortak noktaların, aşırı tekrarlanmasından ötürü verilen tepkilerin monotonluğa yol açtığı söylenemez. Çünkü farklı dünya görüşündeki yazarlar aynı noktaya farklı yollardan ulaşmaktadırlar. Örneğin 11 Eylül-Paris saldırıları benzerliğine, bazı yazarlar Müslüman dünyaya yapılan zulümler üzerinden gönderme yaparken bazı yazarlar ise dini motifli terör örgütlerinin yarattıkları insani trajediyi hareket noktası yapmışlardır. Son olarak belirtmek gerekir ki, bu araştırmada oluşturulan tipoloji, analitik bir ayırım olması nedeniyle bir köşe yazısı içinde temas edilen hususlar, zaman zaman birden fazla tipoloji içerisinde değerlendirilmiştir.

Tablo 2.4: Köşe Yazarlarının Saldırılarla İlgili Ele Aldıkları Konu Başlıkları

1	Köşe yazarlarınca 11Eylül-Paris saldırıları benzerliğinin okuyucu ile paylaşılması
2	Köşe yazarlarınca saldırıların karşısında takınılan tutum
3	Köşe yazarları tarafından Paris saldırılarının nedenlerinin ve sorumlularının ortaya konması
4	Köşe yazarlarının fikirlerini genel bir Batı karşıtlığı içinde oksidental bir söylemle ifade etmeleri
5	Köşe yazılarında görülen self-oryantalist yaklaşımlar
6	Köşe yazarları tarafından saldırıların sonuçlarına ve ortaya konan çözüm önerilerine değinilmesi
7	Köşe yazarları tarafından saldırıların İslamofobinin yükselişi açısından önemli bir mihenk taşı olarak görülmesi ve Batı’da yaşayan Müslümanlar için olumsuz sonuçlar doğuracağı düşünülmesi

2.3.1. Köşe Yazarlarınca 11-Eylül ve Paris Saldırıları Benzerliğinin Okuyucu ile Paylaşılması

11 Eylül İslamofobik söylemler ve eylemler için küresel ölçekte bir dönüm noktası olmuştur. Anti-semitizm ve yabancı düşmanlığı gibi tarihsel bir zemine oturan

İslamofobi, 11 Eylül'den sonra gündeme gelmiş bir olgu değildir ancak 11 Eylül sonrası daha önce görülmemiş bir düzeyde kendini hissettirmiştir. Başka bir deyişle, bu saldırının ardından oryantalist ötekileştirici-fobik bakış yeniden çok güçlü bir ivme kazanmıştır (Eğribel ve Özcan, 2015, s. 13). Bu saldırı bazı kesimlerce Müslüman Doğu'nun Batı uygarlığına yönelik nefreti ve uygarlaştırma misyonu ile bastırılan Doğulunun fanatik bir tutum içinde geri dönüşü olarak kabul görmüştür (Oksev, 2015, s. 56). Zira 11 Eylül'le birlikte İslam, "Ortaçağa ait" ve "aydınlanma karşıtı" olma niteliklerinden kurtularak dünyanın karşısına şimdiki zaman içinden çağdaşı olarak çıkmıştır. Bu tarihten sonra Dünya'yı analiz ederken İslam'ın da nazır-ı dikkate alınması gerekliliği kendini göstermektedir (Göle, 2010, s. 13). Keşel (2006), bu sürece vurgu yaparak bu tarihten sonra dünyanın *Fitne* ve *Cihat* kısır döngüsüne girdiğini savunmuştur. Artık İslam dini, biz ve öteki ayrımının yapılabileceği sıradan ırkçılığın, yabancı düşmanlığının şarj edilebileceği bir priz halini almıştır (Geisser, 2010, s.14). Tıpkı 11 Eylül gibi Paris saldırılarının da hedefi Avrupa'da bir kent olsa da yarattığı etki dünya genelinde hissedilmiştir. Köşe yazıları incelendiğinde önemli sayıda köşe yazarı tarafından Paris saldırılarının Avrupa'nın 11 Eylül'ü olarak görüldüğü hemen anlaşılmakta ve 11 Eylül-Paris saldırıları benzerliği üzerinde oldukça sık durulduğu ortaya çıkmaktadır. Yazılarda neredeyse birbirinin aynısı cümlelerle saldırıların ortak noktaları tüm boyutları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çandar, "Tıpkı Amerika'nın 11 Eylül'ü gibi..." (Çandar, 2015, 15 Kasım), Alpay, "Fransa'nın hatta Avrupa Birliği'nin 11 Eylül'ü olarak kayıtlara geçiriliyor" (Alpay, 2015, 16 Kasım), Şanlıdağ, "Paris patlaması, şimdiden Avrupa'nın 11 Eylül'ü olarak nitelendirilmeye başladı" (Şanlıdağ, 2015, 16 Kasım), Keyman, "Paris katliamı da, hiç şüphe yok, Fransa'nın 11 Eylülünü yarattı" (Keyman, 2015, 18 Kasım), Soner, "Doğrusu, Paris'te sahneye konan terör dehşeti için de ABD'nin 11 Eylül'ü için kullandığım "*Kuralsız düzenin kuralsız savaşları*" başlığının daha anlamlı olduğunu düşünüyorum..." (Soner, 2015, 17 Kasım) diyerek açıkça bu iki saldırının benzer olma durumlarını ifade etmişlerdir.

Köşe yazarları tarafından 11 Eylül benzetmesinin yapılması dolaylı olarak bu saldırının çok önemli gelişmelere yol açacağını kabulüdür. Köksal, "Fransa saldırıları 11 Eylül olayları gibi dünya tarihinde bir dönüm noktasıdır" (Köksal, 2015, 19 Kasım) demiş, Kongar, "Herhalde bu eylemden sonra, artık dünya eski dünya, AB de eski AB olmayacak!" (Kongar, 2015, 15 Kasım) diyerek bu durumu okurları ile paylaşmıştır. Tayiz ise "Ortadoğu'ya yönelik yeni bir işgal hareketine yol açmasa da, dünyanın siyasi

ve psikolojik ikliminde büyük değişiklikler doğuracağı muhakkak” diyerek saldırının küresel ölçekte bir etki yapacağını belirtmiştir (Tayiz, 2015, 16 Kasım). Çalışlar, “Avrupa tarihi, belki de bir kırılma noktasında” (Çalışlar, 2015, 23 Kasım) diyerek bu saldırının bir milat olarak addedilmesi gerektiğini söylemiştir. Çandar, “Amerika’nınki kadar olmasa bile, sonuçları şimdiden tam olarak kestirilemeyen bir dizi gelişmeyi harekete geçireceğini tahmin edebilmek mümkün” demiştir (Çandar, 2015, 15 Kasım). Çeviköz, “10 Ekim Ankara katliamı ve 13 Kasım Paris katliamı dünyanın terörle mücadelesinin artık ilan edilmemiş bir tür Üçüncü Dünya Savaşı niteliği kazandığına işaret ediyor” diyerek saldırının sonuçlarının ne kadar büyük olabileceğini ortaya koymaya çalışmıştır (Çeviköz, 2015, 16 Kasım). Yıldırım, “Paris’in vurulması ise, sadece Paris’i ve Fransa’yı etkilemiyor, başta diğer Avrupa ülkeleri olmak üzere bütün dünyayı teyakkuz haline çevirebiliyor” demiştir (Yıldırım, 2015, 22 Kasım). Er ise saldırıların etkisini dünya ölçeğine taşıyarak olayın önemine vurgu yapmıştır.

9/11 Eylül Olayı, Amerika’yı da dünyayı da çok sarstı. Onun bir benzeri bu defa Paris'te yaşandı. Fransa-Almanya dostluk maçının oynadığı stattan, konser salonuna ve daha üç-beş merkeze kadar eş zamanlı terör saldırıları yapıldı. Bazılarında "canlı bomba" denen teröristler, intihar etti. Bazılarında uzun namlulu silahlarla katliam yapıldı. 132 kişi öldü, çok sayıda kişi yaralandı. Fransa paniğe kapıldı, dünya ayağa kalktı (Er, 2015, 17 Kasım).

Hakan’da 11 Eylül’ün sonuçlarının çok ağır olduğunu belirterek 11 Eylül benzeri bir durumun ortaya çıkmasından duyduğu endişeyi dile getiren bir yazı kaleme almıştır.

Paris saldırılarının ardından yeni bir savaş başlamasın. Savaş savaşı doğurmasın. Yine yeniden küresel savaş tamamları çalması. “Fransa’nın 11 Eylül’ü” falan denilip 11 Eylül’den sonra dünyada estirilen fırtınanın bir benzeri estirilmesin... O küresel savaş ortamının dünyayı nereye getirdiği ortada. Temenni ederim ki bu kez farklı bir yaklaşım sergilensin (Hakan, 2015, 15 Kasım).

Yılmaz, 11 Eylül sonrası Bush’un söyledikleri ile Paris saldırıları sonrası Hollande’in beyanından hareketle yaşanacak olumsuz gelişmeleri okurları ile paylaşmıştır.

11 Eylül saldırısından sonra Bush’un söyledikleriyle, Paris katliamının ardından Hollande’in söylediklerini karşılaştırmak isterseniz. Bir-iki farklı cümle elbette vardır ama genel hatlarıyla aynı tahlili yaptıklarını, aynı sonucu çıkardıklarını görebilirsiniz. Bush’un “savaş ilanı” değerlendirmesinin ardından Afganistan ve Irak’ta neler yaşandığını gördük.

Bugün dünyanın başında bir IŞİD belası varsa, sorunları Bush tarzıyla çözmeye çalışmanın bir sonucudur. Hollande'ın bu saldırıyı "savaş ilanı" kabul etmesi ve buna karşı yapacaklarının yeni ne sorunlar doğuracağını göreceksiniz. Eline çekici alınca bütün sorunların çivi gibi görüldüğü bir dünya ve çivileri çakmak, yeni çivilerin ortaya çıkmasını engellemiyor (Yılmaz, 2015, 16 Kasım).

Yazarlar, alıntılarda aktarılan anlatım dilini kullanarak durumun vahametini çarpıcı bir şekilde ifade etmişlerdir. Gerçekten de ABD'de gerçekleşen 11 Eylül saldırılarının İslam ülkeleri ve Batı'da yaşayan Müslümanlar hatta bütün insanlar için sonuçları hesaba katıldığında Türk basınındaki köşe yazarlarının bir farkındalık içerisinde bu önemli hadiseye gereken ilgiyi gösterdiği söylenebilir. Özellikle yukarıdaki alıntılarda farklı iddiaları ve dünya görüşleri olan Yeni Akit, Radikal, Cumhuriyet, Türkiye, Akşam ve Hürriyet gazetelerinin köşe yazarlarınca yazılan yazılardan alınması ve istisnasız hepsinin bu saldırıya büyük bir önem atfetmesi bu durumu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Yine 15 farklı köşe yazarınca (Çandar, Alpay, Şanlıdağ, Keyman, Soner, Köksal, Kongar, Tayiz, Çalışlar, Çeviköz, Yıldırım, Er, Hakan ve Yılmaz tarafından) bu benzerliğe gönderme yapılması başka bir önemli veri olarak değerlendirilebilir.

11 Eylül benzetmesinin yoğun bir şekilde üzerinde durulması, 11 Eylül sonrası hayata geçirilen Batı'nın saldırgan politikalarından duyulan rahatsızlığın dışa vurumu olarak görülebilir. 11 Eylül sonrası Batılı devletlerin saldırgan politikaları Doğu'da rahatsızlık oluşturmuş ve yazarlar bu benzetmeyi yaparak dolaylı olarak aynı şeylerin tekrar yaşanmasından duydukları endişeyi dile getirmişlerdir.

Yukarıda bahsedildiği gibi 11 Eylül neden olduğu sarsıntı hâlihazırda mevcut Müslüman karşıtlığının hız kazanmasına sebep olsa da (Kalın, 2015, s. 42) başka bir açıdan bakıldığında da Müslüman kesimde de Batı karşıtlığının yükselişine önemli bir katkı sağlamıştır (Göknel, 2015, s. 54). 11 Eylül saldırılarından sonra Batı'da Müslümanlara yönelik yaşanan kırılma Müslümanlar açısından da Batı'ya karşı yaşanmıştır. Her iki dünyanın ötekileştirilmesi, karşılıklı bir nefretin görülmemiş bir düzeye erişmesine vesile olmuştur. Denilebilir ki, 11 Eylül hadisesi hem oryantalist hem oksidental bakış açısını daha da keskinleştirmiştir (Önal ve Baykal, 2011, s. 117). Artık geniş kitleler açısından Batı, Müslümanlara yönelik baskı ve şiddetin normalleştiği, insan kalabalığından boğulmuş şehirlerin, sosyal çöküşün ve maneviyatsızlığın sembolü olarak kabul edilmeye başlamıştır (Uzun, 2010, s. 180). Madalyonun diğer yüzü sayılabilecek bu durumun köşe yazılarında ihmal edildiği söylenebilir. 11 Eylül-Paris saldırıları benzerliği üzerinden mesajlarını kitlelere ileten yazarlar, Paris saldırıları sonrası vuku

bulacak bu tehlike konusunda okurlarını uyarmamış, çoğunlukla Müslümanların ve Müslüman ülkelerin maruz kalacağı davranış ve eylemler bağlamında bir analiz yapılmıştır.

2.3.2. Köşe Yazarlarınca Saldırıları Karşısında Takınılan Tutum

Gerek ortaya çıkış dinamikleri gerekse de çalışmaların seyri dikkate alındığında Oksidentalizmin, Oryantalizme benzemeyeceği açıkça görülmektedir (Hıdır, 2007a, s. 9). Arkasında Batılı devletlerin ve güç odaklarının desteği ile bir plan ve amaçlar silsilesi ile organize edilmiş çalışmalar olan Oryantalizmin aksine Oksidentalizm, daha çok bu alanda çalışma yapanların şahsi gayretleri ve fedakârlıkları ile yol almaya çalışmaktadır (Karakaş, 2015, s. 174). Ancak karşı kutbunda yer aldığı Oryantalizm gibi Oksidentalizm de iki toplum arasında karşılıklı düşmanlığı pekiştiren bir anlayış geliştirebilmekte ve bu önyargıyı kitle iletişim araçları vasıtası ile bir algıya dönüştürebilmektedir (Önal ve Baykal, 2011, s. 116). Nitekim oksidentalist çalışmalarının içerdiği en büyük risk, bu alanda çalışan ve eserler veren kişiler tarafından Batı'nın yaptığı hataların tersinden yapılmasıdır. Oksidentalizm, bazı durumlarda Doğu ve Batı arasındaki diyalogu arttırmak yerine yüzyıllar süren Batı hegemonyasına tepki olarak kendini gösteren Batı karşıtlığını teşvik etmekte ve öteki algısını daha da güçlendirmektedir (Özçelik, 2015, s. 179). Unutulmaması gerekir ki, asıl çatışma *mutlak ben* ve *mutlak öteki* arasındadır. Batı'da belli kesimler tarafından ortaya konan çatışma dili Müslümanları insan hakları ve onuru, adalet ve eşitlik gibi ulvi değerlerin karşına koymaktadır. Birçok Müslüman ise, Batı'yı tehdit olarak görerek Çanakkale, Viyana gibi hatıralara gönderme yapmakta (Uzun, 2012, s. 27) ve gecikmiş milliyetçilik ile iç muhalefet adına aynı çukura düşmektedir. Ancak ben ve öteki karşıtlığı mutlaka bir çatışmaya sebebiyet verecek değildir. Ben ve öteki arasındaki mesafe, kişinin ben idrakini geliştirmesine ve birey ötesi dünyaya uzanmasına olanak sağlayan istenen bir gerilim yaratabilmektedir. Dahası, ben ve öteki arasındaki sınırların tamamen ortadan kalkmasına insanda yersiz-yurtsuz olma hissi ve bir güvensizlik ortamı yaratmaktadır (Kalın, 2015, s. 55). Oksidentalist çalışmalar yapılırken bu hususun üzerinde önemle durulmalı ve çalışmaların yönünü bu istikamet doğrultusunda tayin etmelidir. Bahsedilen bu nokta dikkate alınarak köşe yazıları incelendiğinde saldırıların, büyük bir vahşet olarak kabul edildiği, insanların acısının derinden hissedildiği ve "ben ve öteki" algısında bir tahribata meydan vermeyecek

şekilde empati yapıldığı görülmektedir. Köşe yazılarından, Mumcu'nun, "Paris, unutamayacağı bir katliam yaşadı" (Mumcu, 2015, 18 Kasım), Miroğlu'nun, "Sınırsız bir vahşet, gözü dönmüş canilik!" (Miroğlu, 2015, 15 Kasım), Doğru'nun, "Katliam! Dehşet! Savaş!" (Doğru, 2015, 15 Kasım), Muhtar'ın, "Suçsuz, günahsız sivil insanlar, gençler çocuklar katlediliyorlar... Haykırışlar, haykırışlar..." (Muhtar, 2015, 15 Kasım), Çetinkaya'nın, "Yaralı bu insanlar... Bir kez daha bakıyorum Paris'teki sokağın görüntülerine... İnsanlar çılgık çılgığa, ölü bedenler yolun ortasında... İçimde derin bir acı ve hüznün!" (Çetinkaya, 2015, 15 Kasım), Engin'in, "Paris'ten yükselen korku ve acı çılgınlıkları evimizde yankılanmaya başladı. Günaydın!.. Hayır: Gün karanlık. Kanlı ve karanlık..." (Engin, 2015, 15 Kasım), Altan'ın, "Oradaymışçasına korktum, üzüldüm, öfkeye kapıldım... Dünya artık neredeyse sadece o an orada olmadığı için ölmediğin bir yer haline döndü..." (Altan, 2015, 15 Kasım), Seçkin'in, "Ve en önemlisi. Paris'e içten ağlamanın zamanıdır... Çünkü timsah gözyaşlarıysa dökülen daha çok kan ve gözyaşı dökülecek..." (Seçkin, 2015, 15 Kasım), Hür'ün, "Aynen Ankara Katliamında olduğu gibi çok sarsıldım. Bu 'küresel' felaket karşısında yazdığım yazı bana fazla 'yerel' göründü ve alelacele rota değiştirdim" (Hür, 2015, 15 Kasım), Barlas'ın, "Ankara'daki, Suruç'taki, Gaziantep'teki, Diyarbakır'daki, Şırnak'taki ülkemizin insanları bunları çok iyi bilir, ne düşünüyorsak ne düşündüysek şunu bilmenizi isterim ki, Paris'teki eylemler için de aynısını düşünüyor, hissediyoruz" (Barlas, 2015, 15 Kasım), Evgi'nin, "Bendeniz bir Kur'an, Sünnet, Cemaat Müslümanı olarak sivil halka karşı yapılan terörü doğru bulamam" demeleri örnek olarak verilebilir (Evgi, 2015, 18 Kasım). Alıntılardan da anlaşılacağı üzere Batı ile hemhal olan birçok yazar yazısında belirgin ve anlaşılır şekilde saldırıları kınamış ve teessürünü okurları ile paylaşmışlardır. Özkök de saldırının ardından yaşadığı halet-i ruhiyeyi "Önceki gece haberler gelmeye başladığı zaman gözlerimi kapattım, kulaklarımı kapattım, ağzımı sımsıkı kapattım. Utancımdan üç maymunu oynamak istedim" diyerek ifade etmiştir (Özkök, 2015, 15 Kasım).

Bazı yazarlarca Paris saldırıları, küresel bir acının parçası olarak görülmüş ve sıklıkla başta Türkiye olmak üzere Dünya'nın diğer bölgelerinde gerçekleşen terör olayları ile bir bütün içinde değerlendirilmiştir. Söz konusu yazarlar bir terör saldırısı karşısında Doğu ile Batı arasındaki mevcut gerilimi ihmal eden bir bakış açısı sergilenmişlerdir. Özellikle 10.10.2015 tarihinde Ankara'da ve 20.09.2015'de Suruç'ta gerçekleşen terör saldırılarına atıf yapılarak olay çözümlenmeye çalışılmıştır. Köşe yazarlarının yazdıklarından kısa kısa alıntılar yapmak gerekirse şöyle bir tablo ortaya

çıkmaktadır; Öz, “Paris, Diyarbakır, Suruç, Ankara derken yine Paris” (Öz, 2015, 15 Kasım), Karan, “Bugün Paris, Brüksel, Mali, yarın kim bilir neresi...” (Karan, 2015, 25 Kasım), Muhtar, “Paris’teki haykırışlar; Ankara’dakilere, Ankara’daki feryatlar Paris’tekilere karışıyor...” (Muhtar, 2015, 15 Kasım), Acar, “Ankara, Sharm el Sheikh’te düşen Rus uçağı, Beyrut ve Paris’te patlayan bombalar, yitip giden masum yüzlerce can...” (Acar, 2015, 17 Kasım), Vassaf, “Türkiye İncirlik üssünü açtı. Ankara’da siviller, Rusya bombaladı, uçak yolcuları, Fransa bombaladı, Paris’te siviller katledildi” (Vassaf, 2015, 16 Kasım), Kızılkaya, “Dün Ankara’da tren garında, bugün Paris’te bir metro istasyonunda... Dün Diyarbakır’da bir mitingde, bugün Paris’te bir futbol stadında... Dün Fas’ta bir plajda güneşlenen turistler, bugün Paris’te bir konserde müzik eşliğinde eğlenenler... Önceki gün onlardaydı, dün bizde, bugün Paris’te...” (Kızılkaya, 2015, 15 Kasım), Talu, “Suruç ve Ankara ile Paris, hepsi ile Bağdat, Beyrut, Batı Şeria hiç de uzak değil!” (Talu, 2015, 15 Kasım), Oruç, “Cuma akşamı gerçekleşen eş zamanlı Paris saldırıları da, tıpkı Rus uçağının düşmesi, ya da Ankara’da, Beyrut’ta patlayan bombalar gibi” (Oruç, 2015, 19 Kasım), Alçı, “Geçen ay İstanbul’da, bu ay da Paris’te insanlık öldü. Sesimizi avaz avaz çıkaralım...” (Alçı, 2015, 15 Kasım) Koryürek, “Ankara’dan Silvan’a, Suruç’tan Lübnan’a ve şimdi de Paris’te bir alevin alabileceği tüm renklerle tanışırken medeniyetimiz, tarihî bir dönemden geçiyor olduğumuzu konuşmak çok zorlaşıyor” (Koryürek, 2015, 15 Kasım), Kekeç, “Dün Suruç’u, Ankara’yı Paris’i patlattılar... Yarın Moskova’ya, Londra’ya, Brüksel’e, Roma’ya, şuraya buraya yönelecekler. Ciddiye almak lazım...” (Kekeç, 2015, 16 Kasım), Çölaşan, “Ankara’da istasyon meydanında düzenlediği saldırı...101 masum insanımız can verdi. Son olay Paris’te gerçekleşti, yine 100’den fazla ölü var” (Çölaşan, 2015, 15 Kasım), Sayar, “Şiddet, dünyanın dört bir yanında kol geziyor. Diyarbakır, Suruç, Ankara’dan sonra Paris kanlı saldırılara sahne oldu. Dün de, Mali’nin başkenti Bamako...” (Sayar, 2015, 20 Kasım). Alıntı yapılan yazarlar gibi Engin de dünya üzerinden çeşitli örnekler vererek aynı noktayı vurgulamaya çalışmıştır.

İster Suriye’de, Irak’ta, Filistin’de, Kuzey Kore’de, Suudi Arabistan’da... İster Paris’te, Kudüs’te, Silvan’da, Suruç’ta, Ankara’da, Pyöngyang’da, Bağdat’ta, Şam’da, Halep’te... Avrupa’da, Asya’da, Amerika’da, Afrika’da... Yedi iklim dört bucakta zorba gücün karşısında insan da, insanlık da çaresiz ve savunmasız (Engin, 2015, 15 Kasım).

Türk yazılı basınının Paris eylemlerinin bir terör saldırısı olduğu konusunda hemfikir olduğu görülmüştür. Zira bu başlık altında incelenen 17 gazeteden 12'sinde yazı yazarın 24 farklı yazarın köşe yazılarında aynı doğrultuda içeriklere ulaşılması bu durumu ortaya koymaktadır. Gazeteler Cumhuriyet, Star, Sözcü, Vatan, Taraf, Radikal, Sabah, Milli Gazete, Hürriyet, Habetürk, Yeni Şafak ve Milliyet'dir; köşe yazarları ise Mumcu, Miroğlu, Doğru, Muhtar, Çetinkaya, Engin, Altan, Seçkin, Hür, Barlas, Eygi, Özkök, Öz, Karan, Acar, Vassaf, Kızılkaya, Talu, Oruç, Alçı, Koryürek, Kekeç, Çölaşan ve Saray'dır. Gazetelerde saldırının ilk şokuna verilen cevabın genelde saldırıyı kınama ve Paris halkının acısını paylaşma şeklinde olduğu kendini göstermiştir. Yazarlar empati yaparak Paris saldırılarının acısını derinden hissettiklerinin okurları ile paylaşmışlardır. Bu saldırı dünya ölçeğinde insanlığa yapılan saldırılardan biridir ve "acı" Fransızların olduğu kadar diğer milletlerin de acısıdır. Başka bir deyişle, Ankara'daki terör eylemi ne ise, Paris'teki saldırı da odur denmektedir. Bu bağlamda köşe yazılarında Oryantalizmin Doğu'da yaşayanları insan saymama eğiliminin tersi bir bakışla yazılmadığı tespit edilmiştir. Köşe yazarlarının Ankara⁶ ve Suruç⁷ saldırıları ile Paris saldırıları arasında bir bağ kurarak ortak paydada bir araya gelmeye çalışmaları Doğu-Batı gerilimini yadsıyan bir tavır olarak görülebilir.

2.3.3. Köşe Yazarları Tarafından Paris Saldırılarının Nedenlerinin ve Sorumlularının Ortaya Konması

Oryantalizm, pozitivist bir perspektiften hareketle ciddi bir dayatmayı içinde muhafaza etmektedir. Batı belli merhaleleri aşarak bugünkü medeniyet düzeyine ulaşmıştır ve bu medeniyete erişmek isteyen her millet Avrupa'nın ayak izleri üzerinden yürümelidir (Metin, 2013, s. 25). Dolayısı ile asıl olarak *Batı, Doğu'dan daha ileridir ve güçlüdür* önyargısına dayanmaktadır (Bolat, 2014). İlgili bölümde de geniş olarak değinilen Oryantalizmin çerçevesi kısaca aşağıdaki gibi çizilebilir (Börekçi, 2015, s. 9):

- Doğu-Batı karşıtlığı çerçevesinde, Doğu ötekileştirilir ve ikisi arasındaki farklar üzerinde durulur.
- Doğu sömürgeleştirilmek istenir.
- Doğu hakkında bilgi sahibi olmak istenir.

⁶ 10 Ekim 2015'te yerel saatle 10:04 civarında Ankara ilinin Altındağ ilçesinin Ulus semtindeki Ankara Garı kavşağında düzenlenen Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en ölümcül bombalı intihar saldırısıdır.

⁷ 20 Temmuz 2015'te yerel saatle 12:00 civarında Şanlıurfa ilinin Suruç ilçesinde düzenlenen bombalı intihar saldırısı. Saldırıda, saldırgan dâhil 34 kişi ölmüş, 100'den fazla kişi yaralanmıştır.

- Doğu tek tipleştirilerek, bütüncül bir Doğu tanımı yapılır.
- Doğu'nun siyasi, ekonomik, sosyal alanları hakkında veri elde edilir.
- Doğu geri kalmış, ilkel, despot, esrarlı, çetin, tehlikeli, kontrol altında tutulması gereken bir yer olarak tasarlanır.
- Doğulu zorba, kurnaz, tembel, pis, acımasız, kendi kendini yönetmeyi bilmeyen insanlar olarak tanımlanır.
- Batı evrensel bir güç olarak yansıtılır ve onun gerçeğine göre dünya inşa edilir.
- Batı, Doğu'yu alçaltarak, küçümseyerek kendi kültürünü belirler ve güçlendirir.
- Batı, uygar ve ileridir.
- Batı, Doğu'yu kurtaran bir kahramandır.
- Batı barış, adalet, düzen gibi olguları temsil eder.

Köşe yazılarının içeriklerinde Paris saldırılarının nedenleri ve sorumluları incelendiğinde, Oryantalizmin Batı'ya ve Doğu'ya yüklediği bu vasıfların kabul görmediği hemen anlaşılmaktadır. Doğu asla vahşi terör dünyası veya terörün kaynağı değildir. Tam tersine Batı teröre destek veren hatta bütün Ortadoğu coğrafyasını ve İslam dünyasını çıkarlarını uğruna terörize eden bir varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Saldırının arkasında yatan temel nedenin, Batı'nın gerek kendi coğrafyasında gerekse de uluslararası arenada uyguladığı politikalar olduğu düşünülmektedir. Nitekim Metin (2013, s. 96), Doğulu bakış açısına göre Batı'nın en göze batan vasfı saldırganlıktır demektedir ve bencil, kendi menfaati için başka toplumların refahına göz diken ve onların huzurunu bozan Batı'nın bu eğilimden nasibini almamış bir Doğu coğrafyası bulunmadığı kitabında anlatmaktadır. Köşe yazarları Metin'in görüşlerini onaylarcasına Paris saldırıları ile ilgili özellikle egemen güçlerin Suriye politikasına sık sık vurgu yapmışlardır. Köşe yazarlarına göre "Beyaz adamın yükü" bahanesi ile atılan adımlar mevcut sorunları büyütme başka bir yarar sağlamamıştır ve sağlamayacaktır. Zira Batı'nın Doğu'ya müdahalesinin asıl nedeni emperyalist çıkarlarıdır. Bu başlık altında burada yapılan tespitte dayanak teşkil eden yazılardan örnekler sıralanacaktır. Öz, Batı'nın Ortadoğu'yu teröre kaynaklık eden bir coğrafya haline getirdiğini belirterek Batı'yı eleştirmiştir.

Birinci soru, terörün coğrafyası sorusudur. Hiç kuşkusuz bu kolay soruyu hemen herkes Ortadoğu diye yanıtlayacaktır. Öyle gibi görünüyor ama yine de bu kaynaktaki potansiyelin nasıl ateşlendiği sorusuna yani ikinci soruya da yanıt aramak gerekmez mi? Ortadoğu'nun kaynayan kazanına odun taşıyanlar bu bölgedeki zenginliklere göz diken, oraları her zaman olduğu gibi yönetmek isteyen, kurdukları ittifaklarda ideolojik bir tutarlılık aramayan devletlerdir diyebilir miyiz? (Öz, 2015, 15 Kasım).

Kekeç de, “Bu adamlar neden bu kadar vahşi? Sorusu ile birlikte, Bu adamları dünyayı patlatacak noktaya getiren öfkenin bir sebebi olabilir mi? sorusunu sormalıyız. Bu da entelektüel bir vazifedir” diyerek saldırıların asıl nedeninin Batı politikaları olduğunu ima etmiştir. (Kekeç, 2015, 16 Kasım) Yeniçeri de Batı’nın Suriye’de yaptığı hatalara dikkat çekerek saldırıların asıl sebebinin Batı’nın uygulamaları sonucu ortaya çıkan boşluğun olduğunu okurları ile paylaşmıştır.

İşgal altına düşen Suriye/İrak gibi ülke halkları kültürel aşağılanmadan, aşağılık insan muamelesi görmekten ileri gelen şiddetli duygulara sahip oldu. Onuru kırılan, aşağılanan kitleler ve zalim uygulamalar terör örgütlerinin arayıp da bulamayacağı bir zemin yarattı. İşgale uğrayan ülkelerde devlet otoritesi azaltılınca da terör örgütlerinin otoriteleri arttı. Bölge ülkelerinin parçalanması, kentlerin yok edilmesi toplumsal birlikteliklerin dağılması büyük bir boşluk yaratmıştır. Bu boşluğu da terör örgütleri doldurmuştur. Özellikle Suriye birbiriyle vekâlet savaşı yapan ülkelerin örgütler üzerinden birbiriyle hesaplaştığı bir arenaya dönüşmüştür. Paris'teki eylem ise doğrudan Fransa'nın Suriye'de DEAŞ mevzilerini bombalamasına yönelikti. Hatırlanacağı gibi Fransa 8 Ekim'de Rakka'ya yönelik çok şiddetli bir hava saldırısı düzenlemişti (Yeniçeri, 2015, 17 Kasım).

Barlas da Batılı devletleri suçlayarak ülke yönetimlerini bile şekillendirmeye varacak büyük hatalar yaptıklarını vurgulamıştır. Ona göre Batı’nın bu yanlışları ise dünya genelinde teröre güç kazandırmaktadır.

Terörizmi tırmandıran nedenler arasında özellikle süper devletlerin kendi hatalarını gecikerek görmeleri gibi bir durum da var... Örneğin Amerika Irak'ı işgal ettikten sonra yönetime getirdiği Şii Maliki'nin Iraklı Sünnilere karşı uyguladığı baskı politikasının sonuçlarını o anda görebilseydi, IŞİD Iraklı Sünnilerden bu desteği bulabilir miydi? (Barlas, 2015, 16 Kasım).

Selvi ise, “El Kaide, Afganistan işgalinin çocuğuydu. Irak ve Suriye işgallerinden ise DEAŞ gibi kanlı bir terör örgütü doğdu” diyerek aynı noktadan konuya yaklaşmıştır. (Selvi, 2015, 16 Kasım) Muradoğlu, Amerikalı yazar Chalmers Johnson atıfta bulunarak bu gerçeğin Batılı bir perspektiften anlatılmasına olanak sağlamıştır. Yazısında terörün Batı’nın yapıp ettiklerinin bir geritepkisi olduğu hususunu anlatmaya çalışmıştır.

Tarih bir yerde başlayıp bir yerde bitmiyor. Ne kadar derine kazarsak, o kadar geçmişe gidiyoruz. Çoğunlukla, babaların günahlarını çocukları ödüyor. Amerikalı yazar Chalmers Johnson'un *Geritepki: Amerikan İmparatorluğu'nun bedeli ve sonuçları* başlıklı kitabında ABD'nin Soğuk Savaş'tan bugüne yapıp ettiklerinin terör biçiminde bir *Geritepki* olarak döndüğünü anlatır. Chalmers'e göre “Geritepki”, bir ülkenin, tam olarak ne ektiğini bilmese bile, ne ekerse onu biçmesidir. Bu niteleme Fransa dahil, eski ve yeni tip sömürgeci Batı devletleri için

de geçerli. Üzücü olansa, Ortadoğu'da, Asya'da, Afrika'da veya Avrupa'da kurbanların büyük kısmının masum olarak yaşamlarını kaybetmeleri (Muradoğlu, 2015, 22 Kasım).

Tenekeci yazısında, Batı'nın adaletle politika yürütmediğini gözler önüne sererek Doğu'da masum insanların katledilmesine vesile olduklarını ve özellikle de bu durumdan hiçbir rahatsızlık duymadıklarını dile getirmiştir.

Amerika, ortada hiçbir suçlama olmadığı halde, bir Müslümanı senelerce tutsak edebiliyor. Adaleti ve şefkati böyle bir ülkeden mi bekleyeceğiz? Nice vatansveri evinden alıp kaybeden. Gökyüzünde işkence üssü kuran. İnsansız hava araçlarıyla düğün evini bile bombalamaktan çekinmeyen. Başımıza gelenlerden biliyoruz. Birçok Avrupa ülkesi, gizleme ihtiyacı dahi duymadan, terör örgütlerini destekliyor. Bunların mı sözüne, samimiyetine güveneceğiz? Irak, Suriye, Lübnan, Yemen, Mısır ve Libya çökerken, aynı 'pafta' içinde yer alan İsrail'in kılına zarar gelmemesi manidar değil midir? Sorumuz çoktur. Gerçi cevaplar da bellidir ve orta yerde durmaktadır (Tenekeci, 2015, 18 Kasım).

Karataş, terörün küreselleşmesinden endişelenerek insanları uyarılmış ve yazısında bu koşulların oluşmasında Batı'nın yadsınamaz payından bahsetmiştir.

Yeni taktik Ankara, Mısır ve Paris'ten sonra geçtiğimiz gün Mali'de pratiğe konuldu. Eğer böyle giderse Suriye ve Irak'a hapsedilen IŞİD hem terörizmi globalleştirecek hem de global bir terör markası haline gelecek. IŞİD belası dünyaya yayılırsa en çok da onu kullananlara zarar verecek. Terör ekenin ölüm biçeceği bir döneme giriyoruz. Bir süre kalabalık mekânlardan uzak durulmalı (Karataş, 2015, 22 Kasım).

Emre de Batı'nın özellikle Fransa'nın Ortadoğu'ya müdahalelerinden bahsederek emperyalist amaçlarla bölgeyi kana buladıklarını söylemiş ve halen aynı söylemin sürdürülmesinden duyduğu endişeyi ifade etmiştir.

Katliamdan sonra gelen en yalın, çarpıcı ve bir o kadar da yanıltıcı açıklama Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande'dan geldi: Bu bir savaş ilanıdır. Bu açıklama görüldüğü kadar net, en azından açıklayıcı değil. Fransa Ortadoğu'da uzun zamandır savaş halinde değil mi? Pek çok operasyonda Amerika ile yan yana, Libya'da olduğu gibi öncü rol üslenerek zaten sıcak savaşın içinde. Yeni olan IŞİD'in savaşı Paris'in içinde taşımış olması. Fransız uçaklarının askeri hedef gerekçesiyle masum insanları katletmesi, emperyal hedefler uğruna Ortadoğu'ya müdahale etmesi, masum sivil halkın katledilmesine gerekçe olamaz. Ancak masumların katliamı üzerinde hiçbir şey olmamış gibi "bu bir savaş ilanı" açıklaması yapmak, masum kanları üzerinden savaşları, bombaları meşrulaştırmaktan başka ne olabilir? Hollande'ın açıklaması sadece temsil değeri yüksek ve sembolik anlam taşıdığı için öne çıkıyor. Yapılan resmi açıklamaların pek çoğu benzer mantık örgüsü ve çifte standartlı söylem yüklü (Emre, 2015, 17 Kasım).

Taştekin ise oksidentalit bir bakışla Batı'nın kendi çıkarları için her şeyi yapabileceğini ve kirli ilişkiler üzerinden hegemonyasını sürdürmek istediğini belirtmiştir.

Batı'nın hala ayrıcalık, adaletsizlik ve istismar mekanizmalarıyla etkisini sürdüren sömürgeci geçmişi, nüfuz alanlarına bitmeyen askeri ve siyasi müdahaleler, kendi stratejik ve ekonomik çıkarları için tiranlar, krallar ve diktatörlerle geliştirdikleri ittifaklar, istenmeyen rejimleri değiştirme oyunları, bütün bu amaçlar için şiddete meyyal örgütlerle giriştikleri kirli ilişkiler yaratılan canavarın her bir gelişim evresine ayna tutuyor (Taştekin, 2015, 16 Kasım).

Manisalı da aynı zaviyeden baktığı yazısında, “Küresel ve bölgesel çıkar ve güç kaynakları, her türlü araç bizim için uygun olabilir, yeter ki çıkarlarımıza hizmet etsin mantığı ile işe koyulanlar, yarattıkları bataklığın altında kendileri de ezilmeye başladılar” demiştir (Manisalı, 2015, 17 Kasım). Kongar, Batı'nın Doğu'yu şekillendirmek için her türlü girişimi çekinmeden uygulamaya koyabileceğini vurgulayarak Batı'nın acımasızlığından ve duygusuzluğundan bahsetmiştir.

Eylemin arkasında yatan asıl neden: IŞİD gibi, terörü İslam adına yapan örgütleri yaratan ve güçlendiren, “Arap Baharı” adıyla başlatılan politikadır. Bu politika, özünde, yeniden biçimlendirmek için, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'yı istikrarsızlaştırmak üzerine kurulmuştur (Kongar, 2015, 15 Kasım).

Koru ise Batı'nın politikaları eleştirerek, “Uyguladıkları politikalarla dünyamızı kan denizine döndürenler, hiç değilse bölgeye en yakın ülkede -Türkiye'de- bulunurken, günahlarını hatırlasalar...” demiştir (Koru, 2015, 16 Kasım). Köksal, DEAŞ'i Batı'nın yarattığı bir canavar olarak görerek, “Oysa gerçek Ankara katliamı sonrası tavır koymayan batının kendi canavarı ile yüzleşmesidir” demiştir (Köksal, 2015, 19 Kasım). Şanlıdağ da saldırılar konusunda asıl mesuliyetin Batı'da olduğunu söylemiştir.

Bu saldırı, Batı ile Doğu arasında cereyan edecek bir çatışmanın ön habercisi olabilir mi? Fransa'da 6 milyondan fazla Müslüman yaşıyor. Fransa'nın İslam ile özel bir ilişkisi de var, koloniyel bir tarihsel ilişki. İslam'a ve Müslümanlara yönelik hassas bölgelerden atış yapan, ülkesinde çok sayıda karikatürler yoluyla İslam'a saldıran Fransa, ektiğini biçiyor (Şanlıdağ, 2015, 16 Kasım).

Mercanoğlu da eylemlerin asıl sorumlusunun Batı olduğunu düşünerek yazısında bu yönü vurgulamıştır.

Batı dünyası yüzyıllar boyunca işlediği fütursuz cinayetlerin bedelini dün Paris'te ödedi. Bu Fransa'da sivillerin alçakça katledilmelerini onayladığım, ya da sempati duyduğum şeklinde anlaşılmasın. Demek istediğim şu ki, Paris'te patlayan bombaların asıl failleri, İslam coğrafyasında her türlü tezgâhı kurarak, bölge insanlarını kamplaştıran, kutuplaştıran ve birbirine düşman ederek, kardeşkanında boğmak isteyen vahşi Batının kendisidir (Mercanoğlu, 2015, 17 Kasım).

Soysal ise Batı'nın terör örgütlerinin gizli destekçisi olduğunu ima ederek, "100 doların dahi kimin cebinde olduğunu bilen küresel efendiler terör örgütlerinin ve teröristlerin nerede olduğunu mu bilmiyor! Biz artık binbir gece masallarını gölgede bırakan gizli oyunların altındaki Çapanoğlu'nu biliyoruz ama olan büyük kalabalıklara oluyor!" demiştir (Soysal, 2015, 18 Kasım). Çalışlar yazısında Batı'yı suçlayarak hatta bir Batılı liderin sözlerinden alıntı yaparak mevcut durumu analiz etmiştir.

İŞİD nereden çıktı? Irak ve Suriye'de yaşanan felaketlerin sebep olduğu çaresizliğin, dışlanan, horlanan Sünni Müslümanların öfkesinin ve gelecek umudunu yitirmesinin ürünü olarak karşımızda değiller mi? Bu ortamı kim yarattı? Saddam'ı "atom bombası hazırladığı" gerekçesiyle devirip, bütün bir ülkeyi şiddet sarmalına kim boğdu? Amerikan Neoconları. Bunları kim destekledi? "Ortadoğu'yu Amerikan işgaliyle kurtarma" propagandasının arkasında kimler vardı? Bu günlerde "Erdoğan Türkiye'yi Suriye'de savaşa sokmak istiyor" diyenler, 2003 yılında, Irak'ın ABD tarafından işgalini destekleyen makaleler kaleme almışlardı. Yazıları arşivlerde duruyor. Ortadoğu'daki karanlık tabloda, ABD başta olmak üzere Batılı ülkelerin sorumluluğu yadsınamaz. Yaşananların sorumlularından olan dönemin İngiltere Başbakanı Tony Blair böyle olduğunu itiraf etti. "Bu tablonun sorumlusu biziz" dedi (Çalışlar, 2015, 16 Kasım).

Türker, kendilerini uygar olarak tanımlayan Batılıların terör örgütleri ile ilişkileri konusundaki görüşlerini ve Batı'nın sahte gözyaşları döktüğünü yine Batı eleştirisi bağlamında anlatmıştır.

İşte asıl sahtekarlık burada!.. Başta uygar Batılı ülkeler olmak üzere dünyadaki bütün ülkeler terörün karşısında, ama birçoğu da destekçisi... Hatta terörün ortağı!.. Görüyoruz ki uygar dünya bataklığı kurutacağına, tek tek sivrisineklerle uğraşılıyor ve vahşi teröre açık hale geliyor!.. Bunun altında korkunç bir riya ve sahtekarlık var!.. Kimse ağlamasın, boşuna cart curt edip sahte gözyaşı dökmesin! (Türker, 2015, 18 Kasım).

Keyman da yaşananların Batı'nın çıkar hesapları bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini ve Batı'da görülen İslamofobi ve ırkçılığın DEAŞ'ın ekmeğine yağ sürdüğünü belirtmiştir.

ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgal etmesiyle tepe noktasına çıkan Batı'nın sömürgecilik-emperyalizm ekseninde yaptığı büyük hatalar zinciri ve yarattığı insan trajedisi; Batı içi gelişen "İslamfobisi ve ırkçılık"; ve başta Suriye ve Irak olmak üzere, Orta Doğu ve Afrika ülkelerinde yaygınlaşan "çökmüş devlet sorunu", hep birlikte IŞİD'in İslam Devleti kurma iddiasını güçlendiriyor (Keyman, 2015, 18 Kasım).

Yalçın, Fransa'nın uyguladığı politikaların işleri içinden çıkılmaz hale getirdiğini kısa ama etkili bir şekilde vurgulayarak, "Meselenin bir başka gerçeğini yazayım: Sizce...IŞİD'e Cezayir'den mi; yoksa Fransa'dan mı daha çok katılım oldu? Evet, Fransa'dan! Ve... Fransa'dan IŞİD'e katılanların çoğu Cezayir kökenli! Bu sorular üzerinde durulmadan terörle mücadele edemezsiniz" demiştir (Yalçın, 2015, 17 Kasım). Karan, Fransa'nın Suriye politikasına değinmiş ve "Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande, yaratılmasında büyük payı bulunduğu Suriye iç savaşının bumerangı kendi başkentini vurduğundan, zirveye katılamadı" diyerek eleştirmiştir (Karan, 2015, 16 Kasım). Bulut da sorumlunun Batı olduğu kanaatini okurları ile paylaşmıştır.

Paris'teki terör eylemlerinin hedefi konusunda analiz yapmak için öncelikle IŞİD'in kimin eseri olduğuna bakmak gerekir.. Rusya'ya sığınan CIA ajanı Edward Snowden'a göre CIA, MI6 ve MOSSAD tarafından kurulan IŞİD, bölgede İsrail'in güvenliğini sağlıyor! Snowden'a göre ABD, İngiltere ve İsrail istihbaratları dünyadaki bütün terörü "eşek arısı yuvası" adlı bir strateji ile bir araya getirmeye çalışıyor. Sahnelenen oyunun sonunda, kendilerine yönelik terör tehdidini de eşek arısı yuvasını yakarak tamamen ortadan kaldırmış olacaklar (Bulut, 2015, 16 Kasım).

Önemli sayıda köşe yazısında Paris saldırılarının sebeplerine değinirken Batı'nın ikiye bölünmüşlüğüne ve fırsatçı tavrına vurgu yapılmıştır. Yazarlara göre Batılı asla gelişmiş bir insan formu değildir tersine acımasız, saldırgan ve çıkarları peşinde koşan bir portre şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Esayan, oksidental bir bakışla bir Doğu ülkesi olan Türkiye'yi methederek Batı'nın yaklaşımını eleştirmiş ve "ABD ve AB, artık ikiye bölünmüşlüğü bırakıp, hayati derecede önemli müttefikini dinlemek, onun yükünü paylaşmak ve tecrübesinden yararlanmak zorunda. Türkiye'nin iç ve dış politikasında insan ve vicdan her zaman ön planda oldu" demiştir (Esayan, 2015, 15 Kasım). Manisalı oryantalist anlayışın kabulü olan Batı'nın gelişmiş ve uygar olduğu algısını eleştirerek, "Daha üç gün önce Viyana'da alınan karara bakın; Bizim için IŞİD ve El Nusra, bölgedeki (Irak ve Suriye) terörist örgütlerdir. Yani PKK, terör örgütü değilmiş. Siz gelişmişler (!) olarak bu tür uygulamalara girdiğiniz zaman ileride, iyi teröristlerinizde size zarar

verebilir” diyerek ikiyezli bir tavir sergilendiğini yazmıştır (Manisalı, 2015, 17 Kasım). Anapalı oksidentalit bir yaklaşımla Batılının ikiyezliliğini ön plana çıkarmıştır. Yazısında Doğu’da yaşanan insanlık dramlarının görmezden gelindiğinden yakınmıştır.

Netice itibari ile Avrupa’da bu kadar tepkinin oluşması teröre değil, terörün kendisini vurmasınadır. Zira G20 zirvesinde Rusya Devlet Başkanı Putin’in de dile getirdiğı gibi terörü bizzat batılı küstahlar silahlandırıyor. İşte bu barbar batılının Ortadoğu diye isimlendirdiğı bizim tabirimizle “Mezopotamya” bölgesinde her gün onlarca terörist tarafından yapılan katliamdan dolayı yüzlerce insan ölüyor. Terör faaliyetleri kendinde olduğunda ortalığı inleyen batı, bu durum karşısında dut yemiş bülbüller misali dilleri “LÂL” kesiliyor. Paris’te öldürülen insan sayısı bizim coğrafyamızda hemen hemen her hafta öldürülüyor da bu kimsenin umurunda olmuyor (Anapalı, 2015, 23 Kasım).

Kelkitlioğlu, Batı’nın Batı dışındaki terör olaylarını farklı gördüğü ve farklı yaklaştığını vurgulayarak,

Ancak, ‘terör Paris’te olunca ayrı Suruç’ta, Ankara’da olunca ayrı’, çifte standardını avazım çıktığı kadar ısıklıyorum. Fransa’da 12 kişinin öldüğü Charlie Hebdo saldırısı sonrası dünya liderleri Paris’te toplanarak, omuz omuza ‘teröre lanet’ yürüyüşü düzenlerken, 34 kişinin hayatını kaybettiğı Suruç ve 100’den fazla insanın öldüğü Ankara saldırısından sonra aynı liderlerin sessiz kalmasını, üç maymunu oynamasını kabullenemiyorum, demiştir (Kelkitlioğlu, 2015, 19 Kasım).

Mengi, Türkiye Cumhuriyetinin eski bir genelkurmay başkanının beyanına dayanarak mevcut terör sorunun çözümünün dünya genelinde terör saldırılarına eşit tepkinin gösterilmesi ile mümkün olacağını anlatmıştır.

Yıllarca terörle mücadele etmiş olan eski Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ doğru söylüyor; “Dünya Paris’te olan terör eylemine de diğer ülkelerdeki eylemlere de aynı tepkiyi göstermedikçe terör bitmez”. Yüzlerce vatandaşımızı kaybettiğimiz Suruç, Reyhanlı, Diyarbakır gibi katliamlar, Güneydoğu’da yaşadığımız terör, verdiğimiz şehitler de, Suriye sorunuyla birlikte G-20 zirvesinde gündeme getirilmelidir! (Mengi, 2015, 15 Kasım).

Çalışlar da Batı’nın DEAŞ konusunda Türkiye’yi suçlamasının haksızlığını Batı’nın Doğu’daki vahşete sessizliğini dile getirerek anlatmıştır.

Büyük yangının ilk bombaları, Türkiye’de patladığında; Batı, Türkiye’yi suçlamayı sürdürüyordu. "Sen IŞİD’le işbirliği yapıyorsun, bedelini öde" yaklaşımı yaygınlık kazanıyordu. 14 Kasım’daki Paris katliamına gelirsek... Her gün Irak’ta ve Suriye’de onlarca insanın ölümü, dünyanın gözü önünde cereyan ederken, yaşananlara

“mesafeli” bir görüntü veren Batı; Fransa'nın başkentindeki IŞİD vahşetiyle yüz yüze gelince, ateşin ocağına düştüğünü hissetti (Çalışlar, 2015, 23 Kasım).

Bu noktada değinilmelidir ki, Batı-Doğu ilişkileri ve Batı'nın ikiyüzlülüğü söz konusu olduğunda Osmanlı Devletinin yani Türklerin çok özel bir yeri vardır. Avrupa'da Türkler için hissedilen nefretin boyutları sadece bütün dünya tarafından çokça kullanılan ve itibar edilen sözlükler incelenerek bile kolaylıkla ortaya konabilir. Örneğin, *Oxford English Reference* sözlüğünün 1995 baskısında “Türk” kelimesi iki mana ile karşılanmıştır. Bunlardan birisi aynen şöyledir; “gaddar, vahşi veya zapt edilemez kimse”. Başka önemli bir sözlük olan *Random House*'da ise Türk kelimesine verilen anlam, “vahşi, yabani veya zorba insan” dır. *Merriam-Webster* İngilizce sözlüğünde de benzer bir mana kullanılarak Türk, “zalim ve acımasız kişi” olarak anlamlandırılmıştır (Yanarışik, 2013, s. 2912).

Batı toplumlarının zihin dünyasında var olan Türk korkusunun ortaya çıkışı Hıristiyan Avrupa medeniyetinin en hatırı sayılır temsilcisi olan Bizans İmparatorluğunun Sultan Alparslan tarafından Malazgirt'te yenilgiye uğratılması ile başlamıştır (Ataman, 2017, s. 16). Bu tarihten sonra Türkler, İstanbul'un 1453 yılında fethetmesiyle başlayan ve 1529'dan sonra Avrupa'yı fethetmeye yönelik girişimlerin kendini hissettirmesinden 1683 yılında Viyana'nın kuşatmasının başarısızlıkla sonuçlanmasına kadar geçen 154 sene boyunca Batı için gerçek bir askeri tehdit konumunda olmuşlardır (Buehler, 2014, s. 133-134). Bu mücadele sadece savaş meydanında kalmamıştır zamanla medeniyet çatışması boyutuna ulaşmıştır denilebilir (Uzun, 2012, s. 25).

Bugünkü Batı medeniyetinin üzerine oturduğu temellerden birisi sayılan ve Batı kültürünün şekillenmesinde önemli bir etkiye sahip Protestanlığın kurucu babası Martin Luther King'in Türkler ve Müslümanlar hakkındaki menfi fikirlerinin Batının bilinçaltında bulunan ve yer yer alevlenen barbar ve olumsuz Türk imajının yerleşmesinde oldukça önemli bir katkısı olduğu söylenebilir. Denilebilir ki, teoloji ile siyaseti birleştiren bu kişi Papalıkla birlikte Türklere de savaş açmıştır (Hıdır, 2007b, s. 177). Aynı şekilde Shakespeare de, oyunlarında “Türk”, “Arap”, “Tatar”, “Osmanlı” ve “Müslüman” kelimelerini aynı anlama gelecek şekilde birbirinin yerine kullanmış ve bu kelimeler için olumsuz çağrışımlarda bulunmuştur (Eğribel ve Özcan, 2015, s. 11).

Yukarıda da değinildiği gibi İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı topraklarına katılması ile Avrupa korkusunun ve ötekisinin merkezine elinde kılıç, sarıklı

ve sakallı vahşi Türkler oturtulmuştur (Göknel, 2015, s. 43). Ancak Osmanlı'nın Avrupa'yı tehdit ettiği ve Avrupa içine doğru ilerlediği dönemlerde zuhur etmiş Türk korkusu Osmanlı'nın zayıflamasına paralel olarak azalmamıştır (Yanarışık, 2013, s. 2911). Bugün dönem dönem Türkiye'nin AB üyeliği gündeme geldiğinde Avrupa basınında hemen bir Türk karşıtlığını kendini göstermektedir. Bunun en önemli sebebi geçmiş dönemde ortaya konmuş sanatsal, dini ve edebi eserlerdeki Müslüman Türk korkusudur. Osmanlı Devleti parçalandıktan sonra Türkiye seküler bir sistem kabul edip yoluna devam etse de Türkiye hala Avrupa'nın yakasını bırakmayan "Müslüman hayalet" olarak görülmektedir. Bu durum asırlar önce belirlenmiş tavırların günümüzde egemen olduğunun başka önemli bir göstergesidir (Al-Shaikh-Ali, 2015, s. 224). AB Komisyonu üyesi Frits Bolkestein, "Türkiye'nin AB'ye alınması durumunda 300 yıl önceki Viyana mağlubiyetinin bir anlamı kalmayacaktır." diyerek bu karşı duruşun zihinsel geri planını açıkça itiraf etmiştir (Ataman, 2017, s. 16). Ancak günümüzde Türklerle ilgili çarpık ve temelden yanlış önyargılar sonucu kendini gösteren *yönlendirilmiş cehaletin* olumsuz etkileri sadece Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde görülmez. Özellikle de Avrupa'da yaşayan Türkler bunu günlük hayatlarında fazlasıyla hissetmektedirler (Yanarışık, 2013, s. 2911). Almanya Merkez Bankası eski yöneticilerinden olan Sarrazin görevde olduğu dönemde, Türklere ağır bir şekilde hakaret ederek,

Nasıl ki Kosovalılar Kosova'yı yüksek doğurganlıkla ele geçirdiler, Türkler de Almanya'yı böyle ele geçiriyor. Türklerin ve Arapların çok büyük bölümü, sebze ve meyve satmak dışında üretken bir işleve sahip değil. Ben, devletten beslendiği halde devleti reddeden, çocuklarının eğitimi için hiçbir şey yapmayan ve sürekli küçük türbanlı kız üreten birine saygı duymam, demiştir (Yanarışık, 2013, s. 2914).

Batı'nın Türklere olan bu bakışı köşe yazarlarınca Paris saldırıları nedeni analiz edilirken PYD'li teröristlerin Fransa'da gördükleri ilgi üzerinden okurlara iletilmiştir. Nitekim Öztürk, Batı'nın çifte standardından bahsederek PYD'li teröristlerin Fransız makamlarınca kabulünü okurlarla paylaşmıştır.

Fransa, bölücü terör örgütünün ülkemizde gerçekleştirdiği kanlı eylemler karşısında hep sessiz kaldı. Hatta örgüte verdiği destekle teröristleri cesaretlendirdi. Onları "özgürlük savaşçısı" gibi gördü. Türkiye'nin terörist örgüt olarak nitelediği PYD'lileri üniformalarıyla kabul edenlerin de Fransa makamları olduğunu hatırlatalım. Teröre destek verenler, bilmelidir ki terör bir gün kendilerini de vurur (Öztürk, S., 2015, 15 Kasım).

Mengi ise yazısında Türkiye'nin terörle mücadelede verdiği kayıpların görmezden gelinmesi ve YPG terör örgütüne ciddi silah yardımı yapılması noktasında Batı'yı eleştirmiştir.

Özellikle Paris saldırısından sonra açıkça görülüyor ki Avrupa "kendi sınırlarının tamamen kapatılarak korunmaya alınmasını" cansiperane savunurken Türkiye'ye ne olduğu, bizdeki bombalı saldırılarda, ilçelerimizdeki terör olaylarında hayatını kaybedenler onları fazla ilgilendirmiyor. Suriye'nin kuzeyinde "İŞİD'e karşı en iyi müttefikimiz" dediği PYD-YPG'ye (Türkiye'nin tepkilerinden sonra) silah yardımı yapmayacağını açıklayan ABD'nin, içinde YPG'nin de bulunduğu gruplara 200 ton silah yardımı yaptığının "ABD'li bir yetkili tarafından açıklanması"na ne anlam vermek gerekiyor? (Mengi, 2015, 21 Kasım).

Lekesiz saldırılarının sebebini bu husustan yaklaşarak çözümlenmeye çalışmıştır.

İŞİD'i kurduklarına, beslediklerine ve palazlandırdıklarına inanılan ABD'ye, İngiltere'ye, Yıllardan beri "Türkiye'de can güvenliğim yok, beni koruyun" diyen her PKK militanını baş tacı eden Almanya'ya, PKK'ya idari bürolar açan, propaganda imkânları ve maddi destek sağlayan Fransa'ya söylendi (Lekesiz, 2015, 15 Kasım).

Pazarcı da aynı noktaya değinerek Fransa'nın PKK terör örgütü mensuplarına kucak açmalarını eleştirmiştir.

Bundan birkaç gün önce Zübeyir Aydar, Fransız Ulusal Parlamentosu'nda konuşma yapıyordu. Fransız parlamenterler de alkışlıyorlardı. Kim bu Zübeyir Aydar?... Kanlı bir terör örgütü olan PKK'nın Avrupa yapılanmasının başındaki isim. Türkiye tarafından yıllardır aranıyor. Başına da 4 milyon lira ödül konulmuş durumda. Bilmiyor mu Fransa bunu? Biliyor elbette. Bilmesine rağmen bu teröristi parlamentosunda ağırlayabiliyor (Pazarcı, 2015, 15 Kasım).

Doğu'da var olan Batı korkusu ve yüzyıllar süren Batı tehdidi, Batı'nın zihinlerde şeytanlaştırılması sonucunu da doğurmuştur (Eğribel ve Özcan, 2015, s. 26). Köşe yazılarında bu bakışın izlerini bulmak mümkündür. Karen bu konuyu yazısında işleyerek Batı'ya serzenişte bulunmuş ve "Batı ikiyüzlü, adalet ve vicdandan yoksundur... Hem teröre destek verecek hem de terörden yakınacaksınız. 30 yıldır Türkiye'yle savaşan terör örgütü mensuplarını Avrupa'da saraylarda ağırlayacaksınız, sonra terörden yakınacaksınız" demiştir (Karen, 2015, 21 Kasım).

Oryantalizm etno-ırkçı bir kültürden harmanlanarak Avrupa'yı hareket noktası sayan bir organik üstünlük ile tarihsel bir kibir zeminine oturmaktadır (Hanefi, 2007, s. 81). Jeopolitik bir bilinç sayılacak bu anlayış, Batı'nın üstünlüğüne dayanan bir

mekanizma işletmektedir. Ancak bu üstünlük Doğu ile senkronik bir kıyaslanmanın sonucunda ortaya çıkmaz. Zira Doğu medeniyet bile değildir o sadece bir nesnedir (Aka ve Nişancı, 2015, s. 14). Mert, oryantalist çalışmalarda görülen mevzubahis Doğu’da yaşayanları insan bile saymama eğilimine açık bir vurgu yaparak, “Hâlâ, dünyanın Batı’da yaşayan “*medeni*” insanların canı ile diğerlerinin canı aynı değerde sayılmıyor. “*Terör*” dediğimiz şeyin sebeplerini asıl buralarda aramakta fayda var” demiştir (Mert, 2015, 16 Kasım). Ulutaş, “Maalesef dünya mülteciler meselesinde olduğu gibi terör konusunda da acı Avrupa’ya sıçramadan harekete geçmiyor. Oysa Fransa’daki terör saldırıları, Ankara’daki, Suruç’taki veya Beyrut’taki saldırılardan hatta PKK teröründen ayrı düşünülemez” demiştir (Ulutaş, 2015, 16 Kasım). Akgün oryantalist bakıştan duyduğu rahatsızlığı dile getirerek Doğu’nun sözde değersizliğinden yakınmıştır.

Dünyadaki pek çok insan Paris’in yaşadığı saldırıya, Brüksel’de okulların kapatılmasına başka yerlerde yaşanan acılardan, trajedilerden daha fazla önem atfediyor. Bunda Paris’in, Brüksel’in cazibesinin, Batı anlatısının hegemonik hâkimiyetinin katkısının olduğuna şüphe yok. Doğu’da sıradanlaşan şiddetin Batı’da istisna olması da ilgilimizin yoğunlaşmasına yol açıyor olmalı. Ayrımcılık da ne yazık ki bir başka neden (Akgün, 2015, 25 Kasım).

Özkan da konuya aynı noktadan değinerek yazısında Batı’daki Doğu algısının acımasızlığını eleştirmiştir.

Batının IŞİD-DEAŞ terör örgütünün gerçekliğine ve korkunçluğuna dair algısı ancak o gerçeklik ve korkunçluk Avrupa’nın göbeğinde, Fransa’nın başkentini kana buladığında değişti. Ankara’da bomba patlattığında, Mısır’da uçak düşürdüğünde ya da Ortadoğu’nun herhangi bir yerinde insan boğazladığında “uzaklarda bir yerlerde...”rahatlığıyla durum geçiştirilirken şimdi yakıcı gerçeğin şokuyla çözüm arıyor Batı dünyasında (Özkan, 2015, 23 Kasım).

Çakırgil, açık bir şekilde Doğu’da yaşanan trajedilerin ve elemelerin görmezden gelinmesinin adil olmadığı hususuna değinmiştir.

Paris’te yaşanan kanlı saldırılar, elbette ki bir insanlık faciasıdır. Ama, bu gibi saldırılar dünyanın her yanında da yaşanıyor. Sadece Paris’te olunca önem kazanmamalıdır. Ama, başka yerlerde öldürülenler, sanki, yaşamalarıyla yaşamamaları arasında bir fark görülmeyen önemsiz yaratıklar imiş gibi, emperyalist-şeytanî güçler dünyası onlara önem vermiyor. Sadece, terör saldırısı emperyalizmin merkezlerine, onların vatandaşlarına yapılıncaya, saldırganların başına dünyanın yıkılacağıнын nutukları çekiliyor (Çakırgil, 2015, 16 Kasım).

Sömürgecilik döneminde ötekileşme öyle boyutlara ulaşmıştır ki, sömürülen bölgelerin halklarını insan saymamaya kadar varmıştır (Metin, 2013, s. 43). Bardakçı bu noktaya temas ederek yazısını kaleme almıştır.

Burada “Fransa ile Avrupa diğer memleketlerde ve Türkiye’de yaşanan benzer katliamlara karşı sesini neden bu kadar yükseltmedi, dünyanın başka yerlerinde hayatlarını kaybedenler için ses getirecek bir eylem, protesto, kınama, vesaire yapılması da gerekmez mi idi?” gibisinden bir soru soracak değilim. Zira sorunun cevabı bellidir ve tââ asırlar öncesine, dünyanın paylaşıldığı günlere kadar uzanır: Onların canı candır; Batı dünyasının dışında kalan memleketlerde yaşayanların canı ise can değil, “can” dışında isimlendirebileceğiniz başka bir şeydir! (Bardakçı, 2015, 18 Kasım).

Kökçe de yukarıda sözü edilen Batı’nın Doğuluyu insan saymama anlayışının kendi coğrafyasını vurmaya başladığından bahsetmiştir.

Maalesef öyle; lakin kendi canları yanarken Suriye’deki canlar için radikal ve kalıcı olabilecek adımları biran evvel atmazlarsa daha çok can yanacak. Ve öyle görülüyor ki bombalar sadece Bağdat’ta, Halep’te, Beyrut’ta, insan hayatının değersiz sayıldığı savaş coğrafyalarında değil Avrupa başkentlerinde de patlayacak? (Kökçe, 2015, 18 Kasım).

Doğu yönetilmesi gereken zorba, kurnaz, tembel, pis, acımasız, insanlardan oluşmamaktadır. Nitekim Doğu, Batı için var olmamıştır ve bundan sonra da olmayacaktır. Bu durumu Batı, her geçen gün isteyerek veya istemeyerek daha iyi anlayacaktır. Zira Doğu’ya bakış açıları ve yürüttükleri politikalar kendilerini de vurmaya başlamıştır. Tehlike çanları çalmaktadır ve Batı yeni bir anlayışla sorunlara çözüm bulmaya yönelmelidir. Aksi takdirde sorunlar çığ gibi büyüyecek ve Batı da bu çığın altında kalacaktır. Batı huzur içinde yaşamak istiyorsa bu yeni şartları olabildiğince çabuk içselleştirmektedir. Dünder, bu mevzuyu ele alarak savaşın sınırlarının artık Ortadoğu’yu aştığı düşüncesini ileri sürmüştür.

Olan şu: Çıkar hesaplarıyla “Büyük Ortadoğu”ya ekilen kin tohumları, yıllardır o topraklarda kanlı meyveler veriyordu. Oralarda yaşanan korkunç iç savaş, Batı başkentlerinden soğukkanlılıkla izleniyordu. Şimdi o ateş, Ortadoğu’dan taşıp o başkentleri de yakıyor. Bütün dünya savaşın cephesi haline geliyor. Batı başkentleri, terörle, sıkıyönetimle, sokağa çıkma yasağıyla, “güvenlik devleti”yle tanışıyor, diyerek benzer bir konuya değinmiştir (Dünder, 2015, 15 Kasım).

Doğulunun gözünde Batılı insanın disiplinli, çalışkan olması bir yönüyle onun ruhsuzluğuna yapılan göndermedir. Zira Batılı ahlak ve maneviyat yoksunu, hedonist ve

ruhsuz makinelerdir (Metin, 2013, s. 96) ve bu şekilde Doğu'yu tarumar etmişlerdir. Muradoğlu, yazısında Batı'nın ruhsuzluğunu ele alarak bir Batı kritiği yapmıştır.

Batı dünyası savaşın yahut terörün bilgisayarla oynanan keyifli bir oyun olmadığına ayırdına varmalı. Bu kanlı bir oyun ve kurbanları da insanlar. Batı'nın askeri-endüstriyel kompleksleri Batı dışı toplumlara karşı kullanmak üzere, riski en aza indiren 'savaş oyuncakları' geliştirdi. Bu savaş oyuncakları yüz yüze savaşı gereksiz kılıyor ve hasmını, onunla göz göze gelmeden yok edebiliyor. Binlerce kilometre yükseklikten, bir tuşla aşağıdaki insanları avlayan savaş oyuncakları, ahlaki kısıttan soyutlanmış insan zekâsının geldiği noktayı göstermesi açısından son derece ürkütücü bir gelişmeyi işaret ediyor. Tekniği gereği, bu oyuncaklar, kullananlarını insanî duygudan soyutluyor ve adeta bir bilgisayar oyunu oynarmışçasına serbest bırakıyor (Muradoğlu, 2015, 15 Kasım).

Kaplan da Batı'yı eleştirerek “Şunun için: Emperyalist Batılılar, 3-4 asır gibi görece kısa bir zaman dilimi içinde bütün medeniyetleri ya yok ettiler ya da fosilleştirdiler. Çin'i, Hint'i, Rusya'yı, Japonya'yı kapitalistleştirerek fosilleştirdiler ve dize getirdiler” demiştir (Kaplan, Y., 2015, 15 Kasım). Babaerkil veya açıktan küçümser bir tavırla davranan binlerce oryantalist, Doğu'nun Batı için var olduğuna inanmaktadır (Said, 1998, s. 280). Oryantalizme göre organize olma kabiliyeti sınırlı Doğulu yönetilmek, hükmedilmek için yaratılmıştır. Doğu üzerinde Batı'nın vesayet kurması gereklidir ve meşrudur zira kendi haline bırakıldığında Doğu insanlık için bir tehdit haline gelmektedir. Medenileştirme çabası hep bu saikle kendine kolayca zemin bulmaktadır (Aka ve Nişancı, 2015, s. 14). Hal böyle olunca Batılı telakkiye göre Batı'nın Doğuluların ulusal sınırlarının çizilmesinden yaşam düzenine kadar yaptığı birçok müdahale sadece bir hak değil aynı zamanda görevdir (Göknel, 2015, s. 51). Bu düşünce Doğulunun kendisine bahşedilmiş bir idari sistem ile karşı karşıya bırakılması sonucunu doğurmuştur. Bu sistemin olmazsa olmazı ise hiçbir Doğulunun bağımsız bir şekilde kendi kendini yönetmesine olanak tanınmamasıdır (Said, 1998, s. 330). Miroğlu Batı'nın kendi çıkarları için antidemokratik rejimleri desteklediğini belirterek, “Gerçek şu ki, Dünyanın önemli bir kısmı yirminci yüzyılı, toplumun hemen her yönüyle denetlendiği, özgürlüklerin kısıtlandığı totaliter sistemler içinde geçirdi. Batı, enerji kaynaklarına duyduğu ihtiyaç nedeniyle bu sistemi Ortadoğu'da mümkün kılan diktatöryal yapılarla, geçen yüzyılda barış içinde yaşadığı” demiştir (Miroğlu, 2015, 16 Kasım). Ama artık bu anlayışa başkaldırı vardır. Gürdoğan bu konuda Batı'yı suçlayarak, ektiğini biçme zamanının geldiğini ima etmiştir. Yazısında Batı'nın kurduğu düzene uymama, itaat etmeme zamanın geldiğini ima etmiştir.

Medeniyetlerin harman olduğu Avrupa'da, Ademoğullarıyla, insanlığın gündemine giden “Ana Akım Medeniyet”ler, kendi aralarında hesaplaştıkları gibi, kendi içlerinde de hesaplaşmaya devam ediyorlar. Bu bağlamda, Ortadoğu'da, hem aynı medeniyet içinde, hem de medeniyetler arasında kanlı bir savaş yaşanıyor. Seküler medeniyetlerin misyonerliğini yapan Batı, Ortadoğu'nun kalbine zehirli bir hançer gibi saplandı. Bütün Avrupa büyük bir Ortadoğu'ya dönüştü. Avrupa Ortadoğu'ya Ortadoğu Avrupa'ya taşındı. Kutsal kitapların anavatanı Ortadoğu'nun bir ülkesinde savaş olursa, Batı'nın hiçbir ülkesinde barış olmaz. Ortadoğu'nun kutlu kentlerinin kapıları Cennet'e açıldıkları gibi, Cehennem'e de açılırlar. Ortadoğulular sevdiklerine Cennet, sevmediklerine Cehennem kesilirler. Ortadoğu'da savaş çığırtkanlığı yapan Avrupa ülkeleri, hiçbir Batı ülkesinde barışın bekçiliğini yapamazlar. Filistin Cehennem olursa, ne Avrupa, ne de Amerika Cennet olur. Savaş ekilen Ortadoğu'dan barış biçilmez (Gürdoğan, 2015, 24 Kasım).

Yıldırım saldırının sonuçlarına değinerek yukarıdaki analizlere benzer bir yazı yazmıştır. Yazısında “Dünyanın küçüldüğü ve uygulanan yanlış politikaların bütün dünya için sorunlara sebebiyet verdiği kabul edilmektedir. Bu bağlamda, bu küçülen dünyada, Suriye'de patlayan bir ateş topu rahatlıkla Paris'i vurabiliyor.” demiştir (Yıldırım, 2015, 22 Kasım). Cerrahoğlu, “Suriye'deki savaş, Avrupa'nın göbeğine, Paris'e taşındı...” diyerek tek cümle ile aynı paralelde bir varsayımdan hareket ettiğini ortaya koymuştur (Cerrahoğlu, 2015, 15 Kasım). Aynı şekilde Selvi, dünyanın herhangi bir yerinde yürütülen haksız politikaların sonuçlarının herkesi etkileyebileceğini vurgulamıştır.

New York'un güvenliğinin Kabil'den, Paris'in güvenliğinin Şam'dan başladığı bir kez daha ortaya çıktı. Irak'ta, Suriye'de devlet inşa edilmeden Paris'in, Ankara'nın huzur içinde yaşayamayacağı bir kez daha görüldü. Paris, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük terör saldırısına maruz kaldı. Şam'daki ateş Paris'e sıçradı (Selvi, 2015, 16 Kasım).

Tikrit de aynı konuya değinmiştir. Yazısında DEAŞ'ın terörü küreselleştirerek bütün ülkeleri tehdit edebilen bir düzeye eriştiğini söylemiştir.

Ne Ankara, ne Beyrut, ne de Paris hiçbir zaman Mezopotamya'ya bu kadar yakın olmadı. Rakka ile Paris, Şengal ile Şarm El Şeyh, Ankara ile Kobani arasında fiziksel mesafe, küreselleşen terörün etkisiyle tüm hükmünü yitirdi. IŞİD terörü formatlayarak küreselleştirmekle de kalmadı, medeniyetimizi temsil eden tüm ahlaki ve insani değerleri bir bir yıkmaya yeltendi (Tikit, 2015, 19 Kasım).

Sambur'a göre artık Batı kendi sırça köşkünde rahat etmek istiyorsa yayılmacı ve kolonyal isteklerinden vazgeçmelidir. Aksi takdirde Batılının rahat bir hayat sürmesi mevcut şartlar altında imkânsızdır.

Terörizm, dünyanın her yerinde insanlığı vuran ve vurmaya devam eden büyük bir tehlikedir. Ortadoğu güvende olmadıkça Avrupa'nın güvenliğinin sağlanamayacağı gerçeği artık fark edilmelidir. Batının güvenlik ve refahı için kanlı ve kavgalı Ortadoğu şeklindeki emperyalist dizayndan vazgeçilmelidir. Batı, emperyalizm uğruna sistematik olarak şiddet ve terörü organize etme hastalığından vazgeçmelidir. Batı devletleri tarafından icat edilen emperyalist terörizmden vazgeçilmediği sürece, Paris'te, Kahire'de Beyrut'ta, Suruç'ta ve Ankara'da insanlar ölmeye devam edecektir (Sambur, 2015, 16 Kasım).

Miroğlu, Avrupa'nın kendini güvende hissederek uyguladıkları politikaların semerelerini görmeye başladıklarına değinmiştir.

Ama soğuk savaş yıllarından çıkıp gelen Avrupa, dünyanın başka coğrafyalarını kasıp kavuran şiddet ve terör dalgasına karşı anlamlı bir siyasi stratejinin sahibi olmak yerine, çıkarları uğruna, şiddet ve terör üreten diktatörleri şurada burada desteklemeye devam etti. Milli savunma bütçesini % 2'lerde tutan İsveç, gitti gizli anlaşmalarla, silah üreten fabrikaların gizli ortağı oldu. Halepçe'yi vuran kimyasal silahlarla, Filistinli çocukları, Afgan kadınlarını vuran silahlar, aynı ortakların ürettiği silahlardı. Her şey yolunda gidiyordu tabi. AB duvarları korunaklıydı, sağlamdı, Avrupalılar, hiç kimsenin yıkamayacağı ve ihlal edemeyeceği hak ve özgürlüklerle övünüyorlardı (Miroğlu, 2015, 16 Kasım).

Bahadıroğlu yazısında teröre sebep olan asıl nedenin Batı'nın Müslümanlara yönelik tutumu olduğunu belirtmiştir.

Sen, 11 Eylül'de ikiz kulelerin vurulduğunda, tüm Müslümanları suçlar, hatta Müslümanlara karşı "Haçlı savaşı"(Fransa Devlet Başkanı François Hollande da aşağı yukarı aynısını söylüyor) ilân edersen!.. Sen, Birleşmiş Milletler'de "Bütün dünya bir yana ben bir yana" mantığıyla hareket eder, mazlum milletlere karşı oy kullanır, mantıksız, adaletsiz, acımasız bir dünyanın parçası olursan... İslâm dünyası kendini aldatılmış, kandırılmış, sömürülmüş, şiddetli baskı altına alınmış hisseder... Çaresiz kalır... Adalete inancı yok olur... Bu duruma bünye tepki verir ve vücutta bazı sivilceler çıkar: Bunlardan bazıları da patlar! Hedef gözetmeksizin vurur... (Bahadıroğlu, 2015, 20 Kasım).

Sirmen de bu hususa değinerek Batı'yı tenkit etmiş ve eskisi kadar rahat hareket edemeyeceklerini vurgulanmıştır. Yazar, Batı'nın Ortadoğu ile istediği gibi oynayamayacağını vurgulamıştır. Zira Batı'nın istediğini yapma potansiyeli artık git gide düşmektedir.

Batı, çıkarlarının gerektirdiği, gönlünün dilediğince Ortadoğu'ya müdahale ediyor, sınırları yeniden çiziyor, yeni devletler oluşturuyor, kimilerini tarihe karıştırıyor, mezhep savaşlarını kışkırtıyor, ılımlı İslam etiketi altında yeni kavramlar oluşturuyor, eski diktaları deviriyor, yeni diktalar diyor, kutsal kavramlara büründürülmüş, terör güçleri oluşturuyordu. Bütün bunlar olur, insanlar talanın,

yağmanın, emperyalizmin, eşitsizliğin baskısı altında ezilirken hep asimetrik bir ilişki sürüyordu. Batı, Ortadoğu'yla istediği gibi oynuyordu. Ortadoğu, Batı'nın etkisine, müdahalesine açıldı. Ama Batı, Ortadoğu'nun etkisine, en ufak esintisine kapalıydı. İslami terör sonunda, Ortadoğu'nun vahşetini, cehaletini, şiddetini, Batı'ya taşıdı. Artık Paris, Londra, Washington, New York'un göbeği, her yer, hep birden Ortadoğu'dur. Ütopya adasının sınırları zorlanıyor barbarlar, zincirlerinden boşanmış biçimde, mülteci olarak, terörist olarak, uygarlığın sınırlarından içeri sızıyorlardı. Olay, yalnız ilkelliğin barbarlığının değil, aynı zamanda uygarlığın barbarlığının, vahşilerin zincirlerinden boşanmasına yol açan sürecin ürünüydü. Evet, artık her yer Ortadoğu, her yer Afganistan! Peki, bu sonucu kimler doğurdu? Bizi buraya yalnız cehaletin değil, aynı zamanda bilginin getirmesini nasıl açıklayacağız? (Sirmen, 2015, 20 Kasım).

Burada Kuantum fiziğiyle eşzamanlı gelişen Kaos Paradigmasına değinmek faydalı olacaktır. Newton fiziğinin “şunu şöyle etkilersen bu sonucu alırsın” şeklindeki nedensellik ilişkilerinin artık rafa kalkması gerektiğini belirten bu anlayış, insan toplulukları gibi davranışları öngörülemeyen dinamik sistemlerin varacakları noktayı anlamak açısından önem arz etmektedir. Başka bir ifadeyle “toplum mühendisliği” ne kadar özenle uygulanırsa uygulansın, insanların oluşturduğu dinamik sistemlerin başlangıç noktalarında meydana gelen en ufak bir değişikliğin umulmadık neticeler alınmasına sebep olabilir. Literatüre “kelebek etkisi” olarak geçen bu paradigma, şu anda Türkiye'nin herhangi bir yerinde kanat çırpın bir kelebeğin, bir süre sonra İstanbul'da, Ankara'da ya da başka bir yerde fırtınaya sebep olabileceğinin kabulüne dayanır. İster bir kanun tasarısı, ister bir bilimsel yazı, ister bir şarkı, kelebek etkisi yaratabilecek, ne kadar iyi düzenlendiği, denetlendiği sanılırsa sanılsın, herhangi bir sistemi öngörülemeyecek biçimde sarsabilecektir (Alatlı, 2020). Batı'nın uygulamaları ve sonrasındaki gelişmeleri bu hususu dikkate alarak değerlendirmek gerekmektedir. Aksi takdirde yapılacak analizler derinlikten yoksun olacak ve sağlam temellere oturtulamayacaktır. Batılı devletlerin tepeden inmece anlayışla yürütmeye çalıştığı politikalar, hem mevcut sorunlara çözüm olmayacak hem de oyun kuranların emellerine ulaşmasına engel teşkil edecek durumların ortaya çıkmasına neden olacaktır. Albayrak da Batı'nın uyguladığı politikaların dünyanın yeni şartları göz önüne alındığında eskisi kadar başarıya ulaşmasının zor olduğuna değinmiştir.

Bush'un “teröre karşı” savaşta Ortadoğu'ya haçlı seferi ilan etmesi, ardından Irak'ın dümdüz edilmesi ve elbette parçalanması, bunun ardından bölgedeki mezhep dengelerinin değişmesi, giderek istikrarsızlaşması, elbette kaosa yani terör için uygun ortama sebebiyet verecekti. Yani Bush'un teröre karşı başlattığı savaş, terörün ortaya çıkmasına neden olan bir ortamın oluşmasını sağladı. Suriye'de ise, Bush'un Irak müdahalesinin aksine bu kez kitlesel katliamlar karşısında uluslararası

toplumun suskunluğu ve kendilerine barışçıl diyen dünya devletlerinin Esad'ı durdurmak için tek bir adım atmaması, kaosa ve teröre sebebiyet verdi. Sonuçta, bölgede yıllardır kol gezen ölümün tarlasında büyüye büyüye terör örgütleri büyüdü. O klasik; “evrene verilen şey geri döner” şeklindeki karma felsefesinden söz etmiyorum. Ne kadar çok kapatılmaya çalışılsa da sınırların korunamayacağı bir dünyada, insanın artık komşunun sadece aç yatıp yatmamasından değil; huzurundan da sorumlu olması gerektiğinden; aksi takdirde o huzursuzluğun bulaşıcı olabileceği gerçeğinden söz ediyorum. Paris'te olan şey, biraz da budur, demiş ve Batı'nın rahatının bozulacağını söylemiştir (Albayrak, 2015, 18 Kasım).

Akademik bir çalışma bütünü olan Oryantalizm zamanla sömürgeci anlayışla iç içe geçmiş (Uzun ve Atasever, 2010, s. 175) ve Batı'nın ekonomik, beşeri emellerine uygun olarak varlığını sürdürmüştür. Taşgetiren, oryantalist bakışın emperyalist amaçlarla iç içe geçerek İslam dünyasını tarumar ettiğini ancak Doğu'da adaletli bir düzen tesis edilmedikçe dünyanın yüksek bir maliyet ödediğini ve ödeyeceğini belirtmiştir.

Dünyanın en sancılı alanı İslam dünyasıdır ve orada bir insicam gerçekleşmediği takdirde, dünyanın da sancılanması kaçınılmazdır. İslam coğrafyasının sancılanmasının kökeninde de, Birinci Dünya Savaşı sonrasında bu coğrafyanın hemen tamamının açık veya örtülü sömürge sistemine mahkûm edilmesi gerçeği yatmaktadır (Taşgetiren, 2015, 18 Kasım).

Çakırgil'de aynı noktalara temas ederek Batı'nın sömürgeci amaçlarla yola çıkarak yaptığı haksızlıkları, kısımları yani Batı'nın kendi karanlık tarafını başkalarına yansıttığını vurgulamıştır.

Ama bugünkü emperyalist dünya düzenleri o kadar zâlim ki, asıl ‘terör’ü bizzat kendileri uyguluyorlar ve sonra da ‘Terörist vaaaaa!. Yakalayın!..’ diye bağırıyorlar, dünyayı velveleye veriyorlar. Sadece şu son 15 yıl içinde, Afganistan'dan, Filistin'e, Irak ve Suriye'ye, Libya'ya vs. yerlere kadar, kendi menfaatlerine karşı bir tehlike gördüklerinde, o tehlikeyi bertaraf etmek adına, silahlı direniş güçlerini değil, onlardan da daha çok, sivil-savunmasız yüzbinleri, milyonları ağır bombardımanlar, füzeler altında eziyorlar ve evlerini-barklarını yıkıyorlar; sonra da asıl terör eyleminin kendilerince yapıldığının anlaşılması için, ‘terör’ suçlamasını en güçlü şekilde başkaları için yükseltiyorlar, demiştir (Çakırgil, 2015, 18 Kasım).

Kaplan yazısında küreselleşme literatüründen atıflarda bulunarak kurulu dünya düzeninin değiştiğini ve yeni metotlarla Batı'nın eski politikalarını sürdürmeye çalıştığını anlatmıştır.

Yaklaşık çeyrek asırdır bambaşka bir dünyada yaşıyoruz: Postmodern bir dünya bu: Wallenstein'in ifadesiyle, “bildiğimiz dünyanın sonu”. Düzensizlikten düzen çıkarmaya ve böylelikle dünya üzerindeki hegemonyalarını ve sömürü düzenlerini

postmodern yöntemlerle sürdürmeye çalışıyor Batılılar. Postmodern küresel kapitalist hegemonya biçimini şöyle sürdürme savaşı veriyor Batılı hegenonlar: Birincisi, artık kendileri savaşıyorlar; “proxy” / vekâlet savaşları yürütüyorlar. Bu vekâlet savaşlarını da terör örgütlerini kullanarak yapıyorlar! İkincisi, birinci stratejiyle eşgüdümlü ve eşzamanlı olarak bütün medyanları kullanıyorlar: Medyada algı operasyonları yaparak, kitlelerin beyinlerini yıkıyor, zihinlerini körleştiriyor ve terör örgütleri üzerinden yaptıkları bütün operasyonları meşrulaştırıyorlar! (Kaplan, Y., 2015, 15 Kasım).

Doğu'nun kimliksizleşmesinin, kültürel bir sönüklük yaşamasının, içe kapanmasının ve evrensel bir iddia taşınamamasının en büyük nedeni Batı'nın üstünlük savı ile yürüttüğü sömürgeci pratiklerdir (Özcan ve Oksev, 2015, s. 76). Batı'nın bu uygulamaları Doğu'da kapanması güç derin yaralar açmıştır. Köşe yazarlarından Alçı, bu konuya değinerek, “Elbette bu vahşetin, bu terörün dinimizle ilgisi yok ama Batı'nın sömürgeciliği başladığından beri sürekli aşağılanan, sürekli dövülen, sürekli yenilen Müslümanlarla ilgisi var” demiştir (Alçı, 2015, 15 Kasım). Hakan ise İslam dininin bu saldırıların sorumlusu olarak sunulmasının anlamsızlığı okurlarına iletmıştır.

Kısaca söylemek istediğim şudur: Hangi dinin, hangi ideolojinin, hangi yaşam tarzının topraklarına bu kadar ağır ve bu kadar haksız bir şekilde saldırılsa. O dinle, o ideolojiyle, o yaşam tarzıyla uzaktan yakından alakası olmayan kör ve nihilist bir şiddet dalgasının ortalığı toz duman etmesi kaçınılmaz olurdu. “Bırakalım teoloji tartışmasını” derken. Kastettiğim budur (Hakan, 2015, 16 Kasım).

Kaplan, “Terör örgütlerini icat edenler, Müslümanlar değil! Batılılar” diyerek tek cümlelik bir özete yazısında yer vermiştir (Kaplan, Y., 2015, 15 Kasım). Korkmaz ise Batı'nın milyonlarca insanın hayatını kaybetmesinden sorumlu olduğunu hatırlatarak İslam'ın terörle anılmasını eleştirmiştir.

Uluslararası terörün mühendisi ABD'nin başını çektiği Haçlı Koalisyonu'na dâhil Fransa'nın savaş uçakları “İŞİD bahanesiyle” aylardır Suriye'deki sivilleri kasten öldürüyor. Afganistan ve Irak'ta da aynısı olmuştu: Bir milyondan fazla masum insan Irak'ta, üç buçuk milyondan fazla masum sivil de Afganistan'da Batılı koalisyon güçlerince taammüden katledildi. Batılı devlet terörü kapsamındaki tüm bu dehşetengiz kanlı tablo karşısında, siz hiç “Hıristiyan Terörü” dendiğini işittiniz mi? (Korkmaz, 2015, 17 Kasım).

Er, mevcut sorunların asıl nedenlerinin sömürgeci anlayışta aranması gerektiğini vurgulayarak 11 Eylül sonrası dayatılan “İslam eşittir terör” mottosunu tekrar gündeme geleceğini ve güç kazanacağını söylemiştir. Yazısında bu durumun kaçınılmaz olarak en büyük mağdurlarının ise Batı'da yaşayan Müslümanlar olacağını işaret etmiştir.

Vahşi saldırıyı DEAŞ üstlendi. Bunun üzerine Fransız jetleri DEAŞ'ın merkez olarak elinde tuttuğu Rakka'yı vurmaya başladılar. Bütün bunlar, sonuçtur. Bir de bu sonucu doğuran sebepler var. O sebepler dile gelmeden sağlıklı teşhis konamaz. Sebep; emperyalizmdir, vahşi kapitalizmdir, sömürgeciliktir, haçlı zihniyettir. Garp âlemi denen Batı, 5 asırdır, Afrika'yı, Orta Doğu'yu, Asya'yı, Mayaları, Pigmeleri, Kızılderilileri sömürdü ve sömürmekte. I. Dünya ve II. Dünya Harbi neticede sömürgecilikle bitti. Onları Afganistan işgali, I. II. Körfez Hareketleri ve Arap Baharı takip etti. Geniş coğrafyalarda asırlar boyu değişik milletler ve fakat çoğunluğu Müslüman olan insanlar, canlarından, mallarından, vatanlarından, hürriyetlerinden oldular. Doğu ve İslâm âlemi iliklerine kadar sömürüldü. Kapitalist ve emperyalist zihniyet, terörü tahrik etti. Mağdur olan milletler veya onların içinden zümreler, bir başka devlet tarafından kullanıldı. İç içe örgütler doğdu. Bazıları İslâm adına ortaya çıktı. Bunu yapanlar, böylece aynı anda birçok menfaat elde etmekteydiler. Bir proje olarak hazırlanıp sahaya sürülen DEAŞ ile 9/11 Eylül'le yapılmak istenen "İslâm eşittir terör" algısı güncelleniyordu. O güncellenme son olarak Paris'te tekrarlandı. Paris'teki vahşetin bir mağduru ve iki mağdur adayı vardır. Ölü ve yaralılarla onların aileleri birinci mağdurdur. Diğer mağdurlarsa Avrupalı Müslümanlarla, Avrupa'ya sığınan mültecilerdir. Avrupalı Müslümanlar, yaşadıkları devletin vatandaşı olsalar bile bundan böyle rahat ve huzurları kaçacak, batılı fanatiklere açık hedef olacaklardır. Mültecilerin hâli ise zaten daha kötü bir istikbal vaad ediyor (Er, 2015, 17 Kasım).

Tarihsel bir kibir zemininde hareket eden Batı artık çıkarları doğrultusunda Doğu'yu tahakkümü altına almaya çalışmamalıdır. Oryantalizmin, Doğu dünyası için belirlediği akılcı düşkünlük, boyun eğme eğilimleri gibi değişmez vasıflar (Eğribel ve Özcan, 2015, s. 10) artık kabul görmemektedir. Yıldırım, bu nevi zuhur hali aşağıdaki alıntıda işlemiştir.

Bu yeni nizamı Avrupa'nın kurması mümkün değildir. Avrupa, sömürgecilik uygulamasıyla tüm dünya insanları nezdinde güvenilmez ve itimat edilmez bir yerde durmaktadır. Ayrıca; sırf inancından dolayı kendi insanına uyguladığı engizisyon cezaları ve diri diri ateşte yakma günahı nedeniyle, bu kirlenmişlik içinde bütün dünyayı sulha ve selamete çıkarabilecek bir sistem vazetmesi imkânsızdır. Keza Amerika'nın durumu da farklı değildir. Bugün itibarıyla bütün dünyayı, kendi evinin içindeki insanları doyurmak için, kendilerine tahsis edilmiş bir çiftlik gibi görmeleri ve kullanmaları bir tarafa; sadece ellerine değil, bütün uzuvlarına bulaşmış Kızılderililerin ve Afrika'nın kanı orada dururken Amerika bir dünya sistemi kuramaz. Rusya zaten tarih boyunca hep bölgesel kalmıştır, bugün de öyledir, diyerek anlatmaya çalışmıştır (Yıldırım, 2015, 22 Kasım).

Öztürk, yazısında Batı'yı eleştirerek sömürgeci amaçlarla yaptıkları girişimlerin vahim sonuçları ile yüzleşmeleri gerektiği gerçeğini gözler önüne sermiştir.

Bugün Batı, Modernizmin tahrip ettiği zihniyle dünyayı ve insanlığın gidişatını anlayamıyor. Kurduğu kapitalist sistemle daha çok kazanırken, dünyanın başka bir

bölgesini çoraklaştırıp, insanlarını fakirleştiriyor. Fakir ve sömürülmüş insanların isyanını ise anlamak istemiyor. Fransa, sömürdüğü 13 ülkeden, sadece Ruanda'da 800 Bin, Cezayir'de 1 Milyon insanın ölümüne neden oldu. İngiltere, sömürdüğü tüm ülkelerde acı bir hikâye bıraktı. Amerika, taş devrine çevirdiği Afganistan'da neden öfkeli ve nefret dolu militanlar yetişiyor diye şaşıyor (Öztürk, K., 2015, 18 Kasım).

Oryantalizmin varsaydığı Batı, Doğu'dan daha ileridir ve güçlüdür görüşü de artık çöpe atılmalıdır. Zira Batı şekillendirdiği bir dünya yaşanmaz hale gelmiştir. Başka bir deyişle şiddetli çatışmalara ve saldırgan davranışlara yol açan Avrupa-merkezci anlayış değişmelidir (Metin, 2013, s. 38). Doğru, bu görüşe paralel bir şekilde Batı'nın uyguladığı politikaların iflas ettiğini ileri sürerek bir değişim gerekliliğini anlatmıştır.

Acı ders: Irak'ı, Libya'yı, Suriye'yi, Afganistan'ı bombalayarak insan hakkı ve demokrasi getireceğim dediğiniz ve dediğinizi yaptığınız için “vücuduna bomba sararak ölümü göze alan gençler” çıktı. Siz Fransızlar, İngilizler, Amerikalılar, “demokrasi açığı var” gerekçesiyle bu ülkeleri bombalayarak IŞİD'i yarattınız. Irak'ta, Suriye'de, Libya'daki kurulu düzenleri “başında zalimler var” diye bombalayarak yıkmaya kalktınız. Paris'te dehşet yaratan intihar bombacıları; sizin yağdırdığınız bombaların geride bıraktığı yıkık-perişan ülkelere çıktı. Bombalaya, bombalaya! Taliban yok olmadı. IŞİD olup çıktı. Çok acı ders: Dünyayı yönetmeye kalkma! Ortadoğu'nun iç işine karışma! (Doğru, 2015, 15 Kasım).

Soysal'da “Paris'ten Sevgilerle” yazılan bombaların Suriye'yi ve Suriyelileri mahvettiğine değinmiştir. Özellikle Fransa'nın Suriye'yi bombalaması esnasında vuku bulan bahsedilen yazı Doğulularda derin bir yara açmıştır. Analiz yapılan köşe yazılarında bu ibarenin aynı şekilde kullanılması bu durumun en büyük kanıtıdır.

Sorulması gereken o kadar yığınla soru var ki. Medeniyetin merkezinde bu insanlara ne oldu da bu hale gelindi! Irak'ta ve Suriye'de kentlere bomba yağdırırken Paris'te halk ayaklanacaktı ve hesap soracaktı. “Paris'ten Sevgilerle” yazılan bombaların aşağıda sinek avlamadığını bilecekti. Binlerce insanın ve çocuğun hayatını söndüren ve kentleri yıkan ve yakan düzenin sorumsuzluğuna direneceklerdi. Ve bu katliamların elbette geri dönüşümün de ağır olacağını haykıracaklardı. İslam coğrafyasını yüz yıldan beri mayın tarlasına çevirenler bunun karşılığında gelecek tehlikenin ihtimalini hesaplayacaktı. Kim bırakmış ki tarih boyunca bizi rahat! Ve sakin... Avrupa, Amerika, İngiltere, İsrail ve Rusya dahil hemen her yerde Müslüman düşmanlığını körüklüyor, Paris'teki terör gerekçesine sığınarak! Belçika'da yaşananları endişeyle izliyoruz... Amerika'da göçmen yasası hazırlıkları kapıda bekleyen büyük bir felaketin başlangıcı... Kendileri dünyanın her yerine gidecek ama Müslümanlar engellenecek. Modern dünyanın özgürlük anlayışı işte böyle bir şey! (Soysal, 2015, 25 Kasım).

Kayalar, günümüzün sosyal medyasında iletilen bu mesajın ne kadar büyük etkiler yaratacağına değinmiştir. “Paris saldırılarının rövanşında füzelerin üzerinde “Paris'ten

sevgilerle“ yazıları görüldü. Sosyal medya çağında mesajları bombaların kendileri değil ama fotoğrafları taşıyor elbette.” (Kayalar, 2015, 23 Kasım). Emre de Batı tarafından oryantalist mantıkla İslam dünyası için dayatılan dini anlayışlara karşı çıkmış ve sicili bozuk Batı'nın Doğu için herhangi bir öneride bulunmasının akla aykırı olduğunu vurgulamıştır.

İslam dünyası kendi ilmini, kültürel geleneğini sağlıklı olarak bugün yeniden üretilmediği, hayata geçiremediği içindir ki yeni oryantalist kafalar hangi dini yorumu benimsememiz gerektiğini telkin ediyorlar. Batının, Müslümanlığı nasıl yaşayacağımızı, hangi İslam anlayışını benimsememiz gerektiğini dayatmaya hakkı yok. Siyasal, askeri müdahalelerin sonuçlarıyla yüzleşmekten kaçınanlar İslam dünyasına din telkin edemez (Emre, 2015, 19 Kasım).

Yukarıda incelenen köşe yazıları genel olarak değerlendirildiğinde saldırıların hedefinde Batılı yaşam tarzının olmadığı ısrarla vurgulandığı görülmektedir. Ancak sayıları az da olsa bazı yazarlar Paris saldırılarının uygar Batı medeniyetine yönelik bir eylem olduğu düşüncelerini okurları ile paylaşmışlardır. Sayar bu yazarlardan birisi olarak aşağıda belirtilen yazıyı kaleme almıştır.

Saldırıların hedefi çok açık; ilerici, devrimci düşünce ve çağdaş hayat tarzı. Paris'te hedeflerin, kafe, restoran, stadyum ve konser salonu olarak seçilmesi rastlantı olmasa gerek. Hayattan zevk almayı bilen, sporu, sanatsal etkinlikleri hayatlarının önemli bir parçası olarak gören çağdaş düşünceye sahip herkes, radikal dinci örgütlerin hedefinde artık (Sayar, 2015, 20 Kasım).

Yeniçeri de “Diğer yandan DEAŞ'ın Paris'i, "müstehcenliğin ve fuhşun başkenti" olarak görmesi de hedef yapmasında önemli bir etkendi” diyerek az da olsa Batılı yaşam tarzının hedef alındığını düşünmüştür (Yeniçeri, 2015, 17 Kasım). Çetinkaya ise Türkiye Fransa benzerliği üzerinden saldırının medeniyete yönelik bir hareket olduğunu vurgulamıştır.

IŞİD'in Fransa ve Türkiye'yi hedef olarak seçmesinin, uygarlık tarihiyle yakından ilgisi var bana göre. Çünkü bu örgüt uygarlık tarihine düşman! Fransa, sömürgeci bir ruh taşısa bile uygarlık devriminin anayurdu... 1789 ve 1917... İki önemli devrimdir! İnsanlıkta geriye dönülmeleyen bir yolculuktur. Napolyon'un da orduları vardı; Stalin'in, Hitler'in, Mussolini'nin orduları da... Uzun tarihsel yolculuktur bu, belki bir gün uzun uzun anlatırım... Yazıyı sonlandırmadan önce küçük bir not düşmek gerekiyor. Tarih salt olup bitenlerden ibaret değildir. Tarihin takviminde kan, ölüm, acı yoktur sadece... Geride umutla tazelenen büyük birikim vardır; geniş bir ufuk çizgisi, sevgi, özlem... 13 Kasım 2015... Paris vurulsa da, onlarca insan katledilse de, insanlık uygarlık yürüyüşünü sürdürecektir tarihin takviminde... (Çetinkaya, 2015, 17 Kasım).

Turgut, bir Batı şehri olan Paris'e hayranlığından da bahsettiği yazısında saldırı hedeflerinin seçilirken bile DEAŞ üyelerince anlamı bir mesaj verilmek istendiğini belirtmiştir.

Paris sadece "liberte, egalite, fraternite" yani "özgürlük, eşitlik, kardeşlik" tarihi nedeniyle değil, yukarıda saydığım türde dekadansı ile de çekicidir. Bu yönüyle hayalimizi süsler. IŞİD işte bu yüzden Batı'daki ilk eyleminde Paris'i seçmiş ve yine bu yüzden sadece hayat tarzlarının özgürce yaşandığı mekânlarda yapmıştır eylemini (Turgut, 2015, 21 Kasım).

Kıvanç'ta farklı bir bakış açısıyla DEAŞ'ın saldırı ile Batı'da yaşayan Müslümanları saflarına çekmek istediğinden bahsettiği bir yazı kaleme almıştır.

Neden Paris'e saldırdı? Neden çok sayıda insanın canını almayı amaçladı? Cevabım şu: Genel olarak Batı, özel olarak Fransa hedef alınsa bile, IŞİD'in "devlet" olma iddiasını aklınızda tutarsanız, eylemlerin aslında Batı'da yaşayan Müslümanlar düşünülerek planlandığını anlarsınız. IŞİD, bu eylemiyle, kalabalık bir Müslüman nüfusu topraklarında barındıran Fransa'ya "Onları içinde tutmaya devam edersen kendini güvende hissetme" mesajını verirken, bu eylem sonrasında Fransızların güvenini kaybedecek Müslüman nüfusa da "Orada hiç durma, koş, Hilâfet Devleti'ne katıl" dolaylı mesajını iletme çabasında (Kıvanç, 2015, 16 Kasım).

Bir Batı üretimi olan oryantalizm en önemli özelliklerinden biri sayılan iç ahenginin yanı sıra kendisini çevreleyen kültürle güçlü bir birlikteliğe sahiptir. Oryantalizm kendisini yaratan kültürün ihtiyaçlarına uygun bir şekilde hareket etmektedir (Said, 1998, s. 40). Kumar (2004), bu kültürün önemine vurgu yaparak, bir Avrupa kimliği olup olmamasını tartışmalarını bir yana bıraktığı takdirde Avrupa kültürünün varlığı kesin olarak kendini göstermektedir demiştir. Ona göre bu kültürün en önemli ögesi de Avrupalıların dini olan Hıristiyanlıktır (s. 84). Ancak burada kültürün dini de içene alacak şekilde dinden kapsamlı bir kavram olduğu ve Doğu kültürünün İslam'a indirgenemeyeceği gibi Batı kültürünün de Hıristiyanlığa indirgenemeyeceği unutulmamalıdır (Mustafa, 2004, s. 145). Asıl önemli olan bu iki kültürün farklılıklarını sorun etmeden olduğu gibi kabul edebilmektir. Zira herhangi bir kültürün tanınmaması kaçınılmaz olarak sosyal mağduriyetler yaşanmasına sebep olmakta (Habermas, 2010, s. 114) ve yeni sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Kültürel farklılıkların tam olarak kavranamadığı durumlarda kişiler sadece içinde bulunduğu kültürün sembol ve değerlerinden yola çıkarak diğer kültürleri anlamlandırmaya çalışmakta ve hatta yargılamaktadır. Dar görüşlülük olarak tanımlanan bu durum iletişimde sorunlar

yaratarak arzu edilmeyen ilişkilere meydan vermektedir. Günümüzde vuku bulan birçok çatışma ve uyuşmazlığın temelinde bu dar görüşlülük bulunmaktadır (Sargut, 2010, s. 19). Hasanoğlu, bahsedilen bu noktaları dikkate alarak din temelli bir yaklaşımla saldırıya farklı bir açıdan yaklaşmış ve özgürlüklerin hedef alındığını belirttiği ilginç bir yazı kaleme almıştır. Müslümanların ötekine dini inanışlarından nemalanarak büyüyen fikri bir zeminde eylem yaptığını vurgulamak istemiştir. Saldırıyı İslam'ın Hristiyan-Yahudi kültürüne açtığı bir savaş olarak görüp intikam almak amaçlı gerçekleştirildiğini söylemiştir.

Saldırıların gerçekleştiği mekanlara baktığımızda (stadyum, bar, konser salonu), buraların insanın arzu, duygu, düşünce ve gereksinimlerinin herhangi bir baskıya (buna dini baskı da dahil) maruz kalmadan ifade bulabildiği üç ana alan olduğunu görüyoruz; spor yapılan ve izlenen bir stadyum, kadın ve erkeğin alkolün de yardımıyla özgürce ilişkiye girebildiği bir mekan ve insanın duygularının müzik aracılığıyla (daha genel anlamda sanat) özgürce ifade edildiği bir salon. İnsanın kendini bu kadar özgürce ifade etmesi, arzu ve gereksinimlerini doyumak için kendi kararını verebilmesi tehlikelidir. Özgürleşmenin önünü açan alanlardır bunlar çünkü. Buradan yola çıkarak söyleyebiliriz ki, Doğunun Batıya değil, İslam dininin Hristiyan-Yahudi kültürüne açtığı savaştır yaşadığımız. Haçlı Seferleri'nin intikamını almaya soyunmuştur İslam. Sosyolojik ve politik analizlerde bu gerçeklik de göz önünde bulundurulmalıdır (Hasanoğlu, 2015, 16 Kasım).

Avrasya topraklarının bir parçası olan Avrupa'nın nasıl ayrıştığı ve sınırlarının çizildiği düşünüldüğünde İslam dininin Avrupa için ne derece önemli bir faktör olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Zira bugünün Avrupa kıtası, başta İslam olmak üzere diğer dinlerle karşılaşmanın bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa'yı bir araya getiren temel unsur, güneyden Araplar ve Türkler, kuzeyden Moğollar ve Tatarlar tarafından başlatılan tehditler ve Avrupalıların bir bütün olarak harekete geçiren bir unsur olarak Haçlı savaşlarından 17. Yüzyıl sonunda Habsburg imparatorluğunun korunmasına kadar olan süreçte Müslümanlara yönelik ortak eylemlerdir (Kumar, 2004, s. 84). Avrupa medeniyeti ilk olarak Haçlı savaşları ile dünya algısını şekillendirmiştir. Müslümanlara ve Türklere karşı bu kanlı mücadeleler sürecinde Avrupa toplumsal benliğini ve siyasal duruşunu bulmak amacı ile ötekini belirlemeye çalışmıştır. Denilebilir ki, tarihin bu dönemi Avrupa toplumlarının, çocukluk yıllarına tekabül etmektedir (Ataman, 2017, s. 16). Kısacası, din ve özellikle de İslam Avrupa'yı Avrupa yapan şeydir. Politik, iktisadi ve toplumsal farklılıklar Batı kimliğinin oluşumuna gerçek anlamda bir dayanak olmamıştır. Asıl olarak Doğu ve Batı kimlikleri din ögesi üzerinden ayrılmıştır (Yavuz,

2015, s. 260). Ancak hemen belirtmek gerekir ki, günümüzün Doğu-Batı çelişmesini sadece din üzerinden anlamlandırmak yetersiz bir yaklaşım olur. Zira bu süreç geçmişten günümüze birçok yeni boyut kazanmıştır. Örneğin, sömürge dönemleri boyunca Hristiyanlaşan ve Batı dillerini benimseyen Afrikalılar bir Batı kimliğine sahip görülemez (Eğribel, 2015, s. 36). Yazılar genel olarak değerlendirildiğinde bu noktanın dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Yazarlar, alıntılarda görüldüğü gibi emperyalist amaçlar kapsamında saldırıları anlamlandırmışlar ve örgütün ortaya çıkışındaki temel nedenin sosyo-ekonomik koşullar ve paylaşım mücadelesi olduğu kabul etmişlerdir. Özdil bu durumu ironik bir dille anlatarak, “Bu yaşanan hadiselerin etnik kökenle, mezheple filan uzaktan yakından alakası yoktur. 45 milyar varil petrolü ver... Danimarkalılar bile Kürt olur. Arjantinliler bile Sünni olur!” demiştir (Özdil, 2015, 15 Kasım).

Oryantalizm entelektüel sahada başarısız olduğu kadar insani alanda da tam bir başarısızlıktır. Oryantalizmin dünyayı ikiye bölerek diğer yarısını ayrı tutması diğer bir deyişle öteki tarafın insani deneyimlerini tarif edememesi ve yok sayması bu başarısızlığın en önemli sebebidir. Said (1998), artık Oryantalizm neyi temsil ediyorsa etsin onunla ilgili her ne varsa nefretle reddetmek gerektiğini vurgulamıştır. Zira dünyanın geldiği olgunlaşma seviyesi bu davranışı göstermeyi gerektirmektedir. Öyle ki, kendi yazdığı bu alandaki en önemli eserlerden sayılan kitabının bu başkaldırışın “küçük bir hizmetkârı ve ilk uyarıcısı” olacak bir işlev üslenmesini istemiştir (s. 442). Köşe yazıları incelendiğinde susan Doğu’yu ifade ve yargılama süreci haline gelmiş Oryantalizmin tezlerine inat Doğu’nun artık susmaya pek niyetli olmadığı görülmüştür. Nitekim Mercanoğlu, “Şimdi benden Paris'e ağlamamı bekleyenler bilsin ki, orada öldürülen sivil ve masumlar için üzülmeyle beraber, yaşadığım coğrafyayı kan gölüne çevirirken, babasız çocukların hıçkırıklarına “ Fransız” kalan Batı'nın “ Paris dramasına” bir hayli Fransız'ım!.. Evet, ben bugün kendimi “çok Fransız hissediyorum!”... diyerek açıkça düşüncelerini beyan etmiştir (Mercanoğlu, 2015, 17 Kasım). Susmak bir tarafa geldiğimiz noktada Doğu asırlar süren bu suskunluğu telafi edercesine bir Batı rahatsızlığı yüksek sesle dile getirilmektedir ve kendi aklını Batı'dan üstün görme eğilimi kendini hissettirmektedir. Hatta Paris saldırılarına değinilen köşe yazılarında Oryantalizmin hegemonyasından kurtulmak isteyen Doğu'nun özgürleşme hareketi olarak görülebilecek oksidentalizm (Metin, 2013, s. 65) bir tavırla Batı'ya yol gösterme noktasında fikirler beyan edilmektedir. Kelkitlioğlu, bu noktada tavrını açıkça ortaya koyarak, “Artık, yıllardır uluslararası sistemin Türkiye'ye dayatmaya çalıştığı

komplekslerimizden sıyrıлма zamanıdır. Ankara Tren Garı önünde hayatını kaybeden Mehmet de birinci sınıf insandır ve en azından kola takılacak bir siyah bandı hak eder” demiştir (Kelkitlioğlu, 2015, 19 Kasım). Esayan da Batı’nın sömürgeci politikalarının iflas ettiğini ve başarısızlığa mahkûm olduğunu vurgulamıştır.

Keşke olmasaydı, ancak Paris katliamları DEAŞ’in bir kolonyal semptom olarak tüm dünyayı ateşe atan bir tehdit olduğunu daha net biçimde ortaya koydu. Yüzbinlerce mültecinin Avrupa kapılarına dayanmış ve dayanacak olması da Batılı ülkeleri gerçeikle umarız yüzleştirdi. Hava bombardımanlarıyla yasak savmak, tavşana kaç tazıya tut demek, bu yüzyılda artık çalışmayan çok köhne bir kolonyal işğuzarlığın tezahürüydü. Bu ceset makyajla canlanmaz, çürümüş ve fena halde kokmaktadır. Arap baharları bunun bir göstergesiydi (Esayan, 2015, 16 Kasım).

Karen, Batı’nın yaptıklarının artık tahammül sınırlarını aştığını ima ederek yazısında İslam’a ve Müslümanlara karşı yürütölen politikalardan yakınmıştır.

Batı, Ortadoğu’da Müslüman ölkelerin birbiriyle savaşını tahrik ediyor, el altından destekliyor. Batı, İslamofobiayı köröklüyor, insanların Müslüman düşmanı olmasına neden oluyor. İslam dünyası çok büyük acılar çekiyor, çok can kaybediyor ve buna sebep haçlı Siyonist ortaklığı. Batı karşısında isyan edecek, öfkelenecek kızacak ve mücadele edecek pek çok nedenimiz var (Karen, 2015, 21 Kasım).

Pazarcı da Batı’yı eleştirerek onlara yol gösteren bir anlayışla doğruların görmezden geldiğini söylemiştir.

Bütün bunlara rağmen, yıllarca Batı’nın yaptığı gibi “Gördünüz mü, oh iyi oldu” demeyeceğim elbette. Ama birkaç noktanın altını çizmeden de edemeyeceğim: Yaşanan bütün terör olaylarında Batı’nın büyük sorumluluğu var. 1980’li yıllarda Afganistan üzerinden ABD ile Rusya birbirine meydan okumasaydı, ne Taliban ne de El Kaide olacaktı. Batı, bizi dinleyip Irak’ta Maliki’yi frenleseydi, DEAŞ diye bir terör örgütü de ortaya çıkmayacaktı. Onlar olmasaydı, PKK Türkiye’de bu kadar kan dökemeyecekti. (Pazarcı, 2015, 15 Kasım).

Karataş da çözüm konusunda Batı’ya telkinde bulunarak bir “yapılacaklar listesi” oluşturmuştur. Doğu artık Batı’ya yol gösterecek özgüveni kendinde bulmaktadır.

Terörün dini de milleti de yoktur. Yanlış ve ikiyüzlü politikalar devam ettikçe terörist de saldırmaya devam edecektir. Devletler, öldürölen sivil Fransızlar ve Ruslar kadar 4 yıldır katledölen 300 bin Suriyeliye de üzölmeli (İlginçtir, Batı ölkeleri düşürölen Rus uçağına bile cılız tepki göstermişti). Terör örgütleri arasında kendine yakın ve düşman diye ayırım yapılmamalı. Sadece kendi canını acıtan değil, başkalarının canlarını yakan terör örgütlerine de tavrı koyulmalı. Birisi havadan bombalanırken

diğerine havadan silah yardımı yapılmamalı ve proxy (vekâlet) savaşlarında kullanılmamalıdır (Karataş, 2015, 15 Kasım).

Batı biliminin en çok önem atfettiği iki şey tarafsızlık ve nesnelliktir. Buna rağmen oryantalist çalışmalar incelendiğinde tarafsızlık ve nesnellik ilkelerinin kuvvetli bir şekilde ihlâl edildiği hemen göze çarpmaktadır. Nitekim temel motivasyonu Avrupalılık bilinci olan Oryantalizm, başkaca ilkeleri çok hesaba katmadan belirli hedeflere kitlenmiş bir disiplindir (Hanefi, 2007, s. 82). Gelişmişlik ve insan hakları gibi kavramlar Batı tarafından dejenere edilmektedir ve bu kavramların yegâne temsilcisi de Batı değildir. Batı barış, adalet, düzen gibi olguları temsil eder ama bu değerler kendileri dışındakilere çok görülür. Yukarıdaki paragraflarda da sıkça bahsedildiği gibi Batı'nın öz eleştiri yapmasının vakti gelmiştir. Oryantalizmin varsaydığı gibi Batı, Doğu'yu kurtaran bir kahramanda değildir. Nitekim Kipling'in beyaz adamları "Bir ülkeyi pisliklerden temizlemek" için her zaman savaşmaya hazır şerefli insanlardır değildirler. Bilakis kendi çıkarları için yapmayacakları alçaklık yoktur. Aslında Doğu'nun karşısında var olan "kötü adam" ve "öteki" Batı'dır ve mücadele edilmesi gerekmektedir. Tekin, yazısında bu noktayı Batı zihniyeti bağlamında dile getirerek bu durumu anlatmıştır.

Önceki akşam Paris kana bulandı. Dünya karıştı. Niye bu kin? Batı zihniyeti durup düşünmelidir! Neden "Müslüman" kimliği taşıyan bu insanlar Kur'an'ı hiç akla gelmeyecek şekilde yorumluyorlar ve neden düşmanlıkta bu derece aşırıya gidiyorlar? Elbette böyle bir Müslümanlık yok. Batı zihniyeti, öncelikle "Nerede hata yaptık?" diye kafa yormalıdır (Tekin, 2015, 15 Kasım).

Şanlıdağ'da tam bir oksidentalit eğilimle Batı'yı ve yaptıklarını komplekse kapılmadan tenkit etmiştir. "Dünyanın efendileri" ibaresinin yanında ayrıca içinde ünlem kullanarak kinaye yapmıştır.

Şimdi herkes, bildik ifadelerle; terörle mücadelede Fransa'nın yanında olduklarını söyleyecek ve baş sağlığı dileycekler. İyi de terörü besleyen, silah satan ülkeler kim acaba? Dünyanın efendileri (!) olarak lanse edilen bu mahlûklar o kadar çok katliamdan sorumludurlar ki, suç çeteleleri o denli kabarıktır ki, yaptıklarına ikiyüzlülük demek, döktükleri timsahın gözyaşlarıdır diyebilmek doğru değil. Zira hepsi de yüzsüzdür. Şimdi kim, kimi kime şikayet ediyor? Dünya, büyük bir emperyalist savaşa gebe. Fransa ve Paris Charlie Hebdo katliamının ardından bu kez de yine dehşet kelimesinin dahi karşılamakta çok yetersiz kaldığı bir başka katliamla sarsıldı (Şanlıdağ, 2015, 16 Kasım).

Bengisu da yanlış politikaların sonuçlarının her kesim tarafından ödeneceğinin söylediği yazısında “Bush’un Irak’ı işgal ederek açıkça “başlattığı”, Obama’nın ise “hiçbir şey yapmayarak” üstü kapalı sürdürdüğü doktrin değişmedikçe her şey daha da kötüye gidecek ve bedelini Doğulu ya da Batılı, masum insanlar ödeyecek.” demiştir (Bengisu, 2015, 21 Kasım).

Farklı ideolojik kitlelere seslenen gazeteler, köşe yazılarında Paris saldırılarının nedenlerine ve sorumlularına değinirken Avrupa-merkezci ve oryantalist anlayışa zıt bir şekilde Batı karşıtlığı içinde değerlendirme yapmışlardır. Türk gazeteleri tarafından oluşturulan Batılı imajının oldukça olumsuz bir tablo içinde resmedildiği izlenmiştir. Öncelikle Batı kendi çıkarları için Doğu coğrafyasını terörize etmektedir. Batı nerdeyse bütün Dünya’da terörün hamisidir ve emperyalist amaçları için terör oluşumlarını desteklemektedir. Öz (Cumhuriyet), Kekeç (Star), Yeniçeri (Yeniçağ), Barlas (Sabah), Selvi (Yeni Şafak), Tenekeci (Yeni Şafak), Karataş (Yeni Akit), Emre (Yeni Şafak), Taştekin (Radikal), Manisalı (Cumhuriyet), Kongar (Cumhuriyet), Köksal (Türkiye), Şanlıdağ (Yeni Akit), Mercanoğlu (Milat), Soysal (Vatan), Çalışlar (Hürriyet), Keyman (Radikal), Yalçın (Sözcü), Karan (Cumhuriyet), Bulut (Yeniçağ), Türker (Sözcü) çok benzer ibarelerle bu noktaya vurgu yapmışlardır. 12 farklı gazeteden 24 farklı köşe yazarı tarafından bu husus dile getirilmiş ve bir serzenişte bulunulmuştur.

Başka bir oryantalist dogma olarak görülebilecek bir konu olan Doğuluyu insan saymama eğilimine Mert (Cumhuriyet), Özkan (Star), Ulutaş (Akşam), Akgün (Star), Çakırgil (Star), Bardakçı (Habertürk) ve Kökçe (Star) tarafından kaleme alınan 7 köşe yazısında değinilmiştir. Bu yazıların tamamında Batı’nın bu anlayışına güçlü bir tepki mevcuttur. Diğer taraftan Batı’nın ikiyüzlülüğünden ve bilhassa Türklere karşı zaman içinde gelişen önyargılarından büyük bir rahatsızlık duyulmaktadır. Esayan (Yeni Şafak), Manisalı (Cumhuriyet), Anapalı (Yeni Akit), Kelkitlioğlu (Akşam), Mengi (Vatan), Öztürk (Yeni Şafak), Lekesiz (Yeni Şafak), Pazarcı (Akşam) ve Karen (Yeni Akit) bu hususa yazılarında yer vermişlerdir.

Yazarların vurguladıkları başka bir oryantalist varsayımda Doğu’nun yönetilmesi gereken bir varlık olarak kabul edilmesidir. Doğulu asla tembel, acımasız, akılsız insanlardan oluşmamaktadır. Bu durumu Batı isteyerek veya istemeyerek kabul etmek zorundadır. Doğu’nun, Batı karşısında bir realite olarak durduğu gerçeğinin yaygın bir biçimde benimsendiği anlaşılmıştır. Kendisini Doğunun efendisi mesabesinde gören Batı’nın durumun böyle olmadığını farkına varması gerektiği mesajı verilmiştir. Zira

artık karşısında kendisine itaat için bekleyen sapkın, gelişmemiş ve değersiz Doğulu olmadığının ısrarla vurgulandığına şahitlik edilmiştir. Dündar (Cumhuriyet), Muradoğlu (Yeni Şafak), Kaplan, Y. (Yeni Şafak) Miroğlu (Star), Gürdoğan (Yeni Şafak), Yıldırım (Akşam), Cerrahoğlu (Cumhuriyet), Selvi (Yeni Şafak), Tikrit (Habertürk), Sambur (Milat), Bahdıroğlu (Yeni Akit), Sirmen (Cumhuriyet), Albayrak (Yeni Şafak), Taşgetiren (Star), Çakırgil (Star), Öztürk, K. (Yeni Şafak) ve Emre (Yeni Şafak) oluşan 7 farklı gazeteden 19 yazar bu minvalde yazılar yazmışlardır.

Terörle İslam'ın yan yana getirilmesinden de rahatsızlık duyan yazarlar vardır. Alçı, Hakan, Kaplan, Y., ve Er tarafından yazılan köşe yazıları bu konuda okurlarına mesaj iletmektedir. Yine az da olsa Paris saldırılarının nedenini Batı medeniyetine olan düşmanlıkta arayan yazarlar bulunmaktadır. Sayar, Turgut ve Yeniçeri'nin yazılarında bu bakışın izleri mevcuttur. Son olarak belirtilmelidir ki, yazarlarda Oryantalist hegemonyadan sıyrılarak özgüvenli bir üslupla Batı yön verme eğilimi de görülmüştür. Kelkitlioğlu ve Esayan'ın yazılarında bu nokta açıkça görülmektedir.

2.3.4. Köşe Yazarlarının Fikirlerini Genel Bir Batı Karşıtlığı İçinde Oksidental Bir Söylemle İfade Etmeleri

Günümüzde Doğu'nun azda olsa belli bir olgunluk seviyesine ulaştığı söylenebilir. Artık Batı'ya Batı'nın dayattığı bir perspektiften bakmama yaygın bir şekilde kendini hissettirmektedir. Nitekim Oksidentalizm bir söylem olarak ortaya çıkması bile güç dengesinde ki bir oynamaya işaret etmektedir (Metin, 2013, s. 142). İncelenen köşe yazılarda Oryantalizm temsil ettiği her şeye karşı bir başkaldırı olduğu görülmektedir. Oksidentalizm iddia ettiği gibi “Batı tasavvuruna ve tahayyülatına” (Metin, 2013, s. 66) sahip olan köşe yazarları, Batı'yı bir bütün olarak her fırsatta eleştirilmekte ve ikiyüzlülüğüne sıkça vurgu yapılmaktadır. Bu hususun layıkıyla anlaşılması için yazılardan birkaç örnek vermek gerekirse; Akgün, özellikle tehdidin Batı'dan geldiği vurgusuyla aşağıdaki yazıyı kaleme almıştır.

Ama bunların hiçbiri olmasa bile bizim yine de Batı'ya bakmamız, orada olanları iyi takip etmemiz gerekiyor. Çünkü Batı için de, bizim için de, başkaları için de tehdit Batı'dan geliyor. El Kaide, İŞİD ya da adna ne dersiniz deyin dini referans alan terör örgütlerinin bugünkü dünya düzenine verebilecekleri zarar kısıtlı. Terör eylemi gerçekleştirebilirler ama Fransa'yı işgal edemezler. Fransa'nın kurucu değerlerini ortadan kaldıramazlar. O değerleri sadece ve sadece Fransızlar ortadan kaldırabilir, sadece ve sadece Fransızlar şiddeti önlemek adına ülkelerinde yaşayan, çoğu vatandaşı olmuş milyonlarca Müslümanı tam da İŞİD'in (ya da DEAŞ'in) istediği

gibi ötekileştirebilir, yabancılaştırıp düşmanlaştırabilir. Suriye savaşının yarattığı siyasi vakum bir kaç bin Avrupalı Müslüman genci içine çekerken, Fransa'nın, Belçika'nın ya da bir başka "Batılı" devletin atacağı yanlış siyasi adımlar bütün dünyayı din ekseninde bölünmeye, dünya düzeninin çivisinin çıkmasına yol açabilir. Bugün yaşadığımız şiddetin sorumlusunun onlar olmasının da üretilen çözümler açısından faydası yoktur. Sömürgeci geçmişleri, emperyalist yayılmaları, işgal ettikleri yerlerdeki siyasi sınırları bıçakla keser gibi çizmeleri, Filistin sorununu bir türlü çözememeleri, Libya'ya ve Irak'a müdahale ederken sonunu düşünmemiş olmaları akademik olarak bakıldığında doğru tespitler olabilir (Akgün, 2015, 25 Kasım).

Tan da yazısında saldırıların gerçekleştiği yerle giyotinle idamların gerçekleştiği yer arasında bir bağ kurarak okurlarının zihninde bir Batı fotoğrafı oluşmasını istemiştir.

Acaba tarihin en kanlı aleti "*kelle kesme cihazı*" icat eden bu ülkeye saldırı ile IŞİD'in asıl vahşi şöhretini "*kelle keserek*" yapması arasında bir bağ olabilir mi? Giyotini icat eden Joseph Guillotin adlı Fransız bir cerrah. Bu yüzden ileri yaşında bundan utanıp soyadını değiştirmiş birisi. Aletin ilk uygulandığı yer ise, IŞİD'li intihar bombacılarının kendilerini havaya uçurduğu yere çok yakın olan Concorde Meydanı... (Tan, 2015, 17 Kasım).

Anapalı, oksidental bir pencereden vahşi, kan emici Avrupa nitelendirmesi ile eleştiri de bulunmuştur.

Geçen hafta Paris'te meydana gelen ve yüz küsur kişinin ölümüne sebebiyet veren terör hadisesi, Avrupa'nın kendinden başka kimseyi insan yerine koymayan kara ve sabıkalı vicdanında derin bir tramvaya sebebiyet verdi. Madem ki bütün dünya bu terör belasından bu kadar muzdarip o halde kim azdırıyor verdiği silahlarla bu kadar semizlendiriyor bu terör belasını? Cevabı oldukça basit; vahşi ve kan emici Avrupa'nın bîzatihi kendisi... Öldürmek, maddeci Batı'nın alın yazısı. Ama sürekli başkalarını öldürmek. Amerika'nın Irak'ı özgürleştirirken (!) bu duruma karşı gelen Iraklıları "Hainler" diyerek öldürmesi gibi (Anapalı, 2015, 23 Kasım).

Bahadıroğlu'da Batı'nın kötülüklerin kaynağı olduğunu vurgulayarak, "Yapamaz! Zira terör Batı'nın silâhıdır. Batı dünyasında doğdu ve tüm dünyaya Batı'dan yayıldı. Bazı Müslümanların terörize olmasında en önemli etken de yine Batı'dır" demiştir (Bahadıroğlu, 2015, 20 Kasım). Tatlı ise yazısında Avrupa'nın ırkçı olduğu ve bu durumun patolojik seviyelerde kendini her zaman hissettirdiğini anlatmıştır.

Mevcut Batı politikasının sonucu olarak mülteci krizi meydana geldi. İnsanlar canlarını kurtarmak için yollara denizlerin dalgalarına bıraktılar kendilerini. Yaşamak çocuklarına hayat sunmak için. Birçoğu yollarda öldü. Yaşamak için giden insanları potansiyel suçlu görme hastalığı tipik Avrupa ırkçılığının tezahürü. Yaşamak için yurdunu terk edip size sığınan insan neden sizi öldürsün ki? Olayın

olduğu gece yakılan mülteci kampında ölen varsa (açıklanmadı) onların katilleri terörist olmuyor mu? Ya da insanlığa karşı bir suç olan ırkçılık suçunu işlemiş olmuyorlar mı? (Tatlı, 2015, 19 Kasım).

Öztürk de bu bağlamda ayrıntılı bir Doğu-Batı mukayesesi yaparak okurlarına mesaj vermek istemiştir. Yazının içeriğinde öz eleştiri sayılabilecek cümlelere de rastlamak mümkündür. Yazar istenilen ve olması gereken durumla var olan durum arasındaki farkı ve çelişkiyi gözler önüne sermiştir.

Doğu'da terör olayları normaldir. Hayatın parçasıdır. Sıradan, alışılmış ve her gün rastlanır, bir ölme ve öldürme eylemidir. Batı'da terör olayları anormaldir. Hayatın akışında aykırıdır. Her zaman rastlanır bir şey değildir. Doğu'da, terör eylemlerinde ölen insanlar, bir istatistikte kullanılan rakamdan ibarettir. Batı'da terör eylemlerinde ölenlerin bir fotoğrafı, dramı ve hikayesi vardır. Doğu'da, terör eyleminin olduğu yeri ziyaret eden ülkenin başbakanı, cumhurbaşkanı yuhalanır, küfür edilir, suçlu ilan edilir. Batı'da terör eylemi olduğunda herkes liderine, cumhurbaşkanına, başbakanına sahip çıkar, alkışlar, destek olur ve onun etrafında kenetlenir. Doğu'da terör eylemleri, o ülkenin, o ülke halkının hak ettiği, layık olduğu bir bela olarak düşünülür. Batı'da terör eylemleri, o yüksek medeniyetin insanların asla hak etmedikleri, layık olmadıkları bir saldırı olarak görülür. Batı'da bir terör eylemi olduğunda, ABD Başkanı, herkesten önce basın toplantısı yapar, “bu saldırı, bize yapılmış bir saldırıdır” der. Doğu'da bir saldırı olduğunda, bir bilgi olarak bile Başkan'a iletmeye gerek duyulmaz. Türkiye, gibi bir ülkeyse ve yüzden fazla ölüm varsa, sözcünün bir kaç cümle başsağlığı ile geçiştirilir. Batı'da yapılan bir terör eylemi, 'Batılı yaşam tarzına, medeniyetin kendisine, yüksek insani değerlere yapılmıştır' diye açıklanır. Doğu'da bir terör eylemi olduğunda, bu, 'bir tren garına, bir camiye, bir alışveriş merkezine yapılmış' diye verilir. Batı'da gerçekleşen büyük bir terör eylemi, bir milat başlatır, büyük bir dönüm noktası olur, 'artık hiç bir şey eskisi gibi olmayacak' denir. Doğu'da büyük bir eylem olduğunda, sadece bir önceki büyük eylemle kıyaslanmaya yarar. Batı'da, bir terör eylemi olduğunda ve bunu, “tekbir getiren, sakallı insanlar” yapmışsa, faturayı, o örgütü destekleyen ya da desteklemeyen tüm İslam ülkeleri öder (Öztürk, K., 2015, 17 Kasım).

Kekeç, Hıristiyan kesimde meydana gelen savaflara atıfta bulunarak İslam dünyasında vuku bulan hadiselerin yanlış bir algı oluşturularak kabul ettirilmeye çalışıldığını yazmıştır.

Terörün dini, ırkı, mezhebi olmaz... “İki kere iki dört eder” basitliğindeki bir gerçektir bu. Nasıl ki “Hıristiyan terörü”, “Yahudi terörü”, “Mecusi terörü”, “Şaman terörü” demiyorsak, “İslam terörü” de dememeliyiz... Bühtandır! Efendim, İslam'ın bir yorumu... Bırak İslam'ın bir yorumunu... Milyonlarca insanın ölümüne yol açan iki büyük “cihan savaşı”nı Hıristiyanlar çıkardı, “Hıristiyanlığın bir yorumu” diye kafa ütülemediniz. Her şey bir “yorum”un sonucudur zaten. Sert Selefi tavır da bir yorumdur ama bunun kabahatlisi İslam değil, onu o şekilde yorumlayanlardır (Kekeç, 2015, 16 Kasım).

Taşgetiren, Paris'te ilan edilen olağanüstü hale değinerek,

Siz şu anda Hollande'a; Paris'te, bu çağda, olağanüstü hal ilan ediyorsun, bu, AB kriterlerine sığar mı diye sorabilir misiniz? Soramazsınız. Herkes seferber olur Hollande'ın acısını paylaşmaya ki haklıdır. İşte orada Türkiye'nin Senin teröristin-Benim teröristim ayrımı yapılmamalı yaklaşımı da haklıdır, demiştir (Taşgetiren, 2015, 15 Kasım).

Özhan, yazısında Batı'nın kanlı geçmişini mevzu bahis ederek sorunları görmezlikten gelen yaklaşımını anlatmıştır.

20. yüzyılda zirveye çıkan kanlı dönemlerin hafızasını sıfırlaması imkânsız olan Batı'nın, post-modern dönemde icat ettiği 'liberal-steril dünyanın' terörizm karşısında verdiği tepkiler hayret vericidir. Zira ne sebep-sonuç içerisinde meseleyi ele almaya yanaşırlar ne sorunun kökenlerine dair ciddi ve adilane bir tavır geliştirmeye ne de meselenin çözümü için şümulü bir yaklaşım sergilemeye (Özhan, 2015, 19 Kasım).

Kaplan'ında aynı anlayışla kaleme aldığı yazıdan yapılan alıntı aşağıdadır. Özellikle İslamofobinin Batı icadı yani üretilmiş bir davranış olduğunu söylemesi konumuz açısından önem arz etmektedir.

Fransa Cumhurbaşkanı, “masum Fransız halkı terörize ediliyor!” demiş. Fransız Cumhurbaşkanı Hollande'a sormanın tam sırası: Siz, Batılılar, niçin 30 yıldır masum Müslümanları terörize ediyorsunuz! Niçin terör örgütlerini silahlandırıyor ve İslâm dünyasını kan gölüne çevirmekten çekinmiyorsunuz? Ve sonra da niçin İslâm fobisi diye bir hayalet icat ediyorsunuz? (Kaplan, Y., 2015, 15 Kasım).

Başka bir açıdan bakıldığında ise, sürekli dile getirilenin aksine Batı uygarlığının egemen olması ile birlikte bilim ve teknoloji güçlü olanın amacına hizmet için yürütülen faaliyetler halini almıştır. Batı'nın egemen olduğu nizamda hümanizm, insan hakları, demokrasi gibi kavramlar ise sınırlı coğrafyalarda etkisini göstermiş ve dünya ölçeğinde fakirlik, eşitsizlik ve çatışma artmıştır. Başka bir deyişle Batı medeniyeti özellikle de teröre verdiği destek sebebi ile insanlık için yıkıcı olmuş ve büyük sıkıntılar yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Özfatura, ardı ardına sıralayacağımız iki yazısının ilgili bölümlerinde Batı'nın teröre verdiği destekten söz ederek, “Suruç, Ankara ve Paris katliamlarını yapan DEAŞ'tir. Bu örgütün arkasında emperyalist güçler ve onların arkasında da Yahudi ağırlıklı küresel sermaye vardır. DEAŞ, PKK ve diğerleri sadece taşerondur” (Özfatura, 2015, 19 Kasım) ve “Paris katliamı organize bir terördür. Bunu DEAŞ'in organize etmesi imkânsızdır. Yapsa yapsa dünyanın sayılı istihbarat teşkilatları CIA ve MOSSAD yapmıştır. Gerek terör gerekse siyasi hadiseler çok yönden tahlil edilmelidir. 7 milyar

insan, küçük bir azınlık ve çoğu Yahudi şirketler vasıtası ile sömürülüyor” demiştir (Özfatura, 2015, 20 Kasım). Çelik de Türkiye’nin maruz kaldığı durum üzerinden Batı’nın kulaklarını tıkamasını eleştirmiş ve Türkiye’nin yalnızlığına vurgu yapmıştır.

Ve Türkiye... 30 yıldır PKK terörüyle yaşayan... Vakti zamanında El - Kaide bombalarına hedef olan... DHKP-C intihar eylemcilerinin can aldığı... Son dönemde Diyarbakır’da, Suruç’ta, Ankara’da IŞİD vahşeti ile irkilen... Ve bütün bu acıları yaşarken dış dünyaya “Teröre destek vermeyin, terörle mücadeleimizde bize destek olun” demekten adeta dilinde tüy biten... Bu çağrılarına, özellikle de Batı Avrupa ülkelerinden, hiç bir dönem beklediği boyutta olumlu cevap alamayan Türkiye (Çelik, 2015, 17 Kasım).

Demirel, tam bir oksidentalist tavırla Oryantalizm eleştirisi yaparak konuyu yazısında işlemiştir. Özellikle saldırılar yorumlanırken oryantalist körlükten uzak durulması gerektiği üzerinde durmuştur.

DAEŞ’e karşı olmak, kullandığı yöntemlerden beri olmak, lanetlemek meseleyi objektif olarak anlama çabamıza engel olmamalı. Batı’da yazılanlarla bizde yazılanlar arasında da pek fark yok. Oysa oryantalist okumalara teslim olmamız, daha derûnî ve daha içeriden okumalar yapmamız gerekir. Oryantalizm yanlı da olsa meselenin kimi siyasi, ictimai ve psikolojik boyutlarını okuyabilir. Ama İslâm’ı kendisine referans alan bir yapının argümanlarını, paradigma içi tutarlılığını, tarih tecrübesi içindeki yerini bizim kadar anlayamaz (Demirel, 2015, 19 Kasım).

Atalay, Batı’nın eli kanlı tarihine atıfta bulunarak “100 yıldır Ortadoğu’nun ve Afrika’nın, siyasi ve ekonomik kaderi üzerinde eli kanlı bir tarihi olan Fransa’nın; Suriye’de yaşanan savaşın seyrinde etkin bir pozisyonun tarafı olduğunu unutmamak lazım” demiştir (Atalay, 2015, 17 Kasım). Erdoğan da bir Arap atasözü ile bitirdiği yazısında Batı’nın caniliklerine, hunharlıklarına ve zalimliklerine değinmiştir.

Fransa’da yaşananlar, elbette terör odaklı olaylar zinciri olması bakımından her türlü telini hak ediyor. Masum insanların yaralanmış ve öldürülmüş bulunmasını, hangi gerekçeyle olursa olsun hiçbir vicdanın tasvip etmesi düşünülemez. Bu durum kendi tarihleri içinde Fransızların, masum insanlara reva gördükleri her türlü canilik, hunharlık, zalimlik için de aynen geçerlidir. Ayrıca, bizde yaşanan terör olaylarına karşı samit bir infialle gösterdikleri suskunluk, şimdi de bize, onlardan pek çok defa görerek aşınası bulunduğumuz suskunluk hakkını kullanmamız yönünde bir fikir de veriyor. Fakat, biz sadece “men dakika dukka” deyip geçiyoruz (Erdoğan, 2015, 21 Kasım).

Alpay, Batı'nın yaptığı haksızlıklara vurgu yaparak Batı ülkelerinde yaşayan Müslümanların maruz kaldıkları zor durumları anlatmıştır. Yazısında Batı'nın değerleri adına yapılan hor görme ve dayatmalara odaklanmıştır.

Paris'teki katliamların muhakkak ki stratejik hesaplaşmalardan başka boyutları da var ama bunları tartışmaya girişmek hiç hoş karşılanmıyor. Paris'te, Londra'da, New York'ta veya herhangi bir Batı şehrinde insanların öldürülmesi, kan dökülmesi, silahlı baskına veya rehin alınmaya maruz kalması terör, vahşet, barbarlık veya radikal dincilerin kan dökücülüğü olarak gündem oluyor, lanetleniyor. Bu duygu, düşünce, söylem ve eylem hattında yer tutmak kolay ve yaygın tutum olmayı aşan mecburi istikamettir. Aksi pozisyonun hatta umursamaz tavrın hiçbir şansı yok. Peki, Fransa'nın uzun yıllar Suriye ve Lübnan'da sömürgeci güç olarak kalmış olmasını, Baas rejimine ebelik edip Nusayri cuntasını bütün bir ülkenin başına bela etmesini geçelim. Afrika ülkelerinde sürdürdüğü sömürgecilik faaliyetlerini de atlayalım. Kuzey Afrika'dan ve diğer İslam beldelerinden Fransa'ya göç etmeye mecbur kalmış Müslüman topluma laiklik ve Fransız ulus kimliği adına sergilediği dışlayıcı, gettolarda mahrumiyete mahkûm ettiği, laiklik adı altında İslami kimliklerini ezdiği, mizah adı altında her türlü aşağılama ve nefret suçunu işlediğini de şimdilik görmezden gelelim (Alpay, 2015, 16 Kasım).

“Yüzsüzlükte, şerefsizlikte, canilikte sınır tanımayan emperyalistler” (Şanlıdağ, 2015, 16 Kasım) olarak Şanlıdağ tarafından tanımlanan Batı'nın, Uzunkök tarafından geçmişte sebep olduğu katliamlara vurgu yapılarak, adaletsizliğine dolaylı olarak gönderme yapmıştır.

Katliamı kınıyorum... İçten, yürekten... En ufak bir rol kıvamına girmeden... Geçmişe takılmadan: 1945 yılında Setif ve Guelma'da 45 bin sivil katledildiği halde, kınıyorum... Yakın tarihe de takılmadan: 1994 yılında Ruanda'da öldürülen, 800 bin kişiye rağmen, kınıyorum... Danielle Mitterand'ın “ben sırtımı PKK'ya dayadım” meali sözlerine... Ve... PKK'ya silah temin etmesine rağmen, kınıyorum... Mısır'da, Cezayir'de, Libya'da... Ve Irak'ta... Ve Suriye'de... Ve Filistin'de oluk oluk kan dökülürken... Bu vahşeti izleyip; mastürbasyon yapan Fransızlara rağmen, yine de kınıyorum... Dolayısıyla: Dalalet içerisindekilere karşı; delaletimizi rehber edinerek, Paris katliamını kınıyorum... Adil kalın... (Uzunkök, 2015, 16 Kasım).

Kaplan da Fransa'nın Afrika'daki sömürgeci geçmişine temas ederek özellikle Ruanda ve Brundi'de gerçekleşen katliamlar üzerinden Batı eleştirisi yapmıştır.

Toplam 54 devlete sahip Afrika'nın 23 ülkesinde, Fransızca konuşulur. Birçoğunda, Fransızca aynı zamanda resmî dildir. Fransa'nın bütün bu ülkelerde, Lejyoner denilen askerleri vardır. Afrika ülkelerinde, genellikle iç karışıklık ve isyanlar, kabile kavgaları veya etnik savaşlar, askerî darbeler vs. eksik olmaz ne yazık ki. Dolayısıyla herhangi bir dâhili kaynaşma baş gösterdiğinde, Fransa'nın o ülkedeki askerî birlikleri de hareketlenir! Bazen bu iç karışıklıkları, bizzat Fransa'nın organize ettiği de bir vakiadır... Müdahaleye zemin oluşturmak için tabii! Mesela

bundan tam 21 yıl önce, Ruanda ve Burundi’de üç ay içinde; bir milyona yakın insanın katledilmesinde, net biçimde Fransa’nın parmak izlerine rastlandı. Ancak kim hesap soracaktı? (Kaplan, İ., 2015, 21 Kasım).

Ancak ne ilginçtir ki, topyekûn bir sömürgecilik mücadelesine giren “Beyaz Adamlar”, sömürgelerin paylaşımı konusunda kendi aralarında oluşan bir rekabete de mani olamamışlardır. Zira her biri farklı siyasi görüşlere ve çıkarlara sahip ülkelerin aralarında çatışma çıkması kaçınılmazdır (Said,1998, s. 307-309). Özfatura bu minvalde Batı’nın ayrı ayrı ama bir bütün olarak terör örgütlerini desteklediğini kendi içlerinde bile çıkar hesapları için terörü kullandıklarını yazısında işaret etmiştir.

DAEŞ'e gelince o da çok sayıda ülkenin koalisyonudur. Başta İngiltere olmak üzere, ABD, Almanya, İsrail, Fransa ve diğer ülkelerin bir terör koludur. İngiltere'nin DAEŞ'i ile ABD ve Almanya'nın DAEŞ'i ayrıdır. Acaba Paris'teki katliamı hangi ülkenin DAEŞ'i yapmıştır? Fransa istihbaratı biliyor ama Yahudi ağırlıklı küresel sermayeden çekindiği için açıklayamıyor. Tahminime göre bu katliamı yapan DAEŞ'in arkasında İsrail ve ABD vardır. Yahudi kindar ve intikamcıdır. Fransa senatosu Filistin Devletini resmen tanımıştır. Bu saldırıda 129 ölü ve 99'u ağır olmak üzere 352 yaralı Fransa'ya şok tesiri yapmıştır (Özfatura, 2015, 16 Kasım).

Karagül de aynı noktadan konuya yaklaşmış ve “Avrupa ülkeleri, Suriye konusunda aynı pozisyonda değildir. Aslında bu ülkeler, Avrupa kıtası dışında birbirleriyle çatışmaktadır. Bu çatışmanın ne zaman ayyuka çıkacağı, umulmadık ölçüde yakın bir gelecekte ortaya çıkabilir. Bu stres birikimi bir yerde patlayabilir.” demiştir (Karagül, 2015, 15 Kasım).

Köşe yazıları incelendiğinde, Fransız yazar Victor Hugo’nun Batı’nın Doğu’ya bakışı özetleyen “Paris'te bir adam öldürülürse, bu bir cinayettir; Doğu’da elli bin insan boğazlanırsa, bu sadece bir meseledir” sözünün ilginç bir şekilde birkaç yazıda kendine yer bulduğu görülmüştür. Köşe yazarları bu sözden hareketle Batı’nın bakışını eleştirmişlerdir. Victor Hugo’nun ünlü sözüne maruz kalmış Doğu, bu oryantalist bakışı lanetlemektedir. Köşe yazılarında bu söze birkaç kez atıf yapıldığının ortaya çıkması Doğu’da oluşan bir Oryantalizm bıkkınlığını da kendiliğinden ortaya koymaktadır. Pazarıcı yazısında Fransa’nın geçmişten bugüne ortaya koyduğu tavrın bu sözle uyumlu olduğunu belirtmiştir.

Fransız düşünür, yazar ve şair Victor Hugo, yaklaşık 150 yıl önce teşhisi koyup o ünlü sözleri söylemişti: “Paris'te bir adam öldürülürse, bu bir cinayettir. Doğu’da elli bin insan boğazlanırsa, bu sadece bir meseledir!” O günden bu yana farklı bir

tavır sergilemedi Fransa. Victor Hugo ne dediyse öyle davrandı. Doğu'da insanların boğazlanmasına seyirci kaldığı gibi, çoğu zaman da destekledi (Pazarcı, 2015, 15 Kasım).

Aynı pencereden bakan Acar da “Victor Hugo'nun dediği gibi Doğuda insanlık ölür, bu bir meseledir. Paris'te bir kişi ölürse bu bir cinayettir” diyerek Hugo'nun sözünü yazı içeriğinde geçirmiştir (Acar, 2015, 17 Kasım). Atalay ise “Ah Paris ben Halep'te her gün ölüyorum Ô Paris! Moi je meurs tous les jours à Alep Victor Hugo, “Paris'te bir adam öldürülürse bu bir cinayettir. Doğu'da 50 bin insan boğazlanırsa bu sadece bir meseledir” demiştir (Atalay, 2015, 17 Kasım). Sambur'da tıpkı önceki köşe yazarları gibi Victor Hugo'nun sözünü Batı'nın terörü desteklemesi ve ikiyüzlülüğü ile ilişkilendirerek yazısında bahsetmiştir. Sambur, “Victor Hugo, Paris'te bir kişi öldürüldüğünde bunun cinayet, doğuda elli bin öldürüldüğünde ise bunun sorun olarak algılandığına dair ikiyüzlü tavrı çok önceden net bir şekilde ifade etmişti” demiştir (Sambur, 2015, 16 Kasım).

Yazılarda atıfta bulunulan Victor Hugo'dan sonra yine bazı köşe yazarlarınca görüşlerine yer verilen Doğulu münevverlere değinmek faydalı olacaktır. Çetinkaya (2009), Doğulu aydınları iki guruba ayırır. Birinci grup, İsmail Râci Farukî, Aliya İzzet Begoviç, Halil İnalçık gibi kendi çıkarlarını düşünmeden tam bir özgüvenle görüşlerini açıklayan kişilerden oluşur. İkinci grup ise, Fazlurrahman, Muhammed Arkoun gibi kompleks içinde hareket ederek, savunmacı bir anlayışla alacağı tepkileri hesap ederek düşüncelerini açıklayan entelektüellerden oluşur. Batı ruhunu ve karanlık mahrem alanlarını ifşa eden eylemci bir bilge olarak Edward Said'i birinci grupta değerlendirir. Oryantalist çalışmalar açısından oryantalizmi ve oryantalistleri tüm yönleri ile incelemiş, onların niyet, amaç, hedef ve yaptıklarının geri planlarını gün yüzüne çıkarmaya çalışmış Edward Said'in çok önemli bir yeri vardır. Said, bütün eğitimini “sürgün bir doğulu” olarak Batı okullarında almıştır. Sömürülen toplumların ve ülkelerin yaşadıkları sıkıntıları, çileleri ve ıstırapları kendi yaşadığı ülkede hissetmiştir (s. 4-23). Said (1998), kendi ağzından bu durumu şöyle anlatır (s. 46):

Filistinli bir Arab'ın Batı'da, özellikle Amerika'da yaşaması hiç de kolay değildir, cesaret kırıcıdır. Bu kişi her şeyden önce katı bir gerçekle baş başa kalacaktır. Siyasi yönden mevcut değildir. Eğer mevcudiyeti kabul edilecek olsa dahi o can sıkıcı bir insan ve bir Doğulu'dur. Irkçılığın, kültürel şartlanmaların, siyasi emperyalizmin, insanlık dışı ideolojilerin hedefidir. Bütün bunlar Batı'da bir Arab ve Müslümanı sımsıkı sarar ve hareket gücünü yok eder.

Karakaş'a (2015) göre Edward Said, her ne kadar Müslüman olmayan bir oryantalist olarak çalışmalar yapsa da Kudüs'te doğmuş bir Doğulu olmasının verdiği bir ruhla Oryantalizmi bir şeyler gizleme telaşında olmadan olduğu gibi anlatmaya çalışmıştır (s. 168). Köşe yazıları incelendiğinde bazı makalelerde bahsedilen düşünür ve yazarlara atıfta bulunulduğu görülmüştür. Örneğin Hür, Said'in ünlü eseri değinmiş ve kitabın temel tezini özetlemiştir.

Ama bu konudaki en büyük katkıyı Filistin kökenli Amerikan yazarı Edward Said yaptı. 1978'de yayımlanan Şarkiyatçılık (Orientalism/Oryantalizm) adlı eserinin tezlerini özetlemek gerekirse, Said'e göre Rönesans'tan bu yana Avrupalılar Şark'ta direniş görmeden bulunma şansına sahip oldukları için Şark'ı gözlemlemişler ve yazmışlar. Şark zorbalığı, şaşaası, acımasızlığı, şehveti, mezhebi, felsefesi, bilgeliği gibi başlıklarda sadece belli bir coğrafyaya ait olduğu düşünölen karmaşık bir fikirler dizgesi oluşturmuşlar ve bunlara dayanarak Şark'a egemen olmuşlardı (Hür, 2015, 15 Kasım).

Çakırgil sonraki alıntıda göröleceği üzere Ali İzzet Begoviç'in bir sözüne atıfta bulunarak "Büyük Müslüman bilge (merhum) Ali İzzet Begoviç, Sırlara, onların Müslümanlara yaptıkları yöntemlerle karşılık vermek için izin isteyen askerlerine, 'Onlar bizim düşmanlarımız; öğretmenlerimiz değil' demiştir (Çakırgil, 2015, 16 Kasım). Taşgetiren ise "Dünyanın gidişatına vakıf olmak, Müslümanların ona yönelik mesuliyetlerini tayinde büyük önem taşıyor. Muhammed İkbâl, Dünyanın gidişatından Müslümanlar sorumludur diyor" diyerek Muhammed İkbâl'den alıntı yapmıştır (Taşgetiren, 2015, 18 Kasım).

Bu başlığı sonlandırmadan önce köşe yazarları tarafından da gündeme getirilen Soğuk Savaşın ardından ortaya atılan Fukuyama'nın 'Tarihin Sonu mu?' adlı tezi ile Huntington'ın 'Medeniyetler Çatışması' tezine kısaca değinmek faydalı olacaktır. 1989 senesinde The National Interest'te yayınlanmış Fukuyama tarafından kaleme alınan 'Tarihin Sonu mu?' (Turan, 2015, s. 486) adlı makaleye göre Batı liberalizminin alternatifi olarak sunulan bütün sistemler çökmüştür ve bu durum Batı'nın veya Batı Düşüncesinin zaferi olarak görölmelidir. Çünkü Batının liberal değerleri artık evrenseldir. İnsanların başka bir arayışa girmelerine gerek yoktur (Fukuyama, 2009, s. 175). Ancak bu makalenin yayınlanmasından sonra yaşanan gelişmeler Fukuyama'nın savının aksine bir seyir izlemiştir. Kapitalizmin, insanlığın sorunları ve özlemlerine cevap vermesi bir tarafa hem insan toplumlarını, hem de doğayı yok oluşa götürdüğü görölmüştür. Tezin en büyük başarısının Batı dışında bir seçeneğin olmadığını insanlığın bilincine kazıma

noktasında sağladığını söylenebilir (Turan, 2015, s. 501). Bu tezin alternatifi olarak sunulan Huntington tarafından 1993'te Foreign Affairs dergisinde yayımlanan ve daha sonra genişletilerek 1996'da 'Medeniyetler Çatışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması' ismi ile kitap haline getirilen Medeniyetler Çatışması tezi ise yaşadığımız yüzyılın medeniyetler arasında vuku bulacak çatışmalarla şekilleneceğini iddiasını gündeme getirmiştir (Aktaş, 2014, s. 48). Zira yeni dünyada meydana gelecek mücadele, asla ekonomik ve ideolojik olmayacaktır. Asıl mücadele kültürel zeminde gerçekleşecektir. Gerçekleşmesi muhtemel büyük bir çatışma medeniyetlere mensup milletler ve gruplar arasında meydana gelecektir. Çünkü medeniyetler birbirinden tarih, dil, kültür, gelenek ve en önemlisi de din yoluyla asırların süren bir süreç neticesinde farklılaşmışlardır ve bu ayrım kısa zamanda ortadan kalkacak gibi de durmamaktadır (Huntington, 2009, s. 433-435). Öngörülen çatışmanın tarafları ise Batı ve İslam medeniyeti ile Çin'deki Konfüçyüs uygarlığı olacaktır. Genel olarak değerlendirildiğinde Huntington, ileri sürdüğü düşüncelerle açık bir şekilde Batı ve İslam'ı karşı karşıya getirmiştir (Aktaş, 2014, s. 48). Nitekim Huntington oryantalist bir bakışla dünya siyasetinin hâkim mihverinin " Batı ve geri kalanlar" şeklinde olacağını makalesinde açıkça beyan etmiştir. Said (2009, s. 455)'de bu hususu fark ederek önemle vurgular. Ona göre İslam ve Batı Huntington'ın dikkatinden aslan payı almaktadır. Yine Said (2009) *hantal ve beceriksiz* bir düşünür olarak Huntington'ı tezinin önemli bir oryantalist olan Bernard Lewis'in 1990 senesinde yazdığı *Müslüman Öfkenin Kökenleri* makalesine dayandığını düşünmektedir (s. 455-456). Kısacası medeniyetler çatışması tezi "Batı Batıdır, İslam da İslam" oryantalist bakışını sürdürmekten öteye gitmemiş bir görüştür. Durum böyle olunca bu tez doğal olarak İslam ile Batı arasında çatışmanın normal bir durum olduğu iddia eden görüşler açısından bir tür dayanak noktası ve sığınılan bir teori olmuştur (Aktaş, 2014, s. 48). Bu tez Batı-dışı medeniyet havzalarındaki kültürel canlanmayı, stratejik bir tehdit gibi gösteren ve Batılı stratejistlere bu medeniyet havzaları arasındaki çelişkileri manipüle etme hakkı vermektedir (Aktaş, 2014, s. 49).

Bu iki tez, farklı noktalara sahipse de aslında temel hareket noktaları bakımından koşut bir duruş sergilemektedir. Birbirine rakip olarak görülen bu iki tez de Batı'nın uygulamaları meşrulaştırmak amacıyla ortaya atılmış iki düşünceden başka bir şey değildir (Aktaş, 2014, s. 51). Zira Fukuyama "düzen"i vurgularken Huntington "kaos" üzerinden yaşanan gelişmeleri anlamlandırmaktadır. Fukuyama düzenin arkasında Batı medeniyetini görürken Huntington düzensizliğin arkasında bütün diğer medeniyetleri

sorumlu olarak kabul etmektedir (Davutoğlu, 2011, s. 221 Aktaran, Aktaş, 2014, s. 51). Bu nokta dikkate alındığında uzun süredir gündemi meşgul eden bu iki görüşün arkasında Oryantalist bir geri plan bulmak mümkündür. İki tezde de üstün olan Batıdır ve düzeltilmesi ve yönlendirilmesi diğer bir deyişle hizaya getirilmesi gereken ise açık bir şekilde Doğu'dur. Yukarıda da değinildiği gibi, Huntington Oryantalist bir bakışla dünya siyasetinin hâkim mihverinin “Batı ve geri kalanlar” şeklinde olacağını makalesinde açıkça beyan etmiştir. Bu durumdan doğan memnuniyetsizlik had safhada kendini hissettirmekte ve çok sayıda köşe yazısında kendine yer bulmaktadır. Köşe yazarlarınca özellikle medeniyetler çatışması tezinin, Batı'yı bir bütün olarak meşrulaştırdığı kabul edilerek ve karşı çıkmıştır. Cerrahoğlu, bu tezin İslamofobik kanaat önderleri tarafından İslam'a karşı bir kamuoyu oluşturmak için kullanıldığını ve onların elinde işlevsel bir araç olarak çeşitli amaçlara ulaşmak için yararlandığını vurgulamıştır.

Uygarlık çatışması'nın bayrağı olan ünlü gazeteci-yazar Fallaci, bu satırları sıcağı sıcağına ikiz kulelerin düşüşünden hemen 18 gün sonra yazmıştı. 29 Eylül'de “Corriere della Sera” gazetesinde yayımlandıktan sonra “Öfke ve Gurur” adıyla 1 ay içinde 1 milyon satan bir “best-seller”e dönüşen kitap; 16 dile çevrilerek dünyaya yayılmıştı... “İslam bize cihat açtı, siz farkında değilsiniz!” diye alarm veren; “Bunun ters yönden bir Haçlı seferi olduğunu anlamıyor musunuz? Buna ‘onlar’ cihat diyor. Cihat bizim ruhumuzu hedefliyor. Karşı koymazsak zafere ulaşacak!” diye üsteleyen; evreni “biz” (Batı) ve “onlar” (Müslümanlar) şeklinde ikiye bölen; “kin-nefret apartheid”i ile ayırıp “ötekileştiren” Fallaci; Huntington'ın “entelektüel düzlemde” irdelediği “uygarlık çatışması”nı halka indiriyordu... (Cerrahoğlu, 2015, 21 Kasım).

Hür ise öncelikle tezin ne olduğu ile tatmin edici ama kısa bir açıklamanın ardından tezin yukarıda değinildiği gibi belli bir amaçla ortaya atıldığını vurgulamıştır. Yazısında tezin Batı ve İslam veya diğer kesimler arasındaki mesafeyi arttırdığını ifade etmiştir.

Hangisi olursa olsun, pek çok yorumcu ünlü ‘Medeniyetler Çatışması’ tezine atıfta bulunmaya başladı yeniden. Tez ne dersiniz, sabık ABD Başkanı ‘Baba’ G. Bush’un ‘Yeni Muhafazakâr’ (Neo-Con) teorisyenlerinden Harvard Üniversitesi Profesörü Samuel Huntington, 1993’te Foreign Affairs adlı dergide yayımlanan ‘The Clash of Civilizations’ (Medeniyetler Çatışması) adlı makalesinde özetle, Soğuk Savaş sonrasında Sosyalist ve milliyetçi ideolojilerin yerini, İslamcılık, Hinduculuk, Rusçuluk gibi akımların aldığı, Batının bireyciliği, liberalizmi, anayasacılığı, insan hakları savunuculuğu veya demokrasi gibi ilkelerinin İslamcı, Budist, Ortodoks vb. kültürlerde çok anlam ifade etmediğini söylemiş ve geleceğin temel çatışmasının dünyaya egemen olan Batı kültürü ile ‘dünyanın geri kalanı’ arasında olduğunu iddia etmişti. Huntington’un ‘Medeniyetler Çatışması’ kavramı büyük tartışmalara neden olmuş, çok kişi bunun ‘kendi kendi gerçekleştiren kötü bir kehanet’ olduğunu, yani bu kavramsallaşmanın bizatihi kendisinin ‘Batı medeniyeti’ ile ‘öteki

medeniyetler' arasındaki ayrımı körüklediğini iddia ederken, bazıları Huntington'un dünyadaki doğal gidişatı, en erken gören düşünür olduğunu söylediler (Hür, 2015, 15 Kasım).

Atay, yazısında bu tezin ana vurguyu İslam'a yaptığına dikkat çekmiştir. Yazısının ilgili bölümü aşağıdadır.

Bu bakış açısının daha yakın karşılığı, Soğuk Savaş sonrasında dumanlı havasındaki (kimilerinin doğrudan Toynbee esinli olduğunu da ileri sürdüğü) “şeamet tellallığı” bugün hayat bulmuş denilebilecek Samuel Huntington... “Medeniyetler çatışması”nın müellifi, sınıfsal temelli politik-ideolojik bir tehdidi (sosyalizm) savuşturmuş kapitalist Batı medeniyeti karşısında dünyanın farklı medeniyet merkezlerinin “kültürel” meydan okuma başlatacağını öngörürken ana vurguyu İslam'a yapmayı da ihmal etmemiştir. Son beş yıldır Suriye merkezli ama bir küresel sorun mahiyetinde yaşadığımız şiddet ve çatışma ortamının güçlendirdiği iki önyargı, eski deyişle “Salıpile Hilal'in ezeli mücadelesi” takıntısına Toynbee, Kipling ve Huntington'ı da haklı çıkartarak geçerlilik kazandırdı. Batı'daki önyargı, İslam'ın demokratikleşme, farklı olana saygı gösterme, çoğulculuk ve bir arada yaşamanın koşullarını karşılayamayacağı şeklinde. İslam dünyasındaki önyargı ise adına Batı medeniyeti denilenin aslında “Yahudi-Hristiyan” geleneğin günümüzdeki devamından başka bir şey olmadığı ve “haramgünah-sefahat” batağındaki o dünyanın aslında “medeniyet” adını dahi hak etmediği şeklinde... (Atay, 2015, 22 Kasım).

Bilgin'de bu teze değinerek tezin Türkiye'nin de dâhil olduğu bazı Müslüman ülkelerdeki farklı cenahlarca kişisel çıkarları uğruna kabul gördüğünü söyleyerek yazısında tezin geçersizliğini ve temelsizliğini özellikle vurgulamıştır.

Terörün küreselleşmesi denilen olay bu olsa gerek, Amerika'da ikiz kuleler vurulduğu, İspanya ve İngiltere'de katliamlar yaşandığı zaman bazı batılı stratejistlerin bu saldırıları 'medeniyetler çatışmasının' bir göstergesi olarak ele aldığı görüldü. Türkiye dâhil, birçok Batılı olmayan ülkede yaşayan sözüm ona aydın yazar-çizer takımı, bu durumu fırsat bilerek, kendilerini batılı çevrelere yakınlaştırmak ümidiyle veya bu tezlere inanacak kadar konuyu anlamaktan uzak bir biçimde iddialara dört elle sarılarak sahiplendi. “Oysa öncelikle görülmesi gereken; bırakınız medeniyetler savaşını, bugün söz konusu olan bütün medeniyetlere savaş açan ama öncelikle İslam medeniyetine saldıran, barbar, insanlık dışı bir anlayışın varlığıdır.” Mesele başlangıcından bu yana yanlış değerlendirildiği için, giderek büyüme eğilimi taşıyan ve yayılan bir hal almıştır (Bilgin, 2015, 16 Kasım).

Hanioğlu, yazısında DEAŞ'ın medeniyetler çatışması tezini doğrulamak istercesine bir rol üslendiğini anlatarak tezin dayatmalarına uygun gelişmeler yaşandığını gün yüzüne çıkarmaya çalışmıştır.

Buna karşılık bu görüş Batı popüler kültür ve siyasetinde hâkim olma eğilimi kazanmıştır. Bunun düşünsel arka planını da "Batı" ile "İslâm" arasında bir "medeniyetler çatışması" yaşandığı ve DAİŞ'in bu mücadelede Müslümanları temsil ettiği varsayımı oluşturmaktadır. Bu ise Samuel Huntington benzeri "medeniyetler çatışması" kâhinlerinin öngördüğü role uygun bir kostümün "İslâm"a giydirilmesidir (Hanioğlu, 2015, 22 Kasım).

Köksal da yazısında tez hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra tezin geri planda neyi amaçladığını ayrıntılı olarak anlatmıştır.

Fransa'da geçtiğimiz hafta meydana gelen olaylar Huntington'un "Medeniyetler Çatışması" adındaki meşum tezini yeniden gündeme getirdi. Fransa saldırıları özellikle kapitalist gelişmiş ülkelerin, az gelişmiş ülkelere karşı yaptığı saldırılara karşı bir misilleme olarak algılandı. Oysa gerçek Ankara katliamı sonrası tavır koymayan batının kendi canavarı ile yüzleşmesidir. 1993 yılında yayınlanan makalesinde Huntington, "Benim faraziyem şudur ki; bu 'Yenidünya'da mücadelenin esas kaynağı öncelikle ideolojik ya da ekonomik olmayacak. Beşeriyet arasındaki büyük bölünmeler ve hâkim mücadele kaynağı kültürel olacak. Millî devletler, dünyadaki hadiselerin yine en güçlü aktörleri olacak fakat dünya çapında politikanın asıl mücadeleleri, farklı medeniyetlere mensup grup ve milletler arasında meydana gelecek" diyordu. Huntington'un Medeniyetler Çatışması tezi ABD merkezli düşünülerek, düşman üretmek üzerine hazırlanmış bir dış politika aracıdır. Batı'nın İslâm'ı düşman olarak görmesinde başlıca nedenler olarak; Medeniyetler arasındaki güç dengesi değişmektedir. Göreceli olarak Batı gerilemekte; Asya'daki Shanghai merkezli oluşum ekonomik, askerî, siyasal güçlerini genişletip yaymaktadır. Müslüman ülkeler komşuları için istikrarsızlığa neden olan demografik bir patlama içine girmiştir, İslam ülkelerindeki hızlı nüfus artışı, İslam dininin daha hızlı yayılması batıyı tedirgin etmektedir. Batı, yıllardır Doğu (özellikle de İslam) Medeniyetlerini sömürmekte ve fakirleştirmektedir. Sömürülen Doğu toplumlarıdır ve güçlü olmaya çalışmaları da en doğal haklarıdır. Batılılar, İslam ülkelerinin geri kalmışlığını, hızlı nüfus artışı, bu ülkelerdeki açlığı bahane ederek, bu faktörlerin, Müslümanların Batılardan nefret etmesine neden olduğunu söylemektedirler, diyerek iddia edildiğinin aksine tezin asıl amacının güç dengesinde pozisyon kaybetme ihtimali olan Batı'nın gücünü muhafaza etmesini sağlamaya yönelik bir siyaset aracı olduğunu vurgulamıştır (Köksal, 2015, 19 Kasım).

Yıldızoğlu medeniyetler çatışması tezinin gerçeklerle bağdaşmadığını vurgulayarak "Bu dünyada yalnızca tek bir uygarlık var. En son örneğini Paris'te gördüğümüz vahşet de bu kapitalist uygarlığın bir ürünü. Daha doğru deyişle ürettiği bir "canavar öteki"si. Bu yüzden karşımızda bir *uygarlıklar çatışması* yok" demiştir (Yıldızoğlu, 2015, 17 Kasım). İlginçtir ki, analiz edilen hiçbir köşe yazısında Fukuyama'nın "Tarihin Sonu mu?" adlı makalesine değinilmemiştir. Bu durum köşe yazarlarınca bu konuda ya bir bilgi eksikliği ya da yanlış anlaşılma olduğunu kendiliğinden ortaya koymaktadır.

Medeniyetler çatışması tezi ile ilgili değerlendirmeleri bitirmeden önce son olarak belirtmek gerekir ki, Avrupalılar, asırlar boyunca herhangi bir sınıra tabi olmaksızın kıta içinde serbestçe dolaşmış ve kültürel olarak birbirlerinden etkilenmişlerdir. Bu kültürel etkileşimin bir neticesi olarak Almanlar olmadan Çek ve Polonya kültürü düşünülemeyeceği gibi İtalyan ve İspanyol kültürleri olmadan da günümüzün Fransız kültürünün daha sığ olacağı açıktır. Aynı şekilde Fransız Protestanlarıyla, İskoçlarla, İrlandalılarla ve Gallilerle yaşanan kültürel temaslar gerçekleşmeseydi mevcut İngiliz kültür unsurlarının eksik olacağı düşünülebilir. Birbirleri ile devamlı ilişki ve etkileşim içinde bulunan Hristiyan toplulukları yanında mevcudiyetleri daha problemliler olarak görülse de Yahudiler ve Müslümanlar da Avrupa kültürüne ciddi katkılar yapmışlardır. Yahudilerin ve Müslümanların olmadığı bir Avrupa kültürü bugünkünün aksine çok farklı kültür öğelerine sahip olacağı ve daha yoksul olacağı söylenebilir (Kumar, 2004, s. 81). Nitekim Tibi'ye (2004) göre her iki tarafında birbirinden bir şeyler öğreneceği süreçler, tüm taraflar için çeşitli kazanımlar sağlamış ve ortak bir kültür mirası oluşmasına vesile olmuştur. İslamın Helenizmle tanışması sonucu Ortaçağ'da İslam'ın Helenleşmesi, İslam Medeniyetini zirveye taşıdığı gibi Rönesans öncesi İslam rasyonalizmden yapılan uyarlamalar da Avrupa medeniyetine yeni ufuklar açmıştır (s. 71). Eski Yunan ve Roma eserlerini tetkik eden İbn-i Sina, İbn-i Haldun gibi birçok filozof ve bilim insanının katkısı olmasa idi Avrupa'nın entelektüel birikimi akamete uğrayarak köklü ve zengin olma vasfını kaybetmiş olacaktı (Kumar, 2004, s. 87). Nitekim Said (1998), Doğu'yu Avrupa'nın maddi kültürünün ve uygarlığının mütemmim cüzü olarak görmüştür. Başka bir deyişle İslam, Avrupa olmayan anlamına gelirken, bir noktaya kadar Avrupa'nın içindedir (s. 12).

Yürütülen çalışma neticesinde alıntı yapılan gazetelerin içeriklerinde Oryantalizm bütün dogmalarına karşı bir duruş olduğu anlaşılmıştır. Akgün, Tan, Anapalı, Bahadıroğlu, Tatlı, Öztürk, Kekeç, Taşgetiren, Özhan, Kaplan, Y., Çelik, Demirel, Atalay, Erdoğan, Alpay, Şanlıdağ, Uzunkök, Kaplan, İ., Özfatura ve Karagül farklı noktalara temas ederek Batı karşıtı fikirlerini okurları ile paylaşmışlardır. Bu yazılarda genel olarak oryantalist söylemin yeniden üretimine katkı sağlamak bir yana İslam ve Doğu referanslarına gönderme yapılarak oksidental bakışın zenginleştirilmeye çalışıldığı anlaşılmıştır. İlginçtir ki, köşe yazıları analiz edilirken, Victor Hugo'nun "Paris'te bir adam öldürülürse, bu bir cinayettir; Doğu'da elli bin insan boğazlanırsa, bu sadece bir meseledir" sözüne Pazarıcı, Acar ve Sambur tarafından atıfta bulunularak Batı

yerilmiştir. Yine “medeniyetler çatışması” tezine de bir başkaldırı durumu söz konusudur. Zira yazarlara göre tez belli bir amaç uğruna ortaya atılmıştır. Cerrahoğlu, Hür, Atay, Bilgin, Hanioglu, Köksal ve Yıldızoğlu tarafından bu tezin eleştirisi yapılarak bütün kargaşanın ve kaosun Batı’nın eseri olduğu dolaylı veya doğrudan düşüncesi okurlarla paylaşılmıştır.

2.3.5. Köşe Yazılarında Görülen Self-Oryantalist Yaklaşımlar

Toplumun kanaat önderleri sayılabilecek politikacı ve münevverleri tarafından kendi toplumlarının oryantalist bir perspektiften okunmasına Self-oryantalizm denilmektedir. Doğu toplumlarında geleneksel-dini toplum kodlarına karşı Batıcı bir bakış açısı geliştiren bu anlayış Batı’nın üstünlüğü ve hegemonik gücünü pekiştirme fonksiyonunu yerine getirmektedir (Köktaş, 2016, s. 67). Bu kısa tanımın ardından, köşe yazılarında genel durumun aksine az sayıda da olsa Self-oryantalizmin izlerini görmenin mümkün olduğu söylenebilir. Doğu’nun sorunlu bir varlık olduğunun kabulü bu görüşlerin ortak özelliğidir. Çok önemli bir husus olarak söylenebilir ki, bu başlık altındaki bazı yazılarda her ne kadar oksidental bir tavırla Batı yeriliyor gibi dursa da geri planda bilerek veya bilmeyerek Batı’nın üstünlüğünün ve hegemonik gücünün kabul edilmesi hali söz konusudur. Başka bir deyişle, Batı övülürken kendi toplumları yerilmektedir. Kızılkaya’nın yazısında bu paragrafta değinilen hususları görmek mümkündür.

Ama Fransa gibi ülkeler örgütlü toplumlardır. Çabuk organize oluyorlar. Hızlı karar alıyorlar. İşleyen doğru düzgün bir mekanizma var onlarda. Eylemin üzerinden bir gün geçti... Henüz Elysee Sarayı’ni suçlayan tek bir muhalefet lideri ortaya çıkmadı Fransa’da. Henüz “Sarayı Gladysos”ndan bahsedemiyoruz. “Katil devlettir, hesap verecek” diyen tek bir politikacı çıkıp esip gürlemedi henüz Paris sokaklarında... Halkı “eyleme”, “galeyana”, “direnişe” çağırmadı. Sarayı, muhalefeti, hükümeti, bütün halkıyla Fransa şu anda aynı, benim, senin, hepimizin yaşadığı duyguyu yaşıyor... Birbirlerini suçlamıyorlar. Kin ve nefreti büyütüyorlar. Yüksek sesle devletlerini katil ilan etmiyorlar (Kızılkaya, 2015, 15 Kasım).

Kızılkaya’nın Batı’nın rasyonel şekilde hareket ettiğini, karar alma mekanizmalarının sağlıklı işlediğini ve üstün akılları ile doğru bir hareket tarzı geliştirdiklerini ima ettiği söylenebilir. Özel ise Türkleri ortak hareket etme kabiliyetinden yoksun aciz bir toplum olarak nitelendirmiş ve eleştirmiştir.

Fransa olayına dünyanın gösterdiği tepkiyi çifte standart diye damgalamak bu bakımdan çok anlamlı değil. Hele kendi vatandaşlarının en hunhar şekilde ülkenin başkentinde katledilmelerine kolektif tepki göstermekten aciz bir toplumun bu türden yakınmalara pek hakkı yok. Hele şehitlerine bile içten, vicdani bir tepkiyle üzülemeyen, Güneydoğu'da güvenlik adına sıradan insanların maruz bırakıldıklarına ses çıkarmayan, Cizre, Nusaybin ya da Silvan görüntüleri karşısında "Oh olsun" demiyorsa bile omuzlarını silken profile sahip bir topluluklar federasyonu haline gelmişse (Özel, 2015, 22 Kasım).

Çalışlar, "Kasım ayının başında Brüksel'deydim. Saatlerce sokaklarda dolaştım, Grande Place'a gittim. Türkiye kökenli Ermeni esnafla sohbetler ettim. Barışçı, sakin, sokakları güvenli bir kentten söz ediyorum. İnsanın gıpta edebileceği bir düzen tıkr tıkr işliyordu" diyerek Batı şehirlerinin yaşanabilirliğine ve düzeni temsil etmesine yazısında vurgu yapmıştır (Çalışlar, 2015, 23 Kasım). Uluengin ise yazısında Batı insanını yüceltmesi bir tarafa Batılının Doğuluya fazla müsamaha gösterdiğini vurgulamıştır. Kendi özel hayatında yaşadığı bir tecrübeden yola çıkarak Avrupa'da yaşayan doğulu göçmenlere karşı oldukça olumsuz betimlemelerde bulunmuştur.

İYİ bilirim, çünkü hem Brüksel'de upuzun yıllar geçirdim, hem de zaten orada doğmuş, büyümüş ve okumuş olan kızım Paris'e yerleşmeden önce bir müddet Molenbeek'de oturmuştu. Akademi'nin son senesinde kendi ayakları üzerinde uçmaya karar verince, o zaman sevgilisi, şimdi damadım olan Frederic'le birlikte sözkonusu semtte ev kiralamak gafletine düştüler. Oysa etmeyin eylemeyin diye çok yalvardım. Bedevi eşkıyanın hükmettiği ve Kuzey Afrika "kazba"larını bile mumla aratan bu "Küçük Marakeş"te siz yapamazsınız dedim. İMDİİ, hâlâ eski sömürgeci olmak suçluluğuyla kıvranan Batı'nın aynı Müslüman göçmenlere karşı gösterdiği gafil müsamahadan kaynaklanan; artı, aslında artık hiç de istisna olmayan bu "Brükselistan" örneğini Paris katliamının da oraya uzanmasından dolayı verdim. Irkçılık çığırkanlığına, "İslamofobyaya" tantanacılığına ve "siyaseten doğrucu" riyakârlığa şimdiden meydan okuyarak bu esas ve temel konuya Cuma günü geleceğim (Uluengin, 2015, 18 Kasım).

Çölaşan yazısında Ankara ve Paris Saldırılarını mukayese etmiş ve self-oryantalist bir tavır sergilemiştir. Öyle ki, ön kabullerle gerçekleşmemiş bir hadise de bile polisin zor kullanacağını beyan etmiştir.

Olaya iki taraflı bakalım: Başbakanlık, Ankara'daki bombalı saldırı için derhal yayın yasağı getirdi. Ayrıca Twitter yavaşlatıldı. Fransa'da böyle bir şey olmadı. Yayın yasağı getirmek herhalde akıllarına bile gelmedi. Ölen insanlarımız için Türkiye'de büyük ve görkemli anma törenleri düzenlemek kimsenin aklına gelmedi. Böyle bir tören ne yazık ki yapılmadı. Zaten yapılacak olsaydı polis zor kullanarak engellerdi. Fransa'da ise olayın hemen ardından törenler düzenlendi, yüz binlerce insan saygı duruşunda bulundu. Burada bir şey daha eklemek gerekir: Biz Ankara katliamını bile siyasete alet etmekten utanmadık. İktidarın bazı siyasetçileri ve yandaşları Ankara

cinayeti sonrasında hiç sıklımadan “Bu olay bize yaradı, 1 Kasım seçiminde oylarımız artış gösterdi” dediler. Fransa’da hiçbir siyasetçi ve devlet adamı Paris olayından siyasi rant elde etmeye kalkışmadı (Çölaşan, 2015, 17 Kasım).

Denilebilir ki, bu bölümde yazılarından alıntı yapılan köşe yazarları kendi algılarını kesin doğrular gibi kabul edip bu görüşlerini yazılarına yansıtmışlardır. Korkmaz, Batı üstündür ve örnek alınmalıdır zihni geri plandan hareketle yazısında “Fransa basınında “Katil Hollande” diye pabuç kadar puntolarla ateş eden ve yahut “Göz Göre Göre Katliam” manşetiyle hükümeti suçlayan bir gazete var mı? Yok! Muhalefet partilerinden herhangi birisinin lideri çıkıp da, “Bu katliam, Elysee Sarayı Gladio'sunun işidir” diye zıvaladı mı? Hayır” demiştir (Korkmaz, 2015, 17 Kasım). Turgut da Batı’yı üstün görme davranışının Türk toplumunda oldukça yaygın olduğunu düşünmekte ve dolaylı olarak onaylamaktadır.

Batı öyle böyle kötü olabilir, ama itiraf edelim en çok Batı düşmanı olanın kafasında bile Batı denilince ayrıca özgürce yaşam, hayat tarzlarının çeşitliliği, cinsel yaşamlardaki özgürlük, ilişkilerin modernliği, Batı kadınının görünümüne duyulan ilgi, cinselliğin bu kadın imajıyla özdeş tutulması da vardır. Kendimize itiraf etmek de etmesek de en radikal solcusundan en koyu İslami radikale kadar hemen herkesin “Batı” denilince kafasında oluşan düşüncenin parçasıdır bu (Turgut, 2015, 21 Kasım).

Bazı yazarlar ise çok küçük bir azınlığın yaptığı hatayı bütün bir topluma mal etme konusunda oldukça isteklidirler. Çetin, “Ölümlere, katliamlara sevinmek nasıl bir insani duygudur acaba? Ülkemizde önemli bir kesim, masum insanların katledildiği olay karşısında “İyi oldu, terörden biz çok çektik biraz da onlar çeksın” tepkileriyle adeta seviniyor. Bu anlayış, vicdan sahibi hiçbir insanın kabul edemeyeceği marazi bir durumdur” diyerek yazısında Türk toplumunun önemli bir kesiminin Paris’deki hadiseye sevindiği yönünde temelsiz bir iddia ortaya atmıştır (Çetin, 2015, 20 Kasım). Özdil de oryantalist bir kibirle Türk toplumunun belli bir kesimini küçük görerek istihkarla bir yargıya varmıştır. Yazısında “Netice itibariyle, sadece *uyuyan hücreler* olsaydı, fazla endişelenmezdik ama... *Uyurgezer hücreler* de var. *Ayakta uyuyan hücreler* de” demiştir. Engin ise yazısında, böğürtü çıkaran topluluk ve azgınlaşan kalabalıklar tabirlerini Türk halkı için kullanarak oryantalistlerin doğu toplumları için kabul ettiği negatif tanımlamalara oldukça fazla yer vermiştir.

Anlaşılmıştır, İstanbul'da Başakşehir stadyumunda oynanan, Türkiye - Yunanistan dostluk maçından söz ediyorum. Paris'teki IŞİD saldırısında ölenler anısına saygı duruşunda tribünlerden yükselen “Şehitler ölmez, vatan bölünmez” böğürtülerinden, Yunanistan ulusal marşı çalınırken daha da azgınlaşan ıslıklardan söz ediyorum... Önceki günkü maçta “milli düşman” belledikleri Yunanistan'ın milli marşını ıslıklayacak kadar Türk milliyetçisi, Paris'te can veren kâfirlerden dolayı bayram edip, IŞİD vahşetine alkış tutacak kadar Müslüman sayan on binlerden söz ediyorum... Milliyetçiliği Türk olmayanların canını alanlara alkış tutmak, Müslümanlığı IŞİD vahşetiyle özdeş olarak kavrayan ve bunu ilan etmekten ne çekinen, ne ürken yüz binlerin yaşadığı bir ülkedeyiz (Engin, 2015, 19 Kasım).

Mumcu da Doğu toplumlarının bir gelecek inşa etmekten uzak olduğu yönündeki yargısı ile bitirdiği yazısında futbol müsabakasında yaşananlara değinmiştir.

Yunanistan'la yapılan dostluk maçında Yunan milli marşı ıslıklandı ve Paris katliamında öldürülenler için yapılan saygı duruşu ıslıklandı. ıslık ve yuhalamaya, tekbir ve “şehitler ölmez, vatan bölünmez” sloganları eşlik etti. Acıklı, zavallı bir manzara. Dünyanın bir kısmı katliam kurbanlarıyla dayanışmanın kararlı örneklerini gösterirken Türkiye dünyanın o kısmıyla bağlarının ne kadar kopuk olduğunu gösteriyor (Mumcu, 2015, 19 Kasım).

Altan ise “Fransızlar acılarının etrafında toplanırken, bizim insanlarımız Konya'da kendi ölümlerini yuhaladı. Ölenleri, masum kurbanları yuhaladılar, daha ötesi var mı? Neden biz artık acılardan bile etkilenmeyen bir topluma dönüştük peki?” demiştir (Altan, 2015, 18 Kasım). Son olarak belirtelim ki, Hür yazısında, “Kabaca ‘Batı düşmanlığı’ diye çevirebileceğimiz Garbiyatçılık (Oksidentalizm) kavramı” diyerek Oksidentalizmi en aşırı oryantalist bir bakış açısı ile tanımlayarak hatırı sayılır bir self-oryantalist tavır sergilemiştir (Hür, 2015, 15 Kasım).

Yukarıdaki alıntılar da görüldüğü gibi, self-oryantalist bakış, oryantalist bakış da olduğu gibi düzenin, aklın hep Batı'ya özgü kavramlar olduğunu ve her zaman Batı tarafından temsil edildiğini kabul eder Oksev (2015) bu durumu Oksidentalizm kaynağında bulunan bir aşk-nefret ilişkisi ile açıklamaktadır (s. 63). Bir tarafta üstün Batı uygarlığına duyulan hayranlık diğer tarafta ise Batı'nın yayılmacı ve sömürücü politikalarına duyulan kin bulunmaktadır. Doğu'nun bu sorunu aşması için yapması gereken ise, Said'in tabiri ile beyinlerini Avrupa-merkezli ideolojik virüsten temizlemeleridir (Metin, 2013, s. 39). Hemen belirtmek gereklidir ki, köşe yazıları incelendiğinde de hatırı sayılır bir sayıda self-oryantalist yaklaşım görülmemiştir. Ancak bir yazıda sıklıkla böyle bir anlayışın Türkiye'de hâkim olduğunun kabulü ile çeşitli eleştiriler yapılmıştır. Örneğin Bardakçı yazısında, “Beni asıl kaygılandıran, bizdeki bazı

kalem ve köşe sahiplerinin Paris'teki katliam konusunda gösterdikleri hassasiyetin çok azını bile Ankara'da meydana gelen kanlı hadiseden sonra ifade etmemiş olmaları..." demiştir (Bardakçı, 2015, 18 Kasım).

Önceki bölümlerde alıntı yapılan türdeş içerikler ve birbirine benzeyen sunumlara tezat ve istisna sayılabilecek bir yazı Ediz tarafından kaleme alınmıştır. "Batı İslam düşmanı ve Müslümanlar için bir cehennem ise, o zaman yüz binlerce hatta milyonlarca Müslüman bugün niçin Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar gibi zengin Müslüman ülkelere değil de Batı'ya kaçmaya çalışıyorlar?" (İdiz, 2015, 17 Kasım) diyerek Batı'nın halen bir cazibe merkezi olduğunu dile getirmiştir. Doğrusu köşe yazıları genel olarak değerlendirildiğinde azda olsa self-oryantalist tavırlara rastlamak mümkündür. Örneğin "Dehşeti kaydeden videoda, can havliyle kaçışan insanlara bağırın Psenny'nin sesi duyuluyor: "S'il-vous-plaît, qu'est-ce qui se passe?" "Neler oluyor, lütfen söyleyin?" Bu "rica"daki "lütfen" vurgusu, Fransızların ölüm karşısında bile nezaketi elden bırakmayan tarzının göstergesi..." diyen Dünder yazısında Batı'nın saldırıların ardından gerçekleştirdiği bombalamaları ve sömürgeci geçmişini göz ardı ederek bir Batı nezaketinden bahsedebilmiştir (Dünder, 2015, 15 Kasım). Sirmen de bir İslam eleştirisi yaparak sorunun kaynağının köşe yazılarındaki genel eğilime ters bir şekilde din olduğunu ima etmiştir. Yazısında "Şimdi kimse çıkıp da "İslam bu değildir" demesin! Dinler toplumlarda nasıl tezahür ediyorsa odurlar. Kimse çıkıp İslamın engin hoşgörüsünden söz etmesin! Çünkü o zaman sorarlar adama: Arkadaş; bağnazlığı, baskıyı, zalimliği, cehaleti görüyoruz. Ama o hoşgörü nerede?" demiştir (Sirmen, 2015, 21 Kasım). Belge ise herkesin elini taşın altına koymasını gerektiğini vurgulayarak yaşanan menfi hadiselerin birinci derece sorumlusunu İslam dünyası olarak görmüştür.

"Bir de şu, "İslâm'da terörün yeri yoktur" teranesi var, senaryonun değişmezleri arasında. "Terörün yeri yoktur, dolayısıyla bu işleri yapanlar Müslüman değildir." Durum buyusa, bu olaylar karşısında Müslümanlar'ın yapacağı bir şey de yok. Yani bu tutum aslında, gerçeklik düzeyinde, böyle eylemlere sessiz bir onay, bir "göz kırpma" olarak yorumlanabilir. Herkese düşen işler var da, Müslümanlar'a düşen, herhalde, bu "herkese" düşenden daha fazla. Bir sonuç alınacaksa, bir çözüme kavuşacaksa, bunun nihai yeri Müslüman dünya." (Belge, 2015, 15 Kasım).

Mumcu da benzer bir yazı kaleme alarak çifte standarttan Türklerin de azade olmadığını belirtmiştir. "Başkalarını ikiyüzlülükle ya da duyarlılık önceliği konusunda eleştirmeden önce kendi ikiyüzlülüğümüzle hesaplaşmamız gerek. Ankara'da ya da

Paris’te. Bir katliamın mağdurlarına çok değil bir dakika saygı gösteremeyen bir toplumun birlikte bir gelecek inşa etme ihtimali yok.” demiştir (Mumcu, 2015, 19 Kasım).

Genel olarak değerlendirdiğimizde Kızılkaya (Habertürk), Özel (Habertürk), Çalışlar (Hürriyet), Uluengin (Taraf), Çölaşan (Sözcü), Küçük (Star), Korkmaz (Yeni Şafak), Turgut (Habertürk), Çetin (Taraf), Özdil (Sözcü), Mumcu (Cumhuriyet), Hür (Radikal) ve Dünder (Cumhuriyet) tarafından yazılmış köşe yazılarında Doğu’nun sorunlu görülüp aşağılanması ve menfi tanımlamalarla nitelendirilmesi ilişkin ipuçlarını görmek mümkündür. Bilhassa Sirmen (Cumhuriyet) ve Belge (Taraf) tarafından İslam’ı karşıya alarak yapılan Doğu eleştirileri istisna olarak kabul edilebilir. İncelenen 284 köşe yazısından sadece 15’inde self-oryantalist izlere rastlanması Türk gazetelerinde bu eğilimin güçlü olmadığını kanıtlar. Zira bu başlık altında incelenen self-oryantalist alıntılıları ayrı tutarsak özellikle köşe yazılarında okur kitlelerini etki altında bırakma sonucunu doğurabilecek Batı karşıtı bir mesaj bombardımanı olduğu görülmüştür. Denilebilir ki, yazılı basının imtihan dönemi sayılabilecek büyük bir eylemin ardından bir Doğu ülkesi olan Türkiye’de sergilenen gazeteciliğin incelenmesi neticesinde zaman zaman farklı platformlarda iddia edildiğinin aksine yazılı basının Batı yörüngesinde gerçeği çarpıtarak bir tür algı yapma işlevi yerine getirmekten ibaret olmadığı anlaşılmıştır.

2.3.6. Köşe Yazarları Tarafından Saldırıların Sonuçlarına ve Ortaya Konan Çözüm Önerilerine Değnilmesi

“Medeni Avrupalı” kendi çıkarları için sömürge amacıyla gittiği yerlerin sakinlerini modernleşme saiki ile dönüşüme zorlamış ve bu faaliyetler toplumların sosyal ve ekonomik yapılarını iflas ettirmiş ve toplumları bir kısır döngüye sokmuştur (Özçelik, 2015, s. 178). Bu bölümde yapılan alıntılar genel olarak değerlendirildiğinde, köşe yazarlarına göre Paris saldırıları ve buna benzer saldırıların Batı’nın yürüttüğü bu neviden girişimler açısından elini güçlendirmektedir. Başka bir deyişle Batı’nın “değirmenine su taşımaktadır” ve bu durum Müslüman ülkeler için menfi sonuçlar doğurmaktadır. Öksüz, bahsedilen durumu Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Obama görüşmesi üzerinden anlatmaya çalışmıştır.

Çok tedirginim, çok; Paris’teki terör saldırısını kınıyor ve şiddetin bir çare bir çözüm olmayacağını, olamayacağını güçlü bir şekilde ifade ediyorum. Tedirginliğimin

sebebi ise Şu; bu saldırı İslam coğrafyasında yeni işgallere, yeni smrlere, yeni kan ve yeni gözyaŐına sebep-zemin olmasın! Bu saldırıyı bahane ederek İslam toprakları bombalanmasın! Çok tedirginim, çok; ABD Başkanı Obama, dn Cumhurbaşkanı Erdoğan'la görüŐtükten sonra dedi ki; "Türkiye hem Irak hem Suriye'de IŞİD tehdidiyle ilgili savaŐma konusunda önemli bir ortak olmuştur. NATO'da bir mtfevik olarak IŞİD'e karşı yapılan mücadelede Türkiye çok önemli bir ortak olmuştur. Suriye'deki felaket ortamını gidermek için ortak olmaya devam etmektedir..." Hangi Müslüman toprakları bombalanacak, yine! Gel de tedirgin olma! diyerek endişelerini dile getirmiştir (ksz, 2015, 16 Kasım).

Şanlıdağ da benzer Şekilde yüzsüzlük, Őerefsizlik ve canilikle itham ettiği Batı'nın Paris saldırılarını bahane ederek yeni saldırılar gerçekleŐtirmesinden endişe ettiğini dile getirmiştir.

Benim korkum ve endiŐem Şu: Yzszlkte, Şerefsizlikte, canilikte sınır tanımayan emperyalistler bununla da kalmayacak, sözde IŞİD'e karşı mücadele safsatası ile kendi çıkarları için Ortadoğu'da yođunlaŐtırdıkları emperyalist saldırganlık ve savaşı daha da azdıracaklar, bölgede kardeş halklara kan kusturmaya devam ederek, etnik, dini ve mezhepsel kavgalarla tkenmelerini sağlayacaklardır. Ve dahası, savaşın alanı daha da genişletilerek, gerektiğinde yeni işgallere baŐvuracaklardır (Şanlıdağ, 2015, 16 Kasım).

Kongar ise Doğuda yer alan bir ülke olarak Türkiye'nin bu saldırılar dolayısıyla daha fazla baskıya maruz kalarak zor durumda kalacağını dŐnmŐtir.

Ortadoğu artık bir bataklıktan bir cehenneme dnŐmŐtir! Batı'nın kendisini, bu cehennemin ortaya çıkardığı mülteci dalgasından korumak için Türkiye'yi bir tampon ülke olarak kullanmak istediğini biliyoruz. Paris katliamı, Türkiye zerindeki baskıları arttıracak, zaten demokrasi ve insan hakları sorunları yaşayan ülkemizi iyice istikrarsızlaŐtıracaktır diye korkuyorum (Kongar, 2015, 15 Kasım).

Cerrahoğlu da Türkiye'ye yönelik baskıların artacağına değinmiştir.

Mesajların yanında Paris'in kaçınılmaz sonuçları var... Hepsine burada yer veremeyeceğim ancak bizim açımızdan birinci dereceden önemli sonuç; Türkiye'ye IŞİD'le mücadele kapsamında konulan baskının artması olacak. Suriye'de bir kara harekatı bağlamında özellikle Türkiye'ye baskı artacak (Cerrahoğlu, 20015, 15 Kasım).

Tol da saldırıların sonuçlarının Türkiye'nin Suriye politikasını zora sokacağını belirtmiştir. Yazısında bu hususu Türkiye'nin tezlerinin Batı'nın gözünde deđersizleŐeceđini vurgulayarak anlatmaya çalışmıştır.

Hollande’ın bundan sonra alacağı tavrın ilk işaretini gördük bile. Saldırının ardından yaptığı konuşmada ‘Fransa’nın düşmanının Esad değil IŞİD olduğunu’ söyledi. Bu durum ‘IŞİD sadece bir semptom, asıl sorun Esad’ diyen Türkiye için kötü haber. Uluslararası aktörler, özellikle Batı, Suriye’de asıl meseleyi IŞİD olarak gördükçe Türkiye Suriye meselesinde yalnızlaşacak, diyerek özetlemiştir (Tol, 2015, 18 Kasım).

Altan ise yazısında Ortadoğu’nun bu saldırılardan olumsuz etkileneceğini ve bu durumun hem Müslüman ülkelerde hem de Avrupa’da yaşayan Müslümanlar için yeni sorunlar ortaya çıkaracağını öngörmüştür.

Ama şundan neredeyse eminim, Paris katliamı dünyanın dengelerini fazlasıyla etkileyecek. Avrupa biraz daha “yabancı düşmanlığına” kayarken, Müslüman Ortadoğu’da da yeni siyasi sarsıntılar yaşanacak diye korkuyorum. Bizi pek iyi günler beklemiyor anlayacağımız. Galiba gerçekten doğru Huxley’in dediği; ‘Belki de bu dünya başka bir gezegenin cehennemidir (Altan, 2015, 15 Kasım).

Sorunun birçok yazar tarafından Suriye’de gelişen süreç ile ilişkilendirilmesi çözümünde doğal olarak bu kapsamda düşülmesi sonucunu doğurmaktadır. Genellikle çözüm Batı’nın kendisinde aranmış ve Batı’nın asırlardır sürdürdüğü politikalarını değiştirmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Dündar bu konuda, “Çare, Ortadoğu’ya daha çok bomba yağdırmak, içeride ırkçılığı tırmandırmak, halkları birbirine kırdırmak değil... Çare, bu barbarlığı doğuran öfkeyi, onun nedeni olan emperyalist hırsları, işgalcilerin adaletsizliğini görmek ve bölge halklarını hiçe sayan hiçbir hesabın tutmayacağını idrak etmek...” demiştir (Dündar, 2015, 15 Kasım), Alçı da Batı’nın hâlihazırdaki uygulamalarını eleştirerek bunların devam etmesi durumunda sorunların çözümünün mümkün olmadığına değinmiştir.

IŞİD, onların öfkeleriyle IŞİD oldu. Ve yaptığı saldırılar bu öfkenin yanına bir de zafer hissini ekliyor. Karşımızda kaybedecek hiçbir şeyi olmayan ve nerede başlayıp nerede bittiği belli olmayan bir topluluk var ve şayet bu şiddeti önlemek adına Müslümanları hedef alıcı önlemler alınırsa bu topluluk daha da büyüyecek. Batı’nın sınavı esas şimdi başlıyor. Akıldan uzaklaşmamayı başarırsa, anlamaya çalışıp, çözüm yolları ararsa bir şeyler değişebilir. Unutmayalım, anlamak hak vermek demek değildir (Alçı, 2015, 15 Kasım).

Tikrit de yazısında mevcut problemlerin çözümünün ancak Batı’nın merhametsiz davranışlarının son bulması ve Batı’nın bir vicdan muhasebesi yapması halinde olanaklı olduğunu söylemiştir.

Gelgelelim çözüm Hollande’ın sözlerinde vurguladığı gibi Fransa’nın “merhametsiz davranmaya” başlamasından da geçmiyor. Zira düşman zaten içerideki merhametsizlikten besleniyor. Merhametsizlik yeminleri edip gerçekle yüzleşmekten kaçmanın sonu da 50’nci kattan düşmeye devam ederken her katta “Buraya kadar her şey iyi” diye düşünerek teselli arayan adamın akıbetine benzeyecek gibi görünüyor (Tikrit, 2015, 16 Kasım).

Çalışlar çözüm için Batı’da egemen olan oryantalist anlayışın değişmesi gerektiğini işaret etmiştir. Yazısını Doğu’nun da dönüp kendisine bakması gerektiğini tavsiye ederek bitirmiştir.

İŞİD, gücünü dinden değil, çaresizlikten; bölgede yaşanan belirsizlik ve kargaşadan alıyor. Bu tablonun asıl sorumlusunun Müslümanlar olduğunu söylemek oryantalist bir körlüktür. Tabii bunlar “Müslümanların özeleştiriyeye ihtiyaç duymaması” anlamına gelmiyor... Sudan’ın da, Afganistan’ın da, çözümü, batıda değil kendi içlerinde. Kendi toplumsal dinamikleriyle bir yol geliştirmeleri gerekiyor. Din ve yaşam biçimi açısından, eninde sonunda, kendi dinamikleri içinden bir denge yaratabileceklerini düşünüyorum. İslam dünyasının hatalarından biri de, “Meselenin dini doğru öğretmekle çözülebileceği” düşüncesidir. Örneğin, Somali’de, insanı dehşete düşüren yoksulluk ve acımasız baskı var oldukça; makul bir siyasi akımın ortaya çıkabileceğini beklemek, en hafif ifadeyle saflık olur. Bu tür ülkelere en barışçı din adamlarını bile gönderseniz, bir sonuç elde edemeyeceğiniz gibi, onların hayatını da riske atmış olursunuz (Çalışlar, 2015, 16 Kasım).

Eygi de yukarıda alıntılara koşut olarak kendi bakış açısına göre çözümleri yazısında sıralamıştır. Özellikle de Batı’nın “şeytani” siyasetinden vazgeçmesi zaruretinden bahsetmiştir.

İslam dünyasına karşı uyguladıkları Divide et Domine (Böl parçala ve hükmet) şeytanî siyasetinden vaz geçmelidirler. Onuncusu: Hristiyanlığa da aykırı olan birtakım ahlaksızlıkları, kötülükleri, insan hakları boyasıyla boyamak suretiyle İslam dünyasına ihraç ve empoze etmekten vaz geçmelidirler. On birincisi: Batı medeniyetini tek medeniyet olarak görmekten ve üstünlük taslamaktan vazgeçmeleri, İslam medeniyetini ve diğer on kadar medeniyeti de realite olarak kabul etmeleri, meşru görmeleri ve medeniyetler savaşına yol açacak aşırılıklardan ve kışkırtmalardan vaz geçmeleridir, diyerek Batı’nın mevcut anlayışının değişmesi gerektiği hususuna vurgu yapmıştır (Eygi, 2015, 18 Kasım).

Alıntı yapılan köşe yazıları değerlendirildiğinde, sıklıkla saldırılar sebebi ile Türkiye’ye ve Ortadoğu’ya yönelik baskıların artacağı ve bu durumun Türkiye’nin dış politikasında zorluklara neden olacağı vurgulanmıştır. Öksüz, Şanlıdağ, Kongar, Cerrahoğlu, Tol ve Altan tarafından kaleme alınan köşe yazıları bu minvaldedir. Köşe yazarlarının Batı emperyalizminden ve sömürgeciliğinden ciddi bir rahatsızlık duydukları anlaşılmaktadır. Batı medeniyeti eşitsizliğin arttığı bir dünya yaratarak insanlık için yıkıcı

olmuştur. Sorunların çözümü için Batı duruşunun ve politikalarının değişmesi gerektiği söylenmiştir. Dündar, Alçı, Tikrit, Çalışlar ve Eygi bu noktaya vurgu yapan yazarlar yazmışlardır. Ancak ilginçtir ki, Euro-İslam gibi akademik çevrelerin çalışmalarında ve idarecilerin ajandasında önemli bir yer işgal eden çözümlere hiç değinilmediği tespit edilmiştir. 284 köşe yazısında bu kavrama hiç değinilmemesi sorunlara ciddi çözümler arama noktasında kanaat önderleri sayılan köşe yazarlarının bir irade ve isteğinin olmadığını ortaya koymaktadır. Genellikle hem sorunların kaynağı Batı olarak görüldüğü için çözümünde Batı'dan beklenilmesi kolaylığına kaçıldığı tespit edilmiştir.

2.3.7. Köşe Yazarları Tarafından Saldırıların İslamofobinin Yükselişi Açısından Önemli Bir Mihenk Taşı Olarak Görülmesi ve Batı'da Yaşayan Müslümanlar için Olumsuz Sonuçlar Doğuracağına Düşünülmesi

Oryantalizm ortaya çıkışından buyana Avrupa-merkezcilik ve ötekileştirme birbirini besleyerek yoluna devam etmiştir. Avrupa ötekileştirdikçe “ben”e sarılmış, “ben”e sarıldıkça ötekileştirmiştir (Metin, 2013, s. 39). Kaplan, “Önce şu: Batı, umutlar üzerine kurulmadı; korkular üzerine kuruldu, korkular üzerinden var oldu hep. Ve korkular icat ederek, ötekiler icat ederek, kötü'ler icat ederek dünya üzerinde hegemonya kurdu” diyerek bu durumu teyit eden bir yazı kaleme almıştır (Kaplan, Y., 2015, 16 Kasım). Ancak günümüzde Doğu ile Batı arasındaki gerilimin yeni yüzü olarak İslamofobi görülmektedir. Tarihsel olarak Anti-semitizmden beslenmektedir. Barlas bu noktaya vurgu yaparak Anti-semitizm ve İslamofobi benzerliğine değinerek konuyu ele almıştır.

Yüzyıldan daha fazla süredir önce *Batılılık* günümüzde de *Avrupa Birliği kriterleri* olarak kutsadığımız o idealin, tam anlamıyla mükemmeli yansıtan bir tabloyu yansıtmadığı ortadadır. Bir açıdan Avrupalılık, içinde mikro milliyetçiliklerin bulunduğu bir *kıtasal milliyetçilikten* başka bir şey değildir. Bu milliyetçilik dönemlere göre anti-semitizmden başlayıp İslamofobi'ye dönüşebilen, nefret duyguları üretebilmektedir (Barlas, 2015, 19 Kasım).

Barlas'ın yazısını doğrular nitelikte olması sebebi ile belirtmek gerekir ki, aşırı sağ partilerin İslam karşıtı propagandalarında “Avrupa Hristiyanlarıdır” söylemi yanında “Bir zamanlar Yahudi- şimdi de İslam piçi” gibi aşağılayıcı ibarelerle İslam düşmanlığını güçlendirdiği gibi İslamofobiyi Antisemitizme koşut bir ötekileştirme haline getirmektedir (Göknel, 2015, s. 33). Almanya'da ortaya çıkan bir ırkçı söylemde Yahudi ve Türkler arasında fark şöyle vurgulanır (Göknel, 2015, s. 68):

Türk ile Yahudi arasındaki fark nedir?
Yahudiler arkada kaldı, Türkler ise önümüzde!

Avrupa’da Anti-semitizmi önleme amaçlı yasal düzenlemeler yapılsa da, gelinen noktada istenen bir kitlesel bilinç düzeyine henüz ulaşılamamış, “öteki” ile birlikte yaşam anlayışı tam olarak içselleştirilememiştir. Bugün bile Anti-semitizmin köklerinin kurtulduğunu söylemek mümkün değildir (Uzun, 2012, s. 22). Nitekim PEW tarafından 2008 yılında yapılan bir araştırmaya göre, araştırmaya katılanlar arasından Yahudilere olumsuz bakan kişilerin oranı, İspanya’da yüzde 46, Polonya’da yüzde 36, Almanya’da yüzde 25, Fransa’da yüzde 20’dir. Bu anket bugün bile Yahudi düşmanlığının bitirilemediğinin en açık göstergesidir (Göknel, 2015, s. 86). Bu bağlamda değerlendirildiğinde tıpkı Anti-semitizm gibi bir toplumsal bir hastalık halini alan İslamofobi de kısa zamanda çözüm bulunarak sonlandırılmayacaktır (Göknel, 2015, s. 55). Hiçbir zaman unutmamak gerekir ki, Almanya’ya göç edip yerleşmiş Yahudilerin vatandaş sayılmalarının tarihi 1812 yılına gitmesine rağmen Hıristiyan teolojisi bakımından yabancı olarak kalmışlar. İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan philo-semitizm ve sekularizyon sürecinin etkisi ile Yahudilere bakış açısı değişse de steroitipler aynı kalmıştır (Göknel, 2015, s. 64-65).

Anti-semitizm ve İslamofobi benzerliğine değindikten sonra DEAŞ tarafından Paris’te gerçekleşen bu saldırıların Batı ülkelerinde yaşayan Müslümanlar için olumsuz sonuç doğuracağı konusunda incelenen köşe yazılarında nerdeyse bir fikir birliği olduğu söylenebilir. İslamofobinin ivme kazanacağı birçok yazıda dile getirilmiştir. Kaplan, bu durumun tarihsel temellerine değinerek saldırıları analiz etmeye çalışmıştır.

Paris’teki son saldırılardan itibaren, esas sıkıntı ve baskılara maruz kalma; çile ve sosyal işkencelere muhatap olmanın, Avrupa ülkelerindeki Müslümanlar için şiddetlendiği bir acı gerçektir. Daha önce de, yaşlı kıtanın tarihinde çok önemli bir yer tutan, ırkçı yaklaşımlar; yabancı düşmanlığı ve özellikle İslamofobia gibi sebep ve saiklerle, Avrupa’da yerli olmayan insanlar hep dışlanıyor ve horlanıyordu. Fakat öyle görülüyor ki, bugüne kadar olan duyarsızlık; insani ve vicdani ölçülerin ötesinde sürdürülen haksızlık ve adaletsizlik dizginlenmezse, bu tavır terör bahanesiyle, iyice zıvanadan çıkacak ve Avrupa’daki Müslümanlara hayatı zindan etmek için her şey yapılacaktır (Kaplan, İ., 2015, 19 Kasım).

Bütün bu gelişmeler Avrupa’da bulunan “irrasyonel” İslam korkusu üzerine inşa edilmektedir. Avrupa medeniyetinin geçmişten gelen bir Doğu algısını bulunmaktadır ve bu algı bugünde yukarıda belirtildiği gibi kendini İslamofobi adıyla devam ettirmektedir. Öğün, aşağıdaki alıntıda görüldüğü şekilde tam bu hususu onaylamıştır.

Paris'te yaşanan terörist katliam muhtemeldir ki Avrupa kamuoyunda saklı duran İslâm düşmanlığını arttıracaktır. Bunun illâ ki açık bir meydan okumaya dönüşmesi; meselâ her yerde ırkçılığı iktidâra taşınması gerekmiyor. Avrupa, bir şekilde hayâtı kendisi için de zindana çevirecek bu tarz yükselişlere set çelmeyi de bilir. Kastettiğim, yabancı düşmanlığının banâl, ya da konvansiyonel tarzlarıdır. Artık Avrupa'da yaşayan yahut Avrupa'nın kapılarını zorlayan Müslümanlar daha anlayışsız; daha hoşgörüsüz muamelelerle karşılaşmaya hazır olmalıdır (Öğün, 2015, 19 Kasım).

Mumcu ise yazısında bu saldırının ardından Avrupa'da aşırı sağın güç kazanacağına ve dolayısıyla İslamofobik eylemlerde artış görüleceğine vurgu yapmıştır. Zira aşırı sağ ve İslamofobi birbirini besleyen iki unsur olarak görülebilir.

İŞİD'in bu saldırıyla hedeflediği çok gizli değil. Dünyayı ikiye bölmek. Farklı kültürleri bir arada yaşayamaz hale getirmek. Avrupa'da mülteci karşıtlığının artması, Müslümanlara karşı tepkinin çoğalması ve yabancı düşmanı aşırı sağın seçim zaferleri kazanması İŞİD'in en çok sevineceği sonuç olacak. Aralık başında Fransa'da yerel seçimler var. Anketler zaten aşırı sağcı Front National Partisi'nin güçleneceğini gösteriyordu. Bu katliamın korkmuş seçmeni iyiden iyiye aşırı sağa çekmesi sürpriz olmaz (Mumcu, 2015, 18 Kasım).

Kongar da aynı konuyu gündeme getirerek, “Avrupa'da yükselen ırkçı ve milliyetçi hareketlerin daha da güç kazanacağını, bu arada İslamofobi'nin daha da yaygınlaşacağını ve derinleşeceğini tahmin etmek için kâhin olmaya gerek yok” demiştir (Kongar, 2015, 15 Kasım). İnsel ise yazısında yukarıda da bahsedilen sorunlarla yüzleşmenin ve üstesinden gelmenin çok zor olacağını anlatmıştır.

İkinci boyut, bu eylemlerin Müslümanlara yönelik tepkilerin artmasını hedeflemesiyle ilişkili. Müslümanların “*Haçlı Ülkeleri*”nde giderek daha fazla dışlanmalarına yol açarak, çelişkileri derinleştirme stratejisi güdüyor. Batı toplumlarındaki siyasal güçlerin ve devlet otoritelerinin bu stratejinin yaratacağı Müslüman/Arap/ göçmen karşıtı toplumsal tepkilere direnmeleri kolay olmayacak (İnsel, 2015, 15 Kasım).

11 Eylül saldırılarının ardından dış düşman artık iç düşman halini almıştır (Canatan, 2007, s. 57) ve doğal olarak dünya ölçeğinde hissedilen güvensizlik atmosferi, ulus devletlerin ulusal güvenliğe tehdit sayılabilecek unsurların arasına yeni maddeler eklenmesi sonucunu doğurmuştur, bir bakıma düşman tanımını yeniden yapılmıştır. Artık düşman devletler, siyasal ideolojiler ve nükleer silahlar gibi tehditlerin yanında ve İslam, göç, yabancılar ve etnik gruplar ulus devletlerin idareci elitleri tarafından ulusal güvenliği

tehlikeye sokan hususlar olarak tanımlanmıştır. Farklı etnik gruplar ve göçmenler, insan kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti, suç, şiddet ve terör kavramlarıyla birlikte anılarak onları ötekileştirme eğilimine hız kazandırılmış ve güvenlikçi bir yaklaşım neticesinde ulusal bütünlüğe bir saldırı olarak lanse edilmiştir. *Korkunun iktidarı*, modern devletlerin halk üzerinde iktidarlarını sürdürebilmeleri ve meşruiyetlerini kabul ettirmeleri açısından siyasal iktidarların eline paha biçilemez bir imkân sunmuştur (Kaya, 2015, s. 49). Taşgetiren yazısında, “Amerika 11 Eylül saldırısında teröre karşı benzeri bir refleksi göstermişti. Öyle ki, o refleks, yoldan geçen esmer kişilerin potansiyel terörist algısıyla derdest edilmesine kadar uzanmıştı” diyerek bahsedilen 11 Eylül sonrası oluşan tehlikeli duruma değinmiştir (Taşgetiren, 2015, 15 Kasım). Akkır da saldırının sorumlusu olarak yine Müslümanların görüleceğini işaret etmiş ve “Tüm bu gerçeklere rağmen Paris saldırısının faturası, Müslümanlara kesilecek. Maalesef, Müslümanları zor günler bekliyor; tıpkı ABD’nin 11 Eylül’ünden sonra yaşananlar gibi” diyerek 11 Eylül akabinde yaşananlara benzer gelişmeler görüleceğini vurgulamıştır (Akkır, 2015, 16 Kasım). Cerrahoğlu ise yazısında Paris saldırısının Müslümanlar karşı gerçekleşecek birçok olumsuz davranışı tetikleyeceğini söyleyerek bunun yanında demokrasi tahribatı da yapacağını vurgulamıştır.

Öyle veya böyle geline noktada “Avrupa’nın Müslümanları” “savunmaya” zorlanıyor. Alınlarına yapışan “potansiyel terörist” yaftasından kurtulmak için “İslamın bir terör dini olmadığını” kanıtlamaya mecbur tutuluyorlar. Terörün failleri ötesinde bir azınlığın böyle toptancı şekilde damgalanması ve “masumiyetini” ispata zorlanması, İslam konusundaki sosyolojik, teolojik tartışmaların yanında çok boyutlu bir “demokrasi tartışması” açıyor (Cerrahoğlu, 2015, 22 Kasım).

Cerrahoğlu diğer bir yazısında İslamofobik eylemlerin geri planındaki fotoğrafa vurgu yapmıştır. Özellikle klişelerin ve önyargıların toplumsal alanda kendine daha fazla yer bulacağını belirtmiştir.

Avrupa kamuoylarını “sağduyuya” çağırınlar da elbette ki var. Ama tıpkı 11 Eylül ertesini günlerde olduğu gibi, “savaş” söyleminin üst perdeden dile getirildiği ve terör korkusunun her yeri teslim aldığı bir ortamda; “aklıselim”in sesi cılız çıkıyor. “Paris saldırıları” Eski Kıtayı 14 yıl geri savurdu. Geri savurmanın ötesinde yerleşik bütün klişeler ve önyargıları kemikleştirdi. Buradan devam (Cerrahoğlu, 2015, 21 Kasım).

Öksüz de aynı endişelerle ve özellikle Hollande’ın açıklamasına vurgu yaparak gerek İslam coğrafyası gerekte Batı’da yaşayan Müslümanlar için çok olumsuz gelişmelerin yaşanacağını anlattığı bir yazı kaleme almıştır.

Çok tedirginim, çok; terör olmasın, insanlar ölmesin. Masum insanlar teröre kurban gitmesinler ama Paris saldırısını bahane ederek ülkede bulunan Müslümanlar da fişlenmesin, hapsilere tıklınsın, baskıya maruz kalmasın, “11 Eylül-Amerika” saldırısından sonra Müslümanlara reva görülen uygulamalar olmasın! Tedirginliğimin nedeni budur! Çok tedirginim, çok; genellikle bu türden saldırılardan sonra o ülkenin Cumhurbaşkanı, Başbakanı kalkar ve “Saldırı ile direk alakası olmayan geniş kitleler rahat olsun. Onlar bizim vatandaşlarımız. Bizim meselemiz terörü meydana getirenlerle. Ülkede bir cadı avının başlamasına, yeni bir Mccharty uygulamasına asla ve kat’a müsaade etmeyeceğiz...” türünden açıklamalarda bulunurdu. Ama en azından şu dakikaya kadar Fransa Cumhurbaşkanı Hollande’den bu yönde bir değerlendirme duymadım. Aksine “savaş” kelimesini telaffuz etti, Sayın Cumhurbaşkanı. Bundan dolayı da tedirginim! (Öksüz, 2015, 16 Kasım).

Barlas da önyargılarla hareket edildiğini vurgulamış ve “Gerçekleri görmek yerine ezberlere ve önyargılara dayalı olarak dünyayı yorumlamak ne kadar kolaysa, o kadar da yanlıştır. Şu anda Batı’da tırmanan “İslamofobi” de bu büyük yanlışın kitlelere ve siyasete yansımaları biçimlerinden biri değil mi?” diyerek Avrupa’nın ezberlerini bozması gerektiğini ima etmiştir (Barlas, 2015, 21 Kasım). Yine Barlas Avrupa’da bulunan mülteciler ve yabancılar için daha zor günlerin kapıda olduğunu belirtmiştir.

Paris Katliamı’nın hissedilebilecek sonuçlarından birinin zaten Avrupa’da var olan “Yabancı Düşmanlığı”nın ve “İslamofobi”nin tırmanması olacağı tahmin edilebilir. Bu olay Suriyeli mültecilere Avrupa kapılarının daha da şiddetle kapanmasına yol açacaktır. Fransa’da olay ertesinde bir mülteci kampına yapılan saldırı bunu gösteriyor (Barlas, 2015, 15 Kasım).

Böhürler, saldırıların İslamofobiyi güçlendireceği konusunda endişelerini dile getirerek Avrupa’da bulunan Müslümanlar için hayatın daha da zorlaşacağını anlatmıştır.

Bu tehdidin artçı saldırıları hem İslam dünyasını hem de batı dünyasını yakından etkileyecek. Her şeyden önce bu süreç İslamofobiyi güçlendirecek. Avrupa şehirlerinde Müslüman mahalleler de artık sıkı takip altında. Ülke ülke, mahalle mahalle Müslüman semtlerin dosyaları batılı gazetelerde yer almaya başladı (Böhürler, 2015, 21 Kasım).

Yanık da saldırıların Avrupa’da yaşayan insanların Müslüman algısını olumsuz etkileyeceğini belirterek, İslamofobinin yükseleceğini ve bu durumun mülteciler yönelik davranışlara sebep olacağını dile getirmiştir.

Paris saldırıları “dramatik siyasal olay” niteliğinde. Tam bir terör olayı. Olayın vahameti zihin dünyalarımızı sarsacak düzeyde. İnsanları derinden etkileyen bu

türden dramatik olaylar, bir dizi siyasal dönüm noktalarına sebep olurlar. Bu olay, batıdaki sıradan insanın zihin dünyasında “Müslüman algısını” şekillendirir. Bu olaydan sonra Batı’daki Müslümanların hayatı, mültecilerin hayatı olumsuz etkilenecek. Çünkü, bu olayda siyasal hedeflerden ziyade, tam olarak sivil insanlar hedeflendi. Sıradan insanlar ve gündelik hayat vuruldu. Artık herkes kendisinin de hedef olabileceğini biliyor. Bu sebeple de, bu olay sadece siyasilerin değil, herkesin zihin dünyasını şekillendirecek. Bu saldırılar önemli siyasal değişimlere sebep olabilir. Ne yazık ki, şiddet kısır döngüsü artacak gibi görünüyor. Hem İslamofobi hem de radikalleşme birlikte artabilir. Zaten mültecileri kabul etmekte zorlanan, giderek içe kapanan, güvenlikçi politikaları arttıran bir Avrupa vardı. Bu olayla bu eğilim hız kazanır. Saldırganlardan birinin mülteci dalgası ile Fransa’ya ulaşması, mültecilerin daha riskli algılanmasına sebep olacak, mültecilere kapıları kapatma politikası güç kazanacaktır (Yanık, 2015, 16 Kasım).

Er ise yazısında tez boyunca anlatıldığı gibi saldırı Fransa’da meydana gelse de etkilerinin bütün Batı’da hissedileceğini belirtmiştir. Zira saldırı sonrasında yaşanan insanlık dramları medya etkisi ile bütün ülkelerde gündem olmakta ve Batı’da yaşayan kişilerin saldırıda hayatını kaybedenlerle, yaralananlarla empati yapmasına neden olmaktadır.

Fransa, tam bir panik içinde: Maçlar, konserler, sosyal faaliyetler iptal ediliyor, okullar tatil, insanlar işe gidemiyor, sokaklar tenha, uçakların yönü değiştiriliyor. Her tarafta asker ve polis kaynamakta. Bir zamanların efsane şehri Paris’te OHAL var. Evler basılmakta, çarpışmalar olmakta. Bunu Fransa yaşıyor ama bütün Avrupa, bütün batı iliklerine kadar hissetmekte. Manzara da gerçek de o ki Avrupa’nın psikolojisi bozulmuş vaziyette. Bizim 40 yıldır uğraştığımız teröre bir saldırıda teslim oldular. Bu psikolojideki bir memlekette hayat zehir olur. Adil kararlar verilemez. Kendilerinden görmedikleri herkesi düşman kabul ederler. Şimdi Fransa’da Müslümanlar, mağripliler, Afrikalılar düşman. François Hollande’ın geçen günkü bir sözü çok tehlikeliydi. Fransız vatandaş bile olsa lüzum gördüklerimizi vatandaşlıktan çıkartmak için kanun yapacağız diyordu (Er, 2015, 19 Kasım).

Yukarıda yazılarından alıntı yapılan yazarlar gibi Köksal da Müslümanlara bakışın değişeceğini düşünerek bu durumun ortaya çıkaracağı neticelere odaklanmıştır.

Olaylarının ardından, tekrar tatsız bir dönem başladı Avrupa’da yaşayan Müslümanların hepsine neredeyse terörist gözüyle bakılmaya başlandı ve Müslümanlara nasıl davranılması gerektiği konusunda tartışmalar yapılıyor. Terörist saldırıların önlenmesi için neredeyse Müslümanların tecrit edilmiş kamplara alınmasını isteyecekler (Köksal, 2015, 19 Kasım).

Özfuture, mülteci kampının yakılmasının tehlikenin boyutlarını öne sermesi açısından önemli bir işaret olduğunu kabul ederek, “DEAŞ’i kullanan ülkeler Avrupa’daki ırkçı akımı tahrik ederek Müslümanları zor durumda bırakmak istemektedir. Fransa’da

Müslümanlara düşmanlık son derece fazla idi. Bu katliamla beraber daha da artacaktır. Suriyeli mültecilerin kamplarının yakılması bir başlangıçtır...” demiştir (Özfatura, 2015, 16 Kasım). Mengi ise yazısında artan yabancı düşmanlığına özellikle de Müslüman karşıtlığına dikkat çekmiştir.

Batı ülkeleri terörü o kadar ciddiye alıyor ki, Fransa’da bir kamuoyu yoklamasında “Bugün seçim olsa Cumhurbaşkanı Hollande’nin ilk turu dahi geçemeyeceği” sonucu çıkmış. Bu tepki, Fransa ve diğer AB ülkelerinin Suriyeli mülteciler konusunda yakın gelecekteki tutumu hakkında da fikir verebilir. Avrupa Komisyonu Başkanı Juncker her ne kadar “Sığınmacılarla suç işleyen teröristleri karıştırmayalım, mülteciler de bu korkunç olaylardan kaçmak için kapımıza geliyor” diyorsa da bırakın mültecileri, Avrupa’ya normal seyahat edenler için bile “Shengen vizesi’nin tehlikede olduğunu” aynı konuşmada bildiriyor. Biz “terörün dini, ırkı, vatani yoktur” desek de Batı bunu böyle algılamıyor. “Suriyeli, Mısırlı ve Cezayir kökenli Fransız” IŞİD’li teröristlerin yer aldığı Paris saldırısından sonra özellikle Avrupa ülkelerinde Anti-İslamist bir ırkçılık akımının başlaması ve yayılması kolay olacaktır. Dün Fransa İslam Konseyi Başkan Yardımcısı Ahmet Oğraş TV’de Fransa camileri koruma altına aldı ama Müslümanlar dışarıda tehlike altında diyordu (Mengi, 2015, 17 Kasım).

Çakmak da Müslümanlar için kontrolün artacağını düşünerek, “IŞİD, Paris’te yaptığı bu acımasız vahşetle Fransa’da yaşayan Müslümanların hayatını zorlaştırmıştır. İktidar, muhalefet ve Fransız halkı bu kez Müslümanlar için, çok daha sıkı bir kontrol ve daha katı bir politika istemektedir” demiştir (Çakmak, 2015, 19 Kasım), Gönensin ise Müslüman karşıtlarının bu saldırıdan sonra daha rahat hareket edebileceğini belirtmiştir.

Paris katliamının arkasından geleceklerin biri çok belli. Batı’da, 11 Eylül sonrasındakinden daha kuvvetli bir İslam karşıtlığı yaşanacak. Avrupa’da yaşayan bütün Müslümanların hayatları bundan sonra çok zor olacak. Büyük sınır dışı işlemleri, hatta vatandaşlıktan çıkarmalar olursa da bunlara kimsenin karşı çıkması da beklenmeyecek (Gönensin, 2015, 19 Kasım).

Bayramoğlu ise yazısında Fransa liderinin açıklamasına dayanarak saldırının güvenlikçi yaklaşımları artıracaklarını öngörmüştür.

Fransa Cumhurbaşkanı Hollande’ın bu koşullar içinde bir siyasetçi, sivil yönetici gibi bir ordu komutanı gibi davrandığına dair tespitler, eleştiriler de bu durumun bir parçası... Ancak gelin görün ki, yapılan son bir ankette Fransızların yüzde 73’ü saldırı sonrası Hollande’ın tutumunu “olması gerektiği” şeklinde buluyor ve onu destekliyorlar. 11 Eylül benzeri güvenlikçi bir etki, bunun dalga dalga başka ülkelere yayılması endişe vericidir (Bayramoğlu, 2015, 20 Kasım).

Güvenlikçi yaklaşımın güç kazanacağını belirten Hakan da özellikle göçmenlerin tehdit unsuru olarak görüleceğini beyan etmiştir.

Bu olayın ardından görüyoruz ki... Başta Fransa olmak üzere tüm Avrupa'da iç güvenlik tedbirlerine aşırı yüklenilecek. Güvenlik / özgürlük dengesi tartışmaları yeniden başlayacak. Göçmen politikaları yeniden belirlenecek. Ve terör, maalesef bir kez daha hedefine ulaşmış olacak ve en fazla da özgürlükleri vurmuş olacak (Hakan, 2015, 15 Kasım).

Akyol, Batı'da yaşayan Müslümanlar için yeni zorlukların ortaya çıkacağına dikkat çekerek "Müslümanların kendi ülkelerindeki hayatı hiç iyi değildi, şimdi Batı'daki hayatları da büsbütün zorlaşacak. Batılı kamuoyunda özellikle mültecilere şüpheli muamelesi yapılacak. Müslüman denildi mi, hele da Arap'sa, tuhaf bakışlara maruz kalacak" demiştir (Akyol, 2015, 16 Kasım). Öney, İslamofobinin zirve yapacağını ve özellikle bu olumsuz durumdan en çok mültecilerin etkileneceği söylemiştir.

Önceki Paris saldırıları, Charlie Hebdo üzerinden, Batı dünyası genelinde "ifade özgürlüğü" tartışmalarını tetiklemişti. Bu Paris saldırıları ise, Avrupa'nın yumuşak karnı "mülteciler" konusuna saplanan bir hançer gibi oldu. Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, tüm Avrupa'da ayrımcılık ve "yabancı korkusu"; tabii özellikle de İslamofobi müthiş bir patlama yaşayacağına benzer, diyerek mülteciler için olumsuz algının kendine daha kolay yer bulacağını söylemiştir (Öney, 2015, 19 Kasım).

Muradoğlu da yukarıda bahsedilen noktalara dikkat çekerek çok olumsuz bir hava oluştuğuna ve göçmenlerle ilgili çıkabilecek sorunlarda artış olacağına değinmiştir.

Paris'te gerçekleşen kanlı saldırılar, mülteciler dahil olmak üzere Avrupa'da yaşayan Müslümanların hayatlarını derinden etkileyecek gibi görünüyor. Otoriter laikliğin resmi politika olduğu Fransa'da Müslüman banliyöler şiddetli bir gerilim yaşıyor. Bu yüzden Fransız hükümetinin atacağı yanlış bir adım milyonlarca Müslümanın yaşadığı bu ülkenin yanı sıra bütün Avrupa'da silsile halinde vahim olaylara yol açabilir. Fransa'da göçmenlere karşı sert önlemleri savunan ırkçı partiler yine sahneye çıktılar. Oysa bu tür önlemler meseleyi çözmiyor, tam aksine zehirli bir hava oluşturmak suretiyle nefret duygularını daha da derinleştiriyor. Şiddet ve terörü yücelten örgütler ise böyle ortamlarda taraftar buluyorlar (Muradoğlu, 2015, 17 Kasım).

Tatlı, Avrupa ülkelerinin sınırlarını kapatmasından bahsederek "Son gelişmeler gösteriyor ki AB ülkeleri sorun olarak mültecileri gördüler ve öncelikle onlarla ilgili sınırlama getirmeye hazırlanıyorlar. Sınırları kapattılar. Shengeni askıya alanlar oldu...

Bazı ülkeler tüm Müslümanları izlemeye aldıklarını açıkladılar...” demiştir (Tatlı, 2015, 19 Kasım). Eralp, Avrupa’da aşırı sağ tarafından istismar edilebilecek bir zemin oluştuğuna değinerek, “Paris’te gerçekleşen IŞİD saldırısının ardından Batı başkentlerini bir korku sardı. Su ana kadar bir şekilde gizlenebilen yabancı düşmanlığı, daha doğrusu Ortadoğu kökenli yabancı düşmanlığı özellikle sağ görüşlü siyasetçiler tarafından açıkça kullanılmaya başlandı” demiştir (Eralp, 2015, 18 Kasım). Miroğlu ise yazısında saldırı sonrasında yaşanabilecek gelişmelerin Avrupa değerlerine zarar vereceğinden bahsetmiştir.

Avrupa sınırlarını mültecilere kapatabilir, içerde ise kendi yurttaşı olan Müslüman halkın temel hak ve özgürlüklerini kısıtlama yoluna gidebilir mi? Peki AB projesinden geriye bu durumda ne kalır? Ulus-devletlerin sınırlarına çekilmiş bir Avrupa, kendi mirasından çok şey kaybetmiş bir Avrupa olmaz mı? Soruları daha da çoğaltmak mümkün, diyerek Avrupa’nın kayıplarına odaklanmıştır (Miroğlu, 2015, 15 Kasım).

Gelinen noktada Avrupa’nın bir meydan okuma ve dönüşüm yaşayacağı hemen görülmektedir. Batı özellikle de İslamofobi konusunda stratejik aklı ile hareket etmezse en büyük kayıpları yine kendi yaşayacaktır. Batı uyguladığı politikalarla başka bir deyişle Müslümanları ötekileştirdikçe Müslüman dünyayı gittikçe artan oranda marjinalleştirmektedir. Barlas, tam da bu hususa temas eden bir yazı kaleme almıştır.

Acaba bu şekilde IŞİD’li teröristlerin amaçlarına da hizmet mi ediliyor? Yabancı düşmanlığı ve İslamofobi Avrupa ülkelerinde ve hatta Amerika’da tırmanarak bir siyasal davranış biçimine dönüştükçe, bu ülkelerde IŞİD’e sempati duyan ezilmişlerin ve dışlanmışların sayısı artmayacak mı? Doğup büyüdüğü ülkelerde "Yabancı" ve hatta "2'nci sınıf insan" olarak görülen bu kitleler, daha fazla oranda IŞİD’e katılarak, ezilmişliklerini onarmaya çalışmayacaklar mı? (Barlas, 2015, 19 Kasım).

Şahin, İslamofobinin gündemde bu eylemden sonra daha fazla yer alacağını vurgulayarak “Son Paris saldırıları ile yeniden gündeme gelen İslamofobi ve Müslümanların temsili meselesi bir kez daha masamızda acil kodlu işler arasında hepimizin ilgisini bekliyor” demiştir (Şahin, 2015, 24 Kasım). Keyman ise İslamofobi sorununa çözüm bulma noktasında daha karmaşık sıkıntılar yaşanacağını belirtmiştir.

Riskler ve belirsizlik, geleceğe güvensizlik, sorunları çözememe durumu, lidersizlik, dolayısıyla dünya düzeninde yaşanan çıkmaz ve kriz, önümüzdeki dönemi savaş ve şiddete savuracak gözüküyor... Avrupa’nın geldiği noktayı tehlikeli olarak görmüş

ve “Mülteci krizi noktasındaysa, sadece G20 Zirvesi değil, Avrupa’da, Berlin, Kopenhag ve Londra’da katıldığım toplantılar temelinde de söyleyebilirim ki; Avrupa paralize olmuş, çözüm üretme kapasitesini yitirmiş, çoğu Avrupa ülkesi ırkçılık ve İslamfobisi tarafından rehin alınmış durumda. Paris katliamı, bu durumun daha da ağırlaşmasını yaratacak gözüküyor. Tam tersine, Paris katliamı, 11 Eylül sonrası dönem gibi, savaşın, işgalin, insan trajedisinin, kutuplaşmanın, ırkçılığın, İslamfobisinin daha da arttığı bir süreci yaratabilir... Endişeli olmamız gereken çok zor günler bizi bekliyor (Keyman, 2015, 18 Kasım).

Keyman’ın belirttiği gibi Avrupa’nın paralize olmasının ve çözüm üretme kapasitesini yitirmesinin temelinde yatan neden, Maslow’un yaptığı ünlü deneye değinilerek anlatılmaya çalışılacaktır. Bu bilim insanı bütün canlıların *homo sapiens sapiens* olduklarını, yani belli ihtiyaçlar hiyerarşisi içerisinde varlıklarını sürdürebileceklerini söyler. İlk basamakta bulunan fizyolojik zaruretler, nefes alma, beslenme, boşaltım, ısınma gibi şeylerdir. Bu ihtiyaçlarını karşılayabilen bir birey, hemen akabinde vazgeçilmez bir ihtiyaç olan temel güvenlik (emniyette olma) ihtiyacı duymaya başlar. Düşmanlardan korunma, sakin ve huzurlu bir ortamda yaşama artık birey için en önemli ihtiyaç haline gelmiştir. Ancak ve ancak, kendini emniyette hisseden bireyler daha üst seviyedeki ihtiyaçları talep etmeye ve onları hayata geçirebilmek için girişimlerde bulunmaya başlarlar. Bir arada yaşamaya zemin oluşturacak sevgi, saygı, aidiyet-mensubiyet (örneğin, bir millete mensup olma) ihtiyaçları hep bu temel ihtiyaçlardan sonra gelmektedir. Söylenmesi gereken çok önemli bir nokta da, bu binanın alt katlarından birini oluşturan güvenlik ihtiyacının, herhangi bir sebeple ortadan kalkması durumunda, tıpkı diğer katların havada asılı kalamayacağı gibi, diğer ihtiyaçların da tamamen çökeceğidir. Kendini güvende hissedemeyen ferdi veya toplumun sevgiyle, saygıyla, aidiyetle, mensubiyetle veya kendini geliştirmeye uğraşma *liksüde* ortadan kalkmaktadır. Diğer bir deyişle, insanlarda var olan temel güvenlik ihtiyacını sarsıldığında daha üst basamaktaki ihtiyaçlar ve onlarla ilgili birikimler de kendiliğinden kaybolmaktadır (Doksat, 2003, s. 93-94). Bugün Batı’da Müslümanların maruz kaldığı durum tamda böyledir, yıllarca süren bir ayrımcılık, dışlanma, taciz ile etnik ve dini grupların aralarında ve kendi içlerindeki mücadeleleri gerek yeni gelen gerekse de ikinci ve üçüncü kuşak insanlar arasındaki bütün bağı koparmış ve tekrardan bu insanların bir arada yaşama olasılığını oldukça zora sokmuştur.

Korku bir defa insanların davranışları yönlendirmeye başlayınca akıl artık ikinci planda kalmakta ve sağlıklı karar alma süreçleri sekteye uğramaktadır. Düşünceler flulaşarak hüküm verme ve çıkarımda bulunma yetileri kaybedilmektedir. Akliselim

içinde hareket etmesi gereken insanlar, korkudan azade olmak adına düzenbaz ve tehlikeli insanların kurdukları yapılanmalarda kaybettikleri güveni bulmak adına bir arayışa girmektedirler (Demir, 2017, s. 8). Kendini güvende hisseden insan ise, aklını kullanmaya başlamanın bir neticesi olarak duygularını gerektiği gibi ifade ederek yaşama daha sıkı sarılır. Daha üretken hâle gelen bu insan istikrar arar hatta istikrarın teminatı olur. Toplumsal kurumlarla bireyler arasındaki münasebetlere bir canlılık ve içtenlik kazandırın güven; sosyal düzenin, kişisel yaşantının, ekonomik ve demokratik ilerlemenin zemini oluşturur (Demir, 2017, s. 8). İşte bu yüzden tüm Avrupa toplumları ve kurumları insanlardaki güven duygusunu derinden sarsan İslamofobi ile mücadele etmek için bütün imkânlarını seferber etmelidirler. Aksi takdirde yaşayacakları en büyük kayıp Avrupa'nın sahip olduğu en önemli üretim faktörü olan Avrupa beşeri sermayesi olacaktır.

Toplumlar sadece üretilmiş ve sistematik bir korku ile yönlendirilmez. Etik ile yani “maruf”a dönüşmüş evrensel örf ile de toplumları kontrol altında tutmak mümkündür. Ancak bu durumun uzun bir uğraş ve ciddi bir planlama gerektirdiği de açıktır. Zira günümüz dünyasında halkın ekseriyetinin etik değerler içinde yaşamını sürdürmesini sağlamak aşılması güç zorluklarla dolu bir süreç olarak kendini göstermektedir. İşte bu yüzden devletler ve çıkar grupları daha kolay uygulanabilir ve sığ bir metot olan suni korkular üreterek halk üzerinde istediklerini kabul ettirecek yollar aramaktadırlar (Çevik, 2017, s. 14). Uzun vadeli refah toplumu hedefi için özellikle de Avrupalı siyasetçilerin korku siyasetini bir yana bırakıp gerçekler üzerinden politika yapması gereklidir. Başka bir deyişle artık kalıcı olmaya başlayan *yabancı göçmen* Müslümanlar ile içinde yaşadıkları toplumu bütünleştirmek ve Avrupa için fırsatlar yaratacak yeni bir formüller üzerinde çalışılmalıdır.

Sıralanan alıntılar genel olarak değerlendirildiğinde, Paris saldırılarının İslamofobinin yükselişine katkı sağlayacağı noktasında köşe yazarlarının görüş birliği içeriklerde kendine yer bulmuştur. Paris saldırılarının İslam-Batı ilişkileri, Avrupa'daki Müslümanlar ve mülteciler açısından bir dönüm noktası olarak birçok olumsuz uygulamaya öncülük edeceği de okurlara iletilmiştir. Kaplan, Y. (Yeni Şafak), Barlas (Sabah), Öğün (Yeni Şafak), Mumcu (Cumhuriyet), Kongar (Cumhuriyet), İnel (Cumhuriyet), Taşgetiren (Star), Akkır (Milat), Cerrahoğlu (Cumhuriyet), Öksüz (Milli Gazete), Böhürler (Yeni Şafak), Er (Türkiye), Köksal (Türkiye), Özfatura (Türkiye), Çakmak (Yeniçağ), Bayramoğlu (Yeni Şafak), Hakan (Hürriyet), Akyol (Hürriyet), Öney

(Taraf), Muradoğlu (Yeni Şafak), Miroğlu (Star), Şahin (Akşam) ve Keyman (Radikal) tarafından bu konuda aynı istikamette köşe yazıları yazılmıştır. 12 gazeteden 23 farklı köşe yazarı tarafından aynı düşünceler okurlarla paylaşılması bu konuda hatırı sayılır bir konsensusun olduğunu göstermektedir. Son olarak belirtmek gerekir ki, Paris saldırı sonrası ivme kazanan İslamofobi nedeniyle Müslümanların da kendi dini inanışlarını gizleme ve dini yaşayışlarından taviz verme gibi olumsuz anlamda bir dönüşüm yaşama tehlikesine hiç değinilmemiş ve bu konu önemli görülmemiştir. Bütün köşe yazarları Avrupa'nın Müslümanlara ve yabancılara bakışı üzerinden saldırıyı analiz etmeye çalışmış ve yaşanacak zorluklara gönderme yapmıştır.

2.4. MANŞETLER İLE KÖŞE YAZILARININ PARİS SALDIRILARINA YÖNELİK YAKLAŞIMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Yapılan içerik analizi sayesinde manşet ve sürmanşet altında yapılan haber içeriklerinin köşe yazılarına nazaran daha nesnel ve tarafsız olarak kaleme alındığı tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak günümüz medyasının ticarileşmesi sebebiyle tiraj kaygısı ve medyanın siyaset kurumu ile olan ilişkileri görülebilir. Çünkü bazı gazetelerin manşetlerinde ve sürmanşetlerinde Batı ile ilişkilerin sağlamlaştığı ve birlikte hareket edilmesi gerektiği işlenmiştir. Bu gazetelerin dünya görüşleri göz önüne alındığında böyle bir tavır sergilemelerinin ana nedeninin devletin resmi ideolojisini desteklemeleri ve gerek halk nezdinde gerekse de dış politikadaki yansımaları dikkate alınarak bu konuda hükümeti zor durumda bırakmama ya da en azından hükümetle ters düşmeme adına hassasiyet göstermelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim köşe yazıları ve manşetler/sürmanşetler arasında ciddi bir sunum farkı olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. Bu konuya ilişkin birkaç örnek vermek durumun daha iyi anlaşılmasına imkân sağlayacaktır. Habertürk gazetesinin 15 Kasım tarihli sayısı “Fransa'nın Yanındayız” manşeti ile çıkmış, manşet altında yer alan haber içeriklerinde Fransa'nın acısının paylaşıldığı ve teröre karşı Batı ile birlikte hareket edilmesi gerektiği mesajı verilirken aynı gazetenin aynı tarihli köşe yazısında “Fransa'nın ve genelde Avrupa ülkelerinin kendi şeytanlarıyla mücadele etmeleri gerekliliği, işin yalnızca bir boyutudur. Olayın Avrupa'nın sömürgeci tarihinden gelen bir yanı zaten vardır” (Özel, 2015, 15 Kasım) denilerek Batı eleştirilmiş ve Doğu-Batı ayrımı güçlendirilmeye çalışılmıştır. Türkiye gazetesinin 17 Kasım tarihli sayısında ise “Zirveden Birlik Çıktı, Antalya

Mutabakatı” sürmanşeti altında Batı ile beraber çalışılacağına değinilirken, aynı tarihli köşe yazısında “Vahşi saldırıyı DAESH üstlendi. Bunun üzerine Fransız jetleri DAESH'in merkez olarak elinde tuttuğu Rakka'yı vurmaya başladılar. Bütün bunlar, sonuçtur. Bir de bu sonucu doğuran sebepler var. O sebepler dile gelmeden sağlıklı teşhis konamaz. Sebep; emperyalizmdir, vahşi kapitalizmdir, sömürgeciliktir, haçlı zihniyetidir.” denilerek, Batı yerilmiştir (Er, 2015, 17 Kasım). Yine Star gazetesinin 16 Kasım tarihli sayısında “Kollektif Teröre Keskin Tavr” sürmanşeti altında Batılı liderlerle Erdoğan'ın samimi pozları eşliğinde Batı ile dayanışma sergileneceği vurgulanırken, gazetede aynı tarihte yayınlanan köşe yazısında “Ama soğuk savaş yıllarından çıkıp gelen Avrupa, dünyanın başka coğrafyalarını kasıp kavuran şiddet ve terör dalgasına karşı anlamlı bir siyasi stratejinin sahibi olmak yerine, çıkarları uğruna, şiddet ve terör üreten diktatörleri şurada burada desteklemeye devam etti.” denilmiştir (Miroğlu, 2015, 16 Kasım). Örneklerden de anlaşılacağı üzere manşet ve köşe yazılarında iletilen mesajlar farklılık arz etmektedir. Manşette haber veya bilgi gerçeğe en yakın ve yalın şekilde okurla paylaşılırken, köşe yazılarında güncel olay yorumlanarak ve öznel bir anlatımla yayımlanmaktadır.

Yukarıda anlatılanlar ışığında araştırma sorusunun ve alt problemlerinin aydınlatılmasında köşe yazılarından daha çok yararlanılmıştır. Çünkü yazarlar yorumlarını da katarak okura mesaj iletirken görüşlerini kanıtlama ihtiyacı hissetmeden daha anlaşılır halde sunmaktadırlar. Düşüncenin ön planda olduğu, habere farklı perspektiflerden yaklaşılana ve çeşitli anlatım biçimlerinden yararlanılan bu yazı türünde ayrıntılara girilmeden konuyu bir sonuca bağlama amacı güdülmektedir.

SONUÇ

Doğu ve Batı'nın İslam ve Helen münasebetinde görüldüğü gibi birbirinden ilham alarak yeni sentezler oluşturması, paha biçilemez bir kültürel zenginlik ortaya çıkarmasına rağmen bütün karşılaşmalarının dostane bir ortamda gerçekleştiği söylenemez. Tersine ilk olarak Arap-İslam baskısı ile kendini hissettiren bu mücadele Haçlı seferleri ve Osmanlı-Türk fütuhatları gibi önemli hadiselerle yüzyıllar boyunca çatışmacı doğasını koruyarak sürmüştür. Bu gelişmelerin sonucu olarak Batı'nın tehdit algılamasında hep ilk sıralarda yer almış olan Doğu ya da İslam, Batı'nın "öteki"si olarak sürekli kategorik tanımlamalarına maruz kalmıştır. Oryantalizmin çerçevesini çizdiği bu önyargıların yarattığı çelişkiler, günümüzde yaşanan gelişmeleri de etkileyecek düzeyde çözülmesi oldukça zor sorunlar ortaya çıkarmıştır. Şüphesiz bu konuda en önemli mesele olarak İslamofobi karşımıza çıkmaktadır. Özellikle bazı önemli olaylardan yani dönüm noktalarından ivmelenerek varlığını sürdüren bu problem, tıpkı 11 Eylül'de olduğu gibi Paris saldırıları sonrasında da Avrupa hatta dünya ölçeğinde olumsuz tesirlerini hissettirmiş, İslamofobik eylemlerde önemli bir artış görülmüş ve Batı'da yaşayan Müslümanların eşi benzeri görülmemiş bir ayrımcılığa uğramalarına yol açmıştır. Dünya kamuoyu tarafından çok yoğun ilgi gösterilen bu olayın ardından küresel medya bilhassa da yazılı basın organları, kendi düşünsel çerçeveleri ile uyumlu bir şekilde olayı tüm boyutlarıyla ele almış ve medya işleyiş mantığı sınırları içinde gerçeği hedef kitleye ulaştırmaya çalışmışlardır.

Paris saldırıları gibi önemli bir hadisenin etkili bir kitle iletişim aracı olarak gazetelerde haber değeri taşımasından dolayı kendine yer bulması olağan bir durumdur. Ancak bu "yer bulma"nın analiz edilmeden çözümlenmeden tam olarak anlaşılması ve anlamlandırılması mümkün değildir. İşte bu tez çalışmasında yorumsamacı sosyal bilim paradigmasından hareketle, tamamlayıcı araştırma tasarımı kullanılarak yazılı doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak toplumun çeşitli kesimlerine hitap eden farklı gazetelerde, Paris saldırıları ile ilgili manşetlerin/sürmanşetlerin ve köşe yazılarının okura iletilirken oksidentalist veya oryantalist söylem içinde hareket edip edilmediği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Saldırı haberinin 17 ulusal gazetede ele alınış biçimindeki yoğunluk ile olası farklılıkların ve benzerliklerin içerik analizi ile incelenmesi neticesinde, gazetelerin haber verme misyonunun nasıl ifa edildiği yanında kamuoyu oluşturma işlevlerini bu olayın akabindeki süreçte ne şekilde yerine getirdikleri de açıklığa kavuşturulmuştur. Bu nokta

önemlidir çünkü gazete okuru diğer medya organlarından haber alan kişilere nazaran gazeteyi bir bedel ödeyerek satın aldığı ve bir irade göstererek seçim yaptığı için gazetenin verdiği mesajı bilinçli şekilde kabullenecek bir kitle olarak kabul edilebilir. Zira gazete okurları TV’de haber izleyen insanlar gibi “habere maruz kalan” kişilerden oluşmamaktadır. Diğer taraftan bu araştırma ile gazete sahiplerinin ve gazete yöneticilerinin dolaylı olarak, yazılı ile görsel medya da çok etkili şahsiyetler olan köşe yazarlarının ise doğrudan saldırıya nasıl bir reaksiyon gösterdikleri gün yüzüne çıkarılmıştır. Nitekim kamuoyunu bilgilendirip kamuoyu oluşumuna katkı sağlayan gazetelerin Paris saldırıları ile alakalı sunumunun, vitrin sayfası denilen birinci sayfadaki sürmanşet ve manşet altında bulunan haberlerin analizi ve köşe yazarlarınca konunun nasıl irdelendiğinin incelenmesi her bakımdan önemli sonuçlara ulaşılmasına vesile olmuştur.

Paris saldırıları Türk gazetelerinde oldukça önemli bir yer işgal etmiştir. Birinci sayfada yayınlanan haberlerde ve köşe yazılarında bu olayın Türkiye açısından çok önemli olduğu konusunda bir görüş birliği olduğu anlaşılmıştır. Zira binlerce haber arasından alıcı kitleye ulaşması için seçilen saldırı haberi, belirlenen kelimelere göre yapılan tarama neticesinde 16 ulusal gazetede en az bir kere olmak üzere toplam 14 kez sürmanşet, 43 kez manşet ve 9 kez de hem manşet hem sürmanşet olmuştur. Bu done saldırının önemli bir olay olarak görülerek incelenen dönem zarfında sık sık gündemde tutulduğu göstermektedir. Yine saldırı haberinin 17 gazeteden 143 farklı köşe yazarı tarafından 284 köşe yazısında konu edilmesi önemli bir veri olarak düşünülebilir.

Yapılan çalışma neticesinde gazetelerin ilk sayfalarında fotoğraf destekli haberlere geniş oranda yer verildiği gözlemlenmiş; saldırı ile alakalı haberlerin, fotoğrafların ve köşe yazılarının niceliksel olarak zamanla azalan bir seyir izlediği görülmüştür. Paris saldırılarının ilk günlerinde olayın sıcaklığıyla gerçekleşen hadisenin haberleştirilmesi gazetecilik etiği çerçevesinde bilgi aktarımı şeklinde kendini göstermiştir. Manşetlerde genellikle saldırı bölgesinde yaşanan gelişmeler okurlara iletilmiştir. Saldırı bir trajedi olarak kabul edilmiş ve bir Batı eleştirisi yapılmadan olay aktarılmıştır. Özellikle Türkiye’nin tezlerinin kabul gördüğü ve Türkiye tarafından başarılı öngörülerde bulunduğu okura sık sık iletilmiştir. Ancak sonraki günlerde birçok gazete tarafından Fransız devletinin tutumu eleştirilmiş ve olayın nedeni üzerine odaklanılmıştır. İncelenen gazetelerin sürmanşet/manşet haberleri kısaca tasnif edilirse, Cumhuriyet gazetesinin dengeleri gözetmeyi hedefleyen bir anlayış içinde manşetlerini

atsa da manşet altındaki haberlerinde Türk hükümetinin ve resmi kurumlarının ihmal ve başarısızlıkları üzerinden hazırlanan içeriklerde self-oryantalist bir tavır sergilediği görülmüştür. Taraf gazetesi Batı'yı eleştiren hiçbir ibare kullanmadan, Batı'nın yaşadığı acılar üzerinden saldırıları okurları ile paylaşmıştır. Oksidentalist bir yaklaşımın söz konusu olmaması bir yana gazetenin self-oryantalist bir eğilim içinde olduğu haberin farklı günlerdeki sunumundan anlaşılmaktadır. Hürriyet gazetesi de Batı'ya karşı eleştirisel yaklaşan bir yayının politikasından uzaktır. Gazetede bir iki istisna haber haricinde oksidentalist bir bakış söz konusu değildir. Milliyet, Sabah, Vatan, Yeniçağ, Habertürk, Sözcü gazeteleri de Batı karşıtı bir tavır takınmaktan uzaktır ancak gazete manşet/sürmanşet altındaki haber içeriklerinde oryantalist bir etki görüldüğü de söylenemez, gazetelerin hadiseyi olduğu gibi aktarmaya çalıştığı kabul edilebilir. Bu gazetelerin ilk sayfalarında oksidentalist bir eğilim hâkim değildir fakat çok nadir de olsa ilk sayfalarındaki haber içeriklerinde ihtiyatlı ve imalı bir Batı karşıtlığı sergiledikleri saptanmıştır. Özellikle Milat, Milli Gazete, Türkiye, Yeni Akit, Star, Akşam ve Yeni Şafak gazeteleri açıkça oksidentalist ve Batı karşıtı bir yayının politikası izlemişlerdir. Bu gazetelerce Batı'nın kurumları yerilerek başarısızlıkları okura iletilirken Türkiye'nin özellikle istihbarat konusundaki başarısı ön plana çıkarılmıştır. Batı, samimiyet testine tabi tutularak Batı eliyle yaratılan kaosun ispatı okura anlatılmaya çalışılmıştır. Bu 7 gazete büyük oranda hem açık hem de kapalı şekilde oksidentalist tavır sergileyerek Doğu-Batı arasındaki ben ve öteki algısını güçlendirilecek şekilde bir söylem geliştirmişlerdir.

Paris saldırıları ile ilgili incelenen dönemde 16 gazeteden Taraf ve Cumhuriyet gazeteleri dışında 14 Türk gazetesinin manşetleri/sürmanşetleri oryantalist etkilerden uzaktır. Manşetler altında yer alan haberlerde İslamofobinin yükseleceği ilişkin haberler görmek mümkündür. Türkiye'nin uluslararası arenada rolünün artacağı sıklıkla dile getirilerek saldırının Ortadoğu'ya etkisi olacağı işlenmiştir. Bilhassa 7 gazetenin manşet/sürmanşetlerinde bile oksidentalist bir eğilim sergilemeleri, bu yeni düşüncenin kabul gördüğü ve Türk gazetelerinin önümüzdeki süreçte daha fazla Oksidentalizm etkisine gireceğinin delili olarak görülebilir.

Köşe yazıları incelenirken yapılan içerik analizi neticesinde temel ve alt problemleri cevaplayabilecek önemli ve nitelikli 7 başlık belirlenerek bir tipoloji oluşturulmuştur. Bu tipoloji sayesinde yapılan çalışmada elde edilen bulgular daha anlaşılır hale gelerek sistematik bir çerçeveye sunabilme olanağı elde edilmiştir. Yapılan sınıflandırma ile elde edilen sonuçlar 7 madde halinde aşağıda sıralanmıştır.

- Köşe yazarları yazılarında 11 Eylül-Paris saldırıları benzerliğini oldukça sık vurgulayarak okurları ile paylaşmışlardır. Farklı yayın politikaları ve dünya görüşleri olan 6 gazeteden 15 farklı köşe yazarınca bu benzerliğe atıf yapılması Paris saldırılarının ne kadar önemli bir hadise olarak kabul gördüğünün en açık ispatıdır. 11 Eylül gibi dünya tarihi açısından milat olarak görülen bir hadise ile karşılaştırma yapılması bu eylemin vahim sonuçlar doğuracağını okura iletilmesini göstermesi açısından hayatidir. Zira oksidental bir perspektiften yapılan bu benzerlik aynı zamanda Paris saldırıları sonrası Batı'nın saldırganlığının artacağı öngörüsü ile Dünya, Ortadoğu ve Türkiye için olumsuz sonuçlarla karşılaşılacağına yapılan bir göndermedir.
- Köşe yazarlarının saldırılar karşısında takındıkları tutumla ilgili olarak ilk söylenebilecek husus, yazarların Paris saldırılarının terör saldırısı olduğu konusundaki fikir birlikleridir. Nitekim 12 farklı gazetede 24 köşe yazarı aynı şekilde duygularını ve saldırıya karşı takındıkları tutumlarını ifade etmişlerdir. Yazarların Ankara ve Suruç saldırısı ile bir benzerlik kurmaları empati yapabildiklerini kanıtlayan bir dildir. Batı'nın oryantalist kabuller doğrultusunda çıkarlarına uygun olarak yürüttüğü politikalara paralel olarak kendi dışındakileri insan olarak bile görmeme tavrının Türk yazılı basınında tersinden Batı'da yaşayanlar için kabul görmediği anlaşılmıştır.
- Paris saldırılarının nedenlerinin ve sorumlularının ortaya konması bakımından köşe yazıları incelendiğinde yazarlar tarafından asıl vurgunun saldırıların nedenine yapıldığı görülmektedir. Saldırıları takip eden günlerde terör eyleminin gerçekleşmesine neden olarak görülen Batı politikalarına odaklanılmaya başlanılmıştır. Yazı içerikleri analiz edildiğinde Batı'nın kendi çıkarı için acımasız ve duygusuz bir haleti ruhiye ile terör örgütlerini destekleyebileceği ve diktatoryal rejimlerin ihdasını da içerecek şekilde her türlü kirli girişimi hayata geçirebileceği fikrinin kabul gördüğü anlaşılmıştır. Esasen Paris saldırılarını gerçekleştiren DEAŞ ve benzeri örgütler, Batı politikaları sonucu ortaya çıkarak güç kazanmışlardır. Oryantalist dayatmalardan sıyrılan köşe yazarlarına göre Ortadoğu'da ve son dönemde bazı Batı ülkelerinde gerçekleşen eylemler sebebi ile anılan bu bölgelerin kana bulanmasının nedenini bulmak için terör örgütlerinden ziyade Batı'nın asırlar süren emperyalist politikalarının sorgulanması gerekmektedir. Çünkü hâlihazırda Batı'yı da etkilemeye başlayan

istemeyen terör hadiseleri, Avrupa'nın bu siyasetinin bir çıktısı olarak görülmelidir. İncelenen 17 gazetenin 12'sinden 24 farklı köşe yazısında bu hususun dile getirilmiş olması köşe yazarlarının bu konudaki hassasiyetini kendiliğinden ortaya koymaktadır.

Paris saldırılarının nedenleri ve sorumluları incelenirken ortaya çıkan başka bir konu da Batı'da var olan Doğuluyu insan bile saymama eğilimi sebebi ile köşe yazarlarında görülen rahatsızlıktır. Yazarlara göre Batı'nın çıkarlarına uygun olarak yürüttüğü politikalar doğrultusunda kendi dışındakileri karşı davranışı terörü ivmelendirmektedir. Müslümanların üzerinde kurulan oyunlar neticesinde Batı tarafından elde edilen kazanımların artık farkına varıldığı söylenmiştir. Doğu'daki bu farkındalık ve hem Batı'da hem Doğu'da yaşanan bütün gelişmeler, Batı'nın Doğu'ya bakışını değiştirmesi gerektiğini gündeme getirmektedir. Artık Batı'nın Dünya'nın dört bir tarafında "serbestçe at koşturduğu günler" geride kalmıştır. İncelenen köşe yazılarının 7'sinde bu noktaya vurgu yapılmasının yanında 9'unda ise Batı'nın ikiyüzlülüğü ve çifte standart eleştirilmiştir. Zira çifte standart Batı'nın icat ettiği bir yöntemdir. Batı'nın oryantalist refleksleri ile kibirli ve üst perdeden Doğu'ya kabul ettirmeye çalıştığı eşitliğe aykırı tutumları Doğulu nezdinde bir anlam ifade etmemektedir. Batı'nın tam anlamı ile "çuvalladığı" özgüvenli bir üslup içinde dile getirilerek Batı karşısında kendisini yetersiz gören, tembel, değersiz Doğulu olmadığının farkına varılması gerektiği düşüncesi 7 farklı gazeteden 19 köşe yazarı tarafından okurları ile buluşturmuşlardır.

- Köşe yazarlarının fikirlerini genel bir Batı karşıtlığı içinde oksidental bir yaklaşımla yazdıkları görülmüştür. Avrupa-merkezci ve oryantalist anlayış Türk gazetelerinde rafa kaldırılmış görüşlerdir ve yapılan analiz neticesinde yazarların bu görüşler doğrultusunda Paris saldırılarını yorumlamadıkları anlaşılmıştır. 20 farklı köşe yazısında bahsedilen oksidental söylemin izlerini bulmak mümkündür. Bunun yanı sıra, Victor Hugo'nun "Paris'te bir adam öldürülürse, bu bir cinayettir; Doğu'da elli bin insan boğazlanırsa, bu sadece bir meseledir" sözüne 3 köşe yazısında atıf yapılması, medeniyetler çatışması tezinin 7 köşe yazısına konu olması da Doğu'da oryantalist kabullere yapılan başkaldırıyı gösteren başka bir tespittir. Yazarlara göre Oryantalizmin asırlar süren etkilerinden kurtulmak ve Batı'yı istenilen istikamete yön verebilmek ise ancak

Doğu'nun komplekslerinden sıyrılarak kendini değerli hissetmesinden geçmektedir.

- Köşe yazıları incelendiğinde ciddi sayıda self-oryantalist yaklaşım emaresi bulunamamıştır. Toplam 14 yazıda bilinçli veya bilinçsiz olarak Doğu hakkında negatif tanımlamalar yapılması ve Batı'nın üstünlüğünün çoğunlukla dolaylı az sayıda da olsa doğrudan kabulü söz konusudur. Bu yazılarda bazı yazarların algılarını kesin doğrular gibi kabul etmeleri ve küçük bir grupla ilgili menfi bir tespiti bütün topluma mal etme hali söz konusudur.
- Köşe yazarları tarafından saldırıların sonuçlarına değinilirken 6 köşe yazısında Türkiye'ye ve Ortadoğu'ya yönelik baskıların artacağı dile getirilmiştir. Batı kendi çıkarları için her türlü kirliliğe bulaştığı gibi bu saldırıları bahane ederek de hiç çekinmeden her çeşit olumsuzluğa başvuracaktır. Yazarlar tarafından Batı'nın dünyayı mahveden politikalarını acilen değiştirmesi, hâlihazırdaki sorunların ve ileride karşılaşılabilecek problemlerin çözümü olarak sunulmuştur. Aksi takdirde mevcut küresel düzende hiçbir soruna çözüm bulunamayacaktır. 5 köşe yazısında temas edilen bu nokta önceki maddelerde açıklanan hususlarla birlikte değerlendirilebilir. Ancak Euro-İslam gibi akademik çevrelerin çalışmalarında ve AB yöneticilerin ajandasında önemli bir yer tutan çözümlere hiç değinilmediği tespit edilmiştir. İncelenen 17 gazetede bulunan 284 köşe yazısında bu kavrama ve akademik tartışmalara hiç değinilmeden Batı politikalarının değişmesi gerektiği kolaylığına sığınılması bu konuda Türk basınının bir eksikliği olarak görülebilir. Bu çalışmada araştırmanın teorik alt yapısını oluşturmak için kuramsal çerçevenin ele alındığı birinci bölümde, literatür taraması neticesinde önemli görüldüğü için ayrı bir başlık içinde anlatılan Euro-İslam kavramına manşet/sürmanşet ve köşe yazılarında hiç rastlanılmaması ilginç bir veri olarak düşünülmelidir. Ayrıca yazarlar tarafından okura deklare edilen sağlam temelli ve topyekûn mücadeleyi esas alan bir çözüm önerisi de bulunmamaktadır. İslamofobik çevrelerin değişimi Müslümanlardan beklediği gibi köşe yazarları da değişimi Batı'dan beklemektedir.
- Paris saldırılarının İslamofobinin yükselişine katkı sağlayacağı ve Batı'da yaşayan Müslümanlar için olumsuz sonuçlar doğuracağı fikri, bu konuda görüş bildiren bütün köşe yazarları tarafından kabul edilmiştir. 12 gazeteden 23 farklı köşe yazarı tarafından yazılmış yazı içeriklerinde aynı düşünceler yer almıştır.

Özellikle güçlenen İslamofobinin Batı'daki Müslümanlar ve mülteciler için Batı'yı cehenneme çevireceği düşünülmektedir. Çünkü olayın Avrupalıların zihin dünyasını şekillendireceğini ve kendini tehdit altında hisseden bazı insanların olumsuz gelişmeler yaşanmasına kapı aralayacağını öngörülmektedir. Bu ve benzeri saldırılar sonrası görülen Müslümanlar ve mülteciler aleyhine gerçekleştirilen manipülasyon yazılarda işlenmiştir. Ancak köşe yazılarında bu süreçte birçok Müslümanın dini inanışlarını gizleme ve dini yaşayışlarından taviz vermek durumunda kalması noktasına değinilmemiştir. Başka bir deyişle, İslamofobinin Müslümanları dönüştürme tehlikesi göz ardı edilmiş ve hiçbir köşe yazısına konu olmamıştır.

Manşetler ve köşe yazıları birlikte değerlendirildiğinde Türkiye'de farklı dünya görüşleri ve politik çizgilere sahip gazetelerin köşe yazıları ve manşetleri yoluyla Paris saldırılarını genel bir Batı karşıtlığı içerisinde okurlarına iletmekte oldukları tespit edilmiştir. Zira incelenen gazetelerin ekseriyetle Batı'nın kendisini de vuran Batı politikalarının ve uygulamalarının karşısında tavır takındığı ve çalışma kapsamındaki bütün gazetelerin başta Fransa olmak üzere Batı'nın Suriye müdahalesine muhalif bir tutum sergilediği görülmüştür. Batı'ya karşı eleştirel ve sorgulayıcı bir tavırla yaklaşmış, Batı keskin dille suçlanmıştır. Başka bir deyişle, Paris saldırıları gazetelerde işlenirken Doğu-Batı ya da ben-öteki algısının güçlendirildiği anlaşılmıştır. Yapılan içerik analizi neticesinde Batı'nın zirve olarak görüldüğü anlayışın kabul edilmediği saptanarak özgürlük, adalet, demokrasi ve insan hakları gibi bütün olumlu değerlerin asla Batı'nın tekelinde olmadığı savının öne sürüldüğü görülmüştür. "İyiliğin" Batıdan kaynaklandığı tamamen bir temelsiz bir iddia olarak görülmektedir.

Batı aleyhine takınılan tutumun arka planında Oksidentalizme zemin oluşturan Oryantalizm dayatmalarından kaynaklanan bir usanmışlığın ve bezmişliğin olduğu görülmüştür. Oryantalizmin zamanla sömürgeci bir anlayışın tesisine sebebiyet verdiği ve bu durumun bütün İslam coğrafyasını mahvettiği düşünülmektedir. Dahası Müslümanların Batı ülkelerinde terörle birlikte anılmasının anlamsızlığına vurgu yapılmıştır. Ancak bu durumun ardında yatan ve Ortaçağ Avrupa'sına kadar götürülebilen tarihi nedenler konusunda bir bilinç olduğunu söylemek güçtür. Bu hususun yanında oksidental bir perspektifin hâkim olduğu yazılar incelendiğinde köşe yazarlarının bir Batı tahayyülatına sahip oldukları belirgin şekilde kendini hissettirmiştir.

Ancak yazarlar yazılarında Batı ile ilgili kapsayıcı değerlendirmeler yapmaktan çok uzaktırlar. Çünkü Batı'nın ne olduğu noktasında ön kabuller üzerinden yürüyen bir görüş birliğinin olduğu yapılan analiz sonucu anlaşılmıştır.

Oksidentalizm en ilkel hali ile bir düşünce tarzı olarak görülebilir. Nitekim Edward Said ve onun yolunu takip edenler Oryantalizmi de bir akademik bir disiplin, bir tüzel bir kurum olmanın yanında bir düşünce tarzı olarak üç düzlem içinde değerlendirmişlerdir. Köşe yazıları incelendiğinde görülmüştür ki, köşe yazılarında öne sürülen fikirler, yargılar, rızalar ve klişeler Oksidentalizmin bahsedilen düşünce tarzı olma boyutunu açıkça ortaya sermektedir. Bir düşünce tarzı olarak Oksidentalizmin iddiaları ve ön kabulleri bir bilim olarak Oksidentalizmin hipotezlerini oluşturacaktır. Başka bir deyişle, kendini bilim olarak kabul ettirme noktasında mesafe almaya çalışan Oksidentalizm, düşünce tarzı olan Oksidentalizmden evrilerek hedefine ulaşacaktır (Metin, 2013, s. 138-139). Bu bağlamda toplumun kanaat önderleri sayılan ve bu çalışmada incelenen köşe yazarlarının bakış açısı büyük önem arz etmektedir ve Türkiye'de oksidentalist çalışmaların yönünü belirleyecektir.

Bu çalışmada elde edilen bütün bulgular dikkate alındığında yazarların yaygın olarak ortaya koyduğu ruh hali ve Batı hakkındaki olumsuz görüşler, Türk toplumunun büyük bir kesiminin bu düşüncelerle yoğrulduğunun ve yoğrulacağıının en büyük delilidir. Hâlihazırda Batı hakkındaki önyargılar, düşünceler, karşılıklı zıtlıklar, hayal ve faraziyeler üstüne kurulu oksidentalist yaklaşımın, gelişmelerin mevcut şekliyle devam ettiği bir senaryoda Doğu'nun daha çok ilgisine mazhar olacağı ve bu sayede hatırı sayılır bir bilgi üretimine öncülük edeceği söylenebilir. Önümüzdeki süreçte oryantalist bakışın Doğu'da popülerliğini yitirerek yeni bir "Batı" imgesinin kurgulanacağı ve bu imgenin yaygınlaşacağı açıktır. Ancak Oryantalizmin karşısında olduğu iddiasıyla meydana çıkan Oksidentalizmin, Batı'yı ötekileştirmekten ibaret sadece bir rol değişimi çabası olarak kalabilme ve mevcut sorunları daha da derinleştiren işlevsel olmayan bir Batı algısı üzerine odaklanması bu süreçteki en büyük risk olarak kendini göstermektedir. Oryantalist körlükten kurtulan Doğulu aydını, entelektüel bir vazife olarak gelişmelerin geri planına ve tarihsel sürecine odaklanmalıdır. Entelektüel bir zeminde oryantalist kabulleri yadsıyarak yapılacak irdelemeler neticesinde her şey bütün açıklığıyla ortaya çıkacaktır.

KAYNAKÇA

- Abbas, T. (2015). İngiltere’de İslamofobi: 21.Yüzyılda Müslüman Karşıtı İrkçılığın Şekillenışı, Konusunda Tarihte ve Günümüzde Siyaset ve Medya Tartışmaları, *İslamofobi 21.Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu*, Der. John L. Esposito ve İbrahim Kalın, Çev. İsmail Eriş, (ss. 115-132), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Aka, B. ve Nişancı, E. (2015). Neo-Oryantalizm ve Orta Doğu’yu Anlamak, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 9-26.
- Aktaş, M. (2014). Avrupa’da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 31-54.
- Aktaş, M. (2017). AB Ülkelerinde İslamofobi ve Terörizm, *Ombudsman Akademik*, 4(7), 127-153.
- Alatlı, A. (2020). *Kelebek Etkisi*. Erişim tarihi: 20 Ocak 2020:
<https://www.alevalatli.com.tr/kaos-paradigmasi-kelebek-etkisi-postmodern-egitim/>
- Al-Shaikh-Ali, A. (2015). Sanat ve Edebiyat Kılığına Girmiş İslamofobik Söylem: İlerlemeci Eğitim Yardımıyla Efsane ile Mücadele, *İslamofobi 21.Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu*, Der. John L. Esposito ve İbrahim Kalın, Çev. İsmail Eriş, (ss. 217-245), İstanbul: İnsan Yayınları.
- AlSyyad, N. (2004). Müslüman Avrupa ya da Euro-İslam: Kimlik ve Kültür Söylemleri Üzerine, *Müslüman Avrupa ya da Euro-İslam*, Der. Nazar AlSyyad ve Manuel Castells, İstanbul: Everest Yayınları.
- Aras, B. (2014). Arap Baharı Sonrası Jeopolitik, IŞID ve Türkiye, *Ortadoğu Analiz*, 6(65), 10-13.
- Arıkan, F. (2011). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aydeniz, H. (2007). Tarihsel ve Literal Açından Yerel Gazetecilik, *Türkiye’de Yerel Basın*, Der. Suat Sezgin, (ss. 1-28), İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Aydın, A. H. ve Türkoğlu, M. E. (2020). “Dinî Motifli Terör” Kavramı, Erişim tarihi: 17 Şubat 2020. <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/AYDIN-Ahmet-Hamdi-T%c3%9cRKO%c4%9eLU-Mehmet-EminD%c4%b0N%c3%8e-MOT%c4%b0FL%c4%b0-TER%c3%96R-KAVRAMI.pdf>

- Aydoğan, D. (2013). Türkiye’de Dijital Gazetecilik: Habertürk ve Hürriyet Gazeteleri Örneği, *TOJDAC*, 3(3), 26-40.
- Ayhan, B. (2003). Küreselleşme Sürecinde Kitle İletişim Araçlarının Rolü, *Selçuk İletişim*, 3(1), 82-90.
- Ayhan, B. (2008). Olağanüstü Durumlarda Toplumsal Dayanışma ve Bütünleşmeye Basının Katkısı: Milli Mücadele Dönemi Türk Basını, *Selçuk İletişim*, 19, 75-99.
- Ataman, M. (2017). Batı’daki İslam ve Türk Algısı: Tıkanan Batı’da Yeniden Yükselen İrkçılık, *Diyanet Aylık Dergi*, (317), 15-17.
- Avcı, E. (2019). Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye’de Terörizm, *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 29(1), 139-166.
- Avcı, E. ve Demir C. K. (2017). Terörizm Çalışmaları: Türkiye’deki Araştırmalara İlişkin Betimsel Bir Analiz, *Güvenlik Stratejileri*, 13(26), 1-44.
- Ballı, A. (2017). Girişimcilik, Girişimcilik Türleri ve Girişimci Tipolojileri Üzerine Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(29),143-166.
- Baloğlu, A. B. (2017). Korku Kültürü ve Tünel Vizyonu, *Diyanet Aylık Dergi*, (317), 9-12.
- Bekiroğlu, O. (2008). Yerel Kamuoyunun Oluşumunda Yerel Basının Rolü-Trabzon Örneğinde Bir Araştırma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 131-151.
- Bodur, H. B. (2005). Dini Motifli Terör Fenomeni ve İslam’ın Siyasal İstismarı, *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 65-88.
- Böke, K. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Der. Kaan Böke, (ss. 3-30), İstanbul: Alfa Yayınları.
- Becker, E. (2015). Sahadan Notlar: Avrupa’nın Korku Hasadı, *Küresel Diyalog*, 5(2), 20-22.
- Berezin, M. (2015). Charlie Hebdo’dan Önce ve Sonra Köktenci Politikalar, *Küresel Diyalog*, 5(2), 18-21.
- BİLGESAM. (2015). *Terörün Geldiği Yeni Boyut: IŞİD Örneği*, Erişim tarihi: 20 Temmuz 2017. <http://www.bilgesam.org/incele/2116/-terorun-geldigi-yeni-boyut--isid-ornegi/>
- Bolat, A. (2014). *İslam’a Karşı İslam: Neo-Oryantalizm*, Erişim tarihi: 25 Temmuz 2015. <http://www.sde.org.tr/tr/authordetail/islama-karsi-islam-neo->

oryantalizm/3651

- Börekçi, Ü. A. O. (2015). Bir Oryantalizm Ürünü Olarak İstanbul'un Frenk ve Levanten Mahalleleri Seyahatnamesinde "Doğu" ve "Batı" İmgeleri, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 1-26.
- Brisard, J. C. (2015). The Paris Attacks and the Evolving Islamic State Threat to France, *CTC Sentinel*, 8(11), 5-9.
- Britton, J. (2015). Muslims, Racism and Violence After the Paris Attacks, *Sociological Research Online*, 20(3), 1-12.
- Buruma, I. (2004). *The Origins of Occidentalism*, Erişim Tarihi: 4 Ekim 2017.
<http://chronicle.com/free/v50/i22/22b01001.htm>
- Buehler, A. F. (2014). İslamofobi Batı'nın "Karanlık Tarafı"nın Bir Yansıması, Çev. Mehmet Atalay, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 55(1), 123-140.
- Bunzl, M. (2007). *Anti-Semitism and Islamophobia: Hatreds Old and New in Europe*, Chicago: Prickly Paradigm Press.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Örnekleme Yöntemleri*, Erişim tarihi: 28 Kasım 2015.
<http://cv.ankara.edu.tr/duzenleme/kisisel/dosyalar/21082015162828.pdf>
- Canatan, K. (2007). İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-islamizm*, Der. Kadir Canatan ve Özcan Hıdır, (ss. 19-62), Ankara: FRC Yayıncılık.
- Canatan, K. (2012). İslamofobinin Tarihsel ve Güncel Görünümleri, *Diyanet Aylık Dergi*, (262), 8-11.
- Cengil, M. ve Aydın, A. R. (2014). IŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme, *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 51-63.
- Cesari, J. (2015). Batı'da İslamofobi: Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri Arasında Bir Mukayese, *İslamofobi 21.Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu*, Der. John L. Esposito ve İbrahim Kalın, Çev. İsmail Eriş, (ss. 39-62), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Cherribi, S. (2015). Bir Saplantının Canlanması: Hollanda, Avusturya ve Almanya'da İslamofobi, *İslamofobi 21.Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu*, Der. John L. Esposito ve İbrahim Kalın, Çev. İsmail Eriş, (ss. 95-114), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Cirhinlioğlu, Z. ve Bulut, E. (2010). Terör, Din ve Siyaset, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 301-322.
- Cole, J. (2015). İslamofobi ve Amerikan Dış Politika Söylemi: Bush Yılları ve Sonrası, *İslamofobi 21.Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu*, Der. John L. Esposito ve İbrahim

- Kalın, Çev. İsmail Eriş, (ss. 95-114), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Çaykara, E. (2006). *Tarihçilerin Kutbu*, İstanbul: İş Kültür Yayınları.
- Çelik, O. (2015). Dini İstismar Eden Terör Örgütlerinin Radikalleşme Süreçleri, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(22), 99-122.
- Çetinkaya, A. B. (2009). Batı'daki Sürgün Doğulu/Yabancı Edward Said'in Gözüyle Oryantalizm-"Öteki"nin Tanımlanması-, *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 1, 3-23.
- Çevik, A. B. (2017). Korkunun Ontolojisi, *Diyanet Aylık Dergi*, (317), 13-14.
- Çıvık, B. ve Sezerel, H. (2018). Araştırma Paradigmaları ve Turizm Yazını, *Turizm Akademik Dergisi*, 1, 1-14.
- Çilingir, A. (2017). İletişim Alanında İçerik Analizi Yöntemi Kullanılarak Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Üzerine Bir İnceleme, *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 148-160.
- Dağ, A. (2016). *İslamofobia: Hegemonya'yı Derinleştirme ve Bir Hegemonya Projesi Olarak Euro-İslam*, Erişim tarihi: 15 Şubat 2020.
<https://www.academia.edu/32197577/%C4%B0SLAMOFOB%C4%B0-ISLAMOPHOBIA>
- Dağdelen, M. D. ve Yılmaz, M. (2020). Fransa'nın Suriye Stratejisi, *SETA Analiz*, 307, 1-26.
- Dağtaş, E. ve Yaylagül, L. (2005). 11 Eylül Saldırısının Türkiye Yazılı Basınındaki Sunumu, *Kurgu Dergisi*, 21, 1-23.
- Daniel, N. (1993). *Islam and the West, The Making of an Image*, London: Oxford Publications.
- Davutoğlu, A. (2011). *Küresel Bunalım*, İstanbul: Küre Yayınları.
- Demir, H. (2014). *Selefiler ve Selefi Hareketi IŞID Ne Kadar Sünni'dir?*, Erişim tarihi: 9 Mart 2017. <http://www.21yyte.org/assets/uploads/files/selefiler%20son.pdf>
- Demir, H. (2017). Korku Endüstrisi ve Güven Bunalımı, *Diyanet Aylık Dergi*, 317, 6-8.
- Diyanet. (2015). *Daiş'in Temel Felsefesi ve Dini Referansları*, Erişim tarihi: 9 Şubat 2017. <http://webdosya.diyanet.gov.tr/anasayfa/UserFiles/Document/TextDocs/b7ca135a-c08f-4ee5-892b-4c181663630a.pdf>
- Doksat, M. K. (2003). *İntihar ve Dehşet Görüntülerinin Ruhsal Etkileri. Şiddet ve İntihar Haberleri Sempozyumu*, Ankara: RTÜK Yayınları.

- Durak, Ş. ve Ayyıldız, S. (2017). Kırsal Mimarisinde Konut Cephelerinin Tipolojik Analizi, *Online Journal of Art and Design*, 4(5), 1571-1585.
- Duruoğlu, T. (2007). Haber Yapmada İdeoloji Etkeni: 11 Eylül Olayı Üzerine Bir İnceleme, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 25, 1-42.
- DÜBAM. (2015). *İslamofobi ve Avrupa'da İslam Algısı*, Saadet Oruç, Levent Baştürk, Ali Murat Yel, Erişim tarihi: 15 Haziran 2015.
<http://media.dunyabulteni.net/file/2015/islamofobi.pdf>
- Eğribel, E. (2015). Garbiyatı Bir Bilim Olarak Kurmanın Gereği ve Zorlukları Üzerine, *Garbiyat*, 1, 28-38.
- Eğribel, E. ve Özcan, U. (2015). Garbiyat Dergisi ve Disiplini İçin Giriş: Niçin ve Nasıl Bir Garbiyat, *Garbiyat*, 1, 7-27.
- Elmas, F. Y. ve Kutlay, M. (2011). *Avrupa'yı Bekleyen Tehlike Aşırı Sağın Yükselişi*, Ankara: USAK Yayınları.
- Erbay, N. (2017). Orhun Yazıtları'ndan Klasik Şiire Şark ve Garp Kavramı, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 60, 139-154.
- Erdoğan, Ş. ve Deligöz, E. (2015). Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği, *Savunma Bilimleri Dergisi*, 15(1), 5-37.
- Ertürk, D. (2010). Bir Egemenlik Aracı Olarak Küresel Terör, *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, (4), 81-103.
- EUROPOL. (2019). "European Union Terrorism Situation and Trend Report", Erişim tarihi: 11 Şubat 2020. <https://www.europol.europa.eu/tesat-report>
- EUMC. (2006). "Muslims in the European Union Discrimination and Islamophobia", Erişim tarihi: 15 Kasım 2016.
http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/156-Manifestations_EN.pdf
- FRA. (2017). "Second European Union Minorities and Discrimination Survey", Erişim tarihi: 14 Mayıs 2017.
<http://fra.europa.eu/en/publication/2017/eumidis-ii-muslims-selected-findings>
- Fukuyama, F. (2009). Tarihin Sonu mu?, *Küreselleşme Temel Metinler*, Der. Kudret Bülbül, (ss. 175-198), Ankara: Orion Yayıncılık.
- Gandolphe, M. C. ve Haj. E. M. (2017). Flashbulb Memories of the Paris Attacks, *Scandinavian Journal of Psychology*, 58, 1-7.
- Geisser, V. (2010). *İslamofobi*, İstanbul: Mavi Ufuklar Yayınları.

- Giddens, A. (2009). Modernitenin Küreselleşmesi, *Küreselleşme Temel Metinler*, Der. Kudret Bülbül, (ss. 161-168), Ankara: Orion Yayıncılık.
- Gölcü, A. ve Çuhadar, M. (2017). Batı Toplumlarında İslamofobi'nin Üretilmesinde Medyanın Rolü, *Ombusman Akademik*, 4(7), 71-99.
- Göknel, E. (2015). *Öteki'den Düşmana*, İstanbul: Kanes Yayınları.
- Göksoy, S. (2019). Paradigma ve Paradigmalar, *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 1-15.
- Göle, N. (2010). *İç İçe Geçişler: İslam ve Avrupa*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Güler, İ. (2014). *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi*, Erişim tarihi: 14 Ocak 2017.
http://isamveri.org/pdfdrq/D162384/2012/2012_YUKSELM.pdf
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulaşımı Toplumsal Alanlar*, Çev. Ayhan Kaya, Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Habermas, J. (2010). *Öteki Olmak ve Öteki ile Yaşamak*, Çev: İlknur Aka, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hanefi, H. (2007). *Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu*, Çev. Hakan Çopur, İstanbul: Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Hıdır, Ö. (2007a). Oryantalizme Karşı Oksidentalizm: Hadis Oksidentalizmi, *Hadis Tetkikleri Dergisi*, 1, 7-31.
- Hıdır, Ö. (2007b). Anti-İslamizm ve Anti-Semitizm: Tarihsel ve Kavramsal Farklılıklar ve Benzerlikler, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, Der. Kadir Canatan ve Özcan Hıdır, (ss. 63-100), Ankara: FRC Yayıncılık.
- Huntington, S. P. (2009). Medeniyetler Çatışması mı?, *Küreselleşme Temel Metinler*, Der. Kudret Bülbül, (ss. 433-454), Ankara: Orion Yayıncılık.
- ISBT. (2018). "Lessons Learned From Paris and Nice", Erişim tarihi: 11 Şubat 2020.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/voxs.12398>
- İnanç, Z. ve Çetin S. (2011). *Avrupa'nın Kendine Dönen Silahı: Dışlayıcılık ve Ayrımcılık*, Erişim tarihi: 15 Mart 2015.
<http://www.sde.org.tr/userfiles/file/AVRUPANIN%20KENDINE%20DONEN%20SILAHI.pdf>
- İzzetbegoviç, A. (2015). *Doğu ve Batı Arasında İslam*, İstanbul: Nehir Yayınları.
- Kalın, İ. (2014). Bir Fasit Daire İslamofobi, *Sabah*, (19 Kasım).

- Kalın, İ. (2015). İslamofobi ve Çok Kültürlülüğün Sınırları, *İslamofobi 21.Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu*, Der. John L. Esposito ve İbrahim Kalın, Çev. İsmail Eriş, (ss. 39-62), İstanbul: İnsan Yayınları.
- Karakaş, A. (2015). Bir Kavram Olarak Oksidentalizm, *SBARD*, 13(25), 165-184.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi, *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 69-81.
- Kardaş, T. ve Özdemir, Ö. B. (2015). Avrupalı Yabancı Savaşçılar Kimlik, Sosyal Medya ve Radikalleşme, *SETA Analiz*, 115, 1-24.
- Karic, E. (2002). Is 'Euro-Islam' a Myth, Challenge or a Real Opportunity for Muslims And Europe?, *Journal of Muslim Minority Affairs*, 22(2). 435-442.
- Karlı, N. (2013). İslamofobi'nin Psikolojik Olarak İncelenmesi, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13(3), 75-100.
- Kaya, A. (2015). Euro-Türkler, Kuşaklararası Farklılıklar, İslam ve Entegrasyon Tartışmaları, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 44-79.
- Kepel, G. (2006). *Fitne. İslam'ın Merkezinde Savaş*, Çev. Mahmut Özışık, İstanbul: Doğan Kitap.
- Kılıç, A. F. (2007). Din Sosyolojisinde Dini Grup Tipolojileri, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(13), 37-58.
- Kıran, D. (2018). Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongrelerinde Öz Yeterlik Çalışmaları: Bir İçerik Analizi, *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* 15(1), 417-443.
- Kırpık, G. (2008). Oryantalizm ve Necip el-Akîki'ye Göre Oryantalizmin Bazı Önemli Temsilcileri, *Akademik Bakış*, 2(3), 243-258.
- Kirman, M. A. (2003). Yeni Dinî Hareketleri Tanımlama Problemi ve Tipolojik Yaklaşımlar, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 3(1), 27-43.
- Kirman, M. A. (2012). Müslümanların İslamofobi ile İmtihanı, *Diyanet Aylık Dergi*, (262), 5-7.
- Kocadaş, B. (2012). Yazılı Basında Meydana Gelen Gelişmelerin Topluma Etkisi, *Akademik Bakış Dergisi*, (33), 1-14.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu, *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28.
- Korkmaz, S. C. (2017). Sosyal Medyanın Terör Örgütlerince Kullanımı ve DEAŞ Terör Örgütü, *Diyanet Aylık Dergi*, 317, 25-29.
- Köktaş, R. (2016). Batılı Yayınlarda DEAŞ ile Yabancı Savaşçılar Konusunda Türkiye

- Temsili ve Oryantalizm, *Akademik Orta Doğu*, 10(2), 56-72.
- Kösedağ, M. S. (2016). Türkiye’de Ulusal ve Yerel Gazetelerin Siyasal Gündemlerinin Karşılaştırılması, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1586-1603.
- Kumar, K. (2004). Ulus-Devlet, Avrupa Birliği ve Ulusaşırı Kimlikler, *Müslüman Avrupa Ya da Euro İslam*, Der. Nezar Alsayyad ve Manuel Castells, Çev. Zehra Savan, (ss. 47-79), İstanbul: Everest Yayınları.
- Kumtepe, E. G. ve Küçük, M. (2015). İletişim İşlevleri Sormacası’nın Türkçe Versiyonu İçin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Selçuk İletişim*, 8(4), 5-31.
- Kuyaksil, A. (2014). Terör Örgütlerinin İdeoloji Unsuru Olarak Kullandığı Bazı Dinî Kavramlar, *ASSAM*, 1 (1), 79-114.
- Lary, D. (2006). Edward Said: Orientalism and Occidentalism, *Journal of the Canadian Historical Association*, 17(2), 3-15.
- Lean, N. (2015). *İslamafobi Endüstrisi*, Ankara: DİB Yayınları.
- Lubeck, P. (2004). İslami Ağların Meydan Okuması ve Vatandaşlık Talepleri: Avrupa’nın Küreselleşmeye Sancılı Uyumu, *Müslüman Avrupa ya da Euro İslam*, Der. Nezar Alsayyad ve Manuel Castells, Çev. Zehra Savan, (ss. 47-79), İstanbul: Everest Yayınları.
- Jouhki, J. ve Riikka, H. (2016). The Imagined West: Exploring Occidentalism, *Suomen Antropologi*, 41(2), 1-10.
- Mercan, S. (2012). *Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişini Anlamak*, Erişim tarihi: 1 Kasım 2016.
<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/avrupa-birliigi-arastirmalari-merkezi/2012/01/24/6465/avrupada-asiri-sagin-yukselisini-anlamak>
- Meriç, Ö. ve Yarar, N. (2015). İmparatorluğu Sorunsallaştırmak: #charliehebdo Saldırısı ve İslami Radikalizm, *ilef dergisi*, 2(1), 11-43.
- Metin, A. (2013). *İki Batı İki Doğu*, İstanbul: Açılım Kitap.
- Mora, N. (2008). Medya, Toplum ve Haber Kaynağı Olarak Sembolik Seçkinler, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-25.
- Mustafa, H. (2004). Küreselleşme Çağında İslam ve Batı: Medeniyet Çatışması mı, Bir Arada Varoluşmu?, *Müslüman Avrupa ya da Euro İslam*, Der. Nezar Alsayyad ve Manuel Castells, Çev. Zehra Savan, (ss. 47-79), İstanbul: Everest Yayınları.
- OIC. (2017). “Tenth OIC Observatory Report on Islamophobia”, Erişim tarihi: 30 Temmuz 2017. <http://www.oic-oci.org>

- Oksev, B. K. (2015). Garbiyatçılığın Kaynakları Üzerine bir Değerlendirme I, *Garbiyat*, 1, 55-74.
- Okumuş, F. (2007). Avrupa’da İslamofobi ve Mâbadı, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, Der. Kadir Canatan ve Özcan Hıdır, (ss. 119-144), Ankara: FRC Yayıncılık.
- Okur, M. A. (2017). Üretilen Korku: İslamofobi, *Diyanet Aylık Dergi*, (317), 18-21.
- Oran, F. Ç. (2017). Amerikan Kimliği ve Dış Politikasında Evanjelizmin İzleri: Sosyal-İnşacı Perspektiften ABD-İsrail İlişkileri, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 2019-2037.
- Önal, H. ve Baykal, K. C. (2011). Klasik Oryantalizm, Yeni Oryantalizm ve Oksidentalizm Söylemi Ekseninde Sinemada Değişen "Ben" ve "Öteki" Algısı, *ZfWT*, 3(3), 107-128.
- Özcan, U. ve Oksev, B. K. (2015). Seçilmiş Garbiyat Litaratürü, *Garbiyat*, 1, 74-106.
- Özçağlayan, M. (2014). Gazetelerin Gelişimi ve Gazeteciliğin Geleceği (Yeni Teknolojiler ve Medya Ekonomisi Açısından Genel Bir Değerlendirme), *İletişim*, 13(13), 131-159.
- Özçelik, T. G. (2015). Doğu ve Batı Dikotomisinin Yarattığı Gerçeklik: Oryantalizm – Oksidentalizm, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 6(19), 168-193.
- Özçelik, T. G. (2017). *Oksidentalizm Doğu Toplumlarında Modernizme Ulaşan Mecburi İstikamet*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Özdemir, M. (2015). Qualitative Data Analysis: A Study On Methodology Problem In Social Sciences, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 324-343.
- Özkan, A. (2019). *21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkânları*, Erişim tarihi: 15. Mayıs 2019.
https://tasam.org/Files/PDF/Raporlar/STR70_21._Yuzuyilin_Stratejik_Vizyonu.pdf_66fb77c9-cd79-481e-a185-9a9c26ffe7b7.pdf
- Özsöz, M. (2012). *13 Dakika 51 Saniye'de İslamofobi*, İKV Değerlendirme Notu, Erişim tarihi: 20 Kasım 2015.
<http://ikv.org.tr/images/upload/data/files/degerlendirmenotuislamofobii.pdf>,
- Özyürek, E. (2008). *Müslüman Olmak Alman Kalmak*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Parlak, M. O. (2018). Yeni Medya ve Haberciliğin Dönüşümü, *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 59-82.

- PEW. (2011). “The Future Global Muslim Population- Projections for 2010-2030”,
Erişim Tarihi: 20 Kasım 2016.
<http://www.pewforum.org/files/2011/01/FutureGlobalMuslimPopulation-WebPDF-Feb10.pdf>
- PEW. (2015). “The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050”, Erişim tarihi: 1 Mayıs 2016.
http://www.pewforum.org/files/2015/03/PF_15.04.02_ProjectionsFullReport.pdf
- Ramazan, T. (2005). *Avrupalı Müslüman Olmak*, Çev. Ayşe Meral, İstanbul: Anka Yayınları.
- Runnymede Trust. (1997). “Islamophobia: A Challenge for Us All, Commission on British Muslims and Islamophobia”, Londra: Runnymede Trust.
- Said, E. (1998). *Oryantalizm*, Çev. Nezh Üzel, İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- Said, E. (2009). Cehaletler Çatışması, *Küreselleşme Temel Metinler*, Der. Kudret Bülbül, (ss. 455-460), Ankara: Orion Yayınları.
- Samur, H. (2016). Avrupa’daki İslamofobinin ‘Avrupalı’ Sebepleri, *Mukaddime*, 7(2), 295-319.
- Saray, M. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri El Kitabı*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Sargut, A. S. (2010). *Kültürler Arası Farklılaşma ve Yönetim*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Sever, M. (2011). *Orhun Yazıtları’ndaki Bazı Kavramları Yeniden Okumak*, Erişim tarihi, 01.02. 2020.
<http://www.turkiyat.hacettepe.edu.tr/kitap/OrhonBildirilerKitabiCilt2.pdf>
- Subaşı, N. (2017). İnsan Bilmediğinden Korkar, *Diyanet Aylık Dergi*, 317, 30-33.
- Subaşı, N. (2020). *Gecikmiş Bir Kimlik Tartışması: Euro İslam*, Erişim tarihi: 29 Ocak 2020. <https://www.necdetsubasi.com/calismalar/makale/52-gecmis-bir-kimlik-tartismasi-euro-islam>
- Sungur, S. (2006). 11 Eylül Gazeteciliği: Yeni Normallere Doğru, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 26, 117-124.
- Şeker, T. N. ve Yağız, D. (2015). Charlie Hebdo Saldırısının Türk ve Fransız Basınındaki Sunumu, *Akdeniz İletişim Dergisi*, 24, 189-211.
- Şenol, Ş. (2012). *Araştırma ve Örneklem Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şişman, M. (1998). *Eğitim Yönetiminde Kuram ve Araştırmada Alternatif Paradigma ve Yaklaşımlar*, Erişim tarihi: 29 Kasım 2017.
<https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/820-2012021117533-sisman.pdf>

- Tanyıldızı, N. İ. (2012). Türkiye’de 2011 Genel Seçimleri Öncesi Manşet Haberlerin Siyasi Olayları Yansıtma Düzeyi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 379-396.
- TCCB. (2019). “Terör Örgütleri Tamamen Kazınıp Atılmadan Suriye Huzur ve Güvenliğe Kavuşamaz”, Erişim tarihi: 29 Aralık 2019.
<https://tccb.gov.tr/haberler/410/111175/-teror-orgutleri-tamamen-kazinip-atilmadan-suriye-huzur-ve-guvenlige-kavusamaz->
- Tell MAMA. (2015). “2014/2015 Findings on Anti-Muslim Hate”, Erişim tarihi: 15 Kasım 2016. <http://tellmamauk.org/tell-mama-20142015-findings-on-anti-muslim-hate/>
- Tibi, B. (2004). Avrupa’da Müslüman Göçmenler: Euro-İslam ile Gettolaşma Arasında, *Müslüman Avrupa ya da Euro İslam*, Der. Nezar Alsayyad ve Manuel Castells, Çev. Zehra Savan, (ss. 47-79), İstanbul: Everest Yayınları.
- Tokgöz, O. (1981). *Temel Gazetecilik*. Ankara: SBF Basın ve Yayın Yüksekokulu Basımevi.
- TUİK. (2016). “Yazılı Medya İstatistikleri”, Erişim tarihi: 24 Aralık 2016.
<https://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do;jsessionid=kLkKhQxGPCnQ2yQtzylTLxtzkMBqZRBkmJTYS8CpS6m2PByHZcpr!695063681?id=24673>
- Turan, B. (2015). Fukuyama’nın Tarihin Sonu Tezi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(21), 485-502.
- UHİM. (2015). “Avrupa’da Yükselen Ayrımcılık Nefret, İslamofobi ve Irkçılık”, Erişim Tarihi:1 Ekim 2016. <http://www.sivilsayfalar.org/wp-content/uploads/2016/02/AVRUPADAYUKSELENAYRIMCILIK.pdf>
- Uzun, T.ve Atasever, G. (2010). Türkiye’de Modernleşme Süreci Bağlamında Oryantalist ve Oksidentalist Bakışlar, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 174-182.
- Uzun, N. (2012). *Avrupa’da İslamofobi İngiltere Örneği*, İstanbul: Pınar Yayınları.
- White Paper. (2016). “The Attacks On Paris: Lessons Learned, a Presentation of Findings”, Erişim tarihi: 30 Kasım 2015.
https://static1.squarespace.com/static/5782ad8f9de4bb114784a8fe/t/5783fec9d482e95d4e0b79bf/1468268235955/HSACParis_LessonsLearned_WhitePaper.pdf
- Yanarışık, O. (2013). Yükselen Irkçılık ve İslamofobi Gölgesinde Yaşayan Avrupa Türkleri: Almanya Örneği, *Yeni Türkiye*, (54), 2911-2917.

- Yavuz, İ. (2015). Şarkiyatçılıktan İslamofobiye: 21. Yüzyılda Ötekileştirme Girişimlerinin Tezahürleri ve 11 Eylül, *Garbiyat*, 1, 260-271.
- Yıldız, İ. (2017). Bingöl İlinde Yayınlanan Gazetelerin Manşetlere Göre İçerik Analizi (Bingöl Gazetesi Örneği), *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(51), 441-454.
- Yücel, A. (2015). Batı Avrupa’da Türkçe Medya: Almanya, Fransa ve Hollanda, *Selçuk İletişim*, 8(4), 244-265.
- Yükleyen, A. (2007). Amerika Birleşik Devletlerinde Evanjelikler ve İslamofobi, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-islamizm*, Der. Kadir Canatan ve Özcan Hıdır, (ss. 259-281), Ankara: FRC Yayıncılık.
- Yüksel, E. (2007) Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 571-586.
- Yüksel, M. (2014). İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış: Oryantalizm ya da Batı ve Öteki, *İÜHFİM*, (1), 189-200.
- Yüksel, Y., Tosun, H. ve Turna, T. (2013). Köşe Yazarları Gözüyle Türkiye’de Trafik, *International Journal of Human Science*, 10(2), 718-750.
- Zebiri, K. (2015). Çağdaş İngiliz islamofobisinde Oryentalist Temalar, *İslamofobi 21.Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu*, Der. John L. Esposito ve İbrahim Kalın, Çev. İsmail Eriş, (ss. 255-278), İstanbul: İnsan Yayınları.

Gazeteler

- Acar, E. (2015). Geleceğe Dair Öngörü, *Radikal*, (17 Kasım).
- Akkır, R. (2015). Terörizmle Mücadele ve Paris, *Milat*, (16 Kasım).
- Akgün, M. (2015). Batı’nın Kendine ve Bize Zarar Vermemesi İçin, *Star*, (25 Kasım).
- Akyol, T. (2015). IŞID’ler, *Hürriyet*, (16 Kasım)
- Albayrak, Ö. (2015). Terör ve Komşunun Huzuru, *Yeni Şafak*, (18 Kasım).
- Alçı, N. (2015). Bu Şiddeti Böyle Bitiremezsiniz, *Milliyet*, (15 Kasım).
- Alpay, K. (2015). Acı ve İnfial Paris Merkezli Yaşandıkça, *Yeni Akit*, (16 Kasım).
- Altan, S. (2015). Katliamdan Katliama, *Vatan*, (15 Kasım).
- Altan, S. (2015). Büyü Kayboldu, *Vatan*, (18 Kasım).
- Anapalı, A. (2015). Güneş Doğudan, Terör Batıdan Yükselir, *Yeni Akit*, (23 Kasım).
- Atalay, O. (2015). Ah Paris ben Halep’te her gün ölüyorum Ô Paris! Moi je meurs tous les jours à Alep, *Yeni Akit*, (17 Kasım).
- Atay, T. (2015). Haçla Hilalin Kavgası Sil Baştan, *Cumhuriyet*, (22 Kasım).

- Bahadıroğlu, Y. (2015). Obama'dan İslâm Dünyasına Öğüt, *Yeni Akit*, (20 Kasım).
- Bardakçı, M. (2015). Voltaire Bulvarı tamam, önemli bir yer ama Mevlânâ Bulvarı'nın hiç mi kıymeti yok?, *Habertürk*, (18 Kasım).
- Barlas, M. (2015). Ha Paris Ha Ankara Ha Suruç, *Sabah*, (15 Kasım).
- Barlas, M. (2015). Bunlar Ancak Terör Karşında Birleştiler, *Sabah*, (16 Kasım).
- Barlas, M. (2015). Avrupalılar Öfkelenerek İŞİD'in Ekmeğine Yağ mı Sürüyor, *Sabah*, (19 Kasım).
- Barlas, M. (2015). Teröründe Baskıcılığın da Dini İmanı Olmaz, *Sabah*, (21 Kasım).
- Bayramoğlu, A. (2015). Düzenin Öfkesi, *Yeni Şafak*, (20 Kasım).
- Belge, M. (2015). Çözüm İçin Müslümanlar'a Düşen, 'Herkes'e' Düşenden Daha Fazla, *Taraf*, (15 Kasım).
- Bengisu, N. (2015). Filmi Başa Sarınca, *Habertürk*, (21 Kasım).
- Bilgin, V. (2015). DEAŞ Paris'te Ne Arıyor?, *Akşam*, (16 Kasım).
- Böhürler, A. (2015). Paris Saldırısı, *Yeni Şafak*, (21 Kasım).
- Bulut, A. (2015). Asıl Bomba Lozan'da Saklı, *Yeniçağ*, (16 Kasım).
- Cerrahoğlu, N. (2015). Suriye Savaşı Paris'e Sıçradı, *Cumhuriyet*, (15 Kasım).
- Cerrahoğlu, N. (2015). Avrupa'da İslam Eşit 'İŞİD' mi Oldu?, *Cumhuriyet*, (21 Kasım).
- Cerrahoğlu, N. (2015). Avrupa İslamı Savunmada, *Cumhuriyet*, (22 Kasım).
- Çakmak, H. (2015). Je Suis Paris, *Yeniçağ*, (19 Kasım).
- Çakırgil, S. E. (2015). Müslümanların Kendileriyle Olan Çetin İmtihanı, *Star*, (16 Kasım).
- Çakırgil, S. E. (2015). Terör' ve 'Özgürlük Savaşı' İkilemi Yine de Sürecektir, *Star*, (18 Kasım).
- Çalışlar, O. (2015). İslam Dünyasını Anlamayan Oryantalist Körlük, *Hürriyet*, (16 Kasım).
- Çalışlar, O. (2015). Brüksel'e "terörist" Geldi, *Hürriyet*, (23 Kasım).
- Çandar, C. (2015). İŞİD'in Paris Katliamı ve Akla Gelenler..., *Radikal*, (15 Kasım).
- Çelik, M. (2015). "Avrupa Anlasın", Tamam da, *Vatan*, (17 Kasım).
- Çetin, H. (2015). Ölümlere Sevinmek, *Taraf*, (20 Kasım).
- Çetinkaya, H. (2015). Paris'te Katliam, *Cumhuriyet*, (15 Kasım).
- Çetinkaya, H. (2015). Paris Vurulsa da, *Cumhuriyet*, (17 Kasım).
- Çeviköz, Ü. (2015). Ankara-Paris Ekseninde İŞİD'le Mücadelenin Temel Dinamikleri, *Radikal*, (16 Kasım).

- Çölaşan, E. (2015). İslamcı Terörün Türkiye Boyutu, *Sözcü*, (15 Kasım).
- Çölaşan, E. (2015). Biz ve Onlar... Aradaki Fark, *Sözcü*, (17 Kasım).
- Demirel, S. (2015). DEAŞ'ı Okuyamamak, *Yeni Akit*, (19 Kasım).
- Doğru, N. (2015). Paris'ten Acı Ders, *Sözcü*, (15 Kasım).
- Dündar, C. (2015). S'il vous plaît, qu'est-ce qui se passe? (Lütfen söyleyin, neler oluyor?), *Cumhuriyet*, (15 Kasım).
- Emre, A. (2015). Paris-Palmira Hattındaki Ortak Dil, *Yeni Şafak*, (17 Kasım).
- Emre, A. (2015). Sorun Çıkarıp Din Telkin Etmek, *Yeni Şafak*, (19 Kasım).
- Engin, A. (2015). Çaresiz, Savunmasız, *Cumhuriyet*, (15 Kasım).
- Engin, A. (2015). Tribünlerdeki IŞİD Yandaşları, *Cumhuriyet*, (19 Kasım).
- Er, R. (2015). İliyet Rabıtası, *Türkiye*, (17 Kasım).
- Er, R. (2015). Avrupa'nın Psikolojisi Bozuldu, *Türkiye*, (19 Kasım).
- Eralp, U. D. (2015). Paris Saldırısının Ardından, *Taraf*, (18 Kasım).
- Erdoğan, L. (2015). Bazı Güncel Konular Üzerine, *Yeni Akit*, (21 Kasım).
- Esayan, M. (2015). Antalya-Paris Hattı ve Yeni Türkiye, *Yeni Şafak*, (15 Kasım).
- Esayan, M. (2015). DEAŞ bir Batı Mamulüdür, *Yeni Şafak*, (16 Kasım).
- Eygi, M. Ş. (2015). İslamla ve Müslümanlarla Barışmak, *Milli Gazete*, (18 Kasım).
- Gönensin, O. (2015). Paris'ten Sonra ve Önce, *Vatan*, (19 Kasım).
- Gürdoğan, N. (2015). Avrupa yeni Ortadoğu'dur, *Yeni Şafak*, (24 Kasım).
- Hakan, A. (2015). Paris Hakkında Söyleyeceğim Beş Şey, *Hürriyet*, (15 Kasım).
- Hakan, A. (2015). 'Sorumlu İslamdır' Diyenlere Soruyorum, *Hürriyet*, (16 Kasım).
- Hanioğlu, M. Ş. (2015). DAİŞ Medeniyetler Çatışması mı İslam'ın Kutbunu, *Sabah*, (22 Kasım).
- Hasanoğlu, A. (2015). İtaatkarlık... Sokaktaki İnsandan Terörist Yaratmak, *Radikal*, (16 Kasım).
- Hür, A. (2015). Şarkiyatçılık, Garbiyatçılık, İslamcılık, 'Yeşil Kuşak', *Radikal*, (15 Kasım).
- Kaplan, İ. (2015). Avrupa'nın Terörle Sınavı, *Türkiye*, (19 Kasım).
- Kaplan, İ. (2015). Asya'da, Avrupa'da, Afrika'da, Amerika'da Terör, *Türkiye*, (21 Kasım).
- Kaplan, Y. (2015). Terör Örgütlerini Kullanarak İslâm'la Savaşıyorlar, *Yeni Şafak*, (15 Kasım).
- Kaplan, Y. (2015). 21. Yüzyıl Fransız Devrimi: İslâm Devrimi (?), *Yeni Şafak*, (16

- Kasım).
- Karan, C. (2015). Paris, Viyana, Antalya Hattı, *Cumhuriyet*, (16 Kasım).
- Karan, C. (2015). Şengal ve 'Joey I', *Cumhuriyet*, (25 Kasım).
- Karagül, İ. (2015). Paris'i Vuran Terör İhalesini Kim Verdi?, *Yeni Şafak*, (15 Kasım).
- Karataş, İ. (2015). Paris Saldırısı, *Yeni Akit*, (15 Kasım).
- Karataş, İ. (2015). Global Terör Markası:İŞİD, *Yeni Akit*, (22 Kasım).
- Kayalar, A. (2015). Bombalı Mesaja Ambargolu Yanıt, *Radikal*, (23 Kasım).
- Karen, B. (2015). Terör Bahane, İslam düşmanlığı Gerçek Hedef, *Yeni Akit*, (21 Kasım).
- Keyman, F. (2015). Ankara Katliamından Paris katliamına: Dünya Savaşına mı Gidiyoruz?, *Radikal*, (18 Kasım).
- Kekeç, A. (2015). Koray Çalışkan'lar için Paris Saldırısı Dersleri, *Star*, (16 Kasım).
- Kelkitlioğlu, M. (2015). O Işığı Destekliyorum, *Akşam*, (19 Kasım).
- Kızılkaya, M. (2015). Evet, Bizi Korkutmayı Başardılar, *Habertürk*, (15 Kasım).
- Kıvanç, T. (2015). Eşi Benzeri Bulunmayan Bir Örgüt İŞİD, *Habertürk*, (16 Kasım).
- Kongar, E. (2015). Paris'in Bedeli, *Cumhuriyet*, (15 Kasım).
- Korkmaz, T. (2015). Elysee Sarayı'nda Kimler Ağırlandı?, *Yeni Şafak*, (17 Kasım).
- Koru, F. (2015). G20 ve Paris'te Bombalar, *Habertürk*, (16 Kasım).
- Koryürek, D. (2015). Medeniyet, *Taraf*, (15 Kasım).
- Kökçe, H. (2015). Esed, DEAŞ ve PYD'nin Ortak 'çözüm' Formülü, *Star*, (18 Kasım).
- Köksal, H. (2015). Batı Kendi Canavarı ile Yüzleşiyor, *Türkiye*, (19 Kasım).
- Lekesiz, Ö. (2015). Suruç, Paris, Ankara, *Yeni Şafak*, (15 Kasım).
- İdiz, S. (2015). Peki Kim Sorumlu, *Cumhuriyet*, (17 Kasım).
- İnsel, A. (2015). Kaos Alanın Genişlemesi, *Cumhuriyet*, (15 Kasım).
- Manisalı, E. (2015). Atatürk ve İŞİD'le Paris'te Yüzleşmek, *Cumhuriyet*, (17 Kasım).
- Mengi, G. (2015). İslam'a En Büyük Zarar, *Vatan*, (15 Kasım).
- Mengi, G. (2015). Mülteci sorunu ve terör!, *Vatan*, (17 Kasım).
- Mengi, G. (2015). İşsizlik, Terör ve Mülteciler, *Vatan*, (21 Kasım).
- Mercanoğlu, H. (2015). Bugün Bende Fransızım, *Milat*, (17 Kasım).
- Mert, N. (2015). İnsanlık Vazifesi, *Cumhuriyet*, (16 Kasım).
- Miroğlu, O. (2015). DEAŞ'ın Elinden 'ideal düşmanını' Alın Geriye Bir Şey Kalmaz, *Star*, (15 Kasım).
- Miroğlu, O. (2015). Paris katliamı, Avrupa'da yeni bir 'yüzleşme' dönemine yol açar mı?, *Star*, (16 Kasım).

- Muhtar, R. (2015). Harvard'lı Kız Arkadaşı, *Vatan*, (15 Kasım).
- Mumcu, Ö. (2015). Gözü Açık Tutalım, *Cumhuriyet*, (18 Kasım).
- Mumcu, Ö. (2015). Vakit Alacak, *Cumhuriyet*, (19 Kasım).
- Muradoğlu, A. (2015). Paris ve G-20 Liderler Zirvesi, *Yeni Şafak*, (15 Kasım).
- Muradoğlu, A. (2015). Paris Banliyöleri Ateş Hattında, *Yeni Şafak*, (17 Kasım).
- Muradoğlu, A. (2015). Geri Tepki, *Yeni Şafak*, (22 Kasım).
- Oruç, M. Ş. (2015). Terörü Yok Edecek Yerde Büyüten Yanlış Politikalar *Yeni Şafak*, (19 Kasım).
- Öğün, S. S. (2015). Terörün Çarpıttığı Dünya, *Yeni Şafak*, (19 Kasım).
- Öksüz, A. (2015). Çok Tedirginim, Çok, *Milli Gazete*, (16 Kasım).
- Öney, S. (2015). Batı-Doğu İkileminin Türkiye'deki Fay Hattı, *Taraf*, (19 Kasım).
- Öz, G. (2015). Terörün Arkasındaki İdeolojik Yığınak, *Cumhuriyet*, (15 Kasım).
- Özdil, Y. (2015). 5 Milyar Varil Petrolü Ver Arjantinliler bile Sünni Olur, *Sözcü*, (15 Kasım).
- Özel, S. (2015). Dönüm Noktası, *Habertürk*, (15 Kasım).
- Özel, S. (2015). Vicdani Çılgınlıklar, *Habertürk*, (22 Kasım).
- Özfatura, M. N. (2015). Paris'teki Katliam, *Türkiye*, (16 Kasım).
- Özfatura, M. N. (2015). DEAŞ Bir Fitnedir, *Türkiye*, (19 Kasım).
- Özfatura, M. N. (2015). Terör “post-modern” Savaştır, *Türkiye*, (20 Kasım).
- Özhan, T. (2015). Küresel Siyasetçilik ve DEAŞ, *Star*, (19 Kasım).
- Özkan, F. (2015). Doç. Dr. Tuncay Kardeş: DEAŞ'ın Amacı Şam'dan Roma'ya Bir İmparatorluk, *Star*, (23 Kasım).
- Özkoç, E. (2015). La vie en noir, *Hürriyet*, (15 Kasım).
- Öztürk, S. (2015). Devletler Kayboldukça Terör Sana Doğru Yaklaşıyor, *Sözcü*, (15 Kasım).
- Öztürk, K. (2015). Doğu'da Terör Batı'da Terör, *Yeni Şafak*, (17 Kasım).
- Öztürk, K. (2015). İnsanlığın ve Terörün Ekosistemi, *Yeni Şafak*, (18 Kasım).
- Pazarcı, E. (2015). “Ohh” Demeyeceğiz Elbette, *Akşam*, (15 Kasım).
- Sambur, B. (2015). Beyrut ve Paris'te Katliam: İnsanlık Ölüyor, *Milat*, (16 Kasım).
- Sayar, V. (2015). Hayat Tarzımızı Savunmak, *Taraf*, (20 Kasım).
- Seçkin, M. (2015). Çirkin Kadın ve Fransız Öpücüğü. *Taraf*, (15 Kasım).
- Selvi, A. (2015). Le Pen'in Gerisinde Kaldılar, *Yeni Şafak*, (16 Kasım).
- Sirmen, A. (2015). Artık her yer Ortadoğu, *Cumhuriyet*, (20 Kasım).

- Sirmen, A. (2015). Ne Olacaktı ki?, *Cumhuriyet*, (21 Kasım).
- Soner, Ş. (2015). G20 Zirvesinde Terörün Gölgesi, *Cumhuriyet*, (17 Kasım).
- Soysal, M. (2015). Binbir Gece Oyunları, *Vatan*, (18 Kasım).
- Soysal, M. (2015). Dönemeç, *Vatan*, (25 Kasım).
- Şahin, H. H. (2015). İslamofobi ve Çok-kültürlülük, *Akşam*, (24 Kasım).
- Şanlıdağ, A. (2015). Avrupa'nın 11 Eylül'ü Paris'ten Ateşlendi, *Yeni Akit*, (16 Kasım).
- Talu, U. (2015). Acılar Kardeştir, *Habertürk*, (15 Kasım).
- Tan, A. (2015). İlahi Rüzgâra Kapılanlar, *Cumhuriyet*, (17 Kasım).
- Taşgetiren, A. (2015). Paris - Silvan – Antalya, *Star*, (15 Kasım).
- Taşgetiren, A. (2015). Küresel Misyon, Diyanet, Görmez *Star*, (18 Kasım).
- Taştekin, F. (2015). IŞİD'e Doğum Sertifikasını Verenler, *Radikal*, (16 Kasım).
- Tatlı, C. (2015). Paris, *Milat*, (19 Kasım).
- Tayiz, K. (2015). Terörün Sonbaharı, *Akşam*, (16 Kasım).
- Tekin, A. (2015). Yurduna Dönememek, *Yeniçağ*, (15 Kasım).
- Tenekeci, İ. (2015). Ateş Ateşi Söndürmez, *Yeni Şafak*, (18 Kasım).
- Tikrit, Ö. (2015). La Haine, *Habertürk*, (16 Kasım).
- Tikrit, Ö. (2015). Paris, Esad'ı Kurtarır mı?, *Habertürk*, (19 Kasım).
- Tol, G. (2015). Paris Saldırısı ve Sonuçları, *Radikal*, (18 Kasım).
- Turgut, S. (2015). Batı, *Habertürk*, (21 Kasım).
- Türker, M. (2015). Terör Destekçisi Sahtekârlar, *Sözcü*, (18 Kasım).
- Uluengin, H. (2015). Brükselistan, *Taraf*, (18 Kasım).
- Ulutaş, U. (2015). G20, Viyana toplantısı ve bir şantaj olarak Paris saldırısı, *Akşam*, (16 Kasım).
- Uzunkök, S. (2015). Paris Saldırısını Kınıyorum, *Milat*, (16 Kasım).
- Vassaf, G. (2015). Bu Savaş Kazanılmaz, *Radikal*, (16 Kasım).
- Yalçın, S. (2015). Gök Kubbe Altında Sır Yok, *Sözcü*, (17 Kasım).
- Yanık, M. (2015). Dünya Düzeni Ne Adaletli Ne de Güvenli, *Star*, (16 Kasım).
- Yeniçeri, Ö. (2015). Paris'te Terör ve Orta Doğu, *Yeniçağ*, (17 Kasım).
- Yıldırım, H. (2015). Küçülen Dünyanın Büyük İmtihanı, *Akşam*, (22 Kasım).
- Yıldızoğlu, E. (2015). Bir Dünya ve Ötekisi, *Cumhuriyet*, (17 Kasım).
- Yılmaz, M. Y. (2015). Bütün sorunların anası Filistin'dir, *Hürriyet*, (16 Kasım)

